Št. 10 (1389) Leto XXVII
NOVO MESTO, četrtek, 4. marca 1976
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

Ena od „skrivnosti" uspeha Planinskega društva Lisca med mladino je tudi skrb za vodnike. Na občnem zboru so spet podelili dvoje vodniških značk. Na sliki jo prejema Janez Levstek iz sevniške Lisce (na sliki desni), drugo pa je dobil Anton Svenšek iz Jutranjke, kjer je med delavci mnogo planincev.

Oddih v gorah

PD Lisca — 1.107 članov

V četrtek je bil v Sevnici občni zbor planinskega društva Lisca Sevnica–Krško. Sedaj je v društvu že 1.107 članov iz obeh občin. Najbolj razveseljivo je, da je med njimi največ mladih: kar 503 pionirji in 118 mladincev.

Lani so na številnih izletih v gorah prebili 90 dni, teh izletov se je udeležilo 1.350 udeležencev, povprečno skupina ni štela manj kot 15 članov. Ena od množičnih aktivnosti vzgajanja mladih so vsakoletne planinske šole. Lansko v Logarski dolini je obiskovalo 85 mladih, nad 30 mladih planincev pa je opravilo planinsko šolo, ki so jo končali novembra na Lisci. V podaljšku šolskih počitnic je društvo letos pripravilo na Lisci smučarski tečaj za 50 šolarjev. Na proslavi 70-letnice organiziranega planinstva v Posavju lansko poletje je društvo prejelo priznanje Planinske zveze Slovenije.

Pri planincih uspešno deluje klub za varstvo narave. Slednji se zavzema, da bi morali v regionalnem prostorskem načrtu, v katerem je govor o treh predvidenih objektih, območje Lisce in Velikega Kozja spremeniti v krajinski park zaradi izredne planinske flore, predvsem encijana.

STANOVANJA V SEVNICI IN KRMELJU

Samoupravna stanovanjska skupnost v Sevnici objavlja že 4. razpis za stanovanja, zgrajena s sredstvi solidarnostnega sklada. V novi stolpnici v Naselju heroja Maroka 24 v Sevnici bodo marca vseljive tri garsonjere in pet enosobnih stanovanj, v Krmelju bodo septembra v novem desetorčku vseljiva garsonjera in tri enosobna stanovanja. Po posebnih določilih pravilnika so upravičeni do teh stanovanj družine in občani z nižjimi dohodki, mlade družine in upokojenci. Občanom in družinam z nižjimi dohodki v Sevnici bodo tokrat namenili eno garsonjero in dvoje enosobnih stanovanj, mladim družinam po dve garsonjeri in enosobni stanovanji, upokojencem pa eno stanovanje. V Krmelju bo ena garsonjera in dvoje dvosobnih stanovanj namenjenih družinam in občanom z nižjimi dohodki ter mladim družinam, upokojencem pa eno enosobno stanovanje. Upoštevali bodo vloge, ki bodo prispele do 20. marca.

Za zdravje, ko si še zdrav

Novomeška podružnica SZD predlaga ustanovitev sklada za nakup aparatov, da ne bo treba po zdravje hoditi celo v tujino

Novomeška podružnica Slovenskega zdravniškega društva je v sredo, 25. februarja, pripravila v Šmarjeških Toplicah strokovni sestanek, ki se ga je udeležilo okoli 60 zdravnikov.

Na dnevnem redu so bila predavanja dr. Petra Kapša o novih aspektih pulmologije, mgr. Metke Bajc–Brstovškove o hiconcilu ter dr. Vesne Morelove o prvi keratoplastiki, operirani v Sloveniji po mikrokirurški metodi (o poteku in uspehu te v Sloveniji edinstvene operacije bomo v našem listu podrobneje pisali) ter o uporabi magnetne proteze za oko. Strokovnega sestanka so se udeležili tudi člani okulistične sekcije Slovenskega zdravniškega društva.

Na tem sestanku so sprejeli sklep, da bo novomeška podružnica družbenopolitičnim organizacijam v naši regiji predlagala ustanovitev sklada za nabavo funkcionalne opreme (aparatov in dražjih instrumentov) za dolenjsko zdravstvo. Sredstva naj bi na poseben žiro račun pri SDK prispevali delovne in druge organizacije ter posamezniki; to naj bi bili prispevki solidarnosti, v ta sklad naj bi darovali tudi denar, ki bi ga sicer dali za vence v spomin umrlih itd. Upravičenost takih nakupov bodo razložili širši javnosti, njihovo uporabo pa opravičili tudi z ekonomskim računom. Lep zgled so mariborske delovne organizacije, ki so denar namesto za proslave 8. marca namenile za nakup aparata za zgodnje odkrivanje raka na dojki.

Samo nekaj primerov: z nakupom laserja – za delo z njim so zdravniki očesnega oddelka v Novem mestu že usposobljeni – bi odpadle drage poti v Beograd in celo v inozemstvo, za kar gredo že tako skopo odmerjene devize. Nakup mamomata, rentgenskega aparata za zgodnje odkrivanje raka na dojki, bi v Novem mestu omogočil ustanovitev centra za bolezni dojk. Na Dolenjskem še nimamo umetne ledvice.

Teh in še drugih nujno potrebnih aparatov brez pomoči takega solidarnostnega sklada ne bi bilo moč nabaviti, kar kaže tudi nesorazmerje med sredstvi in potrebami v novomeški splošni bolnišnici. Zahtevkov za nabave je za 8 milijonov dinarjev, denarja pa 4 milijone.

A. BARTELJ

NAMESTO DARIL

Svet delovne skupnosti občinske uprave v Novem mestu je sklenil, da bo namesto daril za 8. marec namenil 10.000 novih din za gradnjo posebne šole v Novem mestu.

REKORDNO PUSTOVANJE. V znamenju „parade inštrumentov" je minilo letošnje tradicionalno pustovanje v Mokronogu. Od blizu in daleč je prišlo gledat izume tamkajšnjih larfarjev – po nehumoristični oceni – nad 7.000 ljudi. Več objavljamo o pustnih prireditvah na Dolenjskem na 10. strani.

SREČANJE O POLOŽAJU ŽENSK

V Trebnjem bodo 6. marca pripravili sestanek, kjer bodo obravnavali položaj delovne žene danes. Večina povabljenih žena naj bi prišla iz krajevnih skupnosti, kjer so najslabše zastopane v vseh organih. Iz krajevnih skupnosti naj bi prišlo kar 85 žensk. Ženske iz trebanjske občine so na republiški konferenci zastopale inž. Tončka Borštnar, Amalija Sever iz Pristavice in Nuša Ravnikar iz Šentruperta.

POSAVSKI ŠOLSKI CENTER

Na pobudo medobčinskega sveta ZKS se bodo danes srečali v Krškem sekretarji občinskih konferenc ZK, predsedniki občinskih skupščin in izvršnih svetov, predsedniki občinskih konferenc SZDL in predstavniki medobčinskih organov družbenopolitičnih organizacij. Beseda bo tekla o porazdelitvi medobčinskih organov in organizacij s področja družbenih dejavnosti po posameznih občinah ter o srednjeročnem programiranju v regiji. Razpravljali bodo tudi o ustanovitvi posavskega šolskega centra in pogojih za prehod na usmerjeno izobraževanje.

Povsod pod republiškim povprečjem

Posavje pričakuje pomoč predvsem zaradi obrobnih nerazvitih območij — Lastne moči in odrekanje so premalo za hiter napredek — Občani si nalagajo velika bremena s samoprispevki — Številne akcije

V Posavju se je v ponedeljek, 1. marca, mudila delegacija predsedstva republiške skupščine pod vodstvom predsednika dr. Marijana Breclja. V delegaciji sta bila oba podpredsednika Beno Zupančič in Vladimir Logar, ter predsednica zbora občin Mara Žlebnik. Po dopoldanskem pogovoru s političnim aktivom Posavja v Čateških Toplicah so si gostje ogledali rastlinjake Agrarie na Čatežu, nato pa so obiskali še tovarno Djuro Salaj v Krškem in sevniško Kopitarno.

Med razgovorom v Čateških Toplicah so delegaciji najprej predstavili posavsko regijo, v kateri je še vedno 33 odst. kmečkega prebivalstva, to pa je najvišji odstotek za Prekmurjem. Na tem območju živi 69.600 ljudi oz. 4,5 odst. prebivalstva v republiki. Narodni dohodek je 16.740 din na prebivalca. Po strukturi proizvodnje se občine med seboj dopolnjujejo.

Razvoj Posavja pogojujejo ugodna prometna lega, rezerva delovnih moči, pogoji za turizem, pa tudi bodoča jedrska elektrarna in pretočne elektrarne, ki jih bodo gradili ob Savi, zaloge nekovin, daljnovodi, plinovodi itd.

Vse tri občine so sprejele enoten dolgoročni razvojni koncept regije, ki sicer precej zaostaja za slovenskim razvojem, ima pa velike možnosti za skok naprej. Dolgoročni koncept je kažipot iz zaostalosti, pri njegovem uresničevanju pa se še marsikaj zatika zaradi neodgovornega in neorganiziranega obnašanja. Napredek bi bil lahko večji. Regijo tepe tudi prejšnji zakon o nerazvitih občinah, ki za Posavje ni priznaval nerazvitosti. Z novim zakonom se nekatere KS na Kozjanskem vendarle prištevajo med nerazvite, medtem ko za podgorjanski predel to ni bilo sprejeto. Posavje se odpira navzven, kar dokazuje vrsta integracij z močnejšimi partnerji, kot so Emona, Salonit Anhovo itd.

V drugem delu razgovora so spregovorili o uveljavljanju delegatskega in skupščinskega sistema, pri čemer so prikazali predvsem pomanjkljivosti, ki jih opažajo v praksi. Tako so stiki z delegatsko bazo še vedno nezadostni, delegacije ne dajejo pobud, prepuščene so same sebi, njihovi člani pa imajo preskromno družbenopolitično in ekonomsko znanje. To velja za delegacije občinske skupščine in SIS. Nekatere delegacije so preobremenjene, zato se ne poglabljajo v gradivo. Premalo je povratnih informacij. Vloga posameznih zborov je premalo opredeljena, med občinami, ki pošiljajo delegate v republiške zbore, pa ni dovolj usklajevanja interesov. Take so začetne težave in tov. Brecelj je optimistično izjavil, da je to dolgotrajen proces, ki ga bomo sproti dopolnjevali z izkušnjami.

V. PODGORŠEK

V ponedeljek je delegacija republiške skupščine pod vodstvom predsednika dr. Marijana Breclja obiskala Posavje. Popoldne so se pogovarjali s političnim aktivom sevniške Kopitarne, nakar so si ogledali tudi delo v tem 274-članskem kolektivu, ki bo letos slavil 90-letnico obstoja. Na sliki: predsednik sevniške občinske skupščine in direktor Kopitarne Janko Rebernik (prvi z desne) kaže gostom izdelovanje kopit s sodobnimi stroji. (Foto: Železnik)

Komunist ni advokat svojega tozda

V tozdih, krajevnih skupnostih in samoupravnih interesnih skupnostih bodo ljudje sprejemali najpomembnejše odločitve. Tem, novim razmeram se mora prilagoditi tudi ZK, predvsem osnovne organizacije. Tu je treba spremeniti, še izboljšati stvari, sicer ne bo šlo vse, kot bi bilo treba, je dejal Franc Šetinc, sekretar CK ZKS, ko je preteklo soboto predaval o nalogah po V. seji CK ZKS na seminarju za člane vodstvenih teles v organizacijah ZK v Kočevju.

Franc Šetinc

Osnovne organizacije ZK se ne smejo zapirati vase in videti svojih interesov le znotraj tovarne. Dvigniti se morajo nad posamezne interese. Delovati morajo za interese vsega delavskega razreda, ne pa biti le advokati svojega tozda.

Potrebna je tudi nova organiziranost ZK. Tako naj bi se uveljavile problemske konference, na katerih bi se zbrali komunisti iz posamezne družbene službe, gospodarske panoge, reprodukcijske celote itd. Na njih naj bi sprejemali sklepe, ki bodo obvezni za vse komuniste v teh službah oziroma panogah itd.

Pogosta napaka osnovnih organizacij ZK je, da proučujejo stališča višjih organizacij ZK in jih vnašajo skoraj nespremenjene v svoje delovne programe. Stališča bi morali vnašati v življenje, se pravi delati oziroma razreševati vsakdanje zadeve na njihovi osnovi. Osnovna organizacija ZK naj bo čvrsta, prožna in naj posega v delo in življenje svojega okolja.

J. PRIMC

ZA ŽENSKI PRAZNIK „AVTOPORTRET ŽENE"

V Petkovi galeriji v Ribnici bodo odprli v ponedeljek, 8. marca, ob 13. uri razstavo slik in grafik Alde Boscaro, mlade akademske slikarke iz Montebelluna (Benečija). Umetnica je za razstavo pripravila 24 slik in grafik pod skupnim naslovom „Socialni avtoportret žene". Kulturni spored bo na otvoritvi izvajal nonet ribniške osnovne šole. Razstava bo odprta do 21. marca. Obiskovalci bodo razstavljena dela lahko kupili.

Rokometni asi na novomeškem parketu

V Novem mestu sta te dni dve državni reprezentanci

Odkar je dolenjska metropola dobila sodobno športno dvorano, so si športni privrženci lahko ogledali že vrsto kvalitetnih prireditev. Od zadnjih februarskih dni do 7. marca pa je Novo mesto vseskozi v znamenju rokometa. V dvorani že nekaj časa trenirajo Slovanovi rokometaši (Ljubljana), pred kratkim so se jim pridružili tudi državni prvaki, igralci banjaluškega Borca, 1. marca zvečer pa so si ljubitelji „trde igre" ogledali tudi trening tekmo med zveznima ligašema, zagrebškim Medveščakom in Borcem.

Že štiri dni ima Novo mesto v gosteh tudi najboljše jugoslovanske igralce, ki se pripravljajo na drugo rokometno kvalifikacijsko srečanje (7. marca z Islandijo) za olimpijske igre. Reprezentantje bodo odgirali vrsto prijateljskih tekem, najbolj zanimiva pa bo jutrišnja ob 18. uri, ko se bodo na novomeškem parketu pomerili z izbrano vrsto Slovenije. V republiški ekipi bosta nastopila tudi edina državna reprezentanta Krivokapič (Slovan) in Bojovič (Celje), republiški dres pa bodo oblekli tudi štirje rokometaši iz dolenjskih moštev, in sicer Možic, Doblekar, Šumej (vsi iz Sevnice) in Novomeščan Pungerčič (Krka).

Več o pomembni kvalifikacijski tekmi med Jugoslavijo in Islandijo preberite na športni strani

J. PEZELJ

Ta teden so v Novem mestu najboljši jugoslovanski rokometaši, ki se pripravljajo za drugo kvalifikacijsko tekmo za olimpijske igre z Islandijo. Že v ponedeljek zvečer je okoli 150 ljubiteljev rokometa videlo igrati pet državnih reprezentantov (Arslanagiča, Radjenoviča, Karaliča, Popoviča in Žorka), ko so se pomerili v trening tekmi rokometaši banjaluškega Borca in zagrebškega Medveščaka. Zmagali so Banjalučani s 33:26. (Foto: Janez Pezelj)

VREME

Jasno in za ta čas nadpovprečno toplo vreme smo imeli v prvi polovici tedna. Do konca tedna se bo suho vreme nadaljevalo, dnevne temperature pa bodo malo nižje.

Do 1. maja:
BREZPLAČNO!
Kaj – in vse drugo:
prihodnji četrtek
v Dolenjskem listu

tedenski mozaik

25. kongres komunistične partije Sovjetske zveze v Moskvi je v središču pozornosti ne samo sovjetskih državljanov, marveč tudi svetovne javnosti. Novinarji, ki poročajo s kongresa, pa so odkrili tudi nekatere zanimivosti, med katerimi je še posebej opazna naslednja: osrednji sovjetski časopis, moskovska „Pravda", ki edina objavlja vse govore s kongresa, objavlja misli nekaterih razpravljavcev nekoliko spremenjene. Gre seveda za tiste govornike, ki ne govorijo v ruskem jeziku in je treba njihove govore kasneje prevajati – pri tem pa ti prevodi niso vselej taki, kot bi morali biti. To velja zlasti za govore tistih šefov tujih delegacij, ki se razlikujejo od uradnih sovjetskih stališč glede nekaterih tem. Tako se je zgodilo vodji italijanske delegacije in tudi nekaterim drugim, da niso mogli v „Pravdi" prečitati natanko tistega, kar so dan prej povedali v kongresni dvorani ... nerodno prevajanje ...

Precej pozornosti pa je vzbudila tudi neka novica, objavljena v glavnem mestu Albanije Tirani, v kateri, kot poročajo zahodni časopisi, terjajo od državljanov, ki imajo „neprimerne" priimke, naj jih spremenijo. V zvezi s tem so albanske oblasti izdale tudi zakon, ki veleva, da morajo do konca leta vsi državljani z „neprimernimi" (estetsko, moralno in drugače) imeni, le-te zamenjati. Razlogi podrobneje niso navedeni, ravno tako pa ne tudi, katera imena so „neprimerna" in zakaj ... skrivnost ...

Medtem pa ni skoraj nobene skrivnosti glede obiska nekdanjega ameriškega predsednika Richarda Nixona v LR Kitajski, ki se je končal v začetku tega xtedna. Kitajci so Nixona sprejeli izjemno prisrčno, vendar pa so mu prav to v Beli hiši tudi najbolj zamerili. Predstavnik za tisk predsednika Geralda Forda je izjavil, da Bela hiša ni „zainteresirana za kakršnokoli informacijo, ki bi jo gospod Nixon lahko posredoval" in dodal, naj Nixon, če že ima kaj povedati po povratku v Združene države Amerike, pove to kar ustreznemu oddelku zunanjega ministrstva ... brez rokavic ...

Še kršijo pravice kmetov

Sem član kmetijske zadruge. Podpisal sem petletno pogodbo o trajnem sodelovanju in še posebej za mleko in pitano živino. Kot se mi zdi, so mi za mleko ali pitance plačali premalo, pa se nikjer ne morem pritožiti. V zadrugi mi dopovedujejo, da so taki predpisi ali se izgovarjajo na mlekarno in mesarje. Ne opazim razlike med takratnimi razmerami, ko kmetje nismo bili člani zadruge, in sedanjimi.

Tako meni resen kmet, ki ne mara nikogar obtoževati, dokler krivde ne more dokazati. Zaskrbljen je. Ne more razumeti, zakaj se razmere ne izboljšajo, saj smo v zadnjih letih dobili toliko dobrih predpisov v korist kmetov. Ali je predpise moč razlagati tudi tako, da je vse prav, kot je, ali nekateri ljudje v kmetijskih organizacijah imajo kmete za norce, češ saj tako ne razumejo? Mimo njih, svojih pokroviteljev, si ne morejo pomagati.

Ni povsod tako slabo. Nekatere kmetijske zadruge in obrati za sodelovanje dobre predpise bolje uresničujejo, druge slabše. Ne bomo ocenjevali vsake posebej. Raje poglejmo, kaj bi bilo treba storiti za popolno uresničitev sedanjih predpisov.

Samoupravljanje kmetov in delavcev v kmetijskih zadrugah in obratih za sodelovanje je jasno določeno. S skupnim delom in sredstvi naj bi gospodarili skupno. To naj bi se uresničevalo tudi pri določanju oblik in vsebine proizvodnega sodelovanja, kontroli, kako jih podpisniki izpolnjujejo, dogovarjanju med zadrugo in mlekarno, klavnico in drugimi prevzemniki kmetijskih pridelkov. Dobra zadruga podpira vse dovoljene in priporočane oblike združevanja kmetov od raznih kmečkih skupnosti do vzajemnega varstva živine. Kdor temu nasprotuje, krši pravice kmetov. Pa so tudi taki. Nekateri celo grozijo kmetom z izključitvijo iz zadruge.

Vzajemno varstvo živine je prav tako zadružna dejavnost kot druge kmečke skupnosti od strojnih do proizvodnih. Nekatera zadružna vodstva pa se menda bojijo kmetov, ki bi se povezovali v takih skupnostih, ki so povsem zakonite, ker bi jim bili manj podrejeni. Samoupravljanje kmetov, ki ga z besedami ne zanikajo, bi še vedno rada omejevala na delitev dohodka, če ga je kaj.

Vseh stvari pri odkupu mleka, živine in drugega ne morejo urediti niti tiste zadruge in obrati za sodelovanje, v katerih imajo kmetje ustrezno mesto pri samoupravljanju. Veliko je odvisno tudi od odnosov mlekarn, klavnic in drugih kupcev do kmetovalcev. Zato naj bi po predlogu zadružne zveze Slovenije ustanovili posebne poslovne odbore, v katerih bi bili zastopani živinorejci in mlekarne ali v drugih živinorejci in klavnice. Od tega, kako mesto priznava zadružno vodstvo kmetom v zadrugi, pa bo odvisno ali bodo v takih odborih kmetje ali le delavci, zaposleni pri odkupu mleka ali drugod v zadrugi. Kjer bodo živinorejce zastopali le zadružni delavci, bodo pri odkupu delali s kmeti verjetno še naprej tako kot doslej.

JOŽE PETEK

TELEGRAMI

MADRID – Španska vlada je predlagala parlamentu zakonski predlog, ki naj bi bil prvi korak k demokratizaciji političnega življenja v državi po smrti diktatorja Franca. S tem zakonom – prvim te vrste po koncu državljanske vojne v Španiji – so predvidene ponovno pravice do demonstracij ter političnih in javnih shodov v državi.

BONN – Predsednik zahodnonemške socialdemokratske stranke Willy Brandt je spet pozval koalicijskega partnerja, liberalce Hansa Dietricha Genscherja, naj nadaljujejo koalicijo tudi po splošnih volitvah 3. oktobra letos. Brandt je poudaril, da je sedanja sedem let trajajoča koalicija prinesla ZRN „družbeni mir", zato bi lahko taka koalicija tudi po volitvah pomagala pri napredku države.

STOCKHOLM – Koordinacijsko telo za sodelovanje petih nordijskih držav „nordijski svet" je popolnoma podprlo Islandijo v sporu z Veliko Britanijo o ribarjenju v ekonomski coni 200 milj. Svet je obsodil uporabo sile pri reševanju tega vprašanja. Svet je tudi poudaril življenjski pomen ribištva v islandskem gospodarstvu in se zavzel za nova pogajanja med Islandijo in Veliko Britanijo.

IZ ZADNJEGA PAVLIHE

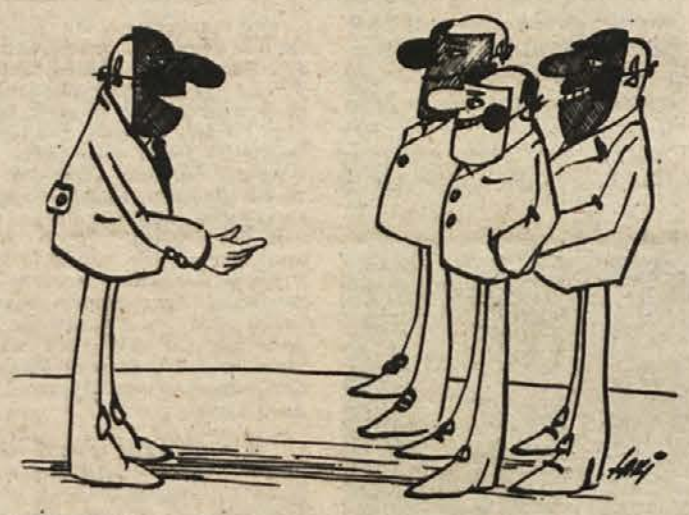

– Zdaj, tovariši, je prilika, da poveste vse, kar mislite ...

SAPPORO – Točno opoldne je odjeknila strahovita eksplozija v enem izmed poslopij mestne uprave v japonskem mestu Sapporo. V nekaj trenutkih je ogenj, ki je izbruhnil po eksploziji, zajel skoraj celo stavbo in jo spremenil v žalostno pogorišče. Dve osebi sta izgubili življenje, več pa jih je bilo ranjenih. Menijo, da je eksplodirala na skrivaj podtaknjena bomba. Na sliki: gasilci na pogorišču. (Telefoto: UPI)

tedenski zunanjepolitični pregled

Kongresna opozorila

Petindvajseti kongres KP SZ se je prevesil v drugo polovico in podoba je, da se je zgodilo vse tisto najvažnejše, kar so od kongresa pričakovali.

Kongres je potrdil pričakovanja sovjetskih komunistov.

Medtem ko so v kremeljski kongresni dvorani po pričakovanju potrdili dosedanjo usmeritev sovjetske partije tako na notranjepolitičnem kot na zunanjepolitičnem področju in opazovalci niso imeli priložnosti zabeležiti presenečenja ne na enem ne na drugem, so nastopi nekaterih vodij gostujočih delegacij vnesli v razpravo vsaj za domače občinstvo dokaj presenetljive odtenke.

Sovjetski komunisti so v svojih dosedanjih razpravah na kongresu potrdili osnovne postavke uvodnega referata generalnega sekretarja Leonida Brežnjeva, kar pomeni, da so se opredelili za nekoliko bolj poudarjen centralizem v sovjetskem gospodarskem in družbenopolitičnem življenju ter nadaljevanje politike popuščanja napetosti v mednarodnih odnosih. Slednje bo, sodeč po kongresnih dokumentih, ostala osnova sovjetske zunanje politike tudi v prihodnje.

Ob tem so Leonid Brežnjev in drugi sovjetski voditelji ne brez samozavesti poudarili velike dosežke pri razvoju industrije in nekaterih drugih gospodarskih panog, pri čemer pa so hkrati morali ugotoviti, da se s podobnimi uspehi ne morejo pohvaliti tudi v kmetijstvu, ki ostaja kroničen bolnik sovjetskega gospodarstva kljub neverjetnim investicijam v minulih letih.

Zunanjepolitična usmeritev sovjetske partije ostaja na ravni že znanih postavk: ideološkega boja s kapitalističnim zahodom ob hkratnem vztrajanju na detentu. Tu ni kongres prinesel nič novega in presenetljivega.

Za nekatere opazovalce pa so bili izredno presenetljivi govori šefov italijanske in francoske komunistične partije pa tudi nekaterih drugih. Vsi ti so namreč neomajno vztrajali na pravici, da neodvisno od vpliva sovjetske partije – in celo ideologije – nadaljujejo lasten razvoj v svojih posebnih pogojih.

Ob tem so zlasti francoski in italijanski komunisti – kar za njihove sovjetske gostitelje ni bilo vselej prijetno – izrazito poudarjali svoje želje po osebnih svoboščinah in političnem pluralizmu, pri čemer so se Francozi v celoti javno odrekli pojma „diktatura proletariata".

To ni ostalo brez odmeva v krogih sovjetske in nekaterih drugih vzhodnoevropskih partij, ko je generalni sekretar KP SZ Leonid Brežnjev (ne da bi sicer poimensko navedel, na koga misli) v svojem govoru omenil, da nekatere komunistične partije vztrajajo pri „političnem oportunizmu".

Veliko pozornost je vzbudil tudi govor vodje jugoslovanske delegacije Staneta Dolanca, ki je poudaril med drugim zlasti željo jugoslovanskih komunistov, da sodelujejo na že znanih načelih obojestranskega spoštovanja, nevmešavanja v notranje zadeve, suverenosti in pravice, da uveljavljamo svoj razvoj v posebnih jugoslovanskih okoliščinah.

V času, ko to poročamo, kongres nadaljuje delo, pa bomo o sklepih in izvolitvah osrednjih partijskih organov poročali prihodnjič.

TRMOGLAVO VZTRAJANJE

Vodilne avstrijske politične stranke so na dunajskem sestanku sklenile predlagati avstrijskemu parlamentu predlog zakona o posebnem štetju slovenske manjšine.

S tem vnašajo v odnose med dvema sosednima državama znova elemente nezaželjene napetosti, saj je znano, da se Jugoslavija odločno bori zoper sleherno preštevanje slovenske manjšine v Avstriji in da to postavlja kot enega osnovnih pogojev za dobre odnose s sosednjo republiko Avstrijo.

BEOGRAD – Na povabilo ZKJ in SZDLJ je prispela v Beograd delegacija vsegrškega socialističnega gibanja, ki jo vodi predsednik gibanja Andreas Papandreu. Med tridnevnim obiskom v Jugoslaviji bodo gostje iz Grčije imeli pogovore s predstavniki zveze komunistov in socialistične zveze, nato pa v skupščini SFRJ in v nekaterih večjih delovnih organizacijah.

NEW YORK – Generalni sekretar OZN Kurt Waldheim je pozval mednarodno javnost, naj pomaga žrtvam večmesečnih spopadov v Libanonu. Waldheim je izjavil, da bi do konca leta potrebovali okoli petdeset milijonov dolarjev pomoči.

tedenski notranjepolitični pregled - tedenski notranjepolitični pregled

Trdno zasidrano delegatstvo

Republiška skupščina, katere zbori so zasedali sredi prejšnjega tedna, je med drugim z veliko pozornostjo tudi obravnavala delovanje delegatskega sistema in razvoj delegatskih odnosov pri nas. Delegatski sistem ter odnosi v samoupravnih organizacijah ter skupnostih, v občinskih in v republiški skupščini so se izkazali kot neločljiv sestavni del naših ustavno začrtanih družbenih odnosov, delegatstvo pa je s tem povsem upravičilo svoj obstoj – je v ekspozeju delegatom republiške skupščine dejal predsednik zbora združenega dela Štefan Nemec.

Plod tokratne skupščinske razprave o delegatstvu in razvoju delegatskih odnosov je bilo priporočilo, naj bi ustanovili občasne skupine delegatov, ki bi za delovanje skupščine spremljale posamezna družbena področja. Tako bi tem delegatskim skupinam omogočili, da bi zares brez prekinitev spremljali določeno problematiko ter aktivno sodelovali pri njenem razreševanju. V razpravi je bila izražena tudi ocena, da konference delegacij še niso postale resnični sestavni del vseh naših samoupravnih odnosov – kar z drugimi besedami pomeni, da se bo treba v posameznih okoljih še nadalje spoprijemati z odpori proti takšnemu (nujnemu) načinu dela ob sprejemanju vseh odločitev, ki so pravica in dolžnost samoupravljavcev in njihovih delegatov. Za to pa bo seveda treba uresničiti cilj, za katerega se zavzemamo vse od uveljavitve novih družbenih odnosov: treba bo delegatom zagotoviti celovito, razumljivo in ustrezno informiranost, da bodo le-ti lahko zares odgovorno odločali povsod tam, kjer so potrebne samoupravne rešitve.

Zvezni izvršni svet je v začetku minulega tedna po uskladitvi stališč republik in pokrajin sprejel predlog novega carinskega zakona. S tem zakonom (ter z zakonom o carinski tarifi, ki pa ga še oblikujejo) se pri nas poraja nov carinski sistem v skladu z načeli enotnega jugoslovanskega gospodarstva oziroma enotnih načel gospodarjenja, kakor je to zapisano tudi v ustavnih določilih.

Sredi tedna je ZIS zasedal še enkrat - med drugim je imel na tej seji na dnevnem redu obravnavo nekaterih vprašanj v zvezi z usklajevanjem izvajanja politike cen za letošnje leto. ZIS je ob tem opozoril, da posamezne zahteve po zvišanju cen (ki jih terja mnogo OZD) nikakor ne sodijo v tisti okvir letošnje politike cen, ki smo ga skupno potrdili s sprejemom letošnje razvojne resolucije za vso državo.

Temu vprašanju – zahtevkom po nadaljnjem zviševanju cen, kar smo doslej uspeli vsaj kolikor toliko zaustaviti – so prejšnji teden dali svoj poudarek tudi v svetu jugoslovanskih sindikatov. Ugotovitev je, da se (po januarskem zatišju) že od februarja dalje spet veča pritisk na cene – s čemer želijo nekateri proizvajalci reševati svoje poslovne napake, nizko produktivnost, slabo organizacijo dela in še druge slabosti svojega poslovanja. To utegne razvrednotiti dosežene rezultate, ki smo si jih vendarle priborili v bitki s cenami – so opozorili na seji sveta sindikatov – in zaradi tega moramo takšne poskuse obravnavati z vso zavzetostjo. ZIS je treba podpreti v njegovi bitki za celotno stabilizacijo našega gospodarstva, so poudarili na sindikatih, saj je to edina pot, ki nam omogoča realno boljšanje gospodarskega stanja. Zahtevki po povečanju cen so neupravičeni in pretirani – zato se jim je treba odločno postaviti po robu, so menili.

Na seji republiškega izvršnega sveta (prejšnji petek) pa so med drugim poudarili, da se pri nas mnoge OZD, ki kot upniki z drugimi organizacijami nimajo docela poravnanih računov, očitno ne zavedajo povsem, v kako resnem položaju se utegnejo znajti, ko bo začel veljati nov sistem plačane realizacije v medsebojnem poslovanju. To bo, kot vemo, že prav kmalu (že z začetkom aprila), pa je zategadelj nujno posvetiti prehodu na nov obračunski sistem kar največjo pozornost. Gre za težavno družbeno akcijo, katere nosilci bodo vse TOZD, pri tem pa moramo to akcijo podpreti s celotno aktivnostjo vseh socialističnih sil na vseh ravneh – to so poudarili tudi na seji pristojne komisije izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ, ko so obravnavali to pereče vprašanje našega gospodarskega sistema.

Dosedanja pomoč Kozjanskemu ni bila zadostna – to je bila ocena, podkrepljena podatki, ki so jo obravnavali na minulem zasedanju republiške skupščine. Sprejeti so bili predlogi za sistemsko zagotavljanje pomoči prizadetemu Kozjanskemu, ki si še ni odpomogla od zannega potresa. Letos bomo v ta namen izdvojili 75 % republiških solidarnostnih sredstev, za redno pomoč Kozjanskemu pa bo sprejet poseben zakon, ki bo veljal nadaljnji dve leti, od letošnjega aprila dalje.

Ocene, kakšna bo letošnja spomladanska setev v Vojvodini, so razveseljive. Računati je, da bodo na pomlad posejali še več kot milijon hektarov vojvodinskih polj z raznimi kmetijskimi kulturami, tako da bi letos utegnili doseči (kot ocenjujejo po vseh napovedih) res rekordno proizvodnjo hrane – pšenice ter drugih žitaric, pa sladkorne pese, sončnic in drugega.

Se posebnega zanimanja je bilo med člani novomeške podružnice Slovenskega zdravniškega društva in člani okulistične sekcije SZD na strokovnem sestanku v Šmarjeških Toplicah prejšnjo sredo deležno predavanje dr. Vesne Morelove (prva z leve) o uspešni presaditvi očesne roženice na očesnem oddelku novomeške bolnišnice. Več kot šestdeset zdravnikov si je potek te v Sloveniji edinstvene operacije lahko ogledalo s pomočjo diapozitivov, ki so spremljali predavanje Poročilo o strokovnem sestanku objavljamo na prvi strani. (Foto: A. Bartelj)

Kako doseči, da bi zaživel delegatski sistem? Zakaj informacije ne krožijo pravočasno? Kako aktivirati bazo v neposrednem odločanju? To so samo nekatera od vprašanj, na katera so poskušali odgovoriti na posvetovanju predstavnikov ObS in SIS v tovarni Novoles v Straži. (Foto: Krasko)

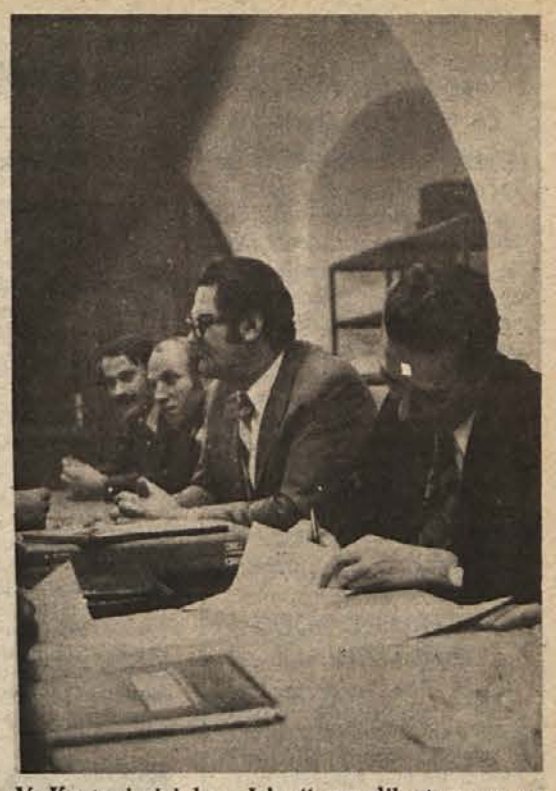

V Kostanjevici bo „Iskra" zgradila tovarno za 200 delavcev. Kolektiv „Laboda" ji je posodil zanjo tri milijone dinarjev. V novem Iskrinem obratu bo že prihodnje leto zaposlenih 80 ljudi. Slika prikazuje nedavni podpis pogodbe, ki sta jo sklenila „Iskra" in „Labod". (Foto: J. Teppey)

30 MILIJONOV NOVOLESOVE TOPLARNE

Novolesova toplarna, ki obratuje že 5 let, je proslavila v četrtek 26. februarja, pomemben delovni jubilej, proizvedla je 30-milijonto kilovatno uro. Toplarna razen električne energije proizvaja še paro in komprimiran zrak. Za Novoles „izdela" več kot 60 % električne energije, s tem prihrani podjetje velike denarje. Ta prihranek je bil občuten zlasti v letu 1974, ko so ostala podjetja morala občasno stati zaradi redukcije električnega toka. Pohvale vredno je tudi to, da toplarna „je" lesne odpadke in sekance. Tako v Novolesu varčujejo dvakratno, uporabljajo odpadek in proizvajajo električno energijo za lastne potrebe. V petih letih obratovanja ni toplarna niti enkrat stala zaradi okvare.

NI ZANIMANJA ZA KRUH BLIŽE DOMU?

Trebanjska industrija montažnih objektov Trimo je lani pripravila v Dobrniču sestanek z delavci, ki se vozijo iz te krajevne skupnosti na delo v oddaljene kraje. Z udeležbo so bili še kar zadovoljni, saj jih je prišlo 35, končni uspeh pa je bil skromen. V Trimu so dobili le nekaj nekvalificiranih delavcev. Ugotavljajo, da so se ljudje navadili na dolge vožnje na delo v Ljubljano in nazaj. Marsikdo se namreč oklepa internih kvalifikacij, ki so jih dosegli na starih delovnih mestih. Podobno je tudi z zaposlenimi iz Velikega Gabra in okolice.

Dodatek „vidi" še nekaj naših cest

Kaže, da bomo „barko", ki se imenuje „Srednjeročni program vzdrževanja, rekonstrukcij, modernizacij in gradenj magistralnih in regionalnih cest v Sloveniji v obdobju 1976 – 78" po dolgotrajnih usklajevanjih in razpravah končno le

Brez besed
(Jagodič, Prosvetni delavec)

pripeljali h kraju. Postopek je dolg in težaven, vendar nujno tak, če hočemo imeti načrt, ki bo kar najbolj ustrezal neštetim željam in potrebam, ki jih prav na področju cestnega gospodarstva še dolgo ne bo zmanjkalo.

Dolenjska je prizadevno sodelovala v razpravah z željo, da bi zase „odrezala ustrezen kos" – seveda v skladu s kriteriji. Modernizacija cest ogromno stane, znesek, namenjen cestam, pa je omejen. Kočevje je celo nekajkrat protestiralo, ker se ni strinjalo, da bi po preteku srednjeročnega obdobja imelo komaj polovico regionalnih cest posodobljenih, medtem ko bi jih druge občine (tudi naše) imelo mnogo več. Kot je razvidno iz zadnjih poročil o javni razpravi, je tudi kočevska občina pismeno obvestila republiško skupnost za ceste, da podpira razpis posojila za ceste in predlagano razporeditev prometnega davka, ne pa predloženega srednjeročnega načrta (načrta po programu 1).

Za občine in uporabnike cest bo najbolj zanimivo, kaj je kot dodatek zdaj še predlagano v srednjeročni načrt. Izmed množice dodatnih predlogov so iz naše regije prišli v srednjeročni program še naslednji cestni odseki: Kočevje – Dvor, vendar le v dolžini 8,15 km, Livold – Brezovica (8 km), Stari trg – Fara (2 km), Hrib – Trava (2), Sodražica – Hrib (3,4), partizanska magistrala (27,6 milijona din), Brezovica – Kanižarica (3,5 km), Drašiči – meja SRH (1,5), Trebnje – Novo mesto (4,60), Adlešiči – Vinica in še nekaj cest skozi naselje, vse v skupni vrednosti 69,8 milijona dinarjev.

Upoštevaje še te dodatke, bo imela novomeška regija do konca srednjeročnega obdobja 78 odstotkov regionalnih cest moderniziranih, lani pa jih je imela 46,8 odstotka. To bo lep napredek. V posameznih občinah bo slika seveda kaj različna: Brežice bodo imele posodobljenih 98,5 odst. regionalnih cest, Kočevje 53,5, Krško 88,9, Metlika 92,3, Novo mesto 93, Ribnica 59,9, Sevnica 59,8, Črnomelj 71,3, Trebnje 87,4 odstotka.

Vse to seveda le, če bomo vplačali predvideno ljudsko posojilo za ceste.

M. L.

Več goljufij

Malo manj kot četrtina vseh vloženih obtožb občinskega tožilstva v Novem mestu se v preteklem letu nanaša na gospodarski kriminal. Ugotovili so, da se je občutno povečalo število kaznivih dejanj na škodo družbenega premoženja. Medtem ko so imeli v letu 1974 opravka samo z dvema goljufijama, jih je bilo lani kar 20. Večina goljufij je bila storjenih hkrati s kaznivim dejanjem ponarejanja listin.

Več ljudi je namreč prišlo na misel, da bi ponarejali hranilne knjižice, kamor so pisovali večje vsote denarja, kakor so jih vložili. Tako so denar dvigali pri poštah, vendar je taka goljufija le v nekaj primerih uspela in še to le za manjše zneske.

Po podatkih občinskega tožilstva v Novem mestu je bilo v štirih dolenjskih občinah v preteklem letu tudi precej več odvzemov motornih vozil, več je bilo neupravičene porabe, pač pa je število poneverb ostalo na isti ravni.

Gospodarski kriminal nasploh po svojem obsegu ni v omembe vrednem porastu v primeri s prejšnjim letom, verjetno pa je, da so k temu pripomogle tudi številne preventivne akcije in ukrepi, med drugim: obravnava gospodarskega kriminala, raziskovanje teh primerov in kaznovanje krivcev ima prednost tako na tožilstvu, kot pri preiskovalnih organih in na sodišču ravno zato, da bi bila hitra kazen učinkovita.

Dolenjska: kakšna je perspektiva?

Zakaj kasni načrt

Po izjavi magistra Mušiča, direktorja slovenskega urbanističnega inštituta, je prvi del prostorskega načrta za Dolenjsko napisan in pripravljen za javno razpravo. Medobčinskim strokovnim in družbenopolitičnim dejavnikom ter razpravljalcem v črnomaljski, metliški, novomeški in trebanjski občini ga bodo v presojo poslali čez kakšen teden.

Tako iz urbanističnega inštituta kot iz republiškega zavoda za družbeno načrtovanje, ki pogodbeno pripravljata dolenjski regionalni prostorski načrt, se slišijo govorice, da je reševanje take naloge „vražji posel". Naloga naj bi bila težja in zapletena predvsem zato, ker reševalci nimajo pri roki nič drugega kot ustavno vodilo za to področje, saj zakon, ki bo uredil ta vprašanja, šele nastaja.

Kot je bilo razbrati iz pojasnil, ki so jim prejšnji teden v Črnomlju prisluhnili delegati medobčinske skupščine, nastaja regionalni prostorski načrt tako, da hkrati upošteva, oziroma obravnava več vidikov. Strokovnjaki pravijo temu nova metodologija in je do zdaj menda niso še nikjer uporabili. Zato trdijo, da bodo postopki in načela pri sestavi dolenjskega načrta preizkusni. To pomeni, da nameravajo metodologijo in izkušnje pri tej nalogi uporabiti še za ostale slovenske naročnike – regije.

Novi medobčinski „župan" inž. Martin Janžekovič, ki vodi komisijo za pripravo tega načrta, meni, da ni nič usodnega, če „z nalogo nekoliko kasnimo", saj je navsezadnje treba upoštevati, da gre zdaj tudi za preobrazbo načrtovanja in da ni še nobenih izkušenj ali zgledov.

I. ZORAN

Plačilo izgub

O pokrivanju izgub na železnici in v elektrogospodarstvu so zastavili kočevski komunisti več vprašanj sekretarju IK predsedstva CK ZKS Francu Šentincu, ki jih je obiskal med zadnim seminarjem.

Iz odgovorov tov. Šetinca se je dalo razbrati, da pač železnico, elektrogospodarstvo, zdravstvo itd. potrebujemo, zato smo tudi dolžni poskrbeti, da bodo te dejavnosti še naprej delovale.

Pokrivanje izgub pa je možno na samoupravni osnovi (samoupravno sporazumevanje) ali zakonski osnovi, se pravi, da višji organ predpiše, kako je treba sredstva za pokrivanje izgube zbrati. Ker smo samoupravna družba seveda pričakujemo, da bo pokrivanje izgube potekalo na osnovi samoupravnega sporazumevanja.

Vendar samoupravno sporazumevanje ne pomeni, da mora družba pristati na vsako ceno storitev teh dejavnosti in brez pogojev. Potrošniki oziroma plačniki uslug gotovo lahko opozorijo tudi na slabosti in napake v posameznih dejavnostih, na slabo organizacijo dela, lahko zahtevajo razne podatke in seveda tudi programe razvoja teh dejavnosti. Se pravi, da lahko dajo porabniki in plačniki za povišanje cen oziroma za pokrivanje izgube tudi pogojno soglasje. To pomeni, da pristanejo na pokrivanje izgube, če bodo odpravljene te in one slabosti, izdelan program razvoja itd. Predstavniki posameznih dejavnosti morajo biti pripravljeni, da bodo dajali odgovore na vsa, tudi na neprijetna vprašanja potrošnikov, če njihova dejavnost ne deluje dobro.

Vse to pa pomeni tudi, da ni dovolj reči: „Ne podpišem sporazuma," ampak je treba predlagati izboljšave in rešitve.

J. PRIMC

Dražja elektrika

Republiškemu izvršnemu svetu predlagamo, naj prižge zeleno luč za podražitev električne energije. Tako so sklenili prejšnji teden na seji skupščine samoupravne interesne skupnosti za elektrogospodarstvo Slovenije, potem ko niso našli drugačnega izhoda iz težavnega položaja, v katerem je že dalj časa slovensko elektrogospodarstvo.

Skupščina je predlagala, naj bi električno energijo podražili za 17,5 odstotka od 1. januarja 1976 naprej. Vendar tako, da bi za gospodinjstva veljala le za 14 odstotkov višja cena. Če pa elektrike ne bo mogoče podražiti za nazaj, je skupščina predlagala, naj bi jo podražili s 1. marcem, v tem primeru pa za 22,17 odstotka, od tega za gospodinjstva za 17,18 odst.

In kakšna bo cena v primerjavi s svetovnimi cenami električne energije? Po tej podražitvi, ki je skoraj da že povsem verjetna, bomo morali plačevati kilovatno uro po 35,46 din, skupaj z energetskim prispevkom pa po 90,29 din za eno kilovatno uro. To pa je znesek, ki ne zaostaja za evropskimi cenami.

„Pol" sporazuma že v žepu

Samoupravni sporazum o gradnji Dijaškega doma Majde Šilc v Šmihelu so do zdaj sprejeli v črnomaljski in metliški občini. Kot meni inž. Martin Janžekovič, novi predsednik medobčinske skupščine za Dolenjsko, Belokranjci tega niso storili zaradi posebne naklonjenosti, ampak je rezultat treznega razmisleka in pristopa. „Bela krajina se namreč zaveda, da lahko mnoga vprašanja uredi le ob pomoči vseh občin v regiji, sem pa prav gotovo sodi tudi vprašanje šolstva in seveda zgraditev dijaškega doma."

V novomeški in trebanjski občini še niso dosegli potrebni dve tretjini „glasov" delovnih ljudi. Čeprav si družbenopolitične organizacije prizadevajo, da bi združeno delo čimprej podpisalo ta samoupravni sporazum, je očitno, da v Novem mestu in Trebnjem ne gre tako lahko. Po mnenju akcijskega odbora, ki je zadolžen za usmerjanje prizadevanj, da bi čimprej zbrali in združili sredstva za dijaški dom, so slabši uspehi v teh dveh občinah zaradi pomanjkljivega usklajevanja med tozdi večjih delovnih organizacij (IMV, Novoles, Cestno podjetje).

V Novem mestu so pristojni pospešili priprave za samo graditev dijaškega doma in zagotavljajo, da bosta do oktobra 1976 znani tako lokacija kot dokumentacija. Kakor si zamišljajo zdaj, naj bi zgradili stolpič z 240 ležišči, in sicer tako, da bo kasneje možna dozidava. Dolenjci so potrebnost dijaškega doma dovolj argumentirali, tako da so na seji republiške izobraževalne skupnosti oblikovali sklep, po katerem bo možno – ob uspešnem sporazumevanju za zbiranje sredstev – začeti gradnjo doma v Šmihelu že prihodnje leto. Po sedanji razporeditvi je ta dijaški dom v Sloveniji na lestvici najpotrebnejših na devetem mestu, če bo v Novem mestu dovolj zgodaj pripravljeno vse potrebno za gradnjo, ima možnost priti na prioritetni listi v ospredje. Te priložnosti pa ne kaže zamuditi.

I. ZORAN

– Lepi govori ga ne bodo prebudili, kvečjemu tale žvenket . . . !
/Karikatura: Marjan Bregar/

vredno je zapisati...

Dr. Stipe Šuver, eden najbolj vidnih hrvatskih partijskih voditeljev, je te dni v VUS objavil članek, ki bi zaslužil večjo pozornost, kot je je bil deležen. Ni zapel nekritičnega slavospeva našemu delovnemu človeku (kar tolikokrat slišimo), marveč se je v njem lotil naše družbene, samoupravljalske, delovne zavesti.

Boleč razkorak

Naša socialistična ladja bi vsekakor uspešneje plula h končni uresničitvi naših socialističnih idealov, ko bi velika delovna večina družbe še pogumneje, na podlagi svojega samoupravljalskega položaja terjala in branila svoje pravice. Vendar bi se v njenih vrstah hkrati morala krepkeje razvijati tudi zavest o dolžnostih, o delovnih, družbenih, samoupravljalskih dolžnostih. Trenutno je zavest o pravicah pri vseh naših ljudeh izredno razvita, zavest o dolžnostih pa je še v povojih. Tako je zapisal, potem ko je nanizal vrsto primerov od hlinjenih bolezni, neupravičenih zahtev po beneficirani delovni dobi, zaščite slabih delavcev in delomrzneže, lažne solidarnosti – pa do splošnega zanemarjanja delovne dolžnosti, kar vse priča, da je zavest o dolžnostih v mnogih primerih res šele na začetku.

Ta razkorak, to boleče zaostajanje zavesti o dolžnostih je po našem mnenju močno pripomoglo, da je začela pešati delovna storilnost in splošna družbena učinkovitost, pa če kdo še tako hoče to tajiti. Na srečo se v delovnih kolektivih, kjer so odvisni od uspeha svojega dela, že zavedajo tega. Vendar najbrž to še ni dovolj. Ko so na primer v novomeški tovarni zdravil Krka ugotovili, da vsak dan zaradi bolniške manjka kar 163 delavcev (povprečno jih dela 1637) – če upoštevamo vse izgube, pa manjka celo 392 delavcev – so v tovarniškem listu udarili plat zvona. Toda vprašanje je, ali bodo pri odpravljanju nedela tudi dovolj učinkoviti, če se bo tolikšen razkorak med zavestjo o pravicah in dolžnostjo nadaljeval kot splošna praksa v naši družbi. Praksa, ki spodkopuje naše ideale bolj, kot si površno predstavljamo.

M. LEGAN

DOLENJSKE TOPLICE: POLITIČNA ŠOLA ZA 51 TEČAJNIKOV

Minuli ponedeljek se je začel v Dolenjskih Toplicah osmi dvomesečni politični tečaj, ki so ga pripravili Zveza sindikatov Slovenije, Zveza socialistične mladine Slovenije in center za družbeno izobraževanje. Prvega dneva tečaja so se udeležili tudi predstavniki organizatorjev in družbenopolitičnih in gospodarskih organizacij iz Novega mesta in Dolenjskih Toplic. Tečaj – končal se bo 8. maja – obiskuje 51 tečajnikov iz vse Slovenije.

NA OGLED BODO MALE ŽIVALI

Okoli 300 rejcev različnih malih živali bo na razstavi (odprta bo 5., 6. in 7. marca od 9. do 20. ure) v novomeški športni dvorani pokazalo barvitost pava, zlatega fazana, lepoto kanarčkovega petja in posebnosti mnogih drugih malih živali. Na ogled bodo različni domači kunci in vrsta golobov. Tako bo klub rejcev golobov–pismonoš „Sel" iz Ljubljane, ki pomaga pri pripravi razstave, pokazal najboljše pismonoše, ki so v lanski sezoni zmagovali na nebu med Beogradom in Ljubljano. Podobne razstave, na kateri bodo sodelovali rejci s področja porečja Krke, že dolgo ni bilo, zato je upati, da bo zanimanje zanjo precejšnje. Razstava bo hkrati pomenila tudi uradni začetek plodnega dela društva, ki bo imelo danes ob 18. uri ustanovni občni zbor v sejni sobi novomeške športne dvorane.

JOŽE PEČNIK

SEMINAR V POMOČ VODSTVOM KRAJEVNIH ORGANIZACIJ SZDL

13. marca bo v Trebnjem seminar za vodstva krajevnih organizacij SZDL. Spregovorili bodo o ustavni vlogi SZDL in krajevne skupnosti, utrjevanju organizacijske in idejnopolitične usposobljenosti SZDL, usklajevanje stališč v krajevnih skupnostih in vplivu SZDL, religiji in samoupravni družbi, družbeni samozaščiti in nalogah SZDL. O slednjem so delegati občinske skupščine na predzadnjem zasedanju sprejeli tudi osnutek družbenega dogovora.

KRŠKO: KAKŠEN 8. MAREC?

Svet za spremljanje družbeno ekonomskega in političnega položaja žensk ter predsedstva občinske konference SZDL v Krškem priporočata sindikatom in krajevnim konferencam SZDL, naj ob 8. marcu ocenijo reševanje problemov otroškega varstva, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, družbene prehrane in varstva žena pri delu. Krajevne konference naj bi posvetile posebno pozornost kmečki proizvajalki ter razmeram, v katerih živijo in delajo kmetice. Mednarodni praznik žensk bo predvsem priložnost za delovni dogovor o urejanju težav, ki bremenijo vsakdanje življenje ženske – delavke.

V megli samo droben kriminal

„Delavska kontrola je še vedno mrtva", pravi Niko Bricelj, načelnik UJV Novo mesto

Na območju štirih dolenjskih občin kriminal v splošnem upada, obenem pa je ostalo lani nekaj več kaznivih dejanj neodkritih. V številkah povedano, gre za 6,6-odstotni padec kriminalitete in za 34 odstotkov nepojasnjenih kaznivih dejanj. Čemu je to pripisati in kakšne izkušnje je imela UJV v minulem letu z gospodarskim kriminalom, je v pogovoru povedal Niko Bricelj, načelnik UJV Novo mesto.

– Kje je vzrok, da je v poprečju, sicer pa različno po občinah, ostala zavita v meglo tretjina kaznivih dejanj?

„Manjka nam ljudi, drugi so preveč obremenjeni z delom. Neodkrit pa je ostal v glavnem droben kriminal, kamor sodijo kurje tatvine, vlomi z manjšimi ugrabki, tatvine koles, mopedov. V ta dejanja so včasih vpleteni tudi potujoči storilci, ki jim je še teže priti na sled. V nasprotju s tem pa so vsa težja kazniva dejanja odkrita in storilci so znani."

Foto: Niko Bricelj

– Je po vaši oceni več gospodarsko poslovnega kriminala, kot ga kažejo številke, in zakaj ta ostaja nepojasnjen, dokler nekega dne ne pride do presenečenj v posameznih kolektivih?

„Obravnavi gospodarskega kriminala dajemo prednost in skušamo odkriti čimveč tovrstnih kaznivih dejanj. Ko je dejanje znano, navadno hitro izvemo tudi za storilce. Lani se je število primerov gospodarskega kriminala gibalo v „normalnih mejah". Domnevamo pa, da je še precej takih primerov, za katere še ne vemo, ker se kazniva dejanja dogajajo v ožjem krogu. Morda gre ponekod tudi za primere podkupovanja, vendar je tu še teže priti do dokazov, ker običajno oba partnerja molčita."

– Kako ocenjujete dosedanje delo delavskih kontrol, ki bi ob natančnejšem delu lahko mnogočemu prišle na sled?

„Ugotavljamo, da so bile delavske kotrole ustanovljene, vendar je pri njih mrtvilo. Morda so izjeme, toda v splošnem kaj dlje od ustanovitve še niso nikjer prišli. Člani delavske kontrole bi morali imeti zelo razvit družbenopolitični čut in posluh. Če tega ni, tudi njihovi sestanki niso plodni."

– Ima upadanje kriminalitete morda svoj vzrok tudi v družbeni samozaščiti, s katero so se občani že precej seznanili?

„Padec kriminala pripisujem deloma pospešeni aktivnosti naših delavcev, posebno temu, da se je naša prisotnost v zadnjih dveh letih močno povečala na terenu. Prav gotovo pa ima ugoden vpliv tudi akcija družbene samozaščite. Ljudje so začeli raje sodelovati z nami, bolj se zanimajo za svojo varnost in varnost okolja ter družbe, v kateri živijo. Pomembno pa se nam zdi, da je lani kriminal tudi pri Romih upadel za 27 odstotkov. Pozna se, da so začeli v novomeški občini organizirano delati z Romi, da je več zaposlenih, da se otroci šolajo in da skušajo rešiti tudi vprašanje njihove naselitve."

– Kako pa je s prekrški zoper javni red in mir – mar še vedno drži, da so izgredniki običajno pod vplivom alkohola?

„Tudi pri prekrških zoper javni red in mir je šlo lani že za tradicionalno upadanje primerov. Že več let pa opažamo, da je polovica storilcev teh prekrškov vinjena. Mislim, da smo premalo naredili za pregon gostincev, ki vinjenim točijo alkohol. Med 955 lani storjenimi prekrški zoper javni red in mir se jih je nad polovico zgodilo v gostinskih lokalih, medtem ko je bilo v vseh štirih občinah samo 12 gostincev prijavljenih zaradi točenja alkohola vinjenim osebam. Gre za hudo nesorazmerje. Gosta marsikje nalivajo s pijačo, ko pa postane nasilen, kličejo na pomoč miličnike."

– Kaj lahko poveste o preventivi v vaši službi in letošnjih obetih?

„Lani smo imeli 5 večjih preventivnih akcij, v katerih je bilo pregledanih 315 gospodarskih objektov in 37 gostišč. Izdali smo 37 pismenih opozoril delovnim organizacijam, če je bilo ugotovljeno, da na primer vratarja ni bilo na delovnem mestu, da so objekti ali stroji slabo zavarovani in podobno. Za manjše napake pa so naši delavci izrekli 75 ustnih opozoril. Letos bomo s takimi in še drugimi preventivnimi akcijami nadaljevali, upam pa tudi, da se bo družbena samozaščita še bolj ukoreninila. Le tako bo poskrbljeno za varno počutje občanov in njihovega ter družbenega imetja. Nadejam se tudi, da bomo naleteli še na boljše sodelovanje z občani in delovnimi organizacijami."

R. B.

SENOVO POTREBUJE VEČJO DVORANO

Ob obletnici DPD Svoboda je bila 21. februarja v dvorani osnovne šole na Senovem prireditev „Pokaži, kaj znaš". Pripravili so jo člani VIS Galeb, ki deluje kot sekcija omenjenega društva. Sodelovali so recitatorji, pevci in instrumentalisti. Prireditev je pritegnila precejšnjo pozornost občanov Senovega in okolice. Petčlanska žirija je najboljšim štirim nastopajočim podelila denarne nagrade, drugi pa so dobili darila. Vse so prispevale delovne organizacije, obrtna podjetja in nekatere trgovine s Senovega in iz Brestanice. Prireditelji so morali zaradi prostorske stiske zavrniti precej ljudi, ki so si hoteli ogledati nastopajoče. Najbolj vztrajni so stali na hodniku ali v garderobi, od koder pa niso videli ničesar. To je dovolj zgovoren dokaz, da so upravičene zahteve po gradnji večje dvorane, ki bi služila kulturnim namenom na Senovem. Zdaj so prizadeti zlasti člani DPD Svoboda, TVD Partizan in posredno tudi občani. Za novo dvorano se bo treba odločiti z referendumom za samoprispevek, kajti pri zdajšnjih prostorskih razmerah je delovanje različnih sekcij pogosto le životarjenje. Tega pa si ne želi nihče, kajti to ni njihov namen.

VESNA ŽVAR

Nagrada tudi za „trg lakote"

V petek, 20. februarja, so pri Založbi Borec v Ljubljani podelili letošnje Kajuhove nagrade. Žirija je prejela 20 del. Kajuhova odličja in nagrade pa so prejeli: za izjemno zbirko revolucionarnih pesmi narodov vsega sveta „Vstanite sužnji" je bila podeljena prva nagrada; prejeli so jo: Milan Apih, avtor Bilečanke, Radovan Gobec, Rafael Ajlec in Radoslav Hrovatin. Zbirka vsebuje 313 pesmi.

Drugo Kajuhovo nagrado so prejeli: France Šuštaršič, prejšnji dolgoletni urednik TV 15, za roman „Trg lakote", dr. Tone Ferenc za dokumentarno delo o delovanju protifašistične organizacije TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka). Drugo nagrado je prejel tudi anonimni avtor knjige „Na begu".

Tretjo Kajuhovo nagrado sta prejeli Vida Tom–Lasičeva za dokumentarno knjigo „Radijska tehbika v službi narodnoosvobodilnega gibanja", in Metka Krašovec za najuspešnejšo opremo knjige leta, ki jo je napisal Ladislav Klauta pod naslovom „Zaklenjena samota".

Za bralce iz občine Kočevje, Ribnica, ostalih dolenjskih občin in občine Čabar iz SRH bo še posebno zanimiv Šušteršičev roman „Trg lakote". Avtor si je s številnimi trpini delil trpko usodo v italijanskem koncentracijskem taborišču na otoku Rabu. Zato bo ta knjiga posebna zanimivost zlasti za preživele rabske internirance in njih svojce. Knjiga še ni v prodaji.

–t

DIPLOMA ZA TABORNIKE

Taborniška četa „Dobravske žrtve", ki jo sestavljajo pionirji iz Kapel in Dobove, je prejela ob zaključku seminarja za taborniške vodnike diplomo za prizadevno letu 1975.

rekli so:

Janez Barborič:

Ne le intelektualce, tudi delavce

Sindikati se ne zavzemamo za inventivno dejavnost zgolj zaradi akcije, temveč zaradi gospodarskih koristi, ki jih ta dejavnost prinaša. V času, ko se na vseh področjih vključujemo v akcijo stabilizacije, moramo še posebej poudariti povezanost inovacijske dejavnosti z akcijo stabilizacije kot njenim sestavnim delom. Zavedati se moramo, da je za uspešnost stabilizacije gospodarstva potrebna aktivizacija vseh naših ustvarjalnih sil, kar pomeni, da moramo v inventivno dejavnost pritegniti ne le intelektualce, ampak zlasti najširše delavske množice.

/Predsednik slovenskih sindikatov na seminarju v Dolenjskih Toplicah/

Marin Cetinić:

Vse z namenom: preprečiti zlorabe

Načela rotacije, deakumulacije funkcij in omejitve volilnosti v samoupravnih organih, organizacijah združenega dela, delegatskih skupščinah, družbenopolitičnih in družbenih organizacijah odpirajo širše možnosti za to, da bi vedno večje število ljudi lahko neposredno sodelovalo pri upravljanju družbenih poslov. Zato je treba ta načela v celoti praktično izvajati kot samoupravne družbene norme, ki izpodrivajo subjektivizem iz kadrovske politike, poleg tega pa spodbujajo progresivni razvoj družbenih odnosov in preprečujejo različne deformacije, monopoliziranje funkcij, rutinerstvo in samozadovoljnost. Rotacija in omejitev volilnosti nista in ne pomenita degradacije osebnosti v javnem življenju, čeprav ju ponekod s posebnim namenom tako razlagajo. Nasprotno, za nas sta to izredno revolucionarni in hkrati humani načeli, ki sta ostro naperjeni zoper vse birokratske in tehnokratske uzurpacije, njun namen pa je zagotoviti popolno demokratizacijo kadrovske politike, najširšo izbiro kadrov in vsestransko preverjanje teh kadrov pri delu.

(Podpredsednik zvezne konference SZDL na zadnji seji predsedstva ZK SZDLJ)

Vladka Jan:

V družbi enakovredna kmečka žena

Obremenjenost v proizvodnji, gospodinjstvu in družini, pa tudi preživel pogled na njeno vlogo vklepajo kmečko ženo v vsakdanja opravila in ji jemljejo čas, voljo in možnosti za večje poseganje v družbeno dogajanje. S hitrejšim uvajanjem sodobne tehnologije in organizacije dela na kmečkih gospodarstvih, z razbremenitvijo v gospodinjstvu in z večjo skrbjo za otroško varstvo bodo tudi na vasi ustvarjeni objektivni pogoji in možnosti za večjo aktivizacijo kmečke žene v družbenem življenju. Delež, ki ga ima kmečka žena v proizvodnji in vzgoji, ji določa enakovredno mesto v samoupravni družbi.

(Iz govora sekretarke sveta za vprašanja družbeno ekonomskega in političnega položaja žensk pri RK SZDL Slovenije na petkovi problemski konferenci)

Alkoholizem

19

Piše: dr. JANEZ RUGELJ

Za vse bolezni še vedno velja načelo: „Bolje preprečiti, kakor lečiti." Pri alkoholni bolezni pride to načelo še posebno do veljave, če upoštevamo, do kakšnega srečnega spleta okoliščin mora priti, da alkoholik sploh začne resno razmišljati o zdravljenju. Koliko truda in razmeroma ugodnih pogojev pa mora šele biti, da se propadajoči alkoholik začne res zdraviti in da se potem uspešno in vsestransko rehabilitira. V tej zvezi zlahka razumemo stališče tistih ljudi, ki pravijo, da se nima smisla brigati za „aktivne" alkoholike, saj so že tako zapisani propadu, temveč moramo vse sile usmeriti v preprečevanje alkoholizma. Takšno stališče pomeni samo izrazit primer odpora proti smiselno zastavljenemu protialkoholnemu boju, saj takšni ideologi protialkoholnega boja nikoli ne ponudijo znanstveno utemeljenih vsestranskih ukrepov za preprečevanje alkoholizma. Če pa že kaj takšnega ponudijo, ne poskrbijo, da bi ustvarili možnosti za uresničitev predlaganih ukrepov. Obnašajo se torej, kot da bi verjeli v magično moč predlogov, ker pozabljajo, da je za uresničitev sleherne zamisli potrebna zavestna akcija osveščenih subjektivnih sil.

Pri preprečevanju alkoholizma se srečujemo z dvema osnovnima problemoma, vsi ostali so ozko povezani z njima. Oglejmo si jih:

1. BREZ ALKOHOLA NI ALKOHOLIZMA

Število alkoholikov je odvisno od količine popitih alkoholnih pijač na prebivalca letno. Tam, kjer popijejo samo kakšen liter, imajo malo alkoholikov in obratno. Pri nas popijemo na leto okoli 15 litrov čistega (100-odst.) alkohola na prebivalca. S tem smo prekosili vse države v svetu – razen Francije (19,8 l). Medtem ko je v Franciji težišče porabe alkohola na vinu (16,5 l čistega alkohola v obliki vina in 2,5 l žganih pijač), je pri nas prav obratno: na vino pride le 2,75 l čistega alkohola, na pivo okrog 0,7 l, ostalih 12 l čistega alkohola pa popijemo v obliki visoko koncentriranih, žganih alkoholnih pijač.

Kaj pomeni teh 15 l čistega alkohola? Če bi različne alkoholne pijače, ki jih pijemo pri nas, pretvorili v cviček (7,5-odstotni alkohol), bi prišlo na vsakega prebivalca (mišljeni so tudi dojenčki) 200 l cvička. Štiričlanski družini torej „pripada" 800 l cvička na leto. In če žena in otroka ne pijeta, potem „mora" oče spiti na leto 800 l cvička. Če pa ne pije, pride na soseda že 1600 l cvička. Ali nas ob teh številkah sploh lahko še preseneča dejstvo, da je pri nas 15 % odraslih moških alkoholikov in da naslednjih 15 % pije toliko, da jih že lahko uvrstimo v „resne kandidate" za alkoholike. Če bi se na primer „odločili", da v bodoče ne bi imeli več 80.000 alkoholikov, ampak „samo" 40.000, bi morali verjetno zmanjšati tudi porabo alkohola vsaj za polovico. Kako to napraviti, pa bi nam morali razložiti gospodarstveniki, družboslovci, politologi in drugi strokovnjaki, ki spremljajo zakonitosti družbenega funkcioniranja. Najbolj bistvena pri tej razlagi pa bi bila natančna opredelitev tistih subjektivnih sil, ki bi vodile akcijo za 50-odstotno zmanjšanje porabe alkoholnih pijač, s predpostavko seveda, da ne bi bile te sile, že zaradi opisanih odporov, v teku akcije poražene.

Nekateri se poskušajo izmuzniti bistvu tega problema na ta način, da začno razlagati teorijo o „pametnem" in „zmernem" uživanju alkoholnih pijač. Če to teorijo smiselno in dosledno izpeljemo oz. uporabimo, vidimo, da bi tistih 200 litrov cvička, ki jih „pripada" vsakemu našemu občanu, morali tudi „pametno" razdeliti, npr.: 400 litrov na očeta, 200 l na ženo in po 100 l na vsakega otroka. Kako sedaj teh 100 litrov razdeliti na 365 dni? Ponujata se dve skrajnosti: otrok naj bi se stokrat na leto opil z enim litrom cvička ali pa naj bi bil vsak dan „samo rahlo omamljen" s približno 3 dcl cvička. Dalje: kdaj začeti z omamljanjem? Takoj po rojstvu, čez eno leto, dve ali šele po desetem letu starosti? Skrita nevarnost ene in druge skrajnosti pa je v tem, da bi določenemu odstotku ljudi v različnih obdobjih življenja prijala ena ali druga oblika omamljanja in bi želeli omamo ponavljati. To pomeni, da vsakršna oblika pitja alkohola pravzaprav ustvarja pogoje za nastanek odvisnosti od alkohola.

Temeljno spoznanje razglabljanja o tem problemu je: brez občutnega zmanjšanja količine alkoholnih pijač, porabljene na prebivalca letno, ni pričakovati zmanjšanja števila alkoholikov oziroma problemov v zvezi z alkoholizmom nasploh.

2. ZDRAVLJENJE ALKOHOLIKOV JE NAJUČINKOVITEJŠE PREPREČEVANJE ALKOHOLIZMA

Videli smo že, da je alkoholizem svojevrstna nalezljiva belezen. Alkoholik nerad pije sam (izjema so „solo pivci" in velika večina ženskalkoholičark), temveč vedno poskuša najti sebi primerno družbo, kar v naših razmerah nikakor ni težko, oz. svoje sodelavce, ženo in druge poskuša vpeljati v „bajni svet" alkoholne omame. Zakaj? Več vzrokov je za to, glavni pa je naslednji: čim več alkoholikovih sodelavcev, in če se le da tudi šefov, je odvisnih od alkohola, tem večjo moč imajo alkoholiki. Njihovi „sovražniki" jim ne bodo zlepa prišli do živega. Skratka: če jih je dovolj, bodo zlahka obvladali tiste, ki jim povzročajo težave pri zadovoljevanju njihove odvisnosti od alkohola.

Glavno leglo alkoholizma pa so družine alkoholikov, saj smo že omenili, da se do 40 % otrok alkoholikov vda alkoholizmu. Če ima 80.000 slovenskih alkoholikov 200.000 otrok, bo v naslednji generaciji zanesljivo spet 80.000 alkoholikov (40 % od 200.000 = 80.000). Na dlani je torej dejstvo, da o kakšnem resnem preprečevanju alkoholizma ne more biti niti govora, če se ne lotimo zdravljenja in družbene rehabilitacije množice alkoholikov in njihovih družin. Poudarek je na družini, saj morajo družinski člani spremeniti svoj odnos do alkohola in alkoholizma, drugače se bo kljub vsemu 40 % otrok alkoholikov vdalo alkoholu.

Samo z zdravljenjem alkoholikov odstranimo poglavitni vir „okužbe". Kot že rečeno, smatramo danes za pravo zdravljenje alkoholizma samo skupinsko družinsko obravnavo z dolgoletno usmeritvijo v polno in vsestransko rehabilitacijo tako alkoholika kot njegove družine. Seveda še nismo zmožni, razen občasno in v izjemnih primerih, vključiti neposredno v proces zdravljenja vse družinske člane, pač pa samo ključnega družinskega člana (zakonec, starši, brat ali sestra itd.). Prek njega posredno sodelujejo pri zdravljenju tudi drugi člani alkoholikove družine.

V družinah naših rehabilitiranih zdravljencev opažamo, da ne pijejo več, oz. pijejo neprimerno manj alkoholnih pijač kot pred začetkom zdravljenja. Svojci zdravljenega alkoholika so namreč iz človeške solidarnosti dolžni, da v prisotnosti zdravljenca ne pijejo alkohola. Za tiste, ki morajo piti na skrivaj, pa pravimo, da je njihov čustveni odnos do alkohola problematičen in da so zato potrebni malo psihoterapevtske pomoči v klubu zdravljenih alkoholikov. Tako svojci zdravljenca prenehajo biti „zmerni" pivci, kar je najzanesljivejša pot preprečevanja alkoholizma.

Partizanke Anke ni več

Umrla je partizanka Anka Furlan, poročena Muhvič, iz Plešc. Rojena je bila v Gustem lazu pri Brodu na Kolpi 1916. V Kočevju je končala meščansko šolo.

Anka Muhvič

Anton Muhvič in njegova žena Anka sta bila prva organizatorja vstaje in prva partizana iz svoje občine. Tudi njun dom je bil v Čabranski dolini prvi požgan. V partizane jima ni bilo treba iti zaradi kruha. Tega sta imela. Tudi pod Italijani se jima ne bi slabo godilo, če bi marala biti z njimi. V partizane sta šla iz ljubezni do domovine in hrepenenja po svobodi.

Poleti 1941 so bili prvi sestanki Osvobodilne fronte v Čabranski dolini pri Muhvičevih. Muhvičeve vezi so bile tajno razpredene do Prezida, Drage, na kočevsko stran, do Broda, Gerova in Sušaka. Bilo je 17. aprila 1942, ko se je Muhvič sestal v Belici tudi z dr. Alešem Beblerjem, ki je bil tedaj član centralnega komiteja KPS in načelnik glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske.

Čez dva dni je Rakovška četa napadla in uničila italijansko kolono v Tatinski dragi nad Čabrom. Italijani iz postojank v Dragi in Plešcih so mahoma pobegnili v osrednjo postojanko Čabar. Muhvič je šel takrat v partizane. Tudi njegova žena Anka je s svojo ostarelo materjo in štirimi deklicami ter mladoletnim bratom pobegnila. Tiste dni je namreč njen brat Živko izstrelil prve strele na mejne stražnike (Italijane in ustaše) na mostu med Osilnico in vasjo Hrvatsko. Čez dan so ga ujeli in ubili v Delnicah.

Hudobni ljudje so Italijanom zatožili, da se je Anka naselila v Okrivju. Štiristo Italijanov je krenilo iz Čabra, da bi jo ujeli, pa je niso, ker je zvedela za to nevarnost in pobegnila na slovensko stran, v Belico, nato pa v Ravne.

Toda 19. junija se je začela iz Kočevja na več kot 40 dni osvobojeno partizansko ozemlje italijanska ofenziva, in sicer proti Brodu na Kolpi in Čabranki. Italijani so imeli na Brodu od vseh strani od partizanov odrezan svoj 23. polk novomeške divizije Isonzo. Dva dni in eno noč so Italijani potrebovali, da so se s čelom prebili iz Kočevja do Banja Loke. Tedaj pa so slovenski partizani zaprosili hrvaške za pomoč. Prva je prihitela s pomočjo Muhviča iz Čabranske smeri, druga pa iz delniške. Komandir te je bil Delničan Zdenko Petranovič–Jastreb, ki je v boju za Banjo Loko padel 22. junija 1942.

Italijani so na Ravne, kjer je bila med civilnim prebivalstvom in partizani tudi Anka, izstrelili 120 topovskih granat. Vse se je moralo umakniti v goro, zakaj Italijani so pritiskali s preveliko vojsko. Sto petdeset partizanskih priseljencev, predvsem iz Bajt, je tavalo po gozdu in se vračalo v domači kraj. Tedaj pa se je tudi Ančka odločila za vrnitev na hrvaško stran. Tam je do konca vojne preživela še veliko gorja.

Po vojni je Anka z družino živela na Reki, vselej pa se je rada vračala v svojo Kolpsko in Čabransko dolino, kjer si je začela graditi dom, da bi v njem preživela stare dni. Toda kruta smrt je hotela, da so z Reke pripeljali mrtvo.

16. februarja se je v velikem snegu, ob slabem vremenu poslovilo od nje veliko ljudi iz Broda, Delnic, Kolpske in Čabranske doline ter z Reke. Iz Ljubljane sta prišla generala Ivan Lokovšek–Jan in Jože Ožbolt ter podpolkovnik Janko Mehle, s katerimi je delovala med osvobodilnim bojem. Iz Kočevja so prihiteli Rudi Mazzoni s praporom občinskega odbora ZZB NOV in pevci z Ivom Staničem. Slovo ob šumeči, bistri bratski reki Kolpi je bilo za vse boleče.

TONE OŽBOLT

ANTON BOŽIČ

Vse, ki smo ga poznali, je globoko pretresla žalostna vest, da je po dolgotrajni bolezni 7. februarja prenehalo biti plemenito srce Antona Božiča – Kolarjevega Toneta.

Pokojni Tone se je rodil 1899 v kmečki družini v vasi Frulga v Gorjancih. Komaj 18-leten je moral v avstrijsko vojsko na italijansko fronto. Po končani prvi svetovni vojni se je izučil za tesarja ter postal vodja tesarske skupine, ki je več kot tri desetletja gradila kmečke domove in gospodarska poslopja v gorjanskih vaseh in Žumberku.

Tone je bil vedno nasmejan in pripravljen pomagati sočloveku. Kot zaveden Slovenec se je po napadu Nemčije med prvimi vključil v OF. Od spomladi 1942 do osvoboditve

je bila v njegovem domu na Frlugi izvidniška in obveščevalna postaja. Poleg gospodarja Toneta so v NOB sodelovale tudi njegove tri sestre in pet bratov. Njegov brat Martin je bil borec Cankarjeve brigade in je spomladi 1943 padel v Suhi krajini.

Po osvoboditvi je Anton Božič kot vodja tesarjev obnavljal požgane domačije, dokler ga ni bolezen prikovala na posteljo za celih sedem let.

Tone bo v naših spominih vedno ostal tak, kakršen je bil v prijetnih in težkih dneh našega sodelovanja. Njegovi družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

FRANC DRAGAN

Pišite v
DOLENJSKI LIST

27. februarja smo na osnovni šoli „Katja Rupena" praznovali dan šole. Katja Rupena je bila partizanka in naša šola nosi njeno ime. S proslave so pionirji odnesli cvetje na njen grob v Mirni peči. (Foto: Boštjan Šivak)

ZAKAJ SAMO MENZA?

Naša Dolenjska je zelo lepa dežela, toliko lepih krajev ima, da se kar sama ponuja turizmu. Toda ko se voziš naokoli, doživiš tudi kakšno razočaranje.

Popotnik si želi tudi nekaj ugodja in sproščenosti, želi tu in tam kaj dobrega pojesti. Prav s tem pa so ponekod težave. Na Mirni, ki velja za industrijsko kar razvit kraj, ne manjka pa ji tudi naravnih lepot, je svoj čas pred tovarno „Dana" delovala dobra restavracija. Zdaj je zaprta, ker imajo v njenih prostorih menzo. Menim, da bi za menzo našli prostore tudi kje drugje, restavracija pa naj bi bila namenjena turistom in obiskovalcem Mirne.

Če na vprašanje pogledam malo širše, se mi zdi važnejše, da ta lokal služi vsem, ne pa samo tovarni.

A. S.

Pozabljeni heroji

Za 30-letnico zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju in za občinski praznik je bil leta 1973 urejen pred banko ob Ljubljanski cesti spominski park herojev, v katerem so tudi kipi preminulih domačih herojev. To je bila lepa oddolžitev občanov tem hrabrim borcem, ki so darovali življenje za našo svobodo in našo boljšo bodočnost.

Zal se tudi tukaj ponavlja stara razvada: na otvoritvenih svečanostih nas je vedno veliko, lepo govorimo, še lepše obljubljamo, in ko je otvoritev končana, mislimo, da smo že vse naredili. Tisti, ki jim je bil park herojev dan v varstvo, se vse premalo zavedajo, kaj so obljubili pri otvoritveni svečanosti. Ne zadostuje namreč, da se herojev spominjamo le ob dnevu mrtvih in jim položimo vence, saj je to praznik vseh pokojnih.

Park herojev je sredi mesta in vsem na očeh. Sneg bi moral biti na stezah do spomenikov vedno očiščen, da bi si kipe herojev lahko obiskovalci ogledali od blizu ter prebrali posvetila. To želijo posebno tisti, ki vidijo ta park prvič. Običajno so to tujci.

Razen tega ima vsak človek rojstni dan, pokojnik pa še dan smrti. Teh dni so se slovenske družine spominjale vedno z izrednim spoštovanjem. Zakaj na ta humani narodni običaj danes tako radi pozabljamo? Na spomenikih herojev Antona Marinclja–Janka in Dušana Remiha–Duška piše, da sta bila rojena, oziroma sta padla v januarju ali februarju. Vendar na navedene dneve pred spomeniki teh dveh junakov ni bilo ne cvetja ne zelenja. Za to ni opravičila, pa naj jo je zagrešila družba, bojni tovariši iz NOB ali celo svojci.

Mogoče bo kdo dejal: „Zakaj nisi naredil tega ti, ki si to pisal? " Zato, ker sem bil prepričan, da bodo storili to tisti, katerim je bil ta park herojev na otvoritveni svečanosti izročen v varstvo in skrb.

ANDREJ ARKO

POJASNILO

V reportaži „Zemlja ne rojeva asfalta" iz Dobrniča smo Alojza Podboja iz Preske pomotoma predstavili kot kotličarja, dejansko pa je Podboj izučen za ključavničarja. Pojasnilo objavljamo na prošnjo prizadetega.

UREDNIŠTVO

Vsakdo naj nekaj prispeva

Razmišljanje ob prednostni listi – Zakaj tako malo varčevalcev med upravičenci?

Za mnoge bralce je seznam imen na prednostni listi upravičencev za pridobitev stanovanjske pravice v solidarnostnih stanovanjih že pozabljen; mnogi ga niti brali niso. Lista pa je še vedno aktualna za prizadete, mlade družine brez stanovanj in družine z nizkimi dohodki.

Mojo pozornost je vzbudila številka: 197 mladih družin potrebuje stanovanje. Te družine stanujejo običajno v majhnih sobah, kjer lahko hranijo le najnujnejše. Za nakup pohištva imajo le denar, prostora pa ne. Toda med temi 197 družinami jih le 18 (!) varčuje za stanovanje; ostali čakajo, da ga bodo dobili od družbe. Je res samo 18 družin pripravljenih prispevati za rešitev svojega stanovanjskega vprašanja?

V mnogih občinah so reševanje stanovanjskih vprašanj rešili tako, da morajo bodoči stanovalci po svojih močeh prispevati del sredstev ob vselitvi. Tako se nabere kar precej denarja za gradnjo novih stanovanj. Morda bi tudi v naši občini lahko nabrali nekaj denarja na ta način.

Znano je, da so med upravičenci z nizkimi osebnimi dohodki tudi taki, ki ob vselitvi kupujejo raskošno opremo, kar po svoje dokazuje, da je tudi pri njih denar. Prav bi bilo, da bi vsakdo plačal nekaj več, kot znaša tisti obvezni procent; mnogi smo veliko žrtvovali za stanovanja. V naši občini pa je tudi nekaj skritih rezerv. Nekaj stanovanj bi lahko prepustili upravičencem tisti, ki imajo sami ali pri svojih starših prazne hiše. To bi bil del naše stabilizacijske politike.

Socialno ogrožen graditelj lastnega doma

ZGLEDNA SKRB ZA OKOLICO

Nad petdeset članov Društva prijateljev mladine Kapele se je udeležilo razširjene seje, na kateri so obravnavali delo vrtnarskega krožka pionirskega odreda v lanskem letu in sprejeli delovni načrt za letos. Urediti nameravajo toplo gredo, okolico šole in gojiti cvetice, še posebej pa so se zavzeli, da bi letos spomladi uredili ograjo pred šolo. V ta namen bodo izvedli prostovoljno delo in prispevali vsak po 20 din, za nakup materiala pa bosta po 300 din prispevala tudi Turistično društvo in DPM Kapele. Prejšnji teden so že pripeljali iz gozda črnico za toplo gredo in vrtne nasade, po zgraditvi ograje pa bodo postavili še skalnjak. Ob dnevu žena bodo 6. marca ob desetletnici delovanja društva ustanovnim članom in prizadevnim delavcem podelili diplome. Za programe vseh proslav v Kapelah skrbita zlasti predsednica DPM Erika Zajc in mentor pionirjev Adolf Maček.

D. V.

ZADIMLJENO NEBO

V Dolenjskem listu sem prebral notico o tem, da na Grmu sežigajo odpadni material, ki dviga pod nebo močan dim in kose pepela trosi daleč naokoli. Res je bilo tako. Upal sem celo, da bo notica kaj pripomogla k čistemu zraku, vendar se sežiganje nadaljuje. V soboto, 21. februarja, se je gost, črn dim valil naokoli. Ali bi bilo res tako težko poseči po ostrih ukrepih za ohranjevanje čistega in zdravega okolja? To, kar se dogaja, ni ne človeško ne socialistično, saj umazan zrak škodi predvsem nemočnim: dojenčkom in starim. Bi se res ne dalo odpadni material odpeljati, kamor sodi, in ga tam strokovno uničiti, upepeliti ali kaj takega?

Opazovalec

OBNOVITEV DO OBLETNICE

Kapelsko gasilsko društvo bo v kratkem začelo obnavljati dom. Solidarnost vseh vaščanov je potrdila upanje gasilcev, da bo dom urejen že do proslave 50-letnice društva, ki bo 15. avgusta letos. Najprizadevnejši med gasilci so mladi, ki delujejo tudi v drugih organizacijah in organih samoupravljanja, tako Franc Urek, Branko Cvetkovič, Jože Štraser in drugi.

D. V.

Komemoracija na Javorovici

Ob obletnici padlih borcev IV bataljona Cankarjeve brigade bodo družbeno-politične organizacije krajevne skupnosti Šentjernej organizirale na Javorovici žalno svečanost z krajšim kulturnim sporedom.

Komemoracija bo v soboto, 13. marca, ob 10. uri pri spomeniku padlih borcev na Javorovici.

Občani in borci, z udeležbo na svečanosti počastimo spomin padlim borcem.

Za prevoz od Šentjerneja do Javorovice bo poskrbljeno.

Družbeno-politične organizacije krajevne skupnosti Šentjernej

Občani bi lahko tudi sami

Cesta do Regerče vasi je v obupnem stanju – Zakaj občani ne storijo tako kakor v drugih krajih?

Novo mesto se zelo širi v vseh smereh, posebno čez Krko na Ragovem, proti Grmu in Šmihelu. V tej smeri se nahaja tudi Regerča vas, kjer skoraj vsak dan zraste nova hiša. Dohod v to naselje je po cesti proti Birčni vasi in po cesti ob Težki vodi. Ravno slednja pa je v izredno slabem stanju, skorajda obupnem.

Tudi vožnja po tej cesti je, ker je dokaj prometna, zelo nevarna; cesta je ozka, ovinkasta in tako dotrajana, da je na nji več jam in jamic kot ravne podlage. Šoferji morajo voziti pravi slalom, če hočejo kolikor toliko ohraniti vozilo.

Bo še dolgo tako? Ali občani iz tega predela mesta ne bero dnevnega časopisja? Ali niso še nikoli slišali o raznih predelih Slovenije, kjer so si občani tudi v bolj razvitih občinah sami zgradili in uredili komunalne naprave? Ne bi mogli občani Regerče vasi posnemati teh zgledov? Bi ne mogel njihov delegat, ki ga imajo v občinski skupščini, dvigniti glasu za ureditev te ceste?

Ob neurejeni cesti stojijo lepe hiše z urejenimi fasadami in balkoni, ponekod z marmornatimi stopnicami; sami dohodi do teh hiš pa so v obupnem stanju. Morda bi lahko uvedli samoprispevek za ureditev te ceste, potem bi tudi cestni sklad kaj dodal! Kajti, če se bo tako nadaljevalo, se po cesti ne bo dalo več voziti.

Dandanes, ko ima vsak občan s primerno izobrazbo možnost dobre zaposlitve, je mnogo laže urejati komunalne naprave. Potrebno je le nekoliko posluha, razumevanja in medsebojne pomoči. Tako se pride do sodobnih prometnih sredstev.

Pisec nisem Dolenjec, ampak iz Slovenskega Primorja. Novo mesto poznam od leta 1915, znan mi je razvoj tega lepega mesta, zato se čudim, da so ponekod še tako slabe komunalne naprave.

STANKO SKOČIR

Inž. Jože Preželj - Djuro

Prejšnjo sredo smo pospremili na zadnji poti predvojnega komunista in borca NOV, podpolkovnika letalstva v rez. ing. Jožeta Prežlja–Djura. Nazivi pred imenom kažejo, da gre za človeka, ki je živel zelo razgibano in bogato življenje. Sadovi njegovega dela so razsejani po Sloveniji, Jugoslaviji, po vsem svetu. Že samo njegovo predvojno delovanje v Novem mestu zasluži, da z nekaj vrsticami opozorimo nanj mlade generacije Dolenjske.

Rodil se je l. 1921 kot najmlajši v številni Prežljevi družini na starem Florijanovem trgu, ki je bila v času med obema vojnama eno osrednjih žarišč napredne marksistične misli na Dolenjskem. Delo in življenje njegovih bratov in sester so povezani z nastankom KP in nepretrganim revolucionarnim delom na Dolenjskem med obema vojnama in v NOB. Poseben opis bi zahtevala njegova mati, ki s svojimi otroki ni samo sočustvovala in trpela, bodrila jih je, jim pomagala in skupaj z njimi delala.

V tem okolju, na katero je bil zelo navezan, se je mladi Jože že kot otrok vključeval v politično življenje in borbo. Za druge tako nevarno ilegalno delovanje mu je postalo vsakdanje, navadil se je na žandarje, preiskave, zasliševanja, aretacije. Pojem razrednega sovražnika mu je bil tako rekoč jasen že takrat, ko je shodil, zavest razredne pripadnosti

pa sta mu še posebej utrdili pomanjkanje in stiska v krizi po l. 1930. Tako je naglo zrastel v zrelega revolucionarja.

Uspehe njegovega političnega dela moramo v nemajhni meri pripisati njegovemu značaju. Bil je vesel, razpoložen za šale in predvsem izreden tovariš. Znal se je vživeti v svojo okolico in ji vzbuditi zanimanje za svoje nazore.

Kot novomeški dijak je bil športnik, atlet, telovadec pri sokolski mladini in jadralni letalec. Dosegel je dobre rezultate in takšen je pri športnih organizacijah in sokolski mladini imel velik vpliv. Zato mu ni bilo težko širiti napredno miselnost tudi v teh krogih.

L. 1937 pomeni za Jožeta začetek samostojnega ilegalnega dela. V ozkem krogu svojih somišljenikov je študiral takrat dosegljivo pollegalno in ilegalno marksistično literaturo. Mladi so spoznali, da stari politiki ne morejo najti izhoda iz brezupne ekonomske in duhovne krize, prvi koraki Hitlerjeve ekspanzije in brutalni potek španske revolucije so približevali nevarnosti nacizma in nakazovali rešitev le v naslonitvi na napredne, levo usmerjene sile v svetu in na Sovjetsko zvezo. Jože je bil med prvimi, ki je to spoznanje vnašal med sovrstnike. Razširjal je ilegalno literaturo, dal pobudo in bil med prvimi ilegalnimi tiskarji in razpečevalci priložnostnih letakov (štrajk na žagi v Soteski), prav tako je bil med glavnimi organizatorji demonstracij ob napadu nacistov na Češkoslovaško. Organiziral je zažiganje kresov ob delavskih praznikih, pomagal vzpostaviti povezavo dolenjske mladine s partijskim centrom v Ljubljani. Povezoval se je z vajensko, delavsko in kmečko mladino. Opravljal je takrat tako nevarno delo skojevskega aktivista, čeprav ni bil član SKOJ, ker, resnici na ljubo povedano, organizacija takrat formalno v Novem mestu še ni bila ustanovljena.

Ko se je po l. 1937 partijska organizacija na novomeškem področju trdno povezala s centrom in na novo formirala, je bil Jože l. 1939 sprejet v Partijo. To priznanje ga je spodbudilo, da se je še bolj zagrizel v politično delo. Kot član vseh takratnih legalnih dijaških organizacij, razen izrazito reakcionarnih, je bil skoraj pri vseh dejaven član odborov. Dajal je pobudo za delo in pri tem vanj vnašal misel napredne razredne borbe.

Rezultat tega dela je bil, da so levo usmerjeni dijaki prevzeli vodstvo praktično vseh teh organizacij. Tako je Partija dobila možnost, da deluje skoraj legalno med dijaško mladino. Vsak teden so organizirali poljudnoznanstvena predavanja (dijaška Prosveta in sokolska mladina), ustanovili so živahne debatne krožke, prirejali dramske predstave naprednih avtorjev, širili zanimanje za napredne pisatelje, vmes pa delili pollegalno in ilegalno literaturo. S povezavo z ostalo mladino je tako Partija ustvarila tisto razpoloženje, na katerem je po razpadu stare Jugoslavije na videz spontano zrastla OF.

Delež pokojnega Jožeta Prežlja pri tem je izredno velik. S svojimi sodelavci je pomagal oblikovati prav tisto generacijo Dolenjske, ki bi v začetku štiridesetih let v normalnih razmerah pričela živeti in ustvarjati, pa je namesto tega morala prevzeti nase glavno breme osvobodilnega boja.

Njegovo delo in pot v l. 1941 – 1942 je bila podobna poti vseh prvoborcev: zbiranje in snranjevanje orožja, vzpostavljanje organizacij OF, kurirske zveze, razpečevanje literature itd. Potem pa je l. 1942 šel v partizane.

Konec 1944 je bil poslan v letalsko šolo v Sovjetsko zvezo. Ta šola, kasnejši študij na univerzi in izpopolnjevanje v tujini so mu dali odlično znanje iz elektronike, kar je kasneje s pridom uporabljal pri delu v armadi. Tu je bil v činu podpolkovnika na odgovornih položajih prav v času njene tehnične modernizacije.

Tako ga je revolucija usmerila tudi strokovno. Formiral se je v strokovnjaka na področju tehnike, za katero je kazal živo zanimanje, odkar je kot otrok opazoval in pomagal očetu kovinarju pri delu.

L. 1964 je bil na željo podjetja ISKRE v soglasju z JLA demobiliziran. Njegovo nadaljnje bogato delo naj opišemo le s kratkimi navedbami: gradnja tovarne za upore, keramiko in kondenzatorje v Indiji z našo tehnologijo, vodenje razvojnega inštituta Zavoda za avtomatizacijo. Tu ga je srce prvič opozorilo, da ima vsako človeško telo meje svoje zmogljivosti. Zaradi infarkta je moral delo za daljši čas prekiniti. Vendar ga že septembra 1971 najdemo kot znanstvenega svetnika na jugoslovanski ambasadi v Tokiu, odkoder je uspešno posredoval najnovejše dosežke v elektroniki iz ene najrazvitejših držav sveta. Junija 1974 se je vrnil v ISKRO in vodil reorganizacijo njenega podjetja v Londonu. Sedaj, ko bi moral prevzeti enako nalogo v Trstu, pa mu je srce drugič, tokrat dokončno odpovedalo.

Povojno delo ga je vodilo daleč od Novega mesta, vendar je bil s srcem vedno v njem. Razveselil se je slehernega Novomeščana, ki ga je srečal po svetu. Drag mu je bil vsak dolenjski človek, če se je z njim lahko pogovoril o spominih in novicah z doma. Lamutov „Florijanov trg" ga je spremljal ves čas, odkar mu ga je Vlado pred toliko leti dal. Dal mu ga je rad: popotnico prijatelju . . .

Sedaj počiva Jože nad zadnjim ovinkom reke ob izhodu iz mesta, ki se je v svobodni domovini tako živo razrastlo in še raste. Za to rast se je boril, vanj je vtkano tudi njegovo bogato delo.

Pred njim teče Krka, ležijo zeleni Gorjanci – njegova mladost . . .

PRIJATELJI–SOBORCI

kmetijstvo

„Zemljo dam za tovarno"

Zadržati hočejo otroke

„Kmet dandanes brez strojnih pripomočkov nič ne pomeni," ugotavlja Milka Zorko iz Dolenje vasi. Živi na dvanajsthektarskem posestvu, vendar njeni hčerki v kmetovanju ne vidita prihodnosti. Je že tako, da si mladi raje poiščejo kruh tam, kjer si ga lažje zaslužijo. V okolišu ni nobenega obrata, nobene možnosti za zaposlitev, zato mladina odhaja drugam.

Milka Zorko z grenkobo v srcu spremlja odseljevanje: „Vsako leto nas je manj," pripoveduje, „ljudi bi zadržal samo kak obrat. Vseeno kakšen, le da bi se v njem lahko zaposlovali

tudi otroci s kmetij. Takoj dam hektar zemlje, če bo kdo pripravljen investirati v razvoj naše krajevne skupnosti. Potem nas tudi vsi šolani občani ne bodo zapustili. Znova bi se lahko razživele oblike kulturnega in zabavnega življenja, ki so z odseljevanjem postopoma zamrle. To ni čudno, saj ima naša krajevna skupnost skoraj polovico ljudi manj kot nekoč. Raka je imela včasih štiri tisoč prebivalcev, zdaj jih ne bi našteli več kot 2500."

Njene besede izražajo upanje prenekaterega na kmetiji zasidranega človeka, da bi le delovna mesta v bližini zadržala doma njihove otroke.

J. TEPPEY

ZA ODKUP MLEKA BOLJE POSKRBETI

Iz Gorenjega Leskovca nimajo kmetje nobenega prevoza za mleko. Tako so prikrajšani za redni zaslužek. Krajevna skupnost jim je sklenila priskočiti na pomoč in se bo zavzela za ljudi iz teh krajev pri Agrokombinatu.

„Dekleta, ne letite visoko!"

Čez štiri stolpce zelo razširjenega švicarskega lista, ki izhaja v središču svetovne diplomacije, lahko bereš: „Mladi švicarski kmetovalci le z muko najdejo . . . nevesto" – in v podnaslovu: „V Ebnet Kapplu, veliki vasi v kantonu Gall, je položaj tako kritičen, da so se občinske oblasti odločile spremeniti občinski urad v poročno agencijo in se vreči na lov za dekleti."

Švicarskemu novinarju se je to vprašanje zdelo tako pomembno, da mu je v naslovu dal prednost pred smučarskimi tekmami v Innsbrucku v sklopu olimpijskih iger.

V nevarnosti je torej švicarsko kmetijstvo, še v večji švicarski rod. Ne prva ne druga vojna nista obiskali Švicarjev, ter jim ohranili cvet moške mladine. Pred tujci se uspešno brani jo z omejevanjem tuje delovne sile. S svojo sistematičnostjo in pedantnostjo so bili kos vsem naporom ter so premagali te težave. Vse je teklo po programu kakor švicarska ura.

Pred vprašanjem, kako prepričati kmečka dekleta, naj vzamejo kmečkega fanta in ostanejo na deželi, pa se je švicarska ura ustavila. Ne pomagajo niti kombinacije poročnih agencij niti ne kristalno zveneči oglasi v listih, kakor „Kmetovalec, 32 let, vljuden in boječ, išče preprosto dekle, ki bi se poročila, pišite . . . itd." Ali pa za zrele ženske: „Kmetovalec, vdovec, 47 let, visok in krepak, dobro uveden, išče mlado, vljudno žensko, lahko tudi z otrokom, pišite . . ."

Vprašanje torej ni samo švicarsko, evropsko je, pa tudi naše. Dekleta nočejo biti več kmetice, čeprav njim ni treba več molsti in si umazati čeveljčkov na poti do krave. Danes molzejo na naprednih kmetijah avtomatično z molznim aparatom in hlevi so suhi, niti stelje ni treba več in ne gnoja . . . ker imamo umetna gnojila.

Dekleta hočejo v vsakem primeru v mesto, čeprav vedo, da bodo tam morda leta in leta čakala na ustrezno stanovanje in morda tudi zmrzovala. To pa ne, saj bodo lahko zahajala v topli kino, in če ne bo stanovanj, bodo lahko demonstrirala, si dajala duška in vpila „Proč s konservativci in izkoriščevalci!"

In vendar bo kmečki rod še ostal. Želodci jamčijo za to. Lani so sadili na kmetih premalo krompirja in zdaj ga primanjkuje in drag je. Marsikatera novopečena meščanka se zdaj spomni svojih kmečkih starše[illegible]li bratov, ki imajo krompirja d[illegible] . . .

Dekleta, pazite torej in ne letite previsoko!

(„Gospodarstvo", Trst)

PRVE BRAZDE – Komaj je sonce stopilo sneg, že sta Katica in Jože Simonič iz Črnomlja zapregla konja v plug in zaorala brazde v mastno zemljo na njivi pod spomenikom NOB na Gričku. Na pomoč je prišla tudi vedno nasmejana Lojzka Bohte, ki je bila za gonjača. (Foto: A. Bartelj)

„Obdobje nezaupanja je mimo"

Lani je kooperacija pri sevniškem Kmetijskem kombinatu dosegla promet 19 milijonov dinarjev – Letos še pogumnejši načrti – Priznanja najboljšim kooperantom

Danes obravnava vprašanje kmetijstva posebna problemska konferenca SZDL v Sevnici z delegati iz vseh krajevnih skupnosti. Pred tem smo se pogovarjali z v.d. direktorja sevniškega Kmetijskega kombinata inž. Albinom Ješelnikom.

Delavci TOZD za kooperacijo so to zimo močno razgibali teren. Te dni naj bi izvedli že 45 predavanj v različnih krajih. Izteka se tudi prva mandatna doba samoupravnih organov kooperantov. Inž. Ješelnik ocenjuje izkušnje kot dobre. „Neživljenjski akti so morali dati prostor boljšim rešitvam. Tudi dohodkovni odnosi so čisti, kooperanti imajo tisto, kar ustvarijo. V kombinatu je bilo lani 137 zaposlenih, kooperantov pa je 180. Obdobje nezaupanja je mimo, menim, da bi pomenila napredek še ustanovitev sindikalne organizacije med njimi."

Tisto, kar priteguje vse več resnih kmetovalcev, so zagotovljen odkup, posojila, premije. Tisti, ki je v pgodbenem odnosu, prodaja živino po 19 dinarjev, premijskih 3 dinarjev ponavadi ni mogoče izmešetariti na še tako dobri kupčiji na sejmu. Ravno za gotovost pri posojilih je po mnenju inž. Ješelnika pomembna tudi aktivnost kmetijske zemljiške skupnosti za pripravo odloka o zaščitenih kmetijah. Po predlogih kmetijske razvojne skupnosti naj bi te kmetije imele boljše pogoje pri posojilih.

Letošnji proizvodni program kooperacije predvideva odkup 2,3 milijona litra mleka, 1.050 pitancev, 250 plemenskih telic, 70 ton ribeza, 150 ton grozdja in vina ter 100 ton krompirja. Vse to, kar sicer živi in raste na razmetanem in v glavnem hribovitem svetu občine, naj bi bilo vredno nad 3 milijarde starih dinarjev. Za nadaljnji napredek bo pomembno tudi širše povezovanje, kjer so še take kmetijske organizacije, kot so sedaj v Posavju, premajhne za osvajanje sodobnejše tehnologije. O povezovanju v Posavju spet potekajo razgovori, ponovni skupni sestanek je predviden marca.

A. Ž.

Pretočimo vino pravočasno

Vino mora biti nenehoma v polni posodi. Ko sod načnemo, moramo vino pretočiti v manjše posode. Vino občasno kontroliramo, da se ne pokvari. Ko ga poskusimo, uporabimo le dobro pomito natego ali gumijasto cev. Važnejša opravila pri vinu, brž ko zavre, so naslednja: dolivanje sodov, pretoki, žveplanje, čiščenje vina.

Osnovno pravilo je, da je vino stalno v polnem sodu, da se ne zrači. Zato je treba sode takoj po končanem vretju doliti. Dokler se vino v zimi ohlaja, dolivamo sode dvakrat na teden, nato pa enkrat na teden. Gornjo odprtino soda zapremo s pilko iz trdega lesa, ki sega v vino. Pilke ne smemo oviti s krpo, po kateri bi se vino dvigalo in na zraku ciknilo, prav tako bi se vino dvigalo po pilki iz mehkega lesa in bi se na zraku kvarilo. Če je vino v nepolnem sodu in nimamo možnosti pretočiti ga v manjše posode, prazen prostor nad vinom zažveplamo in poskrbimo, da vino čimprej pretočimo.

Mošt v vrenju in vino takoj po vrenju sta motna zaradi nečistoče koaguliranih beljakovin, odmrlih kvasnic, tartaratov, tj. soli vinske kisline. Vse te snovi povzročajo motnost, ko se pričnejo sesedati na dno soda in tvorijo droži. Brž ko se vino delno očisti, ga pretočimo, da ga ločimo od droži, ki bi z razkrajanjem pričele vino kvariti. Pri pretoku vino po potrebi zračimo, da pospešimo proceduro dozorevanja, ter žveplamo, da zaščitimo vino pred oksidacijo in delovanjem škodljivih mikroorganizmov. Pri pretoku lahko vina zdravimo in odstranjujemo napake, npr. duh po gnilih jajcih ali sluzavost. S pretokom reguliramo jabolčno-mlečno vrenje, to je razkroj surovine jabolčne kisline v blago mlečno kislino, ki jo opravljajo bakterije, kar je zaželeno pri rdečih vinih in močno kislih belih vinih. Pri vinih z malo kisline vrenje preprečujemo, da se kislost ne zmanjša.

(Po „Moj mali svet")

Sejmišča

NOVO MESTO: na ponedeljkovem sejmu je bila ponudba prašičev bolj pičla kot ponavadi. Naprodaj je bilo 182 pujskov, starih do tri mesece, in 21 starejših, razen tega pa tudi 43 glav goveje živine. Prodanih je bilo skupno 190 prašičev in 37 glav govedi. Do tri mesece stari prašiči so veljali od 500 do 650 din, starejši pa od 660 do 880 din. Voli so stali od 12,50 do 13,50 din, krave od 8 do 9,50 din in mlada živina (junci in telice) od 13 do 13,50 din kilogram žive teže. Cene pujskom so bile znatno višje kot v prejšnjem mesecu.

BREŽICE: na sobotni sejem so rejci prignali 550 prašičev, od tega 516 starih do tri mesece. Mlajših so prodali 474, nad tri mesece starih pa 26. Prvi so veljali do 30, drugi pa do 20 din kilogram žive teže.

Največji hlev

„Politični problem naj bo nedelo in ne delo," pravi kmet Kovačič

Hlev za 30 krav molznic in 30 glav mlade živine, ki ga gradi Ivan Kovačič, 69-letni kmet iz Sodražice 116, je že pod streho, maja pa bo predvidoma dograjen in bo v njem vsaj seno, če že ne tudi živina. Že zdaj ima Ivan Kovačič 36 glav živine. V razgovoru je povedal še tole:

„Hlev bo res velik. Ni šlo vse gladko. V Ljubljani so se bali, da je prevelik in da bo zato političen problem. Vendar menim, da bi moral biti politični problem to, če zemlja ni obdelana.

Kmetijska zadruga in razni domačini so mi dali v najem zemljo. Imam zaokroženo zemljišče, ki ga obdelujem že 6 let. Menim, da je zemljiški maksimum 10 ha premajhen za sodobno kmetovanje, saj ne zadošča za preživljanje in bo zato malo takih kmetov, ki se bodo odločili le za kmetovanje.

Pri nas je najboljše, če skušaš pridobiti čimveč iz travnikov. Izkazalo se je, da dobiš iz travnika prav toliko silažne krme, kot če seješ silažno koruzo. Vendar je s pridelovanjem koruze več dela in stroškov. Tudi možnosti za pašo so pri nas dobre.

Ivan Kovačič: „Delala bova le dva, se pravi jaz in sin, zato ne bova mogla obdelovati še njiv."

ŠENTJERNEJ: IZNAJDLJIVI MLADI ZADRUŽNIKI

Aktiv mladih zadružnikov iz Šentjerneja je priredil v soboto, 21. februarja, veliko veselico. To pa ne bi bilo nič posebnega, če ne bi bila veselica v praznem kokošjem hlevu. Poskrbeli so za dobro pijačo, jedačo in dobro muziko. Poleg tega so imeli bogat srečelov. Mnogoštevilni gostje so bili z organizacijo in postrežbo zelo zadovoljni in bodo še radi prišli na tako veselico. Mladim zadružnikom gre vsa pohvala, ker znajo tako domiselno privabiti staro in mlado – v hlev.

Več dá, kot pa vzame

Odgovor na: ali se splača trositi več gnojila?

Spomladanska setev je pred durmi in vsak dober gospodar se pripravlja nanjo s pravočasnim nakupom umetnih gnojil. Izdelovalci in prodajalci letos ugotavljajo, da bo poraba umetnih gnojil, ki je zaradi nesorazmerno velikih podražitev zastala, spet začela naraščati. Kmetje spoznavajo, da se še vedno izplača intenzivno gnojiti in da je pravzaprav najboljši odgovor na podražitev gnojil – še večja poraba, pa četudi se to prvi hip sliši nesmiselno.

Nesmiselno pa ni, če stvari natančneje pretehtamo. Če hočemo ugotoviti resnico, potrebujemo podatke, poskuse, primerjave. Splošno znano je, da so se gnojila, zlasti fosforna, zaradi podražitve uvoženih surovih fosfatov v zadnjih štirih letih močno podražila, povprečno za približno 140 odstotkov. So se za toliko zvečale tudi cene kmetijskih pridelkov? Ne, niso se. Edino koruza je delno sledila tem podražitvam, najvažnejši tržni presežki slovenskih kmetij, meso, mleko in krompir pa so s cenami hudo zaostali. Meso je zdaj komaj za četrtino dražje, kot je bilo leta 1972, mleko in krompir pa polovico.

Potemtakem je kmetovalec zdaj na slabšem, to drži, vendar ne toliko, kot kaže zgornja primerjava. Gnojilo je samo del pridelovalnih stroškov, odvisen od količine potrošenih gnojil. Ta pa zelo niha: v povprečju je, kot je znano, nekajkrat manjša kot v kmetijsko razvitih deželah.

Upoštevati je treba predvsem, koliko en kilogram gnojila poveča pridelek in dohodek. Številni poskusi v zadnjih letih dokazujejo, da so umetna gnojila še zelo donosna. En dinar, ki je v obliki umetnega gnojila vložen v pridelovanje krompirja, prinese v povprečju še vedno dva dinarja in pol dodatnega čistega dohodka, pšenica 1,70 din, koruza 2,60 din, dvokosni travnik 1,30 din, ne upoštevaje stroške spravila pa celo 2,65 din. Po teh računih se najbolj izplača pognojiti z umetnim gnojilom krompirju in dvokosnemu travniku, pa tudi pri drugih kmetijskih kulturah je gnojenje še vedno gospodarno.

M. I.

● Kmet, kako živiš?

...in na tihem solze lije

V Šentjerneju in okolici redi 105 kmetov kooperantov približno 400 glav govedine. Med njimi je 73-letni Jože Mesojedec iz Mršeče vasi, ki sam skrbi za 45 bikov.

Ko sem ga pred dnevi obiskal, se nisem mogel načuditi, kako se kljub starosti še spretno zasuče v hlevu. „Kaj bi tisto, ko pa so z novim časom prišle nove težave," je dejal. „Dokler sem bil mlad, ni bilo mogoče tako koristno sodelovati z zadrugo. Čeprav nas je bilo veliko pri hiši in smo pridno delali, smo pridelali le toliko, da smo se prebijali iz leta v leto. Sedaj imam na voljo različne kmetijske stroje in ni več toliko težaškega dela, toda kaj, ko me je pa po drugi plati zadelo. Čeprav sem imel tri sinove, sem ostal na stara leta pri hiši popolnoma sam, ko mi je pred nekaj leti umrla še žena.

Ko še nisem vedel, kaj naj storim, mi je prišel na pomoč sin in me nagovoril, naj obnovim poslopje. Res sem zgradil velik senik in moderen hlev za kakih petdeset glav živine. Seveda sem moral za gradnjo vzeti precej posojila, ki mi ga je dala KZ Krka iz Novega mesta. Zdaj redim prvih 45 bikov in upam, da bo šlo vse po sreči. Čeprav se s tem delom zamotim, mi kdaj pa kdaj vseeno uidejo solze, ko se zavem svoje samote."

Takšna usoda je doletela že marsikaterega našega kmeta. Žalostno, a resnično.

P. MIKLIČ

Metliška kmetijska zadruga je že v minulem decembru začela rigolati vinograde na Boldražu, vendar jim je delo preprečil sneg. Ko ji sneg skopnel, so zahrumeli kar trije buldozerji hkrati in v kratkem času obnovili 8 hektarov vinorodne zemlje Na sliki: pogled na buldozerje in še neobnovljene vinograde. (Foto: Janez Pezelj)

Kmetijski nasveti

Sovražniki številka ena (V.)

VINOGRAD. Peronospora, pepelasta plesen ali oidij in siva grozdna plesen ali botritis, to so tri najhujše nadloge za vinsko trto. Vinogradniki predvsem podcenjujejo nevarnost oidija. Premalo, zlasti pa prepozno škropijo, oziroma prašijo. Oidij je pravzaprav od vseh treh najlaže pregnati, a ga marsikje ne dovolj.

Žveplanje čisto po krivici podcenjujejo in omalovažujejo. Dejstvo je, da je mogoče s sodobnimi prašilniki (pri nas imajo v prodaji zelo uporabne prašilnike japonske izdelave) zelo hitro in učinkovito, tako rekoč v kali zatreti pepelasto plesen.

Dobro je tudi vedeti, da vsi sistemični pripravki (benlate, enovit) delujejo tudi proti oidiju, da pa dithan M 45, ki ga uporabljamo proti peronospori, proti oidiju ne deluje, zineb pa oidij celo spodbuja k rasti. Zato mora zineb ven iz vinograda, pa tudi dithan M 45 ni posebno dobrodošel pripravek. Dober vinogradnik dodaja vsakemu škropivu zoper peronosporo tudi pripravek proti oidiju (močljivo žveplo, na primer kosan).

Peronosporo je najbolje zatirati s takimi pripravki, ki delujejo tudi proti pepelasti plesni (oidiju) ali njegovo razraščanje vsaj zadržujejo. Taka je modra galica, taka sta faltan in mycodifol, zato so to dobra škropiva. Faltan je poceni, deluje proti vsem trem najnevarnejšim boleznim vinske trte. Za zgodnje škropljenje priporočajo antracol, ki razen proti peronospori deluje tudi proti rdečemu ožigu, v zadnjih letih dokaj nevarni bolezni vinske trte na Dolenjskem. Temu naj sledi škropljenje s faltanom, mycodifolom, bakrenim euparenom ali kakim drugim bakrenim pripravkom; če pa je sorta vinske trte občutljiva za botritis, dodamo še pripravek enovitmetil.

Botritis je resda mogoče zatirati z euparenom ali ortofaltanom, vendar izkušnje zadnjih let kažejo, da uspeh ni najboljši. Razmah botritisa je mogoče zavreti le s pravilnim gnojenjem. Pretirano gnojenje, ki ga je vse več, to nevarno bolezen naravnost spodbuja. Vinogradniki v želji za čim večjim pridelkom pozabljajo na zlato pravilo: ni cilj največji pridelek – temveč največji povprečni pridelek skozi vso rodno dobo. Botritis je stalni nepovabljeni gost dobrih, močno gnojenih vinogradov.

Inž. M. L.

Pri oknu Marija Volf, zraven novinarka Ria Bačer in Nada Šoško, naproti z leve proti desni pa so: Marina Terček, Zalka Kocjan, Kristina Plut, Ana Mesojedec in inž. Jožica Mlakar.

Ne bodo nam na krožniku dali slaščic

V našem pogovoru za okroglo mizo so sodelovale: Zalka Kocjan, učiteljica na osnovni šoli Kočevje; Marija Volf, gospodinja in kmetica iz Radenc pri Starem trgu ob Kolpi; Nada Šoško, kmetica iz Dobenega pri Brežicah; Kristina Plut, ravnateljica otroškovarstvenih ustanov v Novem mestu; Ana Mesojedec, gospodinja in kmetica iz Češče vasi pri Prečni; Marina Terček, vodja kadrovsko socialne službe tovarne Labod, Novo mesto, in inž. Jožica Mlakar iz Kmetijskega kombinata Zasavje v Sevnici. Povabili smo še delavki iz metliške Beti in semiške Iskre ter uslužbenko iz Trebnjega, vendar žal niso prišle.

Zbrane iz raznih krajev, raznih poklicev, matere z več otroki, samohranilke in še samske so se v sproščenem pogovoru hitro razživele. Prav nobene ni bilo potrebno spodbujati k besedi, iskreno in po domače je vsaka povedala, kar čuti in misli ob 8. marcu, o položaju žene danes, o tem, kar smo v njen prid že naredili, še več pa o tem, kar sodobno Dolenjko, Belokranjko in Posavko teži.

Kakšen praznik želimo?

Ob letošnjih domala burnih razpravah, kakšen naj bo 8. marec, kako ga praznovati in kaj menijo o družbeni akciji, ki priporoča smotrnejšo uporabo denarja v ta namen, so tovarišice povedale:

MARINA TERČEK: „Nesmiselno se je ta dan obnašati, kot da nam ne more nihče nič, potem pa vse leto biti ponižna putka. Moti me, da se ženske-proizvajalke zavzemajo, da bi bil 8. marec dela prost dan. Same smo se odločile, da delamo, ker nas to veseli, zato ni prav, če bi hkrati hotele 8. marec ponižati na materinsko raven. Ta ženski praznik vsega sveta ima povsem drugačen, bolj revolucionaren pomen."

ZALKA KOCJAN: „Po mojem je potrebno pri praznovanju 8. marca ločiti proslave v kolektivih od tistih na terenu, posebno na vasi. Pri nas v prosveti smo se odločili, da bomo sredstva, namenjena 8. marcu, dali za duševno prizadete otroke. Podobne akcije smo skušali doseči tudi drugje, a nam je malokje uspelo. Vsekakor bi morali pomen 8. marca razgrniti pred delovne ljudi ob hkratnem ugotavljanju za ženo proizvajalko, mater in vso družbo važnih zadev: kakšne so možnosti za izobraževanje, kako tovarišice sodelujejo v raznih samoupravnih organih, v delegatskem sistemu itd."

KRISTINA PLUT: „Že več let govorimo, da bi bilo potrebno osmomarčevsko praznovanje spraviti na višjo raven, obenem pa tudi že več let ugotavljamo, da smo zamudili s pripravami. Tako se znova in znova dogaja, da ponekod sredstva združujejo in usmerjajo v reševanje za ženo perečih zadev, drugod pa jih zaveseljačijo ali ‚zapotujejo'. Osmi marec smo razvrednotili. V delovnih organizacijah bi moral predvsem sindikat ob podpori komunistov pravočasno začeti s političnim delom, da bi žene vedele, zakaj družbena akcija, kam bo šel ta denar itd. Zaradi nepoučenosti zdaj ponekod pravijo le to, da jim hočejo še ta praznik vzeti. Spomniti bi jih morali na primer, da je v Novem mestu jeseni 400 otrok ostalo pred vrati, ker ni dovolj vrtcev. Otroško varstvo je tudi dobilo podporo za uvrstitev na prednostno listo ob javnih razpravah glede letošnjih programov SIS, predlog za delitev sredstev pa je to dejavnost potisnil v ozadje. To je torej mimo volje delovnih ljudi, predvsem žensk. Ne bi za 8. marec terjale odgovor, zakaj tako? "

ANA MESOJEDEC: „Na kmetih ta praznik ni tako hrupen kot v mestu. Možje nimajo navade ženam nositi rož, pač pa gredo z nami na zabavo, ki jo priredi vas in na kateri kajpak jedačo in pijačo plačamo sami. Za kulturni program in organizacijo poskrbita SZDL in vaška mladina. Taka oblika praznovanja se je na vasi udomačila in jo imamo radi, menim pa, da bi morali priti tudi kam dlje od tega. Mi sicer ne poznamo razkošja ne zapravljanja denarja na ta dan, vseeno pa bi lahko morda drugo leto obenem že pregledali, kako se je izboljšal položaj kmečke žene. Zadnje čase je glede tega nekaj napredka."

Inž. JOŽICA MLAKAR: „V Sevnici se je praznovanje za 8. marec v večini primerov obrnilo v napačno smer. Ženske so ta dan nemalokrat celo izgubljale dostojanstvo. Če je že praznik, naj bo kulturen, ne pa preveč pijače. Včasih so potem doma sledili pretepi in otroci so jokali. Ženske pa bi se morale oglašati in izkazati s ‚korajžo' vse leto, ne pa en sam dan, za 8. marec. Žene so sposobne, imajo dobre ideje, kako bi to ali ono uredili, navadno pa jim ni dano vse to povedati na pravem mestu. Ne oglašajo se po svoji krivdi ali pa tudi čutijo, da je bolje molčati. Korak naprej v tej smeri bi bil v delovnih organizacijah nujno potreben."

NADA ŠOŠKO: „Nisem proti praznovanju, vendar do mere. Pravzaprav bi morali imeti 8. marec vse leto, da bi res nudili pomoč ženi, družini in s tem celotni družbi. Že stokrat smo povedali, da ženskih vprašanj ni več, ampak da so družbena, vendar tega nekateri še vedno ne razumejo. Dvignemo halo za 8. marec, potem je do naslednjega praznika mirno. Na vasi smo za zabavo in bi bili proti, če bi jo hoteli ukiniti. Poznamo pa mero in pri nas se ne dogaja, da bi tedaj žene izgubljale dostojanstvo."

MARIJA VOLF: „V naši vasi je 8. marec najlepši dan v letu. Smo v takem odmaknjenem kotu brez ceste, brez televizije, da o kinu sploh ne govorimo. Vse leto garamo od jutra do noči, ne hodimo po obiskih, nimamo časa za zabavo, 8. marca pa se zberemo stare in mlade. Imamo program, potem pa zabavo. V eni hiši pečemo, prispeva pa vsak v denarju in hrani: jajca, moko, mast itd. Lepo se imamo, saj je to edini dan, ko pozabimo na motiko in gnojne vile. Razlika pa je: mi se zabavamo za svoj denar, v kolektivih pa se za družbenega, zato moramo ločiti 8. marec na vasi in v mestu."

Po polževo naprej

Sogovornice za našo okroglo mizo so si bile edine v tem, da je položaj žene iz leta v leto bolj podoben tistemu, kar želimo doseči, menile pa so, da pri tem ubiramo preveč počasne korake. Ekonomska neovisnost je veliko ženam največ pomagala, da so se povzpele iz poprejšnje brezpravne gospodinje na raven, ki ji daje višjo ceno in veljavo. Hkrati so tovarišice povedale tudi kup primerov, ki pa zgovorno pričajo, da smo šele na začetku poti. O današnjem položaju žene so rekle:

MARINA TERČEK: „V Labodu so ženske v večini, saj je med zaposlenimi 90 odstotkov žensk; povprečno so stare 27 let. Ugotavljamo pa, da so večinoma zainteresirane za razprave in sestanke, kadar je beseda o osebnih dohodkih, za vse drugo se redke zanimajo. Ker imamo tudi veliko vozačev, smo se odločili, da delamo 4 proste sobote zato, da imamo lahko sestanke med delovnim časom. Glavna napaka naših žensk je: marsikaj so pripravljene povedati v ožjem krogu ali komu v pisarni na štiri oči, medtem ko se na sestankih ne oglašajo, čeprav gre tudi za zdrave misli in koristne predloge. Da so naše ženske plahe in se ogibajo sodelovanja, kaže tudi sestav samoupravnih organov. V izrazito ženskem kolektivu so organi upravljanja, vidnejše funkcije v organizacijah razdeljene med peščico moških."

ZALKA KOCJAN: „Tudi v kočevski prosveti so zaposlene večinoma ženske, toda v samoupravnih organih so še vedno največkrat moški. Žene se ogibajo funkcij in odgovornosti zaradi obveznosti v družini, pa tudi zato, ker so plahe in se ne čutijo sposobne. Poudarjam pa, da se v zadnjih dveh letih kaže bistven napredek. Kot predsednica občinskega družbenopolitičnega zbora ugotavljam, da je na občinski ravni v raznih organih opaziti veliko več žensk. Moški želijo naše sodelovanje, toda nekatere imajo včasih občutek, da so to bolj besede. Tradicionalna zapostavljenost ima še korenine v nas, zato bomo morali resneje spreminjati to miselnost. Ženske se – govorim za večino – premalo zanimajo za dogodke doma in v svetu, preveč so usmerjene v svoje poklicno delo in gospodinjstvo; posledica tega je: ne čutijo se sposobne javno nastopati, ker ne poznajo zadev.

KRISTINA PLUT: „Nova ustava je z delegatskim sistemom žene tako rekoč prisilila k javnemu udejstvovanju. V delovni organizaciji je marsikje potrebnih toliko delegatov za razne SIS in druge organe, da morajo poprijeti tudi ženske. Gre pa za to, da tovarišice na sejah ne bi bile samo fizično prisotne, temveč da bi aktivno posegale v razpravo in pripomogle k oblikovanju stališč, ki so ženam in celotni družbi v prid. Da pa kljub politični akciji ob mednarodnem letu žensk še nismo povsem odpravili stare miselnosti, kaže dejstvo, da žene s funkcijami usmerjamo v otroško varstvo in socialno skrbstvo pa v Rdeči križ, kamor se moški branijo, medtem ko „gospodarske" zadeve ostajajo bolj v moških rokah. Delegatkam pa je nujno treba pomagati z izobraževanjem: s seminarji, predavanji in pogovori. Računam, da bodo glede tega tudi klubi samoupravljalcev prinesli koristne spremembe."

ANA MESOJEDEC: „Na vasi je položaj žene še bolj zaostal. Veliko je primerov, da žena obdeluje kmetijo, mož je zaposlen, toda gospodar je on. On podpisuje z zadrugo pogodbe, na njegovo ime se glasijo vse listine. On hodi na sestanke, kjer se razpravlja o vaških zadevah. Ker je tako, ni čudno, da morajo nekatere z otroki vred vztrajati tudi ob slabem možu. Kam pa naj gre ženska z otroki, ki nima nič, če se ji doma še tako slabo godi? Moram pa reči, da je v naši vasi, ki je sicer blizu mesta, zadnje čase tudi za kmečko ženo posijala luč. Vsaj čutimo, da nismo pozabljene. Imele smo že nekaj predavanj o mlekarstvu in vrtnarstvu, bile smo na tečaju za ravnanje z zmrzovalno skrinjo, peljali pa so nas tudi na ekskurzijo po Gorenjskem. Kmečka žena si zelo želi takega izobraževanja zato upam, da bomo v okviru aktiva zadružnic le prišli naprej."

Inž. JOŽICA MLAKAR: „Žena delavka ali pa intelektualka, ki imata otroke, nimata možnosti za javno udejstvovanje, ki bi jo popoldne za dlje časa odtrgalo od družine. Pa je vseeno v boljšem položaju kot je bila doslej kmečka žena. Z anketo smo ugotovili, da 50 do 80 odstotkov vsega dela na kmetijah našega konca opravijo ženske, vendar so podrejene volji in usmeritvi moža. Ko gre on zdoma, naroči: pospravi steljo, zorji njivo, sej, molzi! Nikjer pa ni rečeno, da ne bi ona odločila bolje. Tudi če na vasi žena hoče preusmeriti kmetijo in bi bila zmožna to izpeljati, ponekod mož nasprotuje, da ne bi veljal za copato. Ker kmečka žena nima dovolj znanja, tudi ne more soodločati pri hiši, kadar gre za večje investicije: nakup traktorja, posodobitev hleva itd. Spoznali smo tudi, da pridejo samo moški, če organiziramo na vasi predavanja za vse občane. Kadar so predavanja posebej za moške, posebej za ženske, je obakrat polno. Poudarjam: naj ne bo kmeticam žal časa za izobraževanje. To je kažipot v lepšo bodočnost. Napredek glede tega lahko vidimo, prizadevajmo si le, da bomo veter v teh jadrih obdržali."

NADA ŠOŠKO: „Ker je kmečka ženska preobremenjena, ne utegne zasledovati strokovne literature, da o sicer šnjem branju sploh ne govorim. Iz tega, ker čuti, da ‚je zadaj', si ne upa prevzemati funkcij, tudi če bi si katera vzela čas. Položaj vaške ženske – vdove s posestvom pa je sploh neurejen. Navajam svoj primer: hčerki sta v šolah, sin pri vojakih. Posestva ne zmorem sama obdelati, za edinega sina vojaka ni več olajšav pri služenju roka. Zgodilo se bo, da bo slabše obdelano, davki bodo isti, škoda pa se bo poznala še najmanj dve leti. Omenila bi še otroško varstvo. Samo po sebi umevno se nam zdi, da je kmečki otrok v plenicah doma zaprt, ko gre mati na njivo, ko pa začne koracati, gre z njo. Tam je izpostavljen vročini, mrazu, ni prave prehrane – mar je to varstvo za otroka? Ko pride vaški otrok ves plašen v lepo urejeno šolo, je zbegan in nima uspeha. Male šole so prinesle izboljšavo, koristna pa bi bila tudi uvedba celodnevnega pouka. Matere bi se znebile skrbi za šolo. Vprašanje je le, koliko bi to stalo."

MARIJA VOLF: „Ve se, da na vasi komandira mož. Kar se iz kmetije proda, gre pri nas sicer v skupno blagajno, marsikje pa on pobere, čeravno ona največ dela. Veste, kakšen je moj položaj? Oddajamo mleko, ki je edini stalen vir dohodka, plačilo pa smo pred kratkim dobili šele za december. Na hrbtu nosimo jajca in maslo v Kočevje na trg. Naši kraji izumirajo. Sosednja vas je že prazna. Me želimo več znanja, posebno ker smo v tako odmaknjenem kraju. Ko je KZ Črnomelj organizirala predavanja, smo se jih rade udeleževale. Otroke imam že velike in vsi so dobri, radi prihajajo domov, ko so bili manjši pa se mi je godilo slabše kot vsaki sužnji v srednjem veku. Raje se ne spominjam tistih časov . . ."

„Rajši ne imen . . ."

Ko smo dalje ugotavljale, kaj je to, kar danes našo ženo najbolj ponižuje, so bile tudi tovarišice za našo okroglo mizo mnenja, da je ta del pogovora bolje zapisati brez imen.

. . . Mene je že ob poroki na matičnem uradu motilo, ko sem iz nagovora slišala: ona naj bo vzor miline, on vzor trdnosti. Mar ni s tem naravnost rečeno, naj bo ona ponižna in on gospodar?

. . . Vzgoja je večinoma prepuščena ženi. Glede tega je v družini običajna delitev dela taka: on se z otrokom uči, on hodi na govorilne ure, ona vzgaja.

. . . Dogaja se, da zaposleno ženo mož čaka pred vhodnimi vrati v podjetje, da mu izroči kuverto z zaslužkom. On pa ni zaposlen.

. . . Konjičkarstvo je domena moških. Mož je ribič, je lovec, je športnik, hodi na tekme, hodi s prijatelji, žena je medtem, samo po sebi se razume, doma! V najboljšem primeru je njen konjiček lahko ročno delo: pletenje, vezenje – vse v prid družini.

. . . Vse leto mora žena možu pripravljati sveže nogavice, mu malo manj kot obleči svežo srajco, včasih celo očistiti čevlje, pa naj bo navaden delavec ali na odgovornem položaju. Za 8. marec ji čestita, prinese rože, jo povabi na večerjo, drugi dan pa spet po starem . . .

. . . Kjer on pije, je žena z otroki vred izpostavljena strahotnim mukam. Kmečka žena je glede tega še bolj „brezpravna" kot delavka.

Tovarišice pa so navedle tudi precej primerov, ki vendarle govore, da se položaj spreminja. Mlajši zakonci se več ukvarjajo z otroki, ni jih sram kuhati in pomivati posodo. Celo na vas je ta „revolucionarna" novotarija ponekod že prodrla.

RIA BAČER

Mik poklica v uniformi

Po končani osemletki in srednji šoli lahko tudi slovenski fantje nadaljujejo študij na vojaških srednjih in visokih šolah – do doktorja vojaških znanosti

****

Večkrat je slišati, da krojijo človekovo usodo trenutki odločitve. Od tega, kako se kdo odloči, da je odvisno, ali bo v življenju srečen in zadovoljen ali nesrečen. Začne se, ko se še kot otrok nekega dne vpraša: „Kaj bom, ko bom velik?" Z drugimi besedami: človek že v rosni mladosti razmišlja o svojem poklicu.

Včasih so življenjsko pot otrokom odločali starši. „Tako bo in nič drugače!" sta odločila oče in mati ter poslala sina ali hčer tja, kamor sta si le-ta najmanj želela. Znanstveniki so se takemu načinu „izbire" poklica že zdavnaj uprli, saj so spoznali, da se mora vsakdo odločiti sam.

V nekaterih državah zahtevajo ob vpisu v srednjo ali visoko šolo potrdilo psihologa, da je kandidat res sposoben za poklic, ki se zanj pripravlja. Pri nas takih zahtev še ne poznamo. Procedura, ki je v primerjavi s pravkar omenjeno zelo mila, teče le prek centrov za poklicno usmerjanje, in še teh nimajo povsod. Mlade po lastni presoji napotijo v študij za poklic, ki naj bi jim najbolj ustrezal.

Eden od poklicev, za katerega se lahko odločijo mladi, ko so po končani osemletki na „prvem" razpotju, je vojaški poklic. Zanj se odločajo ljudje, ki svojo delovno dobo posvetijo pripravam in organizaciji dežele za obrambo. To dobo lahko odslužijo v kopenski vojski, vojni mornarici, vojnem letalstvu in pri protiletalski obrambi. Po namenu, načinu delovanja in oborožitvi se ločijo rodovi (pehota, oklepne enote, topništvo, inženerija, enote za zveze, enote ABK obrambe, mornarica, letalstvo, protiletalsko topništvo) in službe (prometna, tehnična, mornariško-tehnična, intendantska, sanitetna, veterinarska, gradbena, finančna, geodetska, administrativna in glasbena). Za aktivno službo, kajpak po ustreznem šolanju na vojaških šolah, se lahko odločijo državljani SFRJ, ki izpolnijo pogoje ter si kot mlajši oficirji ali oficirji poklicno služijo kruh v naši armadi.

Notranja organizacija armade je bogata. Vsak rod ima še številne ožje specialnosti. O pestrosti, raznovrstnosti in kajpak o odgovornosti vojaškega poklica govore še drugi podatki, ne nazadnje taki, iz katerih je razvidno, da so mlajši oficirji in oficirji v štabih, poveljstvih, ustanovah, znanstvenih inštitutih, zveznem sekretariatu za narodno obrambo itd.

Oborožene sile združujejo v štabih, ustanovah in na drugih mestih, potrebnih za uspešno vodenje obrambe, nad 70 poklicev. Noben od teh poklicev ne pozna zgolj ozkih vojaško strokovnih delovnih metod, ampak imajo ljudje, ki so se jim zapisali, zlasti nadarjeni, možnost, da znanstvene in raziskovalne nagibe razvijejo do najvišje stopnje. Tako je v oboroženih silah in še posebej v naši armadi zraslo veliko strokovnjakov in znanstvenikov, ki so se na področju znanosti vidno uveljavili in zasedli pomembna mesta.

Vsi ti strokovnjaki, mlajši oficirji in oficirji, predstavljajo poveljniški del oboroženih sil. Fantje, ki se odločijo za vojaški poklic, pridobijo po uspešno končanem šolanju na vojaških šolah ustrezni prvi čin in šele s tem postanejo aktivne vojaške osebe – starešine v JLA. Mlajši oficir in oficir preživita prvih deset do petnajst let delovne dobe v „neposredi proizvodnji" – na delu z vojaki. Pozneje, ko napredujejo, dobe posebne naloge in možnost nadaljnjega vojaškega in strokovnega izpopolnjevanja. Plod tega so mnoge elektronske, strojne in druge naprave, znanstveni in raziskovalni izsledki, odkritja.

V srednjih vojaških šolah se učijo tujih jezikov po sodobnih metodah v posebnih kabinetih.

Armada je sestavni del naše družbe, zato so njeni pripadniki delegati, športniki, politični in kulturni delavci – navzoči na vseh ravneh, od krajevne skupnosti do zvezne skupščine.

Za opravljanje prvih poveljniških dolžnosti je nujno strokovno, vojaško in splošno znanje ter ideološka izobrazba, ki se pridobi v šolah in akademijah. Razlikujemo srednje, višje in visoke vojaške šole.

Srednje vojaške šole so razporejene v skupino srednjih strokovnih šol. Šolanje traja štiri leta, starešine pa so mlajši oficirji (prej podoficirji). Pogoj za vpis na te šole in v vojaško gimnazijo kot „pripravljalnico" za vojaško akademijo je končana osemletka, kandidati pa ne smejo biti starejši od 16 oziroma 17 let.

Vojaške gimnazije imajo v glavnem nalogo pripravljati učence za šolanje na vojaških akademijah. Šolanje je štiriletno, učenci pa imajo status vojaškega štipendista in obvezno stanujejo v internatu gimnazije, kjer imajo preskrbljeno stanovanje, hrano, higiensko in zdravstveno varstvo itd.

V vojaške akademije gredo lahko kandidati, ki so končali kakršno koli srednjo šolo, tudi šole za delavske poklice, vojaško gimnazijo, in starešine, ki so se šolali na srednjih vojaških šolah. Kandidati dobe popolno visokošolsko (fakultetno) izobrazbo. Akademije sodijo v vrsto visokih šol (poveljniško-štabne akademije, visoka vojaško-politična šola JLA, šola narodne obrambe, vojaška medicinska akademija). Vse te šole organizirajo tudi študij za pridobitev naslova magistra ali specialista, lahko pa imenujejo tudi doktorje vojaških znanosti.

Sekretariati za narodno obrambo objavijo vsako leto natečaj, iz katerega so podrobno razvidni pogoji za vpis v vojaško gimnazijo, vojaške srednje, višje in visoke šole. Učenci, ki se bodo odločili za vojaški poklic, bodo lahko dobili glavne napotke že v šoli, ki jo zdaj obiskujejo, ali pa jim jih bo dala služba za poklicno usmerjanje.

I. Z.

Česar se učenci naučijo pri teoretičnem pouku fizike, tudi praktično preizkusijo.

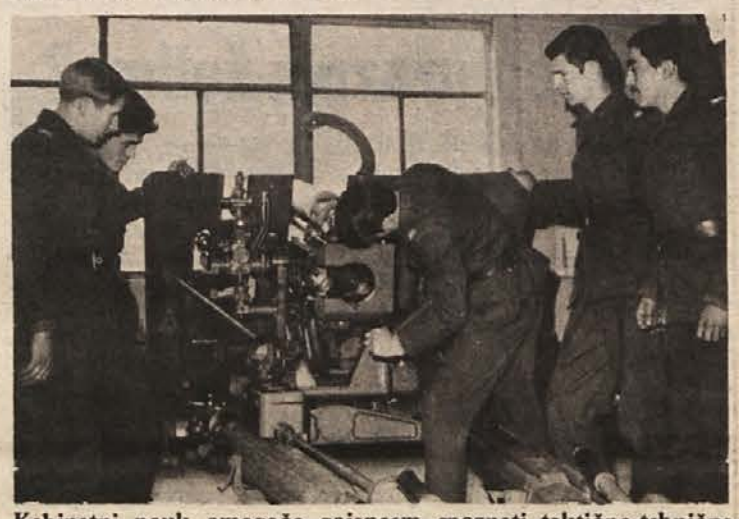

Kabinetni pouk omogoča gojencem spoznati taktično-tehnične lastnosti sodobnega orožja.

****

So junaki „Kapelskih kresov" živeli?

Zgodovinsko ozadje televizijske nadaljevanke o narodnoosvobodilnem boju, ki je na mah osvojila gledalce

„Zdaj gledamo televizijsko nadaljevanko zagrebške radiotelevizije ‚Kapelski kresovi'. Pri zbiranju gradiva za vaše knjige in pisanje ste gotovo naleteli na kakšne zanimivosti o Jastrebu in še kom. Morda bi nam kaj napisali o tem?" smo zaprosili partizanskega pisca Toneta Ožbolta iz Kočevja.

Knjigo „Kapelski kresovi" je napisal generalpolkovnik JLA Veljko Kovačević–Ljubo. Po rodu je sin revnih kmečkih črnogorskih staršev iz Grahova pri Nikšiću. Rodil se je 1912. V Cetinju je 1935 končal učiteljišče, zatem pa je študiral na zagrebški filozofski fakulteti. Bil je španski borec.

V komunistično partijo je bil sprejet 1938. Iz jetniških taborišč za španske borce v Franciji je pobegnil v domovino in je bil eden izmed prvih in najvidnejših organizatorjev vstaje in oboroženega boja proti okupatorjem v Gorskem Kotaru in Hrvaškem Primorju. Napredoval je postopoma od komandanta bataljona v komandanta odreda pa za komandanta Pete operativne zone NOV in POH, komandanta divizije in komandanta VI. korpusa. Vse te enote so na tem našem sosednjem svetu nastle z njim in pod njegovim poveljstvom. Že 1941/42 je bil imenovan tudi za člana glavnega štaba NOV in POH.

Ko sem bil 6. novembra 1966 z narodnim herojem Jožetom Boldanom–Silnijem in Generalom Ivanom Lokovškom–Janom v Delnicah na proslavi obletnice formiranja Štirinajste brigade, nas je ob tem srečanju z njim obdaril s spominsko knjigo Kapelski kresovi s posvetilom. Večkrat sem jo z zanimanjem prebral. Z enakim zanimanjem zdaj sledim filmski nadaljevanki. Menim, da je s to knjigo in filmom zgradil lep in trajen spomenik svojim padlim, umrlim in še živečim borcem ter vsemu prebivalstvu in krajem, koder se je na čelu svojih enot bojeval.

Vernost knjige in filmske nadaljevanke presojam s primerjavo svojih

ZDENKO PETRANOVIČ–JASTREB, pogumni partizanski komandant

ugotovitev in avtorjevih zapisov v knjigi Kapelski kresovi. Ta dogodek sem kolikor mogoče natančno raziskal in opisal v svoji knjigi Dežela Petra Klepca. Moji zapisi pa so nastali na podlagi partizanskih in italijanskih arhivskih virov in pričevanj neposrednih udeležencev in prič boja za osvoboditev Banje Loke, med njimi tudi generala Andreja Cetinskega–Leva in Alojzija Rauha. Zato si upam trditi, da sta tako knjiga, kakor filmska nadaljevanka Kapelski kresovi zelo veren odsev resničnih dogodkov in osebnih likov. O Jastrebovi včasih celo neprevidni predrznosti mi je pripovedoval tudi Jože Mihelčič–Mirko z Broda na Kolpi. Ko je bil Jastreb še komandir voda, je bil Mirko pri njem politdelegat, dokler ni bil ranjen. Neštetokrat je odvrnil Jastreba od neposredne nevarnosti, ko je, kakor da se ga ne prime nobena krogla, rinil v sovražnike. Tako je bilo tudi v Banji Loki, ko ni bilo Mirka poleg.

OBČUDOVAN JASTREBOV POGUM

Vemo, da je 19. oktobra 1942 odrinilo iz Kočevja kakih 1400 Italijanov divizije Macerata na več kot 40 dni osvobojeno partizansko ozemlje proti Brodu na Kolpi. Tu pa je bil od vseh strani odrezan 23. polk divizije Isonzo iz Novega mesta. Prvi dan so pririnili komaj do Morave, naslednji dan pa je čelo svojih 50 vojakov dospelo do Banje Loke. V bojih s kolono je bil ranjen tudi narodni heroj Franc Avbelj–Lojko, ki je z mitraljezom pokosil, kakor so zatrjevali, 62 Italijanov.

Desno krilo sovražnikov je krenilo proti Kočevski Reki in Borovcu (Borovec, Pleš, Ravne in Indlauf so požgali 24. junija.)

Tedaj so slovenski partizani, katerih štab je bil v Taborski steni nad Belico, zaprosili hrvaške za pomoč. Neverjetno hitro sta dospeli dve četi: prva z območja Čabra in druga iz delniške smeri. To je bila Omladinska četa s komandirjem Zdenkom Petranovičem–Jastrebom. Glavnini ni uspelo prebiti se dalje. Italijani v Banji Loki so bili odrezani od nje, do Broda pa je bilo še kakih 10 kilometrov. Partizani so se skoncentrirali in pripravili za napad 21. junija, naslednji dan zarana pa so napadli postojanko.

Res je, da so tako slovenski kakor hrvaški partizani in Banjci v tej bitki občudovali Jastrebov pogum. Zdelo se jim je celo, da se preveč nepremišljeno izpostavlja kroglam, kakor da se ga nobena ne prime.

Italijani so bili samo še v dolnji Friškovi hiši. Blizu nje je bil hlev z italijanskimi mulami, ki jih je Jastreb želel s pomočjo zajetih italijanskih mulovodcev zapleniti s tovorom vred. Tedaj so slišali njegov zadnji ukaz in bojni krik in z Andrejem Cetinskim–Levom na čelu se je pognal v zadnji naskok. Potem ga ni nihče več niti videl niti slišal. Izpod podstrešja dolnje Friškove hiše so ga iz neposredne bližine pokosile sovražne krogle. Ali je bil zadet v glavo in bil takoj mrtev, kot zatrjujejo očividci, ali pa je bil zadet v trebuh ter je čez čas umrl ob vaški cerkvici, kot zatrjuje avtor, res ni bistveno in ne spremeni zgodovinske resnice knjige niti filma, če bomo to v njem gledali. Podatek v knjigi, da je padel v Bosiljevi Loki, je zmoten. Imam prav ali ne, naj odkrito povem, da sem si po tem dogodku ustvaril podobo o vernosti knjige in filma, ki mu sledim z velikim zanimanjem. Menim, da bi moralo biti takšnih in podobnih knjig o naši rodni deželi in trpki usodi ljudi v boju za današnji in jutrišnji dan več, a jih je malo, veliko premalo.

KAJ PA NABRITI DIMNIKAR?

Dimnikar je resnična osebnost iz Lokev. Če se ne motim, je bil njegov pravi priimek Mihelčič. Vsi, ki so ga poznali, menijo, da je bil prej in v partizanih zelo nabrit, da je bil res samoglav, a neverjetno uspešen obenem. Zato da mu je komandant Veljko Kovačević–Ljubo prizanašal in ga vzel takšnega, kot je, ne pa takšnega, kakršen bi moral biti. Imel je prav. Vedel je, da brezmadežnih ljudi skoraj ni, da so idealne samo ideje. Poleg številnih prestopkov je dimnikar izvedel veliko neverjetnih in resničnih podvigov, med katerimi mi je najbolj všeč aretacija italijanskega majorja in njegovega stražnika, ki so ju potem z generalom Cezarijem zamenjali za tri ujete člane komiteja KPH. Pozneje bomo videli, da se dimnikar ni razvijal vzporedno z rastjo manjših partizanskih enot v večje. Ljubo pa ga je vseeno cenil. „Dimnikar se je zelo spremenil. Smrt je kosila njegove najbližje prijatelje. Srečko, Lea, nazadnje Prsan in njegov vod so mu prizadejali rane, težjo eno do druge. Njegova narava se je upirala bolečinam ali te so stalno delovale in ga postopoma omehčale," je zapisal avtor. Od svoje stare opreme je dimnikar obdržal nahrbnik, pelerino in triglavko. Pritožbe zoper njega niso več prihajale. Njegove stare steze so se spremenile. To se mu je zdelo ponižujoče, menil je, da nobena stvar ne more zamenjati njegovih bojnih poti. Komandant je dal Ridžanu in dimnikarju dopust. Oddrvela sta s težkim motorjem s prikolico in naletela na krepko žico, napeto čez cesto, kjer se je predrzni voznik, lokvarski dimnikar leta 1943 ubil. Ridžan menda še živi, Viktor Crnkovič iz Črnega Loga pa se ni in ni mogel ločiti od svojega mrtvega prijatelja in sovražnika hkrati.

TUDI INA RESNIČNA OSEBNOST?

Partizani iz Jastrebove čete zatrjujejo, da je tudi Ina resnična osebnost. Verjamem, da je. Kdo in kaj je bila, pa ne bi vedel. Vem le, da je imela izredno pomembno vlogo. Ko je Jastreb zvedel, da hodi Ina s Špijem, je menil, da se mu je izneverila. To pa je delala po nalogu sekretarja partijskega vodstva na Sušaku. Bila je pogostejši gost s svojim navideznim fantom v italijanski oficirski restavraciji in mikavna za častnike. Navidezni fant – izdajalec ji je bil najboljša legitimacija, kamorkoli je šla. Novembra 1942 je bila na Reki generalska konferenca. V restavraciji so častniki imeli obilen obed. Ko je Ina stopila v lokal s Špijem, so jo pozdravili z aplavzom in povabili k omizju. Začela je jesti, piti zdravice. Spretno je podtaknila peklenski stroj. Eksplozija je ubila 9 oficirjev in jih več ranila.

Jastreba je prizadelo, ko je zvedel, da Ina hodi s Špijem. Zato je nad njo napravil križ. Ko je po atentatu pobegnila v partizane, se ni zmenil zanjo. Trda ji je predla. Šele ko je dospelo pismo sekretarja komiteja o njenem junaštvu, se je Jastreb pomiril.

Vem, da je bolnica v Drežnici imela resnično samo enega zdravnika in enega študenta medicinske fakultete. O tem so ohranjeni verni zapisi. Pomladi 1942 so hrvaški partizani prosili slovenske, naj jim odstopijo kakšnega zdravnika. Dopovedovali so, da je bolnica v Drežnici predaleč za transport ranjencev iz sreza Čabar. Zato so predlagali, da bi nekje na levem bregu Čabranske doline ali v okolici Prezida zgradili skupno bolnico za II. primorsko-goranski odred NOV in POH ter Kočevski in Notranjski odred NOV in POS. Kakor vem, je bil zdravnik iz Mrkoplja. Če se je v partizane pripeljal na saneh in doživel takšen sprejem, kot smo ga videli v filmu, res ni bistveno, vsekakor pa so ga ljudje, ranjenci in bolniki sprejeli kot svojega odrešenika. Je res ali ne, ne vem; zatrjujejo, da je pred dvema letoma umrl.

V Kolpski dolini in v Delnicah je še nekaj tovarišev, ki so bili priče v knjigi opisanih in v filmu podanih dogodkov. Svetujem vam razgovor s temi tovariši. Tako knjiga kakor film posegata tudi na levi, slovenski del Čabranke in Kolpe, na tla zdajšnje občine Kočevje, kjer imate veliko bralcev. In naposled je Delničan Zdenko Petranovič–Jastreb daroval svoje življenje v Banji Loki, na naših slovenskih tleh, skupaj s svojim soborcem Antonom Štimcem iz Turkov in v skupnem boju z našimi slovenskimi tovariši proti fašizmu. Na šoli v Banji Loki mu je odkrita spominska plošča z datumom 21. 6. 1942. Datum je zmoten, pravilno pa bi bilo: 22. 6. 1942.

TONE OŽBOLT

kultura in izobraževanje

podčrtano

Ali smo v Sloveniji pred rojstvom novega osrednjega specializiranega glasila? Ali je že letos pričakovati izid prve številke časopisa, ki bo „bolje obveščal" kulturnike in druge, kaj se na kulturnem področju dogaja, snuje, načrtuje za krajši in daljši čas?

Na lanskih območnih posvetih o kulturi – sklical jih je sindikat – so se zelo zavzeli za korak naprej pri obveščanju, kar je v delegatskem sistemu še posebno nujno napraviti. Pikre in ostre so letele na sredstva množičnega obveščanja, ki prinašajo zdaj najrazličnejše novice o dogodkih in aktualnostih doma in po svetu, med temi pa malo takega, kar bi vsestransko informiralo bralca o kulturi.

Na teh posvetih je bilo slišati, da je poročanje o kulturi še vse preveč odvisno od osebnih pobud in da zato, ker so sestavki bolj iztržki kot celota, sedanje obveščanje ne kaže dejanskega dogajanja na kulturnem področju.

Korak naprej naj bi bil poseben republiški list za kulturo, podobno, kot je za vzgojno-izobraževalno področje „Prosvetni delavec". Za izdajanje tega glasila naj bi zadolžili Kulturno skupnost Slovenije in Zvezo kulturno-prosvetnih organizacij. Da so potrebe po novem glasilu resnične, kažejo ugotovitve, da so kulturni delavci slabo obveščeni celo o področjih, na katerih sami delujejo.

Pobudo bi morali vsekakor podpreti, da bi „Kulturni delavec", ali kakor bi se novi list že imenoval, čimprej zagledal beli dan. Seveda je treba takoj reči, da novo glasilo ne bo moglo biti kos vsem vprašanjem, ki jih porajajo kultura in odnosi v njej, zato bi ne smeli odmisliti drugih možnosti. Na Dolenjskem bi lahko združili prizadevanja za pogostnejše izhajanje Dolenjskih razgledov, in to prilogo DL še bolj popestriti s poglobljenimi sestavki s področja kulture.

I. ZORAN

Pobuda, ki ni za v koš

Kulturno prebujenje množic?

Ugotovitev slovenskih sindikatov: začel se je neustavljiv prodor kulture med delavce

Padle so številne pregrade, ki so kulturi zapirale pot v organizacije združenega dela. Razširila in poglobila se je zavest o pomembnosti kulture v socialistični samoupravni družbi. Vloga kulturnih animatorjev je našla pot v analize. Amaterizem se je začel razcvetati. Poklicne kulturne ustanove so se odprle delovnemu človeku.

To so glavne ugotovitve po petih letih izvajanja kulturne akcije, ki jo je začel sindikat, ponovili pa so jih tudi prejšnji četrtek na razširjeni seji republiškega sveta Zveze sindikatov v Ljubljani. Na tej seji so poudarili, da bitke za nadaljnji množični prodor kulture med delavce ni mogoče izbojevati mimo množic, saj bi brez množic zašli v donkihotski spopad z mlini na veter.

Kulturni potencial, ki ga premore Slovenija, je resnično velik. Razviden je iz podatka, da deluje v naši republiki 140 samostojnih organizacij združenega dela s področja kulture, v katerih je skoraj 5.000 zaposlenih. Približno tako število kulturnikov je v drugih OZD. Če prištejemo še številne samostojne umetnike in več kot 25.000 amaterskih kulturnih delavcev, ugotovimo, da imamo vsaj 40.000 takih ljudi, ki so za kulturno dejavnost neposredno zainteresirani.

Ali je bil ves ta potencial do zdaj tudi ustrezno vključen v reševanje kulturnih vprašanj? Najbrž je treba dati roko na srce in reči, da ne. Zato se bo morala akcija, ki jo je zastavil sindikat, nadaljevati vse dotlej, dokler ne bo sleherni delavec združenega dela vsaj posredno deležen kulturnih dobrin. Kajpak bo nujno poslej bolj paziti, da se v kulturna prizadevanja ne bodo vrivale plaža in druge oblike lažne kulture, še posebno pa, da se ne bi take skupine izmuznile pri nadzoru tistih, ki naj bi sadove slovenskih kulturnih prizadevanj odrejali za predstavitev v tujini. Če že mora kaj v tujino, potem naj to ne bodo pleve.

I. Z.

POHVALA

Lutkovna skupina osnovne šole Grm iz Novega mesta se je na nedavnem srečanju lutkovnih odrov v Mariboru lepo odrezala in tudi kritika je lepo sprejela Marodićevo igrico „Krikec in Pikec", ki jo je za to priložnost režirala učiteljica Tovšakova.

Stanka Godnič je v Delu med drugim zapisala: „Krikec in Pikec sta bila polna svežine ki, je v predstavi novomeških osnovnošolcev navdušeno premagovala izvedbene zadrege." In še: „Zadnja skupina uprizoritev je spodbudila vprašanja, na katera je treba poiskati odgovore. Naše amatersko lutkarstvo je očitno zelo sprejemljivo za vplive in posnemanja."

SREČANJE S SOPRANISTKO

Glasbena mladina Bele krajine je pripravila za najmlajše zanimivo srečanje s sopranistko Majdo Hercog in pianistko Moniko Kartin iz Ljubljane. Na koncertu, ki sta ga imeli 26. februarja v Metliki in Črnomlju, so obiskovalci prisluhnili skladbam W. A. Mozarta. Po koncertu so si obiskovalci v obeh krajih ogledali še ameriški film „Tom Sawyer", ki je posnet kot glasbena verzija. Ta film so 27. februarja vrteli tudi v Semiču.

Branko Suhy: TOMI, olje na platnu, 1975 (s slikarjeve razstave, ki je bila prejšnji mesec v Dolenjski galeriji v Novem mestu).

Enajst najavljenih

Kaj se bo letos dogajalo v Dolenjski galeriji?

V Dolenjski galeriji imajo letos v načrtu še enajst razstav. Med njimi bo največ likovnih, na katerih se bodo poleg priznanih slovenskih umetnikov predstavili tudi domači ustvarjalci. Prva prireditev iz tega načrta bo sredi marca. Vodja galerije inž. arh. Jovo Grobovšek obljublja, da bo na otvoritvah pogosteje kot do zdaj slišati glasbo.

16. marca bodo odprli razstavo umetniških olj Mihe Maleša, občinstvu znanega kot udeleženca ene od minulih Dolenjskih slikarskih kolonij in tudi po prejšnjih njegovih razstavah. Zanimiva poživitev galerijske dejavnosti bo razstava otroške grafike oziroma risbe, vanjo pa bodo prvič vključili tudi likovna snovanja predšolskih otrok. Maja ali junija se bodo na skupinski razstavi predstavili likovniki iz skupine „Vlado Lamut", ki združuje v novomeški občini delujoče amaterje.

Poleti namerava galerija postaviti razstavo iz svoje stalne zbirke oziroma iz fonda, ki je v depojih. To bodo pretežno stara in razstavno že preizkušena dela in kot taka predvsem paša za oči turistov, ki bodo obiskali Dolenjsko in Novo mesto.

Jeseni bo galerija odprla vrata oljem in grafikam Andreja Jemca, enega vodilnih sodobnih slovenskih umetnikov, nato pa pričakuje v goste Karla Zelenka. Pred razstavo tradicionalne Dolenjske slikarske kolonije bo gost galerije rojak Boris Kobe, ki bo za razstavo pripravil umetniški opus „Po poteh Gubčeve brigade", razstavo pa bodo prenesli iz Trebnjega. Na koncu leta predvideva vodstvo galerije prvo prodajno razstavo.

Poleg teh bosta v tem hramu umetnosti še dve prireditvi: junija bodo razstavljeni natečajni projekti za graditev novega muzejskega oddelka NOB, arheološki oddelek pa bo (datum še ni znan) pripravil razstavo najnovejših arheoloških izkopanin.

Je led prebit?

Dolenjski muzej se odpira dolenjski javnosti

Dolenjski muzej prebija „led anonimnosti". Prejšnji teden so bili njegovi kustosi, vodje oddelkov, z ravnateljem vred dva popoldneva na voljo: v sredo organizatorjem kulturnega življenja v podjetjih in v četrtek takim organizatorjem iz šol. Po temeljitem informiranju o tem, kaj muzej je in s čim se ukvarja, so si gostje ogledali še vse muzejske prostore in zbirke v Novem mestu.

Koristno in zanimivo je bilo zlasti srečanje z ljudmi, ki so jih sindikati v podjetjih določili za organizatorje kulturnega dela. V muzeju in njegovih oddelkih poslej ne bodo več tuhtali, kaj delati, da bo imelo koristi od tam zbranih, konserviranih in shranjenih kulturnih dobrin.

Na srečanju z organizatorji kulture je prišlo na dan, da so v tovarnah in drugih delovnih organizacijah zainteresirani ne samo za ogled tega, kar muzej hrani in razstavlja, marveč tudi za tematska predavanja in razstave v svojih prostorih. Ta del poslanstva bosta lahko, kot so ugotovili, opravila predvsem arheološki oddelek (predavanje o izkopavanjih z diapozitivi in slikovna razstava) in galerija, ki bi lahko kar v celoti prenesla razstavo v delovno organizacijo.

Oddelek NOB, žal, ne bo mogel javnosti tako ustreči, še zlasti ne more zunaj muzeja prirediti razstave iz gradiva, ki ga hrani. Kot pravi Anton Štampohar, oddelek ni niti še toliko urejen, da bi lahko v celoti predstavil revolucionarna dogajanja na Dolenjskem. To seveda ne pomeni, da so izključena tudi predavanja.

Ali grozi oddelku NOB (v Ropasovi hiši), da ga bodo zaradi dotrajanosti stavbe za javnost zaprli?

DARILO ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI

Ljubljanski Viba film, katerega direktor je Novomeščan Dušan Povh, je novomeški študijski knjižnici Mirana Jarca poklonil kopijo filma, ki je bil posnet ob 70-letnici Pavla Golie. Takrat so v Novem mestu pripravili jubilantu proslavo in odprli razstavo. Velik del takratnih slovenskih kulturnih delavcev se je udeležil te proslave 1957. leta; več med njimi je že pokojnih. Ker ima film kulturno in dokumentarno vrednost, se knjižnica za darilo prisrčno zahvaljuje.

Mali kulturni barometer

RAZSTAVA V ČATEŠKIH TOPLICAH – Beba Koren iz Brežic se bo v počastitev dneva žena predstavila s samostojno razstavo slik. Razstavo bodo odprli jutri v Čateških Toplicah.

JOVANOVIČ IN ČOPIČ V KRANJU – Ob koncu minulega tedna so v Kranju odprli dve likovni razstavi: dela kiparja Petra Jovanoviča v galeriji v Prešernovi hiši, dela slikarja Ivana Seljaka – Čopiča pa v galeriji v Mestni hiši. Razstavi bosta odprti do 18. marca.

„NAŠA POT" SPET IZŠLA – Pred kratkim so na osnovni šoli v Šentjerneju izdali prvo številko glasila „Naša pot" v tem šolskem letu. Precej prispevkov je na temo JPI, nadalje več poročil, pesmic in tudi več novih rubrik. Med drugim je začelo glasilo predstavljati svojim bralcem poklice.

ŠTEVILKA „V OBJEMU GOZDOV" PRIPRAVLJENA – Uredniški odbor šolskega glasila „V objemu gozdov" na osnovni šoli v Kočevju je že zbral in uredil prispevke učencev ter dal številko v tisk. Zdaj želi dobiti še otroške grafike in ilustracije za nekatere sestavke. Glasilo bo izšlo v povečanem obsegu in nakladi, v njem bodo tudi prispevki, kakršni so do zdaj izhajali v „Potočku". Poslej bodo imeli na šoli samo eno glasilo.

KAJ ZA „BREŽIŠKO POMLAD" – Republiška hortikulturna razstava, ki bo letos pod naslovom „Brežiška pomlad", je vzbudila veliko pozornost med brežiškimi kulturnimi društvi. Poleg osrednjih kulturnih prireditev (nastop združenih pevskih zborov, koncert Slovenske filharmonije, srečanje obkolpskih, dolenjskih in posavskih folklornih skupin), ki bodo od 4. do 7. junija v Brežicah, bodo številne prireditve tudi v več krajevnih središčih brežiške občine.

Kultura v „Krki" ni pastorka

Slovenija daje novomeško tovarno zdravil za zgled, kako je treba v delovnih organizacijah skrbeti za kulturno dejavnost in kulturno osveščanje zaposlenih

Primer, kako so v novomeški tovarni zdravil „Krka" uredili kulturno vprašanje zaposlenih, je prestopil lokalne okvire. Iz obširnega gradiva, pripravljenega za sejo republiškega sveta Zveze sindikatov, ki je predtem tudi krožilo po Sloveniji, je razvidno, da Krka prednjači med delovnimi organizacijami, ki so začele organizirano zadovoljevati in razvijati kulturne potrebe delavcev.

Na pobudo svojega kulturno-umetniškega društva so v „Krki" opravili raziskavo tega, za kaj se zaposleni najbolj zanimajo. V anketi je sodelovalo 725 delavcev ali 31 odstotkov zaposlenih. Čeprav rezultatov še niso do konca razčlenili, se je izkazalo, da so med zaposlenimi najbolj priljubljene gledališke in kino predstave, manj pa npr. knjige.

Anketa je pokazala še nekaj: da delavci raje prispevajo denar, kot da bi se sami tvorno vključevali v kulturno dejavnost, sodelovali v društvu, pevskem zboru itd. Seveda tudi pripravljenost dati denar nekaj velja, na kar se opira tudi Krkino društvo. Omenimo naj še, da predstavlja društvo, ki je organizator in animator kulturnega življenja v eni „osebi", tudi širšo delegatsko osnovo uporabnikov in izvajalcev kulture.

Društveno delo v „Krki" presega klasične oblike organiziranosti. Pobudnik in predlagatelj za dolgoročno kulturno vzgojo in dejavnost je programski svet društva, sestavljen iz „porabnikov" (delegati tozdov, skupnih služb) tovarniških organov družbenopolitičnih organizacij) in „izvajalcev" (amaterji, povezani v kulturnem društvu, delegati v kulturni skupnosti, predstavniki tovarniških strokovnih služb).

Programski svet društva je dal načrt dolgoročne usmeritve v javno razpravo, obravnava pa poteka v družbenopolitičnih organizacijah in na zborih delavcev. Celotno besedilo so objavili v tovarniškem glasilu in omogočili slehernemu zaposlenemu, da se s tem seznani. Poleg tega kaže omeniti, da vsebuje tudi samoupravni sporazum o združitvi Krkinih tozdov določilo, ki pravi, da so tozdi dolžni omogočiti delovanje društva. V statutih tozdov pa lahko preberemo, da morajo organi upravljanja poskrbeti za nemoteno delovanje društva, da bi tako med delavci razvili boljše odnose in sproščali razvoj duha. Gospodarska usmeritev Krke do leta 1980 vsebuje tudi določilo, kako financirati srednjeročni načrt za kulturno življenje delavcev v Krki. Za kakšno razumevanje dejansko gre, kaže podatek, da so samoupravni organi tozdov v denarnih načrtih predvideli za nekajletno kulturno dejavnost kar 5 milijonov dinarjev.

I. ZORAN

„Od vsakega jutra..."

Ljubljanska televizija bo letos v šestih oddajah predstavila amaterska snovanja nekaterih slovenskih mest. Skupine iz Kočevja smo na malih zaslonih videli v začetku februarja, pod naslovom „Od vsakega jutra raste dan" bodo zdaj na vrsti Brežičani. Polurni, pretežno glasbeni spored bodo oblikovali: pevski zbor DPD Svoboda bratov Milavcev, ženski zbor TOZD Orlica, harmonikarski orkester glasbene šole, dijaki gimnazije, člani likovnega društva, amaterski oder „Stanko Černelč", folklorna skupina osnovne šole bratov Ribarjev, pevci vojaškega kluba in godba na pihala iz Kapel. Vodje in člani skupin bodo spregovorili o razmerah, v katerih dela brežiška amaterska kultura, o odnosu do te dejavnosti in odpovedovanju. Snemanje bo od 7. do 9. marca, v oddaji pa bomo videli nekatere brežiške znamenitosti: Posavski muzej, stari in novi del mesta s šolami, kulturne domove.

VLADO PODGORŠEK

Pustne novice

Pet dinarjev brez „glihanja" veljajo letošnje Pustne novice, glasilo pustnih veseljakov iz Krškega. Že šestnajsta številka je izšla, kar kaže, da med podobnimi občasnimi izdajami zavzemajo Pustne novice vidnejše mesto tako po vztrajnem izhajanju kot tudi po kakovosti.

Pust je čas maškar, mask, veseljačenja, čas, v katerem je dovoljeno poigravanje z resničnostjo, ko se tako obrazi kot vedenje spreobrnejo in je šaljivosti pot odprta. Lahko bi rekli tudi, da je to čas spakovanja. Vendar je dobra šala, dobra satira ali humoreska bližje resničnosti kot spakovanju. To po svoje potrjujejo Pustne novice.

Skozi šalo, satiro, humoresko, risbo se nam kaže življenje Posavja s številnimi težavami in težavicami, ki mučijo občane krške občine. Za nekatere prispevke bi lahko dejali, da brez „glihanja" spregovore o tem ali onem problemu in da kljub navidezni šaljivosti, karikiranju dogodka ali dogajanja zadevajo v črno. Res je, da tu in tam šala zdrsne pod raven okusnosti, da je v Pustnih novicah zaslediti tudi poigravanje na meji opolzkega, vendar na srečo to odtehta vrsta prispevkov, katerih duhovitost ni banalna.

Upamo, da bo uredniški odbor svoje „naivno novinarstvo" speljal tudi mimo teh čeri prihodnje leto.

MiM

SREČANJE BO APRILA

Področni odbor Združenja gledaliških skupin Slovenije je na zadnji seji sklenil, da bo letošnje srečanje posavskih skupin od 15. do 20. aprila. Organizirali ga bodo v obliki gostovanj po vseh treh posavskih občinah. Predstave si bo ogledal tudi selektor, ki so ga imenovali pred kratkim. Skupinam, ki se bodo uvrstile na zaključno prireditev, bo področni odbor podelil spominske plakete. Odbor bo izdal skupne plakate in gledališke liste. Najboljša posavkska skupina bo nastopila 3. junija v okviru prireditev ob republiški razstavi „Hortikultura", ki bo letos v Brežicah.

V. P.

IGRALI BODO SARTRA

Amaterski oder „Stanko Černelč" iz Brežic, ki že sedmo leto nadaljuje delo prosvetnega društva „Stanko Černelč", bo v tej sezoni uprizoril Sartrovo dramo „Spoštovanja vredna vlačuga". Dramska skupina, ki se je tokrat pomnožila za nekaj novih članov, marljivo vadi, saj želi nastopiti tudi na 4. srečanju gledaliških skupin Posavja.

V. P.

JEZIKOVNI NASVETI

„METERSKO" BLAGO IN „ZNIŽANE" HLAČE

Pred kratkim je bilo v nekem novomeškem izložbenem oknu možno brati naslednji dve po vsebini vsekakor razveseljivi opozorili:

ZNIŽANJE METERSKEGA BLAGA – ZNIŽALI SMO HLAČE

Manj ustrezno pa je bilo besedilo v jezikovnem pogledu. Pisec je hotel povedati, da so *znižali cene* blaga oziroma *cene hlačam*, pa je v svoji vnemi povedal nekaj povsem drugega. Če bodo namreč cene na splošno še naprej tako nekontrolirano divjale navzgor, ne bo potrebno „zniževati" hlač, ker bodo marsikomu zaradi zategnjenega pasu kar same zlezle navzdol, če jih ne bo pravočasno prijel v roke ali jih kako drugače zadržal na spodobni višini . . .

Toliko o zviševanju. Pač pa naj nam bo dovoljeno, da se nekoliko dlje ustavimo pri pridevniku „metersko", ki je bil v omenjeni reklami napačno napisan. Pravilna oblika je samo: me*tr*ski, me *tr*ska, me*tr*sko (brez „e" med *t* in *r*!). Ta pridevnik je sicer izpeljan iz besede *meter*, vendar označuje drugi „e" tako imenovani polglasnik, ta pa se pred obrazili izpahuje, na primer: meter, metra, metru, pri metru, z metrom. (Povsod torej brez „e".) Isto pravilo, da se polglasnik izpahuje, velja prav tako pri vseh drugih obrazilih, na primer tudi, kadar hočemo napraviti iz samostalnika pridevnik: meter–me*tr*a–me*tr*ski, kilometer–kilome*tr*a–kilome*tr*ski, pa tudi za vse podobne samostalnike, ki pred obrazili izpuščajo polglasnik:

oder–odra–o*dr*ski, minister–ministra–mini*str*ski;

september–septembra–septem*br*ski, oktober–oktobra–okto*br*ski;

november–novembra–novem*br*ski, veter–vetra–ve*tr*nica, petli*tr*ski, desetcentime*tr*ski itd.

Drugače je seveda pri besedi *gangster*. Ta pa pri sklanjatvi ne izpahuje samoglasnika, ker to ni polglasnik, ampak pravi *e*. Zato ostane tudi v pridevniški obliki: gangs*te*rja–gangs*te*rski.

B–r.

Iz daljave je pogled drugačen

Vesoljska ladja, mošeja, raketa, silos, sinagoga, dimnik, sod, kadica, poveznjena kad – so do zdaj znana imena, ki jih je ljudska domišljija nadela počitniški hišici Radka Poliča na Stražnjem vrhu pri Črnomlju.

„Prvega marca 1973 sem bil kot ravnatelj Muzeja ljudske revolucije Slovenije upokojen, dva dni zatem pa sva z ženo že imela pripravljene kovčke in še isti dan sva odpotovala v Belo krajino, ki jo oba štejeva za svojo rojstno in hkrati obljubljeno deželo," je smejoč se pojasnil pisatelj, že vajen enakih vprašanj, zakaj ravno Stražnji vrh.

Sredi vinogradov, od koder je čudovit razgled na večji del Bele krajine, sta se Poličeva kar za stalno naselila v zares nenavadni stavbi, ki je tudi name naredila vtis poveznjene kadi. Načrt zanjo je naredil precej znan ljubljanski arhitekt mlajše generacije in treba je priznati, da je z zamislijo ljudi šokiral. Okrogla hišica, z zunanje strani krita s skodlami, ima vmes velike steklene površine, krog in krog pa romantično okolje. Pravo vzdušje za človeka, ki je prišel iskat miru, da bi lahko pisal.

Med skodlami je tudi precej steklenih površin, ki omogočajo lep razgled na Belo krajino. Pisatelju Poliču je ta dežela prirasla k srcu.

Njegova doslej zadnja, sicer pa sedma knjiga Belokranjski odred je nastala prav tu. „Imam zabeležen datum: 8. septembra 1970 so nastali prvi napisani stavki za to zgodovinsko knjigo, izšlo lani. Odkar sem začel zanjo zbirati gradivo, pa do dne, ko je zagledala beli dan, je minilo sedem dolgih let. Zavedal sem se, da se lotevam nehvaležnega in trdega dela, vendar sem ga sprejel, ker se od nekdaj čutim Belokranjca in ker, priznam, mi je honorar te knjige omogočil zidavo našega zdajšnjega doma na Stražnjem vrhu."

Iz vseh Poličevih doslej napisanih knjig, v katerih se na zelo simpatičen način loteva opisa naše polpretekle zgodovine, je moč razbrati, da se je od vsepovsod, kamor ga je vodila službena pot funkcionarja, vojaka in diplomata, najraje vračal v Belo krajino. Ta sončna reber, vzpenjajoča se na gričevnatem pobočju, s katerim je obdan Črnomelj, je Poličevima prirasla k srcu že prej. Sicer pa je o svojem belokranjstvu pisatelj povedal:

„Rodil sem se na železniški postaji v Rožnem dolu in tam sem začel hoditi v šolo. Tudi pozneje, ko smo se preselili v Ptuj in Grosuplje, sem vedno rad hodil v Rožni dol na obiske ali na počitnice. Tako sem obdržal pristne prijateljske stike z vrstniki. Kot sedmošolec sem spoznal Črnomaljko Miljevo Kvasovo, se kot študent prava, star šele 20 let, z njo poročil. Tako sem postal še belokranjski zet, kar v tej deželi tudi nekaj pomeni. Med vojno sem bil sprva sekretar stiškega okrožja, kasneje sem delal na Kočevskem, od koder pa sem večkrat prihajal na Maverlen in v Belo krajino po službenih opravkih, hkrati sem obiskoval ženo. Čakala me je navadno na Stražnjem vrhu. Leta 1944 sem postal partizanski časnikar pri Slovenskem poročevalcu, potem me je časnikarska dolžnost vsak teden – tedaj na kolesu – pripeljala v Črnomelj, v središče vseh tedaj najbolj važnih dogodkov."

Jeseni 1944 je prišel Radko Polič v propagandni oddelek Glavnega štaba NOV in POS na Lokvah pri Črnomlju, od tam pa so ga poslali v že osvobojeni Beograd. Tu ga je zatekla svoboda. Predviden je bil za uredništvo Narodne armije, ker pa je snovanje tega lista trajalo dlje, kot so sprva mislili, je postal instruktor za propagando političnega oddelka ministrstva za narodno obrambo.

Pisatelj Radko Polič se je iz Ljubljane preselil v Belo krajino, kjer ima več miru in možnosti za ustvarjanje

„Tako sem, ne kriv, ne dolžan, padel v vojsko, čeravno po srcu nisem vojak," odkrito pove tovariš Polič. Njegova pisateljska žilica se takrat ob obilici dela in skrbi za družino, ki se je med vojno naglo povečala za tri krepke fante, do leta 1954 ni mogla razvneti. Vmes je bilo še dve leti diplomatskega dela v Berlinu. Ko pa je 1954 prišel iz vojske, so že nastale prve strani knjige spominov Čudežna pomlad, v kateri se je lotil opisa dogodkov in razmer v letih 1941 in 1942, kot jih je pisatelj sam videl in doživljal.

„Ko da me je takrat zgrabilo za vsa zamujena leta, sem potem izdal vsako leto po eno knjigo, tako da sem opisal vsa štiri leta borbe." Pisanje spominov se je nato kar nadaljevalo s snovjo iz povojnega časa. Prvo leto svobode, ki je prineslo po eni strani neizmerno radost, po drugi pa tudi prva drobna razočaranja zanesenjakom, kakršen je bil ves čas vojne Radko Polič, je opisano v knjigi Včeraj in jutri. Njegova Dobra reka pa je prisrčen opis človeka, ki je čez noč, povsem brez potrebnih izkušenj, postal diplomat in je bil z družino vred tako rekoč vržen v svetovno areno.

Vmes, v letu 1961, so nastali Obiski partizana, nato pa v sedmih letih monografija Belokranjski odred. „Njegovo čisto literarno delo je novela Zaplahutala je smrtna perut, izšla pred desetimi leti v Sodobnosti. Ta je meni najbolj všeč," je med pogovorom pridala Poličeva soproga Miljeva.

Ni se bati, da bi pisatelj na Stražnjem vrhu užival upokojenski mir, kajti mož je poln načrtov. „Tu razmišljam in, odmaknjen od vsakdanjih dogodkov, gledam drugače stvarem v oči, najsi bodo to razmere danes ali v že preživelih letih. Ni lepšega kot biti tu upokojenec v mojih letih in s takim konjičkom, kot ga imam. Za pisateljevanje imam tu odlične možnosti. Ne bi rad obešal na veliki zvon, kaj mislim narediti in kaj bi rad napisal, ampak bom to povedal, ko bom že imel kaj novega v rokah."

Znanci se mu čudijo, da je iz Ljubljane tako na hitro odšel v samoto, in nekateri mu očitajo celo beg iz civilizacije. „Niti malo se ne čutim tu osamljenega," je rekel. „Dobivam veliko časopisov, imam precej obiskov, vsak konec tedna pa je hiša tako polna: redno prihajajo sinovi z ženami in vnučki. Najrednejši gost je sin Svetozar, inženir kemije, pa Vasko – pravnik, medtem ko je igralec Rac bolj na tesnem s časom. Pride pa, kadar le utegne."

Za dobro počutje je tudi malce fizičnega dela v vinogradu, na vrtu, pri čebelah kot nalašč. „Poveznjena kad" je postala pretesna za prenočitev vse družine, zato so iz Tuševega dola pripeljali staro kaščo in jo začeli preurejati. „Zgoraj bodo ležišča, spodaj bo delovna soba za moža in še nekje prostor za avto," je o gradbeni bodočnosti mimogrede povedala Miljeva Polič.

Zdi se mi, da noben zapis o pisatelju Poliču ne bi bil povsem veren, če v njem ne bi bilo mesta za njegovo ženo Miljevo. Od mladih let mu stoji ob strani in tudi zdaj je na prvi pogled videti, da mu ni le soproga, ampak prava življenjska tovarišica in najbrž tudi opora pri pisateljskem delu.

RIA BAČER

Kadica, sod, morda vesoljska ladja sredi vinogradov? Nič takega, le počitniška hišica v modernem slogu.

PARTIZANSKA TREBUŠA

Gorenja Trebuša, znana planinska vas, „zibelka" partizanstva na Tolminskem bo kmalu dobila svoje glasilo. Imenovalo se bo „Partizanska Trebuša", izhajalo bo občasno ter seznanjalo slovensko javnost z bogato krajevno zgodovino NOB in s prizadevanji za hitrejši razvoj kraja. Glasilo bodo prejele vse večje gospodarske organizacije v tolminski občini in občani, saj bo izhajalo v nakladi 10.000 izvodov. Pri glasilu bodo sodelovali tvorci odpora za osvoboditev Slovenskega Primorja, tako dr. Joža Vilfan, Albert Jako, Ivan Kos, Zvonko Uršič, Franc Podgornik in Marija Rutar.

Mokronoški /ne/uglašeni instrumenti

Največji dolenjski karneval privabil nad 7.000 gledalcev – Vse karnevalske značke pošle

Nenavadno toplo nedeljsko popoldne je v Mokronog pripeljalo več tisoč obiskovalcev tokrat že 11. pustnega karnevala od vsepovsod. Domači larfarji so pod „delovnim naslovom" Parada instrumentov prikazali 36 skupin.

Letošnji pust se je zavlekel v znamenje rib, vendar kot so ugotovili larfarji, nima to zanje nobene zveze z vodo, ker se raje utapljajo v cvičku in drugih naslad. Kot ponavadi so tudi tokrat cestišče najprej razkužili, preden so nanj stopili s praporom in grbom bosonoge. Zaskrbljeni so namreč ugotovili, da se jim je jel od jutra dalje hudo kaziti zrak, odkar je prihajalo več gostov iz onesnaženih mest, kot so Ljubljana, Novo mesto in zadnji čas tudi Trebnje. Z inštrumentom zelenega plana v Mokronogu kmetijstvu niso prišli do dna, ugotovili so, da bodo potrebni ponovni simpoziji. Tudi izvoz in uvoz kot instrument izgube so dajali poleta domišljiji, podobnost z resničnim stanjem pa je bila, kot so zatrjevali, zgolj slučajna (izvoz umetnih gnojil v tujino, uvoz krompirja, čebule in podobnega ter celo pognojene zemlje). Nasploh so prizor kmeta s kravo krstili za zlorabo instrumenta, s čimer se med drugimi ukvarja tudi kmetijska zadruga, a ni rešeno od tehtanja naprej.

Inflacijski instrument, naš dinar, so sicer vlekli k tlom z verigami, a jim to ni uspelo. Po svoje so prikazali eno najbolj razširjenih oblik soudeležbe – samoprispevek. Hudo kritični so bili do dogovarjanj in sestankovanja. Dogovarjanje je skozi larfarske očale še najbolj podobno predenju lanu, sestankovanje pa mlatenju prazne slame, kjer so se tudi najbolj približali folklori, kot to od larfarjev zahtevajo že njihova pravila – „larfarski furželj". Odkrili so tudi instrument produktivnosti, vendar so ga patentirali in bo šel v arhiv, tako da ni bojazni, da bi moral zaradi tega kdo bolj delati. Poslej naj bi se vozili v novi „Zastavi 102", kjer pomeni 10 ceno – 10 starih milijonov, 2 pa – dva mehanika! Tokrat v raznih oblikah „upodobljeni" instrumenti seksualne narave verjetno med številnimi obiskovalci te popoldanske prireditve niso pridobivali prijateljev, zato bodo v bodoče morali posamezne skupine krotiti z ‚larfarskim furželjnom", ki dovoljuje smešenje, čeprav vsega, le na primerni ravni!

Instrument sestankovanja je po larfarski zamisli podoben mlatičem s cepci, ki pa so se spravili na prazno slamo. Ena od skupin na primerni folklorni višini.

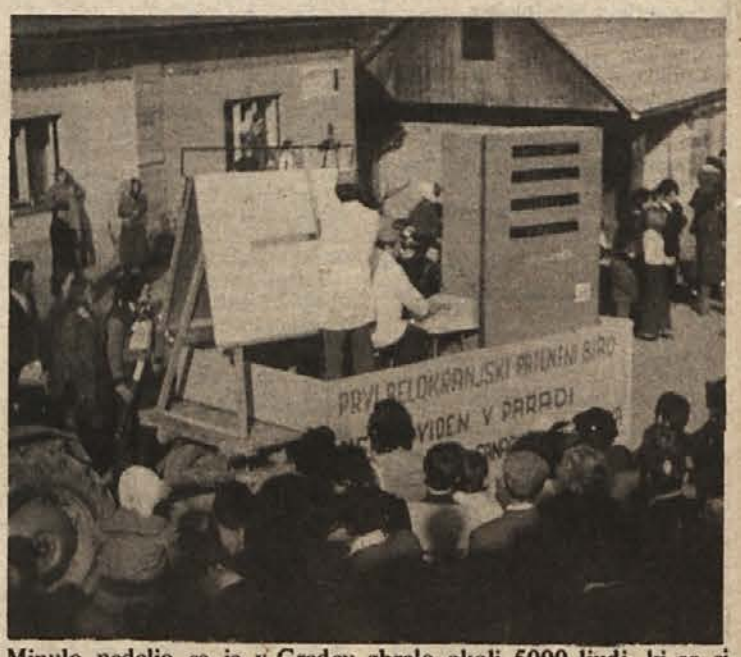

Minulo nedeljo se je v Gradcu zbralo okoli 5000 ljudi, ki so si ogledali tradicionalni pustni sprevod. Domačini so se pri organizaciji močno potrudili in njihov maček ter vranoviški jazbec sta več ali manj zadovoljila vse obiskovalce. Na sliki: „gradaški karneval" (Foto: J. Pezelj)

Mačje gnezdo sprejelo 5000 ljudi

Gradaškemu kralju pustnih kraljev (mačku) se je poklonilo, po oceni prirediteljev, 5000 Dolenjk in Dolenjcev – Nastopili tudi vranoviški „Jazbečarji"

Rojstvo zadnjega februarskega dne so gradaški mački pričakali močno nestrpni in ko so zgodaj zjutraj videli, da je sonce stopilo vse megle, in da se obeta pravi pustni dan, so postali dobre volje. Njihov sprevod bi lahko pokvarilo samo slabo vreme. Drugih težav se niso bali, kajti na nedeljsko predstavo so se pripravljali z vso vnemo že od novega leta.

In tako so številni plakati – mački so jih razobesili po vsej Dolenjski – ter za februar nenavadno topel dan, pritegnili v gradaško „mačje gnezdo", rekordno število obiskovalcev. Lani se je v prijaznem mestecu ob Lahinji stiskalo okoli 3000 radovednežev, letos pa so jih „uniformirani" domačini našteli baje kar 2000 več! In ker so mački posvetili pustni sprevod zgolj novatorstvu, ne bi bilo napak, ko bi njihov elektronski računalnik čez 365 dni poskrbel tudi za parkirišča. Minulo nedeljo je bil namreč Gradac kljub patentom, čudodelnim strojem itd. močno nasičen z izpušnimi plini in pravi čudež je, da njihov sicer bistroumni simbol, maček, ni zavoljo slabega zraka omagal (kot „smučarja", ki sta monoksid preveč pridno odganjala s črnino) že na pol poti.

In kaj je maček, kralj pustnih kraljev, pripeljal na svetlo letos? Med drugim je ošvrknil delavce novomeškega „higienskega zavoda", Gradčane in prebivalce Podzemlja, ki se še vedno niso odločili, kje naj bi postavili novo šolo, kmetijsko politiko, naše smučarske olimpijce, občanov standard itd. Minulo nedeljo so se ojunačili tudi sosedje, vranoviški jazbeci. Podražili so vse, ki med vožnjo ne morejo brez dobre kapljice, kot kaže, pa bodo poskrbeli tudi za redno avtobusno progo med Vranoviči in Škofljico.

Ob koncu programa so spustili na pot tudi štafetno palico, pravzaprav štefeto problemov. Začeli so pri 1972 in kot kaže, letošnji letnik z vsemi „podedovanimi" težavami do prihodnjega pusta ne bo zmogel. Zavoljo tega pa ne bodo zatajili mački in njihova tovarišija. Že sedaj obljubljajo, da bo njihovo spanje sicer dolgo, a tudi ustvarjalno in da bodo za prihodnjega pusta povabili ob Lahinjo še več ljudi, ki jim običaji naših prednikov še niso tuji.

J. PEZELJ

Odbojka: brez presenečenja

Pokal Dolenjskega lista je na zimskem pokalnem prvenstvu zasluženo osvojilo Novo mesto

Pod pokroviteljstvom Dolenjskega lista je občinska zveza za telesno kulturo Novo mesto v soboto v telovadnici osnovne šole na Grmu priredila tradicionalno zimsko pokalno prvenstvo Dolenjske. Udeležba je bila tokrat slabša kot prejšnja leta; izmed sedmih prijavljenih moštev so tekmovala samo štiri.

Turnir ni prinesel presenečenj. Prvo mesto je zasluženo osvojila ekipa Novega mesta, sicer trenutno tretjeuvrščena v prvi slovenski odbojkarski ligi. Zlasti dobro sta v njej tokrat zaigrala Igor Babnik in Bojan Vernig, pa tudi mladinca Miloš Primc in Janez Železnik, ki se razvijata v vse boljša igralca, na katera je treba računati. Zmagovalnemu moštvu je vzela set samo ekipa Žužemberka I, v kateri velja posebej pohvaliti veterana Petra Štora, ki je še vedno steber ekipe, in mladega Brulca, ki se je spet odlikoval z nekaterimi prekanjenimi potezami. Pohvalno je tudi, da je Žužemberk nastopil še z drugo ekipo, in če upoštevamo, da ima tudi daleč najboljšo pionirsko vrsto na Dolenjskem, utegne, če se bo tako nadaljevalo, sčasoma postati prvo odbojkarsko središče na Dolenjskem. Največ igralcev ima že ta hip.

Trebnje je nastopilo s svojo staro, prekaljeno ekipo in kljub pomanjkanju treninga osvojilo drugo mesto, s tem da je v odločilni tekmi premagalo svojega ligaškega rivala Žužemberk z 2:1. Odločilno je k zmagi prispeval – kdo drug kot 38-letni Franci Opara, ki mu po preciznosti udarcev na mreži ni kos še noben mlajši igralec.

Končni vrstni red je prav tak, kot je zaporedje v ligaškem tekmovanju: 1. Novo mesto, 2. Trebnje, 3. Žužemberk I, 4. Žužemberk II.

M. L.

Važen bo že start

Zaradi nastopa naše državne rokometne vrste na olimpiadi bo začetek ligaških tekmovanj prej kot navadno. Začetek bo 27. marca, liga pa naj bi se končala že maja, zato se moštva resno pripravljajo na nadaljevanje igre v spomladanskih kolih. Sevniško moško ekipo bo še naprej treniral Janez Simončič. Iz JLA se je vrnil krilec Miran Štojs, zaradi odhoda v JLA po drugi strani izgubijo vratarja Marjana Gorogranca, na čigar mesto se uigrava Mirko Sirk. Simončič računa naprej, zato ima v ognju še nekaj železa: čez zimo tre-

Janez Simončič: „Čutiti je podporo občinstva in telesnokulturnih delavcev."

nira še dva mladinca. Nasploh bodo Sevničani nastopili z znano ekipo, ki je po letih najmlajša med ostalimi v ligi (povprečna starost sevniških igralcev je pod 20 let!).

V drugi ligi – sever so v jeseni pristali na 8. mestu. „Načrtovanih 10 točk smo dosegli. Tudi za spomladanski del bo pomemben že sam start. Čaka nas težji razpored: doma se bomo srečali s Celjem, ki kani biti prvo, ribniškim Inlesom, Zagrebom, Varaždinom in Piranom," pravi Simončič. Zimsko prvenstvo ceni kot priliko za uigravanje ekipe, moštvo pa bo skušal čim bolj utrditi še s prijateljskimi tekmami. Dvakrat na teden trenirajo v telovadnici sevniške osnovne šole. „To je premalo," se pritožuje trener Simončič. „Rang tekmovanja bi terjal več treninga! Šolska telovadnica je zasedena od jutra do večera, drugam ne moreš zaradi stroškov. Sicer tudi mere telovadnice ne ustrezajo rokometu. Nasploh bi se morali zamisliti nad tem, da se tudi rokomet vse bolj seli v dvorane, to je opazno že v 1. ligi, kar se nam utegne v bodočnosti še otepati, ker nimamo športne dvorane.

Trener Simončič za bodočnost rokometa v sevniški občini ni v skrbeh. „Nastala je vrsta novih klubov, razen nas in Krmelja uspešno tekmuje še Boštanj, nastopa Loka. Rokomet je res najbolj množičen šport v občini. Razveseljivi so uspehi najmlajših: tako pionirji kot pionirke so tretji v republiki. To je že prodor v različnih skupinah, ki je sicer značilen za večje kraje z daljšo rokometno tradicijo."

A. ŽELEZNIK

NOVOMEŠKO DRUŠTVO PRIJATELJEV OLIMPIJE GRE NA TEKMO

Novomeško društvo prijateljev NK Olimpije obvešča vse člane, da bo pripravilo izlet na ljubljansko nogometno igrišče 14. marca, ko gostuje v Ljubljani kragujevški Radnički. Prijave za izlet sprejema tov. Mikec, in sicer v spodnji kavarni do 11. marca.

Javorovica 76 uspela

Na Javorovici je nastopilo okoli 130 tekmovalcev in tekmovalk iz osmih klubov – Dobri domačini

Kljub slabim snežnim razmeram je smučarskemu društvu Šentjernej uspelo organizirati tradicionalno javoroviško tekmovanje v veleslalomu, in sicer za memorial IV. bataljona Cankarjeve brigade.

Pokrovitelj dobro pripravljenega tekmovanja je bil odbor Cankarjeve brigade iz Ljubljane, nastopila pa so društva iz Novega mesta (Rog, Katja Rupena, Grm, Iskra), Trebnjega, Žužemberka, Grosupljega in ljubljanske Olimpije.

Rezultati – cicibani: 1. Grubar (Šentjernej), 2. Cerkovnik (Žužemberk); cicibanke: 1. Japelj (SD Rog); mlajši pionirji: 1. Strajnar, 2. Lazar (oba Trebnje), 3. Rešetič (Šentjernej); mlajše pionirke: 1. Kuhelj, 2. Durjava, 3. Kuhelj (vse Šentjernej); starejši pionirji: 1. Peric, 2. Serini (oba Grm), 3. Cerkovnik (Žužemberk); starejše pionirke: 1. Kuhelj, 2. Zagorc (obe Šentjernej), 3. Bele (Grm); mlajši mladinci: 1. Bohinjc (Olimpija), 2. Wachter (Rog), 3. Meglič (Olimpija); starejši mladinci: 1. Rbežnik (Olimpija), 2. Pucelj (Rog), 3. Plut (Šentjernej); starejše mladinke: 1. Kovačič (Šentjernej); člani: 1. Tratar (Šentjernej), 2. Sonc (Rog), 3. Smodej (Rog); članice: 1. Turk (Iskra), 2. Kramarič (Rog), 3. Artač (Iskra).

POLDE MIKLIČ

USPEH KOPRIVNIKA NA ZIMSKI TEKSTILIADI

V petek je bila na Krvavcu 18. zimska tekstiliada, katere pokrovitelj je bila novomeška tekstilna tovarna „NOVOTEKS".

Tokrat se je prijavilo 45 delovnih organizacij s 603 nastopajočimi. Tekmovalci so bili razvrščeni v več kategorij, največ uspeha pa so imele tekstilne tovarne z Gorenjske. Novoteks se v ekipnem tekmovanju ni uvrstil, ker ni imel prijavljene ženske ekipe, med posamezniki pa je zasedel Bruno Koprivnik odlično 13. mesto.

Rezultati – Ml. člani: 1. Zupan (Sukno), 2. Bokal (Uniteks), 53. Tine Brodar, 55. Boris Ilovar (oba Novoteks) itd. Člani: 1. Gorjanc (Tekstil), 2. Jordas (Toper), 13. Bruno Koprivnik, 87. Riko Resnik, 108. Andrej Uhan (vsi Novoteks) itd.

Predstavnik odbora Cankarjeve brigade Miloš Jančič podeljuje domačinu Božu Tratarju prehodni pokal za doseženo prvo mesto med ekipami.

Novo mesto se je te dni spremenilo v slovensko rokometno središče, saj se v novi dvorani že dalj časa na novo tekmovalno sezono pripravljajo Slovanovi rokometaši, ki so odigrali vrsto trening tekem z domačimi igralci, Črnomaljci in Brežičani. Na sliki: prizor s trening tekme med Slovanom in Brežicami.

Zimsko prvenstvo – Inles tretji

Na zimskem rokometnem prvenstvu SRS Brežičani le dvakrat zmagali – Dobova v močni konkurenci dobro igrala – V tretji skupini vodi Inles C

Odprto zimsko rokometno prvenstvo SRS za moške se je minulo nedeljo končalo. V najzanimivejši in najbolj kvalitetni tekmi med drugoligašema Slovanom in Celjem so zmagali slednji in tako osvojili naslov zimskih slovenskih prvakov.

Dolenjska moštva Inles, Sevnica, Dobova in Brežice so v prvi skupini dobro igrala. Najboljši so bili Ribničani. Iz devetih srečanj so dosegli sedem zmag in morali priznati premoč le Celju in Slovanu. Sevničani so slabo igrali predvsem v zadnjih srečanjih, tako da so izgubili tudi s slovenskim ligašem Minervo, z dvema zmagama in neodločenim rezultatom pa so presenetili Dobovčani, ki so v nedeljo premagali tudi Brežičani. Predzadnji na lestvici so s štirimi točkami Brežičani; kot kažejo rezultati, še niso v najboljši formi.

Rezultati zadnjih tekem: Minerva – Dobova 23:16 (11:7), Inles – Slovan 17:19 (8:9), Jadran – Sevnica 21:21 (8:13), Brežice – Šoštanj 22:16 (11:10), Jelovica – Inles 13:20 (5:8), Sevnica – Minerva 16:23 (9:11), Dobova – Brežice 26:10 (13:3), Minerva – Brežice 23:18 (10:6), Dobova – Jadran 18:18 (13:11), Sevnica – Inles 12:24 (7:10).

INLES C VODI

Rokometaši v tretji jakostni skupini bodo končali prvenstvo 13. marca, in kot kaže, imajo Ribničani lepe možnosti, da v tej skupini osvojijo prvo mesto. S tekmovanjem so končala tudi dekleta v B skupini, kjer so astopile Šentjernejčanke. V prvih tekmah so Dolenjke zelo dobro začele, v nadaljevanju pa so popustile in zasedle sedmo mesto.

Rezultati – moški, skupina C: Inles C – Slovenija ceste 10:0, Sodražica – Inles C 13:18, Olimpija – Sodražica 15:14; ženske B: Šentjernej – Šentvid 8:13, Šentjernej – Radeče 13:16.

INLES MORA ŠE ENKRAT NA IGRIŠČE

Inlesovi rokometaši bodo morali še enkrat na igrišče in odigrati prvenstveno tekmo z ljubljanskim Slovanom. Tekma se je v jesenskem delu sicer končala 18:18, toda Ljubljančani so se pritožili, komisija je njihovi pritožbi ustregla, nakar so se pritožili še Ribničani in komisija je ustregla tudi njim. Nato so se Slovanovi igralci pritožili še enkrat in tekmovalna komisija je odločila, da bodo sporno tekmo odigrali 21. marca v Ribnici.

M. G.

Prvi derbi Novoteksu

V četrtem kolu SKL so v dolenjskem derbiju Novomeščani zasluženo premagali metliško Beti

Dolenjski derbi v slovenski košarkarski ligi med novomeškim Novoteksom in metliško Beti je prinesel točki domačim igralcem. Novomeščani so v četrti tekmi dvoranskega slovenskega prvenstva dobro igrali in so osvojili novi točki, ki sta jim prinesli trenutno sedmo mesto.

NOVOTEKS – BETI 62:52 (30:34)

Minulo soboto so novomeški košarkarji premagali kar dva nasprotnika: najprej strah pred vedno dobrimi nasprotniki, potem pa tudi oslabljene metliške košarkarje (najboljša igralca Dautovič in Medek sta pri vojakih). V prvem polčasu sta bili ekipi popolnoma izenačeni, k odmoru pa sta odšli pri rezultatu 30:34. V nadaljevanju so gostje popustili, predvsem v napadu, in domači košarkarji so razliko najprej zmanjšali, v drugem delu polčasa pa tudi povedli. Metliški trener je nato kmalu izkoristil obe minuti odmora za posvetovanje, vendar so Novoteksovi košarkarji v zadnjih petih minutah s taktično odlično igro razliko obdržali, tik pred koncem pa so s hitrimi protinapadi in koši zmago še potrdili. V domači vrsti so dobro igrali Ivančič, S. Kovačevič, Cukut in mladinca Bajt ter Plantan, pri gostih pa v prvem polčasu Kamnikar, v drugem pa Jezerinac.

Novoteks: P. Šeničar 6, Bajt 12, Cukut 9, Kopač 2, S. Kovačevič 11, Ivančič 12, Plantan 10.

Beti: Jezerinac 20, Lalič 9, Švinger 8, Kamnikar 10, Ž. Vergot 2, Popovič 3.

V petem kolu bodo Metličani v Novem mestu poskušali odvzeti točke še nepremaganemu Triglavu, Novomeščani pa gredo v Ljubljano, kjer se bodo pomerili z ekipo Trnovega.

J. PEZELJ

Rokometna tekma s tremi jubileji

V nedeljo, 7. marca, se bosta v novomeški športni dvorani v povratni kvalifikacijski tekmi za olimpijske igre pomerili ekipi Jugoslavije in Islandije – Pokrovitelj pomembnega srečanja je novomeška „Krka", tovarna zdravil

Organizatorji povratnega srečanja za rokometni olimpijski

Janez-Ivan Snoj: „Novomeščanom se bomo oddolžili z dobrim rokometom."

turnir med ekipama Jugoslavije in Islandije verjetno niti ne vedo, da so za predvečer dneva žena pripravili Dolenjkam svojevrstno darilo: predstavili jim bodo najboljše jugoslovanske rokometaše, ki po kvaliteti sodijo v svetovni vrh, in močno ekipo Islandije.

Tako bo nedeljski moški rokometni „šopek" in vrhunska igra obeh ekip „darilo" k praznovanju 8. marca, obenem pa bo naše igralce pričakovana zmaga popeljala na olimpijske igre, kjer se bodo potegovali z najboljša mesta in odličja. Na nedavni novinarski konferenci v Dolenjskih Toplicah je zvezni rokometni kapetan Ivan-Janez Snoj med drugim dejal: „Med kandidati, ki so ponudili organizacijo zahtevne tekme, ste bili tudi Novomeščani. Le malokdo je verjel, da boste uspeli, in vesel sem, da nas bodo na zahtevnem tekmovanju bodrili prav Dolenjci. V nedeljo pričakujemo zmago, gledalcem pa se bomo za spodbujanje oddolžili z dobro igro. Marsikdo nas že sedaj sprašuje, če bomo osvojili eno od olimpijskih medalj. Povedati moram, da rokometaši po osvoboditvi dolga leta nismo hiteli za kvaliteto, pač pa smo skrbeli za množičnost. Vesel sem, ko pomislim na številne klube, in prav gotovo ne pretiravam, ko trdim, da igra skoraj vsa Jugoslavija rokomet. Zavoljo tega smo se nekako pred osmimi leti odločili, da moramo poskrbeti tudi za kvaliteto, in zadnja večja tekmovanja so dokazala, da smo ubrali pravo pot. Zato nas ne žalosti niti to, da naši fantje niso znani tako kot na primer košarkarji. Vsi moji domači zelo dobro poznajo mojstre pod koši, če pa me obišče kateri od najboljših jugoslovanskih rokometašev, ga ne poznajo. Skušam dokazati, da ima televizija pri popularizaciji športov veliko vlogo in da je košarka ravno zaradi malega ekrana pri nas najbolj popularna. Glede olimpijskega odličja: napovedovanje je zelo nehvaležna naloga . . ."

Prav gotovo bo kvalifikacijska tekma mikavna tudi zavoljo tega, ker bo novomeška tekma tristoto uradno srečanje naše najboljše izbrane rokometne vrste in ker bo poskušal na njej dolgoletni reprezentant Hrvoje Horvat doseči petstoti zadetek. Tekmo bo vodil odličen romunski sodniški par, ki bo na novomeškem parketu prav tako slavil, saj bo pravico „piskal" modri vrsti že kar petindvajsetič.

J. PEZELJ

Šport

10 SKAKALCEV NAD 180 CM

V Novem mestu atletski delavci že več let sistematično skrbijo za skok v višino. Zavoljo tega bodo tudi letos pripravili tekmovanje „Izbiramo najboljšega pionirja skakalca v višino". Izbirno tekmovanje – na njem bodo nastopili najboljši Dolenjci – bo v sredo, 10. marca, v telovadnici grmske osnovne šole, začelo pa se bo ob 15. uri. Ob 17. uri bodo organizatorji pripravili revijo „10 skakalcev nad 180 cm".

PORAZI ZA IGRALCE NAMIZNEGA TENISA

V drugi namiznoteniški ligi – zahod so minuli petek igrali 11. kolo. Dolenjska kluba Sodražica in Novo mesto sta močno izgubila, napisati pa moramo, da so za Novo mesto proti drugi Olimpijini ekipi igrala dva pionirja in mladinec. Prav tako za pomlajevanje skrbijo tudi Sodražani, saj so na minulem prvenstvenem srečanju za prvo ekipo nastopili trije pionirji.

Rezultati II. lige: Novo mesto – Olimpija II 0:5, Gorica – Sodražica 5:0. Rezultati ljubljanske področne lige: Ribnica – Zalog 5:0 b.b, Beti – Valkarton 1:5, Trbovlje – Kočevje 5:1.

MIRJAM ZAJC IN BOJAN ZAGORC ZMAGALA

Novomeški namiznoteniški klub je minulo nedeljo pripravil v novi športni dvorani pionirsko namiznoteniško prvenstvo Novega mesta. Pri pionirjih se je za prvo mesto potegovalo 17 igralcev, pri pionirkah pa je bila udeležba nekoliko slabša.

Vrstni red – pionirke: 1. Mirjam Zajc, 2. Mojca Galeša, 3. Biserka Dernovšek (vse OŠ Katja Rupena); pionirji: 1. Bojan Zagorc (Katja Rupena), 2. Gregor Guštin, 3. Samo Guštin (oba OŠ Grm), 4. Borut Šiško (Katja Rupena) itd.

PRIZNANJA LETALCEM

V soboto je bila na Ptujskem gradu slovesna razglasitev najboljših športnikov Zveze letalskih organizacij Slovenije. Med modelarji je ta čast pripadla Otu Velunšku (AK Ptuj), med jadralci Francu Struklju (ALC Lesce), med motornimi piloti Danilu Hojniku (AK Ptuj) in med padalci Maksu Humarju (ALC Lesce). Najboljši modelarski klub je bil kranjski, najboljša letalska šola pa v Lescah.

Med šestnajstimi je drugo mesto zasedel modelarski klub AK Novo mesto in prejel srebrno plaketo s priznanjem. Novomeški jadralec Jaka Šmid je dobil zlato plaketo za osvojeni zlati C s tremi diamanti. Priznanji Letalske zveze Jugoslavije za dolgoletno uspešno delo v organizaciji sta prejela jadralec Zmago Kastelic in letalski mehanik Danilo Gutman, zlate plakete ZLOS s priznanji pa še naslednji člani AK Novo mesto: Avgust Avbar, Cvetka Klančnik-Belin, Marjan Moškon in Adolf Šuštar.

Slovesna proglasitev najboljših športnikov letalcev pa je imela tudi grenak priokus: predsednik zveze Stane Menegalija je v pozdravnem govoru ponovno opozoril na težave, ki pestijo to izredno pomembno športno dejavnost, saj letalstvo še vedno nima svojega pravega mesta med telesnovzgojnimi organizacijami.

m.

V četrtem kolu slovenskega dvoranskega prvenstva v košarki sta se minulo soboto pomerili ekipi novomeškega Novoteksa in metliške Beti. V tipično prvenstveni tekmi so bili tokrat v boju za točke boljši domači košarkarji.

DR. TONE STARC

zdravnik svetuje

Bolečina pri srcu

Ko se srečamo s sorodnikom, prijateljem ali znancem, pogovor rad nanese na vsakodnevne težave, med njimi pa so pogosto tudi težave v zvezi s srcem. Te težave pa opisuje vsak človek po svoje: eden pravi, da ga pika, drugega zbada, tretjega stiska, se v njem nekaj pretaka, ga tišči in podobno. Kaj je torej prava srčna bolečina?

V glavnem lahko bolečine pri srcu razdelimo na dve vrsti: na nevarne in nenevarne.

Vsi vemo, da mora srce udariti približno 70-krat na minuto. Zato ni težko izračunati, koliko udarcev znese to v eni uri, letu, 10 letih ali več. To je brez dvoma ogromno delo, ki ga tako majhen in nežen organ, kot je srce, mora opravljati brez prestanka. Vse naše življenje se odraža na srcu, odraz tega pa je zopet naše počutje in občutje lastnega srca. Vemo, da srce hitreje bije, če smo prestrašeni, vznemirjeni, žalostni, jezni, v stiski itd. Vse te življenjske spremembe zahtevajo vsaka po svoje od srca različno hitrost, različno delo in moč. Glede na povedano ni prav nič čudno, če pogosto občutimo na levi strani prsnega koša, torej pri srcu, tako različne težave.

Mlado in zdravo srce se brez težave odziva vsem zahtevam in le redko, le pri izrednem fizičnem ali psihičnem naporu razen težje kratkotrajne sape občutimo še kaj. Bolno srce pa seveda mora reagirati drugače, ker ne more biti in ni kos vsem zahtevanim obremenitvam, zato nanje reagira z bolečino. Nenavarne srčne senzacije so zelo različne: od zbadanja, pikanja, dušenja, stiskanja pa do bolečine, ki žge, prebada ali že kar trese. Vsi ti občutki trajajo kratko, le nekaj sekund ali nekaj minut, najpogosteje pred spanjem, ponoči, v razburjenju, le redko pa med delom ali med hojo in nikoli med težjim delom, zlasti ne fizičnim. Če se takšni občutki bolečine ponavljajo zelo pogosto, bo potrebno vprašati za mnenje zdravnika, če pa so le redki, vezani predvsem na neugodne dogodke in razne psihične napetosti, jih lahko smatramo za nenevarne. Pogostokrat bo dovolj, če popijemo manj kav ali pokadimo manj cigaret in če se spočijemo. Zdravnik nam bo svetoval blago pomirjevalo, vež gibanja na svežem zraku, telovadbo in jačenje telesne kondicije. Sami bomo hitro občutili, da se je stanje izboljšalo, če se bodo uredile nerešene zadeve na delovnem mestu ali če se bomo mirno pogovorili o nekaterih nedorečenih besedah doma itd.

Danes pri nas težko najdemo človeka, ki ne bi bil že vsaj nekajkrat pri zdravniku. Že za sprejem na delovno mesto je potreben pregled, veliko delovnih mest je, kjer so potrebni redni letni pregledi, imamo torej veliko možnosti, da se o svojih težavah pogovorimo z zdravnikom. Ta nam bo potrdil naše predvidevanje, če pa bo menil, da srčna bolečina ni običajne in nenavarne narave, bo seveda ustrezno ukrepal. Včasih bo potreben tudi pregled pri specialistu, morda celo kratkotrajne preiskave v bolnici. V takih primerih pogosto odkrijemo bolezni, ki niso v zvezi s srcem, povzročajo pa prav rade težave, kot smo jih navedli zgoraj. To so največkrat notranja golša, mejna sladkorna bolezen, spremembe na hrbtenici, stare poškodbe reber, brazgotine po prebolelih pljučnicah, lažja vnetja rebrne mrene, lažje astme itd.

Vse te bolezni so torej samo izzvale srčno senzacijo ali pa mi sami to občutimo kot srčno bolečino, srce pa je še vedno zdravo in popolnoma v redu.

PO SVETU OKOLI

OBISKOVALCI – Na mednarodno oceanografsko razstavo v Motobu na japonskem otoku Okinava je priplulo tudi šest nenavadnih obiskovalcev, ki so nemalo presenetili zbrane strokovnjake. Obiskovalci so namreč pripluli z otoka Sataval, oddaljenega okoli tri tisoč kilometrov. Da bi bila stvar še zanimivejša, so to dolgo pot naredili v domačem kanuju, dolgem osem metrov in še meter ne širokem. Vožnja jim je vzela mesec dni in pol. Le kako bi se počutili, če bi bila razstava že zaprta?

IZDAJALSKA STRAST – Na Madžarskem se je dogodil pravi čudež. Janos Pek, ki se je dolga leta, seveda na državne stroške, zdravil za gluhonemostjo, je nenadoma spregovoril. Ko je namreč gledal v kaposvarski bolnišnici televizijski prenos nogometne tekme, je na ves glas zakričal: „Penal!" Sprva so psihiatri menili, da je spregovoril zaradi velike razburjenosti, kasneje pa se je izkazalo, da je vrli Janos ves čas znal lepo govoriti in da ga je tisti usodni trenutek samo malo preveč zanesla strast.

VARČNOST – Ameriški senator William Proxmire je obtožil funkcionarja zvezne uprave za energijo Franku Zarbu, da brez usmiljenja troši energijo s privatnimi letalskimi poleti in naročenimi. Funkcionar je res za mesečno turnejo porabil toliko letalskega bencina, kolikor ga več deset Američanov porabi za avtomobilske vožnje v celem letu. In kar je še najbolj zanimivo: funkcionar je letal po ZDA z namenom, da bi imel govore o varčevanju bencina.

PREPROST UKREP – Skupina roparjev je v neki milanski zgradbi uspešno izvršila svoj nečedni posel, potem pa se je vkrcala v dvigalo in se odpeljala proti pritličju. Nenadoma pa je dvigalo obstalo: stalo je ves čas, dokler ni prišla policija in rokomavhe s plenom vred zastonj odpeljala v zapor. Šele kasneje se je pojasnilo, da se dvigalo ni pokvarilo, ampak da je priseben čuvaj izključil električni tok, ker roparjem ni mogel več slediti.

PODGANE

Strokovnjaki svetovne zdravstvene organizacije, ki imajo svoj sedež v Ženevi, so ugotovili, da je podgana največji sovražnik človekovega zdravja, saj prenaša kar 35 bolezni. Razen tega pa uniči vsako leto na miljjone ton hrane. Ena sama podgana v kašči pospravi v enem letu kar 12 kg žita.

Napredek vodi k psihiatrom

Merila za hitro spreminjajoči se današnjik so dokaj različna. V navado pa je prišlo, da vzorec za tisto, kar slabega ali duhamornega prinaša nebrzdano hitenje po potrošnih dobrinah, poiščemo v dvesto let starih Združenih državah Amerike. Tamkajšnji izbor meril je res neizčrpen, treba pa je dodati še, da slabi ameriški vzorci nahajajo plodna tla v domala vsem razvitem svetu.

Napredek je ameriško družbo prignal tako daleč, da je eno od meril poslovne ali kakšne druge uspešnosti vsota, ki jo v letu dni Američan odmeri – psihiatru! Tisti, ki nimajo le za iz rok v usta, potrošijo za psihiatra tudi po deset tisoč in več dolarjev. Zasebno posvetovanje in psihiatrično zdravljenje stane Američane skupno v letu dni skoraj dve milijardi dolarjev. Na voljo je tudi podatek, ki pove, da znašajo izdatki za psihiatre in neposredno ob tem izguba dohodkov kar 30 milijard dolarjev na leto.

Navedene številke postanejo še bolj očitne ob dejstvu, da je trenutno v Združenih državah Amerike kar dvajset milijonov ljudi „skreganih s pametjo". Njihovo število raste sorazmerno z napredkom, saj je čedalje več takih, ki niso kos nenehno spreminjajoči se družbi, katere osnovno vodilo je konkurenca; zmeraj več je takih, ki ne prenesejo rušenja zakonov, upornih otrok, napetosti ob delu v šoli, in podobnega. In posledica: sovražiti začnejo druge in sebe ter iščejo pomoči pri psihiatrih.

Slednjih je v ZDA okoli 27.000! Za naše pojme veliko, za ameriške razmere pa še zmeraj premalo, saj predvidevajo, da jih bo čez pet let primanjkovalo okrog deset tisoč.

Eno od meril dandanašnje Amerike so očitno psihiatri, torej kader, ki kaže na določeno slaboumnost tamkajšnje družbe, ki jo pogojuje napredek.

Skica kaže nenavadno zamisel švedskega izumitelja, revolucionarno kolo, katerega prednosti pa še niso povsem raziskane, kakor tudi ne še vse možnosti uporabe.

Ne vrti se, a je le kolo

Izum švedskega strokovnjaka

Nemogoče si je zamisliti, kakšna bi bila civilizacija in ali bi tehnika sploh naredila pomemben korak naprej, ko bi človek že v davnini ne bil izumil najbolj bistrega in vsestranskega pomagala, kolesa. Platišče, ki se vrti okoli svoje osi, je v načelu nespremenjeno šlo skozi tisočletja do današnjih dni, ko smo priče revolucionarni spremembi kolesa.

Švedski konstruktor Bengt Ilon je izumil kolo, za katero menijo, da ga čaka še lepa bodočnost. Izum so poimenovali po imenu iznajditelja in se mu pravi ilonator. Sestoji se iz platišča, ki ima na obodu gumijaste valje, razvrščene pod kotom 45 stopinj po obodu. Valji se vrte okoli svojih nepremičnih osi, platišče pa se ne vrti. Posebna hidravlična naprava povezuje valje s krmilnim sistemom, katerega naloga je samo, da določi smer vrtenja valjev.

Naj se sliši še tako čudno, je vendar res, da vozilo na takih kolesih lahko vozi v vse smeri: naprej, nazaj, poševno, bočno; vse to pa je odvisno od vrtenja valjev. Posamezno kolo se lahko zavrti na mestu, nič večjem kot malo večji kovanec.

Zaenkrat so ilonatorji uporabni le za manjša in lažja vozila. Prav dobro so se obnesli pri viličarjih, za katere je značilno, da so toliko uporabnejši, kolikor boljše manevrske sposobnosti imajo.

Peč, ki ne smradi zraka

Tudi pri sežiganju odpadnih maziv in olj ni dima

Še tako skrbno izkoriščanje surovin in še tako popolna tehnologija proizvodnih postopkov ne moreta preprečiti, da bi ne ostajali odpadni materiali, ki jih ni mogoče izkoristiti za nič več. Treba jih je odstraniti. Toda kako? Odlagati jih kar naprej naokoli je ob sedanjem tempu proizvodnje nemogoče, saj bi se tako ogromne površine pokrile z nekoristnimi odpadki. S tem vprašanjem si že dolgo belijo glave številni strokovnjaki po svetu in tudi pri nas.

Najbolj preprosto je odpadne snovi zažgati, vendar pride pri tem do onesnaževanja ozračja z bolj ali manj strupenim dimom. Poglejmo, kako so to vprašanje rešili strokovnjaki v Sovjetski zvezi:

V inštitutu „Mosvodkanalniprojekt" so skonstruirali napravo, katere naloga je sežiganje odpadnih snovi, ne da bi pri tem onesnaževala ozračje. Naprava s pesniškim imenom „Vihor" je izdelana tako, da z njo lahko upravlja en sam človek. Pomembna lastnost je vsekakor, da ni velik „požeruh" energije, saj za sežig ene tone odpadnih snovi porabi le 12 – 1[illegible] kilovatnih ur električne e[illegible]e.

S to napravo je mogoče sežgati najbolj trdožive odpadke brez strupenega dima. Na sliki je naprava, katero lahko vozi[illegible] okoli.

Med poskusnimi raziskavami so z „Vihorjem" sežgali mazut, olja za podmazovanje, parafine, različne maščobe, odpadke sintetičnega kavčuka, torej snovi, za katere je znano, da pri sežiganju tvorijo izredno gost strupen dim in so hudi onesnaževalci zraka. Iz naprave ni bilo najmanjših sledov dima. Izdelovalci te nadvse koristne naprave zatrjujejo, da v nji prav tako neškodljivo sežgejo druge strupene snovi ter celo odpadne materiale, v katerih je tudi do 50 odstotkov vode.

Dim in druge škodljive sestavine izgorevanja odpadkov se v napravi avtomatsko odstranjujejo.

Rešitev prejšnje križanke

„Više, Johan, više!"

	D L	MESTO V BAČKI	SUKANEC	PREVRATNEŽ	NIKOLAJ ČERNIŠEVSKI	RIKOBOREC	BERITE DL	ŽENIN OČE	PRIDELEK 1 LETA	MIT. LEPOTEC
OKRASNA RASTLINA							POD			
PERUANSKI PLASČ							STOPOTU DELEGAT DV VELETOK			
ŽIME					SKLADATELJ ŠAVIN / BOREC NOE					
BUROVA ŠKOLJKA										
ELEKTR. KROMER										
								NIKELJ OKTIN NISKO ZRELI		
D L	MIREN ČLOVEK	NEKDANJI VLADAR / PRISTOJBINA		MEDNARODNA ORG. / JAP. LUKA			NAČIN TEKA / X			
GNUS				KONICA		IRIDIJ / GL. MESTO JEMENA			H_2O	ZVIJAČA
TEŽA OVOJA				SKOPUH / SKAND. DROBIŽ						
VSILJENA USTAVA					ZAVESA / RAČIĆ JOSIP					
MEDNARODNA ZA STANDARDIZACIJO			ZASLON				M. IME			
TATARSKI GLAVAR			PREČNIK NA JAMBORU				VODNA ŽIVAL			

Najdrobnejše priče preteklosti

Okamenine mikroskopsko majhnih organizmov preučuje posebna veja znanosti

Raziskovalcem prazgodovine našega planeta in strokovnjakom, ki preučujejo okamenele ostanke nekdaj živečih organizmov, že dolgo zelo koristno služijo s prostim očesom neopazni majhni organizmi oziroma njihove okamenine. Te najmanjše priče milijonov let so posejane v zemeljskih plasteh veliko pogosteje kot okamenine večjih organizmov, nudijo pa ravno tako dragocene podatke. Z njimi se ukvarja posebna veja znanosti, mikropaleontologija.

Čeprav mikropaleontologija kot veda ni stara, pa je človek na mikrofosile naletel že zelo zgodaj. Graditelji velikih egipčanskih piramid so v rezanih kamnitih blokih opazili tiste mikrofosile, ki jih še lahko vidimo s prostim očesom. Seveda niso vedeli, da gre za okamenele žive organizme. Eden redkih mislecev, ki se je dokopal do pravilnega spoznanja, je bil starogrški zgodovinar in zemljepisec Strabo.

Pot v resnično spoznavanje zanimivega sveta mikrofosilov je odprl šele mikroskop, nato je proučevanje mikrofosilov dolgo sodilo kar v paleontologijo in šele Christian Gottfried Ehrenberg je dal tej vedi značaj samostojne znanosti. Samo ime pa je vedi dal J. J. Galloway, ki je prvi zapisal mikropaleontologija.

In čemu vse služi preučevanje neznatnih okamenin? Geologi imajo v njih zelo dobrega pomočnika, kadar je treba ugotavljati starost posameznih geoloških plasti. Ker so mikrofosili v vseh predelih sveta pogost pojav, omogoča to geologom primerjalne študije.

Mikropaleontologija pa ima lahko tudi povsem praktičen primer. Pri vrtanju nafte strokovnjaki za to vedo pregledujejo izvrtane vzorce in tako lahko pravočasno zaustavijo brezplodno vrtanje. Iz fosilov namreč hitro ugotove, če je sveder že prodrl plasti, v katerih še lahko nastopa nafta.

Mikroskopski posnetek enocelične kremenaste alge diatomeje. Ostanki teh organizmov so precej manjši od 1 milimetra.

BOJAN BUDJA

7

AMERIKA PO AMERIŠKO

LJUBITELJI DOBRE HRANE, POZOR!

Ameriški življenjski tempo je res silovit. V takšnem hitenju za dobrim zaslužkom je včasih kar težko najti dovolj časa za obilen in pošten obed, zato jih bo večina gledala samo na to, da količino hrane čimprej „absorbira", in ne tako kot kak izbirčnež, ki uživa ob vsakem grižljaju in vzdihuje za vsako drobtinico. Kljub temu pa je večina takšnih, ki radi navzlic takšnemu tempu tudi dobro in poceni jedo. Edini čas za to je večerja. Vedeti moramo, da zajtrk in kosilo večina ljudi pospravi kar stoje in se največkrat ne zavedajo, kaj jim drsi in teče po grlu. Šele pri večerji, ko je utrudljiva dnevna tekma s časom že mimo, se je mogoče nekoliko bolj zbrano osredotočiti na tisto, kar je na krožniku.

Hamburger je ponos ameriške kuhinje. No, da ne bo kdo mislil, da je govor o našem hamburgerju, prekajeni slanini, bom vso stvar nekoliko podrobneje razložil. V bistvu ni prav nič posebnega: okrogla žemlja, v katero je vložen kos zmletega mesa, pripravljenega na podoben način kot naši čevapčiči. To je seveda le osnova; spoznal sem verjetno nad dvajset različnih hamburgerjev, ki so včasih že bolj podobni izdelku inspiracijsko razpoloženega surrealista. Meso in žemlijo namreč okrasijo z vso mogočo zelenjavo, prelijejo z znanimi in neznanimi omakami, dodajajo koščke sira, vse pa na koncu opremijo še s pečenimi krompirčki, ki pa ti jih na srečo ne vložijo v hamburger, ampak v papirnate kornete. Zraven je seveda obvezna coca cola in ameriško kosilo je popolno. Stojnice s hamburgerji so na vsakem vogalu, a vsakdo jih pripravlja v drugačnem slogu.

Italijanski priseljenci pa niso Amerike obogatili le z nekaterimi slovitimi gangsterji, ampak tudi z novo jedjo – pizzo. Danes se za Luigijevo, Pietrovo in Giannijevo pizzo navdušujejo Američani od New Yorka do Pacifika. Jed bom vsaj jaz, skoraj popoln antikulinarik, težko opisal. Sicer pa lahko pizzo dandanes poskusimo že v marsikaterem slovenskem mestu. Bistveni sestavni del je kos „ploščatega" testa, v katerega je vloženo na koščke narezano meso, ponavadi slanina, vse skupaj pa začinjeno z vsemi mogočimi omakami, katerih sestavine italijanski mojstri ljubosumno skrivajo. Zatem se celotna stvar speče in pizza je tu!

Tudi nam precej znani hot-dog je ena glavnih sestavin ameriške kuhinje. V bistvu je angleškega porekla, a se je dandanes že tako udomačil, da mu mnogi skrivajo izvor. Menim, da te stvari ni potrebno posebej opisovati, saj je hot-dog kulinaričnemu Slovencu dobro znan. Toda tudi tukaj so Američani iznašli nekaj zanimivih poti, kako mu izboljšati zunanji videz če že ne okus. Najpogosteje ga obdelajo kot hamburger, toda okusa dobre hrenovke jim ni uspelo popraviti.

O ameriški kuhinji je res težko pisati, saj je to v nekem smislu mešanica evropske, latinskoameriške in azijske kuhinje. Večina jedi je sicer anglosaškega porekla, toda večerja povprečne ameriške družine je največkrat v „mednarodnem" slogu. Še posebno je cenjena mehiška kuhinja, ki največkrat sestavlja vsaj en dnevni obrok. Tudi kitajska hrana mnogokrat polni tamkajšnje želodce. Vsak večji kraj ima nekaj specializiranih restavracij, kjer strežejo le hrano določene dežele, manjši podjetniki, predvsem priseljenci, pa si uredijo manjše lokale, v katerih strežejo hrano in specialitete iz lastne domovine in tako mnogim gostom olajšajo domotožje. Med njimi se znajde tudi kak Jugoslovan, ki s čevapčiči, ražnjiči, slivovko in seveda narodnim kolom postreže svojim rojakom in ameriškim radovednežem.

TELEVIZIJA KVIZOV IN REKLAM

Trije bistveni sestavni deli ameriškega televizijskega programa so film, kviz in reklame. Devetindevetdeset odstotkov vseh filmov je seveda iz Hollywooda. Reklame so številne in včasih zelo dobre, posebno poglavje pa je slog, v katerem ustvarjajo svoje kvize.

Če hočeš sodelovati v kvizu ameriškega sloga, moraš imeti vsaj nekaj igralske žilice. Tamkajšnji producenti namreč vedo, da čustvenost privlačuje gledalce, in torej od sodelujočih zahtevajo prav „filmsko" izražanje veselja ob pravilnem oziroma razočaranje ob nepravilnem odgovoru. Tako pač ni nič nenavadnega, če se kandidat A v svojem obupu, ker je zamenjal imeni četrtega in petega moža Zse Gabor, razočarano prijema za glavo, ganljivo zavija oči in s presunljivim „ooh" osvaja simpatije svojih sodržavljanov pred televizijskimi zasloni. In če kandidat B v nasprotju s svojim konkurentom po kratkem premisleku ugotovi, da je John Quincy Adams šesti predsednik ZDA in tako osvoji bleščeč primerek pontiaca kot glavno nagrado večera, je povsem narmalno, da svoje navdušenje izrazi s tremi ali štirimi poljubčki na žareča lička kviz-sodelavke in z zmagoslavnim dviganjem rok v slogu Muhammeda Alija nazdravlja vsem, ki so program spremljali. Vse to je pač del programa in bistveno je, da je bil gledalcem všeč.

Tudi tistim, ki so odgovorni za ugankarsko-zabavni del programa na ameriški televiziji, ne primanjkuje domišljije. Zapisati moramo, da so kvizi in ostale tovrstne prireditve na programu ves dopoldan, tako da se ljubitelj takega programa le težko znajde.

Skorajda ni področja, ki ne bi bilo zajeto v kateri od oddaj. Tako se zgodi, da bo kak revež na nekem kvizu odgovarjal na vprašanje, koliko rumenjakov je potrebno za biskvit, njegov sotrpin na sosednjem kanalu pa si bo skušal priklicati v spomin letnico poroke Marylin Monroe in Arthurja Millerja. In navzlic temu da je večina tega programa vredna gledanja le takrat, ko nimaš drugega opravila, se pri takem programu le kaže določena vrednota – dolarji.

Vsak kviz je ena sama velika reklama. Resda to ni nič novega za naše televizijo, toda Američani so s tem šli še korak dalje. Oddaja traja navadno slabo uro, od tega pa voditelj porabi kar trideset minut, da gledalcem predstavi firmo, ki je omogočila to ugankarsko doživetje. Vse pa kaže, da ameriškega potrošnika programa TV to ne moti kaj preveč, medtem ko se mi razburjamo, če naša Orlović in Mlakar (ali kdorkoli drug) ob vsaki nagradici povesta zgodbo tudi o njenem proizvajalcu.

V bistvu pa ameriški kviz ne more razočarati. Če je dober, vsa stvar že sama po sebi nudi določeno zadovoljstvo, če pa ne zadovoljuje, lahko vseeno uživamo v zanimivi mimiki sodelujočih. Navsezadnje: nesmisel je največkrat zabavnejši od česa pametnega. Res, da ne vedno . . .

Najmanjši televizor

Izdelali so ga v SZ

V Guinessovi knjigi rekordov bodo pod geslom „televizija" bržkone zapisali nov rekordni dosežek: najmanjši televizor meri 46 x 64 milimetrov!

Televizor so naredili v proizvodno-tehničnem združenju „Monolit" v beloruskem mestu Vitebsk v Sovjetski zvezi in je tako majhen, da ga je mogoče postaviti na dlan, ter tehta poldrugi kilogram.

„Elektronika – mikro" je namenjena sprejemu črnobelih programov na dvanajstih kanalih. Sovjeti pravijo, da je televizijski sprejemnik kzelo pripraven tudi na potovanjih, ker se napaja iz mreže izmeničnega toka in iz avtomobilskega akumulatorja. Poskrbeli so tudi za to, da glas ne moti šoferja, saj ima slušalke za tiho poslušanje.

Za televizijski ekran na dlani sovjetski strokovnjaki niso dali podrobnih tehničnih podatkov, prav tako tudi niso sporočili, če bodo te televizorje izdelovali serijsko.

Naj bo kakorkoli: televizijski ekran na dlani je še en poskus več, da bi televizijsko tehniko še bolj množično spravili med ljudi. Z drugimi besedami: industrija se vse bolj trudi, da bi ljudje resnično postali sužnji televizijskih programov, kolikor to kajpak že niso . . .

Dolenjski list pred 20 leti

Kovači novega življenja

TREBA bo še trdega dela in skupnih naporov vseh poštenih državljanov, mož, žena in mladine, da bo naša domovina postala bogata, razvita dežela, kajti le tako bo tudi sleherni družini in posamezniku omogočeno zadovoljno, lepo življenje. Jugoslavija in tudi naša Dolenjska nista bogati, vendar pa imamo neizmerno bogastvo v naših ljudeh, v naprednih možeh in ženah, ki vedo, da je pred nami svetla bodočnost in da smo vsi kovači novega življenja; kajti od našega dela, truda in prizadevanja za skupnost je odvisna naša sreča in sreča bodočih rodov. Lahko smo ponosni, da je med njimi tudi na tisoče žena na Dolenjskem.

V RIBNIŠKI dolini razsaja velika epidemija gripe in zaradi tega je v Splošni ambulanti v Ribnici vsak dan nad sto novih bolnikov. V nekaterih družinah je tudi po več bolnikov.

(Iz DOLENJSKEGA LISTA 2. marca 1956)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjske Novice.

Vojak reservnik reševal v požaru

P o n o č i) ob polu enajsti pričelo je goreti tukaj na Dobravi. Kako je ogenj nastal, ne ve se. Družina: oče, mati in odrasla hči bili so že pri počitku; le sin, vojak reservnik, je ob tem času še čul in pri peči čital „Dom in svet". Kar neutegoma zabuči pod streho prav močno, in h kratu bila je vsa s slamo krita hišica v plamenu. Sin je spravil najprej svojce na varno; potem pa brž izgnal iz hleva vola in kravo ter rešil še pujsa iz svinjaka. Iz te goreče grmade se ni dalo, razun nekaj malega starega pohištva, nič rešiti. Od obleke ljudem ni ostalo več, nego to, kar so ravno ob prvem trenotku na-se vrgli in pa nekaj osmojenih cap, ki niso za drugo, nego za cunjarja.

(I m e l i s m o) pri nas v Nadanjem Selu shod za napravo vodovoda; navzoč je bil zemljemerec R. Kovarž in stavbinski podjetnik, s katerim smo pogodbo sklenili, da nam vodovod napravi. Proga meri v dolgosti 210 metrov. Ker imamo na hribu nad vasjo več izvirkov, ki so višji nego bo voda v vasi tekla, zato upamo, da se bo naprava brez posebnih težav zvršila.

(V P r e l o k i) ob Kolpi predaval je g. potovalni učitelj o rigolanju in nasadu vinogradov. Narod je njegov govor z velikim zanimanjem poslušal. Želel je vsakdo navzočih, da bi nas imenovani gospod učitelj kmalu zopet obiskal in sicer večkrat na leto. Želja ta je tem bolj opravičena, ker vsled mrtvih vinogradov, ki so bili še pred desetimi leti veselje in ponos tukajšnjega vinogradnika, vlada sedaj huda skrb za obstanek.

(Iz DOLENJSKIH NOVIC 1. marca 1896)

Domači pust

O pustu se spominjamo zgolj veselega dela kmečkega življenja, akoravno nam je bilo celo leto zanj malo mar, kajti še vedno preveč kmetujemo na papirju pa premalo na zemlji. Prav tako se tega ne zavedamo o pravem času ali vsaj spomladi pred setvijo, marveč šele v jeseni, ko ni dobiti kmečkih pridelkov od krompirja do čebule, ne za male ne za velike novce.

Na kmetih je bilo nekdaj v predpustu največ ženitev. Pridelki so bili pospravljeni in ljudje so delali načrte za prihodnost. Dandanes so poroke v petek in svetek, a nekaterim je to opravilo tako vsakdanja reč kot izpraznitti kupico vina po kosilu.

Vse se je predrugačilo. Na kmetih le še malokje visi kaj prekajenega na ražnju, zato pa krače, slanino in drugo vozijo v podeželske trgovine iz mesta, kot da bi bili meščani največji pridelovalci teh dobrot. To je tako, kot bi jaz, Martin Krpan, tovoril sol proti morju, kar v današnjih časih ne bi bilo nič čudnega.

Vendar je meščansko blago slabše od nekdanjega kmečkega in o tem so že pisali časopisi, zato gosta nič bolj ne razveseli pri žlahti ali v krčmi, če mu ponudijo domačo klobaso, domač pisan kruh, domače zelje in žgance.

Zadnja leta so na kmetih pusta zanemarili, zato so ga obudili meščani, kajti le malokateri kmet se še meni za norčije. Vendar ta pust ni več tako šegav in živ kot nekdaj. Današnji hoče le novce ali pa ponavlja norčije, ki jih delajo ljudje prek celega leta.

O pustu so si ljudje zaželeli, da bi kmalu prišla nova pomlad, novo življenje. Tudi zdaj si želimo, da bi začeli z novo pomladjo bolj ceniti domačo zemljo, ki nam bo ob večji negi dajala več pridelkov, da jih bo lahko za vse dovolj.

MARTIN KRPAN

Riše in piše: Marjan Bregar

NA SUROVEM DIVJEM ZAHODU

23. „To bodo padli po tleh rdečkarji, ko nas vidijo!" je zarežal Paradižnik in si natikal skafander. Trenutek zatem so pristali sredi vigvama, indijanske vasi med gorami. Dotaknili so se tal prav pred šotorom Krivega stegna.

„Sanjam ali ne? " se je Krivo stegno vščipnil v stegno in se pričel klanjati „božanstvom" iz onostranstva.

„Kje je roba? " je bil Paradižnik kratek.

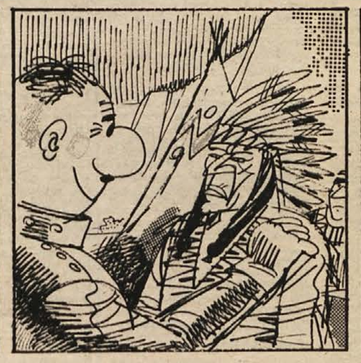

„Tamle, v staji! V brezhibnem stanju . . ." je raportiral poglavar in „upravnik večnih lovišč" jo je že spešil k staji, kjer je „roba" medlela od strahu.

Njegova Klara ga je prepoznala in toliko da se ni izdala!

Rdečkar je rdel od zadovoljstva. „Saj ne pojdete še!" je mencal.

„Na kosilu boste pač ostali – in majhen programček vam pripravimo!"

Paradižnik se je ustavil in pomislil.

„Zares, navsezadnje, saj ne gori voda! Kakšno divjačinico bi človek pospravil in posnel filmček s programa. V raketi je kamera, ki ima priložnost posneti prvo in edino pravo indijanarico . . ."

POTA IN STRANPOTA

Dežurni poročajo

PO SALAME V TUJO KLET – V noči na 27. februar je bilo vlomljeno v klet Vlada Žmavca v Kristanovi ulici v Novem mestu. Skozi vrata, zaklenjena z obešanko, je vlomilec vdrl v klet in odnesel 12 domačih salam, dva kosa suhega mesa in prašičjo glavo.

KDO IMA PONY? – Jožetu Rauhu z Ragovske ceste v Novem mestu je nekdo v zadnjih dneh ukradel iz shrambe koles pony ekspres, vreden 2.000 dinarjev.

POŽAR NA RAGOVSKEM HRIBU – 29. februarja okrog 14.30 je začelo goreti na travniku, ogenj pa se je razširil na 1,5 hektara površine. Tako je zgorela suha trava, last Jožeta Jakija iz Novega mesta. Ogenj se je že bližal gozdu, vendar so novomeški gasilci še pravočasno preprečili gozdni požar. Kdo je travo zažgal pa še ugotavljajo.

KOMAJ SO MU UŠLI – Šentjernejski miličniki so 29. februarja dopoldne pridržali do iztreznitve 48-letnega Avgusta Kaplana iz Smolenje vasi. Ta je vinjen prišel na Pristavico k svoji razvezani ženi in otrokom, kričal je in jim grozil, hotel pa jih je tudi namlatiti, vendar so mu otroci še pravočasno ušli. Zadnjo besedo bo imel sodnik za prekrške.

„Šmrc" čez progo pri železniškem prelazu v Krškem je ob že prižgani rdeči luči na semaforu veliko voznikov pripravilo ob dovoljenje. Resda čakanje pred zapornicami dela šoferje nervozne bolje pa je biti discipliniran voznik, kot postati pešec. (Foto: Bačer)

Prizna: „Vse sem zafrčkal..."

Tatvine v Gradu Mokrice so pojasnjene in kaznovane – Kdo bi si mislil, da je storilec Ludvik Brce iz kolektiva, kateremu so precej zaupali!

34-letni Ludvik Brce, doma iz vasi Rajce pri Jesenicah na Dolenjskem in natakar v gostišču Grad Mokrice, je pred novomeškim okrožnim sodiščem dajal odgovor za 3 tatvine, 2 vloma in 2 kaznivi dejanji kupčevanja s tujo valuto.

Brce je bil štipendist podjetja, ki ga je okradel, in tudi službo je nastopil v tem kolektivu. Sprva je bil dober delavec, potem pa je prišel v slabo družbo, kar ga je privedlo na pot kriminala. Maja in junija 1974 je dvakrat iz točilne mize vzel izkupiček, skupno 3.088 dinarjev. Kasneje je s ključem, ki ga je dobil v recepciji, odprl vrata sobe šefinje strežbe, tam pa je iz predala pobasal denar, ki so ga iztržili od gostov. Tega je bilo nad 10.000 dinarjev.

Čeravno njegov redni zaslužek ni bil slab, je bilo vseeno premalo denarja za življenje, kakršnega si je Brce omislil. Z družbo je namreč rad hodil naokrog in se šel kavalirja. Okradel pa je celo svojega prijatelja Jožeta Rostoharja in mu iz avtomobila vzel 1000 nemških mark ter prometno in vozniško dovoljenje.

Tuja valuta je bila Brcetu že od prej zelo pri srcu, saj je bil zaradi tovrstnih prekrškov že v postopku, decembra 1974 pa se je takega kupčevanja spet lotil. Od znanca iz Moholovca je sprejel 30.000 dinarjev, aprila 1975 pa od več zdomcev pokupil za 4285 dinarjev mark, kasneje pa je še enkrat kupil v Veliki Dolini 1.400 DM.

Senat, ki mu je predsedoval Janez Kramarič, je Brcetu odmeril 1 leto in 10 mesecev zapora in povrnitev stroškov, hkrati pa so ga spustili iz pripora do pravnomočnosti sodbe. Obtoženec se je sicer izkazal z odkritosrčnostjo in kesanjem, priznal pa je tudi, da je protipravno pridobljen denar sproti zafrčkal.

Vzel, kjer je bila prilika

Anton Žitnik z Vinjega vrha se bo eno leto in 8 mesecev „pokoril" za vrsto tatvin – „Ne vem, kaj mi je bilo"

25-letni Anton Žitnik je moral pred okrožnim sodiščem v Novem mestu odgovarjati za več kaznivih dejanj, ki jih je storil v času, ko je bil delavec pri podjetju Novograd v Novem mestu.

Po tuji lastnini je Žitnik segel že konec leta 1971, ko je v Dobruški vasi z motornega kolesa Francu Primcu ukradel motor. Čez leto dni je iz obrata SGP Pionir odnesel hidravlično dvigalko z mazalico, ko pa je delal na gradbišču delavske restavracije na novomeškem Glavnem trgu, je velikokrat odnašal domov material in orodje.

Vdrl je v skladišče Novomontaže in se založil z orodjem, na delovišču ukradel motor pralnega stroja in elektromotor ventilatorja, pa spet drugič vzel precej orodja. Ko je postal že precej vešč, je še v domači vasi vlomil v počitniško hišo Alojza Vrščaja in mu odnesel motorno škropilnico, v Klenoviku pa je iz avtomobila Petra Mrgoleta ukradel tranzistor z magnetofonom. Nazadnje je konec leta 1974 v Družinski vasi vzel iz delavnice Alojza Peršeta električni vrtalni stroj.

Dolgo časa mu je posel po malem cvetel, pa so ga končno le zasačili. Precej ukradenega so še našli pri njem. Fant je z orodjem, ki si ga je na nepošten način prisvojil, največ popravljal doma avtomobile. Pred sodiščem je vse priznal, obenem pa ponavljal: „Le kaj mi je bilo, da sem to naredil!" Lepo, da se kesa, imel pa bo dovolj časa o tem še premišljati, medtem ko mu bo odvzeta prostost. Sodil mu je senat pod predsedstvom Janeza Kramarича, ki je upošteval, da je imel fant neurejeno mladost in da je v več primerih izrabil priložnost. Sodba še ni pravnomočna.

ŠENTLOVRENC: PO PADCU V BOLNIŠNICO – Rudolf Oven iz Martinje vasi se je 28. februarja zvečer peljal z mopedom proti Šentlovrencu, zapeljal na kup gramoza in se prevrnil. S poškodovano glavo so ga odpeljali v bolnišnico, medtem ko na mopedu ni posebne škode.

Šele drugi dan: „Na pomoč!"

V prodajalni DOM v Bršlinu, ki je last KZ Novo mesto, je poslovodja Franc Kozlevčar 25. februarja opazil, da je iz pisarne izginila kaseta z denarjem in da manjka 42.900 dinarjev. Ker pa nikjer ni bilo opaziti sledov vloma, je pomislil, da so mu jo uslužbenci „zagodli" za šalo. Vse je preiskal in povprašal, ko pa denarja le ni bilo, je drugi dan obvestil miličnike. Medtem so v trgovini tudi že opazili, da sicer s stelažo zadelana vrata z dvorišče strani niso povsem zaprta.

Prodajalec trgovine kaže, kje je vlomilec odbil skladiščna vrata in se splazil v lokal.

Izkazalo se je, da je ravno od tam prišel v prostore spreten vlomilec. Čez lesena vrata je železen drog; tega je pustil pri miru, pač pa je z lesenim kolom odbil del vrat in se znotraj mimo stelaže prerinil v skladišče. Trgovine in blaga v skladišču se ni dotaknil, pač pa je pobral precej bogat plen.

Kdo je vlomil, še ni znano, gotovo pa je, da za varnost denarja tu ni bilo dobro poskrbljeno. Na izpitu iz družbene samozaščite bi zaslužili „cvek".

Kupna pogodba-ara

Po veljavnih predpisih je kupna pogodba že sklenjena, brž ko se kupec in prodajalec sporazumeta o predmetu in ceni. Za veljavnost kupne pogodbe torej ni nujno, da izroči prodajalec predmet pogodbe kupcu takoj ob sklenitvi, kupec pa plača kupnino, ampak lahko pogodbene stranke odložijo izpolnitev pogodbenih obveznosti ali pa se izpolnitev zavleče iz drugih razlogov. Toda pogodbene stranke dobijo že s samo sklenitvijo pogodbe pravico do tožbe, če ena pogodbena stranka noče izpolniti pogodbene obveznosti. V taki tožbi pa mora ponuditi tožeča stranka hkrati tudi izpolnitev svoje obveznosti. Večina pravnih poslov se izpolni brez dejanskih in pravnih težav, saj je slovenski pregovor „Mož beseda več velja kakor kup srebra," še vedno spoštovan. So pa tudi hudi primeri kršitev pogodbene zvestobe, ki se razjasnjujejo pred sodiščem.

Za sklenitev kupne pogodbe za premičnine predpisi ne zahtevajo pismene oblike. Zvezni zakon o prometu z zemljišči in stavbami, ki se sedaj uporablja kot republiški zakon, pa določa, da mora biti pogodba, s katero se prenese lastninska pravica na zemljišču in stavbah, pismena in da pogodba, ki ni sklenjena v pismeni obliki, nima nobenega pravnega učinka. Samo v izjemnih primerih sodišče priznava pravno veljavnost tudi ustno sklenjeni pogodbi za nepremičnine, če je bila pogodba obojestransko izpolnjena, t.j., če je kupec poravnal kupnino, prodajalec pa je že izročil kupcu nepremičnino v posest in je tako dejansko stanje obstajalo že dalj časa.

V vsakdanjem življenju se često zgodi, da kupec ne plača takoj cele kupnine, ima pa interes, da vzdrži pogodbo, zato izroči prodajalcu že pri sklenitvi posla določen znesek. V tem primeru govorimo o ari ali o delu kupnine.

Ara – v slovenskem pravopisu je ta beseda po naše nadav, v starejših slovarjih pa zadavek, vendar označuje Slovar slovenskega knjižnega jezika to domačo besedo že kot zastarelo – pomeni torej potrditev, da sta stranki sklenili kupno pogodbo ali pa zavarovanje, da se bo pogodba izpolnila. Ara se da ponavadi v denarju in jo običajno sprejme prodajalec. Če pride do izpolnitve pogodbe, se ara vračuna v kupnino. So pa pogosti primeri, da se prodajalec premisli in noče izročiti kupcu predmeta pogodbe ali pa je predmet draže prodal drugemu kupcu. Tu prihaja večkrat do spora, ali je znesek, ki ga je dal kupec ob sklenitvi pogodbe, res ara ali pa je samo del kupnine. Če gre namreč za aro, ima kupec pravico, da zahteva od prodajalca, ki je aro sprejel in po svoji krivdi še ni izpolnil pogodbene obveznosti, da pogodbo izpolni ali da odškodnino ali pa da vrne dvojni znesek plačane are. Ara je torej nekakšna kazen za tistega, ki je zakrivil, da ni prišlo do izpolnitve pogodbe. Če pa je za neizpolnitev pogodbe odgovorna tista stranka, ki je dala aro, lahko nasprotna stranka zahteva izpolnitev pogodbe ali odškodnino ali pa obdrži aro.

V pravdah se pogodbi nezvesta stranka največkrat brani s trditvijo, da znesek, ki ga je prejela, ni ara, ampak samo del kupnine. Prodajalec najbrž dobro ve, da bo, če mu bo uspelo to dokazati, vrnil kupcu samo znesek, ki ga je prejel, ne pa dvojne are. Sodišče mora razčiščevati vrsto okoliščin, npr. voljo strank, višino zneska, ki vplivajo na odločitev, ali gre za aro ali za del kupnine. Zato je važno, da se pogodbene stranke pri sklenitvi posla jasno dogovorijo, ali predstavlja dani znesek aro ali pa je dan samo na račun oz. kot prvi obrok kupnine.

ŠTEFAN ŠIMONČIČ

Eksplozija v kuhinji

27. februarja zvečer so se pri Kumljevih v Žužemberku pripravljali k večerji. Martina Kumelj je kuhala, ko pa je pritaknila vžigalico k plinskemu štedilniku, je nastala eksplozija. Na štedilniku je odtrgalo vrata pečice, zgorela je dovodna cev, popokala so okenska stekla, ožgana je omarica za jeklenko.

Huje je, da je Martina Kumelj dobila opekline po obrazu, rokah in nogah in da so jo morali odpeljati v bolnišnico. Vzrok eksplozije zaenkrat še ni znan.

Podobna nesreča se je isti dan zgodila tudi pri Drgančevih v Semiču. Tudi tu so z vžigalico prižgali plin na enem kurišču, ko je strahovito počilo. Kaže, da je iz sosednje šobe uhajal plin. Med eksplozijo sta bila v kuhinji stara mama in otrok. Ta dva sta se močno prestrašila, vendar nimata opeklin. Škodo cenijo na 2.000 dinarjev.

KJE JE FRANJO!

28. februarja zvečer so v novomeško bolnišnico pripeljali hudo poškodovanega moškega, ki je imel vbodljaje z nožem. Bil je brez dokumentov, pa tudi od njega niso mogli nič izvedeti, ker je moral takoj na operacijsko mizo. Nekako v tem času so prometni miličniki pri Gmajni dobili 25-letnega Ramiza Jusufovića, delavca pri ŠGP Pionir, ki je povedal, da se je v gostišču Rotovž v Novem mestu sprl z nekim Franjem in da ga je ta zabodel v prsi.

Je denar na varnem?

Poštni ropi so pri nas sicer redkost, vendar se je že zgodilo, da so ponoči neznanci vdrli v poštno poslopje in se lotili blagajne, kjer je spravljen denar z raznimi vrednotnicami. Tudi odnesli so že bogat plen, zato nas je zanimalo, kako so na poštah poskrbeli za varnost. Vemo namreč, da zaklenjena vrata za malce veščega vlomilca niso nobena ovira.

MARTA BAHUN, upravnica pošte v Trebnjem: „Mi se ne bojimo ropa, ker imamo prostore v stavbi, kjer je tudi milica in več stanovalcev. Razen tega smo v središču kraja, kjer je ponoči razsvetljeno. Prostore imamo zavarovane po predpisih, blagajna je težka, tako da je ne bi mogel nihče izvleči brez večjega ropota. Vseeno pa me skrbi varnost, zato navadno vsak večer še enkrat pridem pogledat, če je zagotovo vse dobro zaklenjeno."

MILKA BAMBIČ, upravnica pošte Raka: „Smo v majhnem lokalu v zasebni hiši, kjer nizko okno s ceste res ni posebno zavarovano. Stanujejo pa ljudje nad pošto in bi morali slišati, če bi ponoči kdo hotel priti krast. Tolažim se tudi s tem, da en sam težke blagajne nikakor ne bi mogel ne odpreti in ne odnesti, kmalu pa bomo tudi povsem varni: predvideno je, da bo pošta dobila v središču kraja nove prostore, kjer bo varnost mnogo večja."

MILENA BLATNIK, upravnica pošte Otočec ob Krki: „Šele pol leta sem na tem službenem mestu in nimam še veliko izkušenj, vendar se mi zdi, da za varnost v našem uradu ni najbolje poskrbljeno. Vem tudi, da so že prej razpravljali o tem. Imamo prostore ob glavni cesti, kamor gledate dve veliki okni, vhodna vrata so steklena, obenem je tudi vhod v trgovino. Mislim pa, da bi si upali vlomiti le drzni vlomilci in moralo bi jih biti več, ker so nad osvetljeno trgovino stranke in tudi na cesti je luč. Blagajna pa je tako težka, da je en sam niti premakniti ne more. Jaz naredim, kar morem: dobro zaklepam."

R. B.

KRONIKA NESREČ

PRELESJE: OBRAČANJE SE NI POSREČILO – 25. februarja dopoldne je Anton Mihelčič iz Slovenske vasi pripeljal z avtom od Prelesja do odcepa proti Šentrupertu, tam pa zapeljal v levo, da bi obrnil. V tem je mimo pripeljal z osebnim avtom Viktor Candelari iz Gabrijel in zadel Mihelčičev avto. Škodo cenijo na 3.000 dinarjev.

STRANJE: S TRAKTORJEM PODRSAL – Franc Lavriha iz Žubine je 26. februarja popoldne vozil osebni avto iz Stranj proti domu, naproti pa je pripeljal traktorist Anton Klemenčič iz Stranj. Na ozki cesti je Lavriha ustavil, traktorist pa je pri srečavanju oplazil avto po vsej levi strani. Gmotne škode je za 3.000 dinarjev.

NOVO MESTO: PRI KAVARNI GA JE ZANESLO – Ivan Ban iz Dol. Maharovca je 26. februarja zvečer vozil avtomobil od Kandije proti Glavnemu trgu, pri kavarni pa ga je zaneslo v osebni avto, ki ga je zunaj cestišča parkiral Peter Gimpelj. Ta avto je sila porinila še v osebni avto Djoke Petakovića. Škode je za 7.000 dinarjev.

METLIKA: ČEZ PLOČNIK V DREVO – Črnomaljčan Nezir Sejdinović je 26. februarja zvečer pripeljal iz smeri Jurovski Brod in v križišču hotel zaviti proti domu, zaneslo pa ga je čez pločnik v park, tam pa v drevo Voznik je bil hudo ranjen, sopotnika Jovo Zvonar in Izet Efendić, oba iz Črnomlja, pa sta bila laže ranjena. Vse tri so odpeljali v bolnišnico, gmotno škodo pa cenijo na 10.000 dinarjev.

BREŽICE: ZASLEPLJENA Z LUČMI – Vera Rozman je 24. februarja zjutraj peljala avto po Prešernovi cesti in hotela zavijati v levo, pri tem pa jo je zaslepil z dolgimi lučmi naproti prihajajoči neznani voznik. Rozmanova je pri tem zadela Anico Matujašič iz Brezine in Marijo Golob, ki sta šli peš po desni strani. Obe sta padli in sta se poškodovali.

HARNICA: V TEMI BREZ LUČI – Juraj Šandor iz Zaprešiča je 27. februarja zvečer podrl kolesarja Zdravka Radanoviča iz Loč, ta pa je pri padcu potegnil za seboj še pešakinjo Mileno Božič. Avtomobilist je vozil brez luči. Odvzeli so mu vozniško dovoljenje in ga odpeljali na odvzem krvi, oba poškodovanca pa so odpeljali v bolnišnico.

VEL. MALENCE: NJEMU PA NIČ – Jon Dima iz Brežic je zaradi prehitre vožnje 27. februarja zletel s ceste pri Krški vasi. Trčil je v oporni zid, se potem prevračal, vendar je imel voznik srečo. Nič mu ni bilo, gmotne škode pa je za 15.000 dinarjev.

NOVO MESTO: ZARADI SLABIH ZAVOR – Ivan Račičič iz Dol. Toplic se je 24. februarja zjutraj pripeljal čez Glavni trg in pred trgovino Astre ustavil, da bi šli pešci čez prehod. Za njim je pripeljal z avtom Niha Hudorovac iz Stranske vasi, in ker je imel slabe zavore, ni mogel vozila ustaviti. Trčil je Račečičev avto in naredil za 2.000 din škode.

Samovžigi

Ljudje si včasih ne znajo razlagati vzroka požara, zato pride tudi do neupravičenih obtoževanj ali sumov namerne podtaknitve ognja, v resnici pa gre za samovžig. Do tega pojava lahko pride po daljših oksidacijskih procesih neodvisno od zunanje toplote, če gre za trohnenje, kvašenje, kisanje. V takih primerih se pri oksidaciji razvija toplota, če pa te ne odvajamo, se segreva in končno buhne plamen.

Vse to se lahko zgodi, če nepravilno skladiščimo ali spravljamo premalo suho seno ali listje ali če je to izpostavljeno nekontroliranemu dovajanju vlage. Samovžigom so podvržene organske, kakor tudi anorganske snovi, najraje pa se nagibajo k samovžigom listje, seno, otava, hmelj, vreče jute, namaščene z oljem, otrobi v prahu, razni premogi, usnje v debelih kupih, bombaž, če je namočen z oljem, tropine piva, kostno olje, različna barvila, firnež, ostanki gumija, ribja moka, pražena kava, ječmen in še nekatere druge snovi.

Prav tako lahko nastane samovžig pri miniju v prahu, železovem prahu, če je vmes olje, pri zmočenem žganem apnu, cinku v prahu, žveplu v zrnju itd.

Na našem območju je samovžig največkrat ugotovljen kot vzrok požara pri nepravilnem spravilu sena, otave, detelje in listja. Če smo te stvari mokre ali vlažne skladiščili, se temperatura postopoma dviga, začno se razvijati termofilne bakterije, te pa povzročajo vžig. Prav tako je bilo zadnja leta nekaj primerov samovžiga premoga, žagovine, firneža in z oljem namaščenih cunj. Ni namreč dovolj ugotavljati, da je požar nastal zaradi samovžiga, pač pa je potrebno prej ravnati tako, da se to ne bi moglo zgoditi. Kmetje naj ne kopičijo mokrega ali zmrznjenega listja v gospodarskih poslopjih in naj ne vozijo domov premalo suhega ali od dežja premočenega sena.

LOJZE MOČNIK

Neuresničeni obeti

Analiza kaže, da je lansko novomeško gospodarjenje doživelo poraz na glavnih strateških točkah – Pičla stopnja gospodarske rasti

Nekdaj zelo visoka stopnja gospodarske rasti v novomeški občini se že nekaj let zmanjšuje, lani pa je bil padec gospodarske aktivnosti še posebej izrazit – stopnja rasti družbenega proizvoda prvič po dolgih letih ni dosegla republiškega povprečja.

Vrednost družbenega proizvoda se je sicer nominalno povečala za eno petino, vendar to ob vsem znanem gibanju cen realno ne pomeni presega doseženega družbenega proizvoda v letu 1974.

Značilno za lansko novomeško gospodarjenje je tudi, da se ob zniževanju gospodarske aktivnosti stopnja rasti zaposlovanja ni bistveno zmanjšala, celo več: na novo se je zaposlilo nekaj čez 1000 ljudi, največ v gospodarstvu. To je seveda vplivalo na zmanjšanje produktivnosti, na spremembe v delitvi družbenega proizvoda in dohodka ter okrnilo dinarje za reprodukcijo.

Lani torej trdnost novomeškega gospodarstva ni dosegla načrtovanih predvidevanj. Za oceno nekega gospodarskega položaja je namreč pomembna delitev bruto dohodka, ob slednji pa v novomeški občini ugotavljajo, da se osebni dohodki, pogodbene in zakonske obveznosti, večji del stroškov, amortizacija in najrazličnejše druge obveznosti gibljejo precej konstantno in ne glede na doseženi bruto dohodek. Občutno pri delitvi zaostaja ostanek dohodka za sklade, kar pomeni, da se na sklade prenaša vsa neugodna razlika v zmanjševanju dohodka. Opisana dejstva seveda niso v skladu s sprejetimi resolucijami o gospodarskem razvoju, da tega, kako vplivajo na tako imenovani skladen družbeni razvoj novomeške občine, niti ne omenjamo.

Najmanj ugodni so bili lani poslovni rezultati v industriji (predvsem v tekstilni, elektronski ter kovinskopredelovalni), na repu pa sta tudi gozdarstvo in železniški promet. V novomeški občini se je lani zelo povečala tudi vrednost zalog, ki je v dinarjih višja, kot skupno znaša ostanek dohodka, namenjenega za poslovne namene. Povečalo se je tudi število ali spisek delovnih organizacij, ki obratnih sredstev ne bodo mogle pokriti z zadostnim „plaščem" trajnih virov, kar bo seveda slabo vplivalo na investicijsko sposobnost gospodarstva ter gospodarsko rast. Žal velja ta ugotovitev predvsem za nekatere največje novomeške gospodarske organizacije.

Lani so se povečale tudi izgube v gospodarstvu, naraščali so medsebojno zadolževanje ter obveznosti do dobaviteljev, čeprav k sreči ni mogoče trditi, da bi v skupnem znesku terjatve do kupcev presegale obveznosti.

Analiza lanskih novomeških gospodarskih gibanj torej kaže, da na glavnih strateških točkah niso bila dosežena predvidevanja in obeti. Značilnost je bila, da se je težavam, ki so že nekaj let spremljale hiter gospodarski razvoj (inflacija in nelikvidnost), pridružila še nizka stopnja gospodarske rasti in nevšečnosti, povezane z zunanjetrgovinsko bilanco.

M. B.

Ni čas za „puške v koruzo"

Nezadovoljstvo ob pičlih januarskih osebnih dohodkih v Novoteksovem tozdu „Konfekcija" rojeva sklop vprašanj, na katera je mogoče odgovoriti samo z delom, dobro poslovno politiko in prijetnimi medsebojnimi odnosi

Minuli teden so na pobudo delavcev in v okviru sindikalne organizacije sklicali v novomeškem obratu tozd „Konfekcija" organizacije združenega dela „Novoteks" zbor delovnih ljudi. Delavce je predvsem zanimalo, kakšen je trenutni in dolgoročni gospodarski položaj njihovega obrata. Vprašanje se je porodilo ob dejstvu, da so bili januarski osebni dohodki tega obrata precej nižji kot v minulih mesecih.

Po precej vroči razpravi se je rodilo nekaj ugotovitev – na račun delavcev v neposredni proizvodnji, obenem pa tudi tistih, ki stoje, če dovolite izraz, ob njih in nad njimi.

Organizacija proizvodnje šepa, prodajna služba ni izpolnila pričakovanj, nekaj pikrih bi lahko povedali tudi na račun tistih, ki so dolžni preverjati utrip jugoslovanskega in tujega tržišča. Seveda je jasno, da današnji časi za konfekcionarje in sploh tekstilce na domačem in tujem tržišču niso ravno postlani z rožicami, omeniti pa velja, da nekatere jugoslovanske in slovenske konfekcije kljub težavam sestavljajo konec s koncem. Za Novoteksovo to že nekaj mesecev ne velja.

Seveda je delavcu ali delavki v neposredni proizvodnji, ki sta dobila za januarskih 184 ur dela v ovojnici manj kot 1.270 dinarjev (toliko vsakomur zagotavlja zakon o najmanjšem osebnem dohodku), težko odgovoriti na vprašanje, zakaj se je to zgodilo.

Delavec v neposredni proizvodnji najbrž ni kriv, če je organizacija dela in prodaje slaba, če na domačem in tujem trgu ni pretirane konjunkture, če danes niso več tisti časi, ko je bilo mogoče za dober denar prodati skorajda vsak izdelek. Seveda pa ima ta trditev tudi povratno sprego, ki jo lahko zaokrožimo v naslednje vprašanje. Zakaj v časih zaostrenega gospodarjenja na delu lagodnost (milo rečeno), neiznajdljivost, lenobnost, vdajanje v usodo, kritizerstvo brez učinka, zakaj marsikdo (od vrhov do snažilke) grozi, čeprav se barka ne potaplja, z enostavnim: „Bom pa šel!"?

Res je, včasih so imeli v podjetju „Novoteks" dobre plače, šlo jim je dobro – zaradi konjunkture in (to velja še danes) zaradi kakovosti. Se pa kdo morebiti vpraša, ali ne bi bile nekdanje plače še boljše, če bi že tedaj pomislili, kaj je to dobra organizacija proizvodnje, kaj razziskava tržišča, kaj so medsebojni odnosi, kaj je tako imenovana „mojstrska mentaliteta". Danes, v slabih časih, se soočajo z vsemi omenjenimi in še drugimi vprašanji.

Seveda je z gledišča delavca najbolj enostavno dati znak za preplah. Je umesten? Najbrž ne. Silne – tako jih je imenoval eden od sogovornikov – zaloge deloma že kopnijo, na tujem tržišču, kamor bo v prihodnje pretežno usmerjena prodaja Novoteksove konfekcije, bo med letom (ne v nekaj dneh) zasijala sinjina.

Niso časi za metanje puške v koruzo, to dejstvo so dokazali drugi jugoslovanski konfekcionarji. Je pa čas streznitve – in to od vrhov do vratarja, če dovolite prispodobo.

Vsekakor pa se ne bi smelo nikoli več zgoditi, da bi trije delavci Novoteksovega tozda „Konfekcija" za osemurno redno delo dobili manj kot to predvideva zakon. Zavedati se namreč moramo, da rode trenutki nezadovoljstva enako velike, čeprav nasprotne učinke, kot trenutki zadovoljstva.

MARJAN BAUER

NOV NASLOV POGREBNE DEJAVNOSTI

Služba pogrebne dejavnosti novomeškega komunalnega podjetja se je s 1. marcem preselila z Glavnega trga 7 na Cesto herojev 17. Telefonska številka je ista: 21-484.

Staro ljudsko izročilo pravi, da so Gorjanci „ena sama šuplina polna vode" in da bo voda, ko se bo Kukova gora odprla, zalila sedem fara. Vendar prizadevni Podgorci ne čakajo na ta dan, marveč si bodo vodo po ceveh v domačije speljali že veliko prej. Kot je pri nas že v navadi, so sami prijeli za delo, v Brusnicah so že izkopali jarke, vsaka hiša pa je prispevala še 6.500 dinarjev. (Foto: A. Bartelj)

LUDVIK GOLOB MED KOMUNISTI I. TERENA

27. februarja zvečer je 30 komunistom s I. terena v Novem mestu govoril o sklepih 5. seje CK ZKS in o aktualnih notranjih in zunanjih političnih dogodkih tov. Ludvik Golob, član izvršnega komiteja CK ZKS. V razpravi so se člani zanimali predvsem za odgovore in pojasnila k dogodkom v zunanji politiki.

ŠTIRI ODLIČJA ZA NOVOMEŠČANE

Pred kratkim se je v Celju končalo 11. dvoransko atletsko prvenstvo. 14. februarja so se tekmovalci pomerili v teku na 60 m, 60 m z ovirami in skoku s palico, 15. v skoku v daljavo in 21. v skoku v višino. Nastopili so tudi Novomeščani in dosegli naslednje rezultate: 60 m – mladinci: 6. mesto Štupar in Krašovec 7,4; člani: 3. Kramar 7,1, mladinke: Brulc 8,3; 60 m ovire mladinci: 6. Rangus 9,5, Križman 9,8; mladinke: Šmid 11,7; daljava – mladinci: 5. Kostrevc 640 cm; člani: 5. Dragaš 656; mladinke: 4. Rihar 488; višina – mladinci: 2. Šuštar 190, 3. Teppey; člani 3. Kostrevc 185.

LUČKA BRULC

V ŽARIŠČU

V gostilni, ko sonce zaide

Ko sem brskal po najrazličnejših statistikah in poročilih, ki prihajajo vsak dan na novinarsko mizo, me je v oči „zbodlo" poročilo o delu novomeške postaje milice, ki ima oddelke tudi v Dolenjskih Toplicah, Žužemberku in Šentjerneju. Naj med bralci ne bo preplaha, ne nameravam pisati o prometni varnosti, zatiranju kriminalnih dejanj, ki segajo v delokrog najbolj vročih členov neke knjige, ki se imenuje Kazenski zakonik, in podobnem.

Stvar je veliko bolj preprosta in „mila", govor je o prestopkih zoper javni red in mir, ki jih povečini obravnavajo sodniki za prekrške. In tako je treba zapisati, da je bilo teh prestopkov v novomeški občini lani 443, pred sodnike za prekrške pa je moralo stopiti 545 ljudi. Zakaj?

Največkrat zato, ker so se prepirali, kričali ali se nedostojno vedli (159 primerov), pijančevali (107), se pretepali (81), omalovaževali ravnanje uradnih oseb (42), se klatili (18), se drzno vedli (10), točili alkohol pijanim gostom (4), trikrat pa se je lani zgodilo, da so delavci UJV nekoga zasačili pri hazardiranju. Čeprav so podatki seveda relativni, vsakdo namreč ve, da pijanim ljudem lani niso natočili kozarca samo štirikrat, da so fantje zagotovo več kot 81-krat prekrižali pesti, da smo se statistično nedostojno vedli več kot 159-krat itd., pa je vsekakor zanimivo napraviti primerjavo z letom 1974. Poročilo pokaže, da so Novomeščani v primerjavi z omenjenim letom občutno več pijančevali, se več pretepali, manj pa so se prepirali, kričali in nedostojno vedli, skoraj za polovico manj je bilo klatežev ter hazarderjev.

Statistika je torej stvar relativnosti ali okusa. To, da se je število klatežev zmanjšalo na polovico, lahko, recimo, pomeni, da je eden od dveh klatežev, ki sta največ spala po senikih (pod mostovi nista mogla, ker jih v Novem mestu ni), umrl, zbolel, se poročil ali pa se mu je pripetila kakšna druga „antiklateška" nevšečnost.

Če pustimo šalo ob strani, pa je neizpodbitno dejstvo, da je 267 ljudi od 545, ki so se lani v novomeški občini na ta ali drugi način pregrešili zoper javni red in mir, bilo uradno in tudi sicer pijanih, zanimivo pa je tudi, da se je velika večina poti, ki so pripeljale k sodnikom za prekrške, začelo v gostinskih objektih, in to potem, ko je sonce že zašlo.

Komentar si mislite sami.

MARJAN BAUER

Kakšna pomlad kmetijstvu

Novomeška „mini resolucija" predvideva, naj bi letos zajeli v kooperacijo kar največ srednjih in malih kmetij – Sodoben odkup mleka in živinorejska razstava

Tako imenovana „mini resolucija", kot imenujejo nekateri dokument, ki ima za te čase ustrezno previden naslov „Ocena možnega gospodarskega in družbenega razvoja občine Novo mesto ter neposredne naloge v letu 1976", predvideva in načrtuje tudi družbene naloge na področju zasebnega kmetijstva.

Med drugim je rečeno, da se bo tudi letos nadaljevala kooperacijska proizvodnja v zasebnem sektorju. Ta kooperacija naj bi zajela kar največje število srednjih in manjših kmetij, sodelovali naj bi predvsem v pridelovanju mleka in mesa. Glede na stalen porast proizvodnje mleka imajo v načrtu za letos tudi bolj sodoben odkup mleka: na odkupnih mestih nameravajo postaviti hladilne naprave.

Kakovost goveje živine kmetov bodo skušali izboljšati s selekcijskimi prizadevanji ter živinorejsko razstavo. Letos – trdi novomeška resolucija o gospodarskem in družbenem razvoju – bo bolj pospešeno teklo tudi preusmerjanje kmetij. Sodeč po obljubah, bodo postavili na trdne temelje predvsem strojne skupnosti za koruzo in krompir, na zaokroženih vinogradniških območjih (predvsem šentjernejsko območje) pa se obetata tudi pomoč in načrtno delo pri obnovi vinogradov.

Na Šentjernejskem polju predvidevajo za letos na podlagi zakona o kmetijskih zemljiščih tudi hidromelioracije nekaterih predelov. Da bi manj kakovostno zemljo usposobili za sodobno kmetovanje, bodo s tehničnimi izboljšavami vzporedno nujno tekle tudi komasacije.

Brez znanja so seveda vse skupaj samo pleve v vetru. Za letos načrtujejo bolj intenzivno strokovno in splošno izobraževanje kooperantov in kmečke mladine z občasnimi predavanji, seminarji in strokovnimi ekskurzijami.

Vse navedene akcije, ki gotovo terjajo širšo, temeljitejšo in bolj podrobno obrazložitev, bodo financirali delno s sredstvi sklada za pospeševanje kmetijstva; za investicijska vlaganja kmetov kooperantov se bo našel denar v bankah in zadrugah, nekaj pa bo kanilo tudi iz mošnjička kmetijske razvojne skupnosti.

Novomeška resolucija o družbenoekonomskem razvoju v letošnjem letu posveča kmetijstvu nekaj več kot dobro tipkano stran. Globalno je marsikaj rečeno in prav toliko nedorečeno.

V „zagovor" nedorečenega pa je seveda treba povedati, da novomeška občinska skupščina ni zvezna vlada, ki edina lahko bistveno preokrene dokaj nezavidljivi položaj jugoslovanskega zasebnega in družbenega kmetijstva.

Zadnjič smo pisali o Dominiku Gutmanu, radioamaterju iz Novega mesta. Da ne bi nikomur naredili krivice in v dokaz, da je radioamaterska dejavnost v dolenjski metropoli resnično razvita, objavljamo tokrat sliko Jožeta Konde, vodje primopredajne sekcije novomeških radioamaterjev. Jože ne dela samo v klubu, že sedmo leto ga lahko ujamete tudi na njegovi lastni radijski postaji YU3TFC. Doslej je v dnevnik zabeležil radijsko zvezo s kolegi iz več kot 150 držav.

„RDEČA ZEMLJA" V KRKI

Od jutri do 9. marca bo v novomeškem kinu Krka na sporedu domači barvni film „Rdeča zemlja" režiserja T. Jankovića in z igralci: Bojanićem, Samardžićem, Živojinovićem, Balohom in drugimi.

VEČER LJUDSKE TVORNOSTI

V počastitev dneva žena prireja Zveza kulturno prosvetnih organizacij Novo mesto jutri ob 19.30 v domu kulture v Novem mestu večer ljudske tvornosti. V izbranem programu iz zakladnice ljudske ustvarjalnosti bodo sodelovali: član SNG Drama Rudi Kosmač, Šentjernejski oktet, trio Tineta Košmrlja in folklorna skupina ZKPO Novo mesto. Vstopnine ni.

ALI VESTE:

. . . da so morali Novomeščani leta 1805, za časa francoske okupacije, zagotoviti za tuje vojaštvo čez tisoč streh nad glavo? Novo mesto je tedaj štelo (z javnimi poslopji vred) 268 številk, „vojaštva pa je primarširalo čez tisoč glav". Zlasti višji častniki so zahtevali stanovanja, ki so jim po postavah pripadala – polkovnik je po zakonu lahko terjal pet sob, shrambo, kuhinjo, klet, drvarnico in dva ali štiri prostore v hlevu. Omenjenega leta je bilo poleg francoskega polkovnika v Novem mestu še en podpolkovnik, šest stotnikov, štirje nadčastniki, prav toliko častnikov in dva zastavnika. Vsi so bili barooni, vsak je zahteval zase po več sob.

. . . da sta bila v drugi polovici 18. stoletja dva od novomeških mestnih očetov vedno dolžna skrbeti za varnost proti ognju? Imenovali so ju ogenjska komisarja. To je bojda prvi pisani požarnovarnostni ukrep v novomeški zgodovini, leta 1784 pa lahko preberemo, da so vrli mestni očetje nameravali nabaviti celo gasilsko brizgalno. Mesto je bilo tedaj pretežno leseno.

. . . da se je Valvasor najbrž zmotil, ko je napisal, da Novomeščani za njega dni niso več imeli pravice krvavega sodstva? Zgodovinar Ivan Vrhovec namreč poroča, da je v Valvasorjevih časih v Novem mestu moral izrekati smrtno obsodbo cesarski sodnik, po katerega je poslal magistrat. Ker pa sta stala tak sodnik in obravnava mestno blagajnico preveč denarja, je mestni zbor kaj rad videl, če je malokdaj slišal o kakšnem večjem zločinu. Temu je najbrž tudi pripisati, da je lahko iz ječe ušel, kdor je hotel.

Novomeška kronika

MED SOBOTNIM PUSTOVANJEM na Otočcu je največji aplavz doživela maska v podobi Matilde, kot popularno imenujejo ženico s smrtno koso. Dobro razpoloženim zakonskim možem so bili Matildini čari tako všeč, da ji nikakor niso mogli odreči majhne ljubeznivosti: njihovim ženam je simbolično sekala glave. Eden od najbolj zagretih pa je gospodično celo zaprosil, naj se oglasi tudi ob dnevu žensk.

OBOROŽENI SO PREBIVALCI novomeške občine dokaj dobro, če lahko tak sklep naredimo na osnovi podatka, da so delavci UJV lani zasegli 99 malokalibrskih pušk, dve vojaški puški, 12 lovskih, dve pištoli, tri plinske sestrične, 141 kosov nabojev, dva bajoneta, eno sabljo, prav toliko bokserjev ter četrtino kilometra vžigalne vrvice. Govor je seveda samo o neprijavljenem orožju.

CENA ENDIVIJI je na novomeškem trgu v nekaj dnevih poskočila od 14 na 20 dinarjev, mehka solata je bila po 50, peteršilj po 45 do 70, korenje po 10, cvetača po 18, por po 22, zelje od 6 do 7, krompir po 7 do 8 din kilogram, medtem ko je merica motovilca stala 5 dinarjev. Jabolka od 10 do 14 din kilogram, hruške 15, ananas in limone prav toliko, pomaranče pa so bile po 10 dinarjev.

KRVODAJALCEV JE bilo 56: 13 iz Novoteksa, 10 iz IMV, 5 iz Novolesa, štirje iz Krke, prav toliko iz Novograda; gospodinj je bilo 5, ostalih posameznikov pa 15.

RODILI STA: Marjana Novak iz Ulice v Brezov log 31 – Natašo, Nada But-Cigler iz Muzejske 14 – Kristino.

UMRLI SO: dipl. inž. Jože Preželj iz Trsta (54 let), Alojz Bedek, častnik JLA iz Mladinskih brigad 30 Beograd – oba so pokopali v Novem mestu; Marija Kos, upokojenka iz Zagrebške 12 (79 let) in Rozalija Appe iz Slančeve 8 (86 let).

– Ena gospa je rekla, da se čudi, zakaj so novomeške maškarade zadnja leta tako borne, ko pa imamo vendar čedalje več ljudi z dolgimi nosovi . . .

MOJSTRI SVOJEGA POKLICA

POGODBENI SERVISI ZA VOZILA ZASTAVA, RENAULT IN TAM – AVTOSERVIS ZA VSA VOZILA – POPRAVILA GRADBENE MEHANIZACIJE – STROJNO–KLJUČAVNIČARSKE STORITVE – ELEKTROMEHANIČNA DELAVNICA – V PIONIRJEVI TEMELJNI OZD MEHANSKO–KOVINSKI OBRAT – NOV AVTOSERVISNI CENTER V LOČNI – POSLUŽUJTE SE NAŠIH KVALITETNIH STORITEV!

Temeljna OZD
MEHANSKO–
KOVINSKI
OBRAT
PIONIR
NOVO MESTO

Splošno gradbeno podjetje PIONIR iz Novega mesta, poznano predvsem po gradbenih dosežkih, ima od vsega začetka pred 30 leti v svojem sestavu organizacijsko enoto, sedaj temeljno OZD MEHANSKO-KOVINSKI OBRAT.

Ob ustanovitvi je obrat v starih skladiščnih prostorih opravljal le vzdrževalna dela skromnega prevoznega in strojnega parka ter hkrati izdeloval naprave in pripomočke za olajšanje gradbenih del.

Z razvojem gradbene operative, je tudi mehansko-kovinski obrat sledil potrebam in se nenehno moderniziral in izpopolnjeval. Kolektiv je prisluhnil potrebam kraja in začel popravljati vse vrste motornih vozil, ki so se pojavljala na naših cestah. Teh je bilo vsak dan več, medtem ko servisnih delavnic ni bilo.

Povečan obrat se je razširil in specializiral oddelke. Nastali so avtoservis za opravljanje storitev zunanjim naročnikom, oddelek za vzdrževanje gradbene mehanizacije, strojno-ključavničarski oddelek, elektromehanski oddelek in oddelek za tehnične preglede motornih in priključnih vozil. Oddelki so se nenehno modernizirali in kadrovsko izpopolnjevali.

V avtoservisu so kupili vrsto najsodobnejših naprav za kontrolo podvozja, avtotester z ekranom za preskus delovanja motorja, napravo za uravnovešenje koles, napravo za montažo pnevmatik ter vrsto drugih naprav in pripomočkov. Dokaz, da oddelek sledi napredku, je tudi nakup naprave za merjenje koncentracije CO v izpušnih plinih. Posebnost avtoservisa je moderna lakirnica, v kateri sušijo z visoko temperaturo in s čimer je zagotovljena najboljša kvaliteta tovrstne obdelave.

V delavnicah za popravila težke mehanizacije so namestili naprave, ki olajšujejo težko fizično delo. To so dvigala, mostni žerjav, transportne naprave in drugo.

Ključavničarji delajo za potrebe gradbene operative in nenehno sledijo spremembam in uvajanju nove tehnologije (tunelski opaži). V dobro opremljeni strojni delavnici izdelujejo tudi razne stroje in posamezne dele.

Da bi kolektiv Pionirjeve temeljne OZD MEHANSKO-KOVINSKI OBRAT naredil še večji korak naprej, je začel graditi nov AVTOSERVISNI CENTER v Ločni. Že od lanskega poletja obratuje na novi lokaciji sodobno opremljen objekt za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil. Gradnjo centra nadaljujejo in prvi bodo nared prostori za servis osebnih vozil. To bo prvi večji in sodobno opremljen avtomobilski servis v Novem mestu in po vsej Dolenjski. Hkrati bodo lahko popravljali najmanj 50 vozil. Načrt predvideva zatem še gradnjo mehaničnih delavnic za tovorna vozila in avtobuse.

P. O.

Tehnični pregledi motornih in priključnih vozil v novem objektu v Ločni.

Ravnanje poškodovane karoserije z raztezno hidravlično napravo.

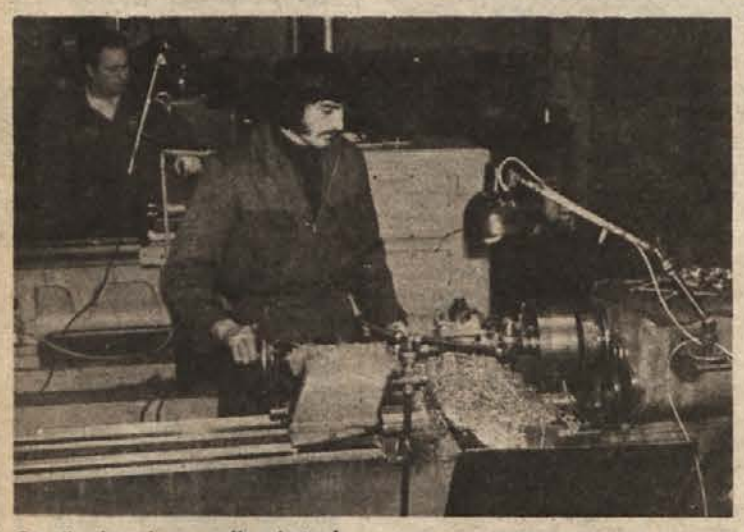
Struženje osi za gradbeni stroj.

Popravila večjih kamionov in transporterjev.

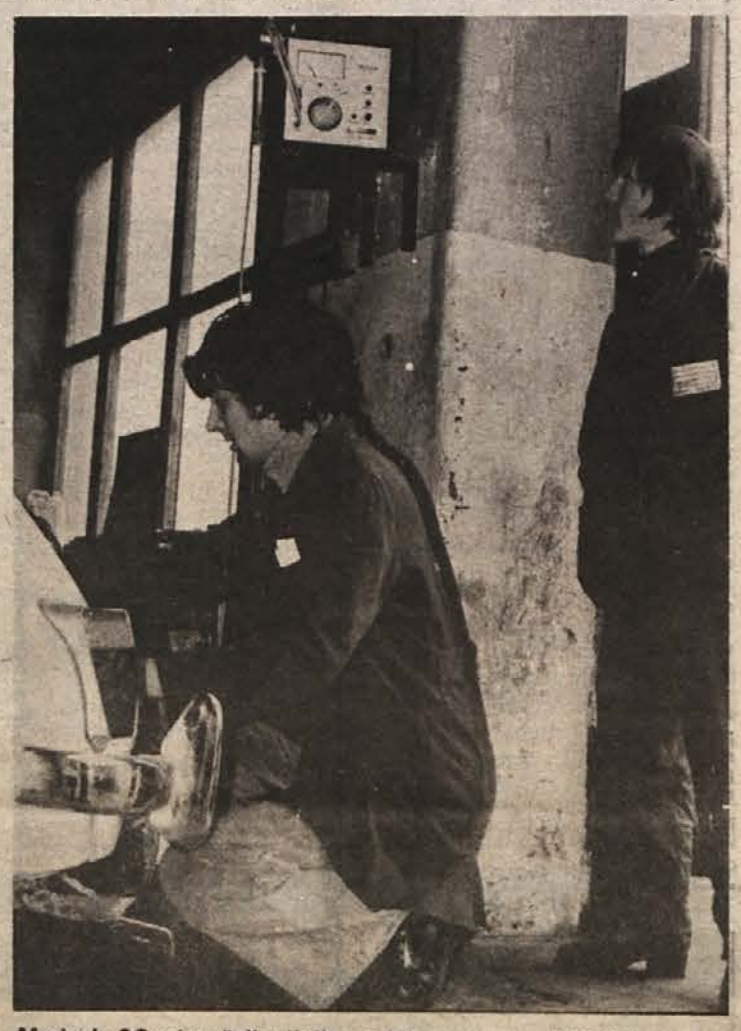
Merjenje CO v izpušnih plinih s sodobno napravo BOSCH.

DOLENJSKI LIST
piše kratko, jasno, zanimivo

PROSTO DELOVNO MESTO

ZAVOD ZA IZOBRAŽEVANJE KADROV IN PRODUKTIVNOST DELA NOVO MESTO

razpisuje prosto delovno mesto

SNAŽILKE

Prošnje sprejemamo vsak dan od 7. do 14. ure. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

KMETIJSKA ZADRUGA „KRKA" – BLAGOVNICA NOVO MESTO – ŽABJA VAS

Nudi potrošnikom vse vrste pohištva, posteljnine, preproge, talne in stenske obloge, gospodinjske stroje, radijske in televizijske aparate, material in peči za centralno gretje, dele za vodovodno in električno napeljavo, gume za tovorna in osebna vozila, raznovrstno gradbeno blago, kmetijske stroje in orodje, semena, umetna gnojila in krmila, zaščitna sredstva, raznovrstno prehrambno blago, meso in mesne izdelke ter raznovrstno drugo potrošno blago.
Blago prodajamo tudi na potrošniški kredit.
Vabimo vas, da nas obiščete in si ogledate našo zalogo!
Pohištvo, gradbeni material in drugo večje blago dostavljamo po želji strank na dom.

PROSTO DELOVNO MESTO!

„LABOD", tovarna oblačil
NOVO MESTO

Delovna skupnost skupnih služb
Razpisna komisija

razpisuje

po 18. členu SSMRDZD prosto delovno mesto (ni reelekcija)

VODJA RAČUNOVODSKO – FINANČNE SLUŽBE

Kandidat mora izpolnjevati pogoje, določene s predpisi, ter še enega od naslednjih treh pogojev:
- da je diplomiran ekonomist z najmanj 4-letnimi delovnimi izkušnjami na enakih ali podobnih delovnih mestih,
- da je ekonomist z najmanj 6-letnimi delovnimi izkušnjami na enakih ali podobnih delovnih mestih,
- da je ekonomski tehnik z najmanj 8-letnimi delovnimi izkušnjami na enakih ali podobnih delovnih mestih.

Kandidat mora biti moralno-politično neoporečen in imeti organizacijske sposobnosti za vodenje računovodsko-finančne službe.
Pismene prijave s kratkim življenjepisom in z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite na gornji naslov.
Stanovanje po dogovoru.
Informacijedobite na tel. 068 21–449.
Rok prijave 15 dni od dneva objave v tisku. O izidu razpisa bomo kandidate pismeno obvestili po dokončni izbiri.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

vsak četrtek DOLENJSKI LIST

GRADBENI MATERIAL S POPUSTOM OD 10 - 30%!

Od 4. do 31. marca bo razprodaja gradbenega materiala v prodajnem skladišču Mercator Ljubljana, TOZD STANDARD Novo mesto, Cesta herojev 25, Novo mesto.

Stavbno pohištvo – velika izbira obložnih in talnih ploščic – sanitarna keramika – betonske cevi in drug drobni material, ki ga potrebujete pri gradnji hiše.

IZKORISTITE PRILOŽNOST!

PROSTO DELOVNO MESTO!

Strojna tovarna, Trbovlje – TOZD Tovarna konstrukcij, Sevnica
objavlja na podlagi 8. čl. samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih prosto delovno mesto

VARILNEGA TEHNIKA

Kandidat za zasedbo prostega mesta mora imeti uspešno dokončano varilno tehniško šolo in 5 let delovnih izkušenj.
Poskusno delo traja 3 mesece.
Veljavnost razpisa je 15 dni po objavi.
Prijave v tem roku sprejema kadrovska komisija pri Tovarni konstrukcij, Sevnica, Savska c. 23a, kjer dobite tudi vse ostale informacije.

Kritike več, samokritike pa premalo

Tudi letos posebna pozornost gospodarjenju, stabilizaciji, delegatskemu sistemu in krajevni samoupravi

Na nedavnem sestanku sekretarjev organizacij ZK v ribniški občini so ocenili nedavne konference. Ugotovili so, da so komunisti obravnavali in ocenili vse najpomembnejše zadeve na svojem območju, predvsem gospodarjenje, stabilizacijske ukrepe ter delo družbeno-političnih organizacij in delegacij.

Razprave o gospodarjenju so pokazale, da je treba tudi za letos izdelati povsod čimbolj določne stabilizacijske programe in se nasploh prizadevati, da bo gospodarjenje čim boljše. Izpopolnjevati je treba samoupravljanje tako, da bodo dobre zamisli in predlogi delovnih ljudi uveljavljeni. Pri tem naj odigrajo pomembno vlogo sindikalne oziroma delovne skupine.

Pri ocenjevanju dela družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, delegacij itd. je bilo poudarjeno, da komunisti niso dolžni ocenjevati samo delo teh organizacij in organov, ampak tudi delo komunistov v njih. Se pravi, naj ne ocenjujejo le drugih, ampak kritično in samokritično tudi sebe. Žal je bilo prav samokritičnosti na konferencah premalo.

Med razpravo o krajevni samoupravi so ugotovili, da je bilo lani veliko storjenega pri organizaciji krajevnih skupnosti. Potrebno je še naprej krepiti povezavo združenega dela (delovnih organizacij) in krajevnih skupnosti. K temu bodo pripomogli tudi sveti ZK, v katerih so vključene vse OZK na območju posamezne KS. Taki sveti že delujejo za območje Sodražice, Dolenje vasi in znotraj Inlesa, ustanovili pa ga bodo še za območje KS Ribnica.

Na nekaterih konferencah so sprejemali v ZK tudi nove člane ali razpravljali o kandidatih za sprejem in o sprejemanju. V Loškem potoku so pripravili še posebno svečano konferenco, lepo okrasili dvorano, konferenco pa je prišla pozdravit tudi delegacija učencev osnovne šole. V oceni so tudi ugotovili, da so bile konference ponekod premalo živahne oziroma člani ZK preveč molčeči.

J. P.

Ali že veš...

... da je 1. junija 1888 pričela poslovati „Posojilnica v Ribnici" in da je prvo posojilo v njej vzel 2. julija 1888 posestnik Janez Lovšin iz Goriče vasi 56?

... da je bil 2. junija 1888 vpisan v knjigo hranilcev pod št. 1 tudi prvi vlagatelj, kmet in posestnik Janez Bojc iz Dolenje vasi 41?

... da je imela posojilnica že prvo leto 40 članov, ki so podpisali 186 glavnih deležv po 100 kron? Skupno vplačilo glavnih deležev je znašlo 18.600 kron. Na hranilne knjižice je bilo vloženih 167 vlog v skupnem znesku 85.971,26 kron. Posojil je bilo izdanih 157 v vrednosti 101.706,24 kron.

... da so po razpadu Avstrije denarni zavodi v Sloveniji začasno zaposlili dijake, ki so na avstrijske bankovce lepili znamke in jih žigosali ter jih po serijah vpisovali v spiske? Le tako oznamkan, žigosan in registriran bankovec je imel kupno moč.

... da so bile avstrijske krone, tako kovanci kot bankovci, zamenjani za nove kovance in bankovce v dinarski vrednosti v razmerju 4 krone za 1 dinar?

... da je pogorelcem dajala posojilnica izdatne podpore, posebno še ob velikih požarih, n.pr. leta 1915, ko je pogorela skoraj vsa Mlaka in del Male Mlake, in leta 1926, ko je pogorelo celo desno območje vasi Prigorica?

... da je dala posojilnica precejšno denarno podporo cerkvi pri Novi Štifti, ki ji je po cerkovnikovi neprevidnosti pogorela kupola oz. ostrešje kupole? Hodil je s svečo po podstrešju in podiral gnezda postovk, ki so vedno onesnaževale fasado cerkve.

Svečano za dan žena

Značilnost letošnjega praznovanja dneva žena v ribniški občini je, da ga bodo počastili s kulturnimi prireditvami, da večjih pogostitev žena na račun kolektivov v glavnem ne bo (ampak bodo predvsem zabave na lastne stroške) in da bodo delovni kolektivi dali raje del denarja za razne človekoljubne zadeve.

RIBNICA

Največ prireditev ob dnevu žena bo v Ribnici, in sicer v novem domu JLA. Že jutri, 5. marca, bo srečanje in ples za članice več delovnih kolektivov. 6. marca bo ples za vse občane. Od 6. do 8. marca bo žensko sindikalno tekmovanje v šahu, kegljanju in streljanju. To tekmovanje ob dnevu žena naj bi prerastlo v tradicionalno, se pravi, da bi bilo vsako leto. 8. marca bo še predavanje za ženske, predavala pa bo ena izmed žena-bork. 7. in 8. marca bo film „Lady poje blues". 8. marca zvečer bo spet zabava s plesom: igral bo ansambel „Prelom", pela pa bo Ditka Haberl.

SODRAŽICA

Proslava bo 8. marca, in sicer za vse žene, se pravi tudi iz delovnih kolektivov. Šolska mladina bo ob tej priložnosti izvedla kulturni program v obliki „Veselega tobogana". Vmes bo izrečenih nekaj pikrih in smešnih iz življenja v Sodražici. Predstavili se bodo tudi vsi trije pevski zbori, se pravi lovski, sodraški in mladinski. Po delovnih organizacijah ne bo zabav. V tozdu Inles so namenili po 10 din na vsako zaposleno ženo za otroški vrtec v Sodražici (za nakup igrač itd.), v tozdu Donit bodo prispevali za Onkološki inštitut itd.

DOLENJA VAS

Proslava bo v DC 16, in sicer 8. februarja ob 15. uri. Pripravljajo krajšo igrico. Razen tega bodo nastopili moški pevski zbor „Lončar" in pevski zbor osnovne šole ter recitatorji. Če bo šlo vse po načrtih, bodo dan prej izvedli del tega programa v Grčaricah.

OSTALI KRAJI

Podobna proslava bo še v Loškem potoku, nekoliko skromnejša pa povsod, kjer so osnovne šole, in v nekaterih delovnih kolektivih.

Tudi lani so v Ribnici lepo, a skromno počastili dan žena. Sprejem so organizirali le za družbeno najbolj aktivne tovarišice in borke oziroma partizanske mamice. (Foto: Primc)

Pogled na doslej opravljeno pot

Družbenopolitični zbor se še ni znašel — Krajevne skupnosti združili, delegacij pa ne — Odloke sprejemati šele po temeljiti razpravi z vsemi, ki jih zadevajo

Minevata prvi dve leti od 4-letne mandatne dobe delegatov v zborih občinske skupščine. Na nedavnem posvetu z vodji delegacij za zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti občinske skupščine Ribnica so ocenili dosedanje delo, uspehe in pomanjkljivosti delegatskega sistema.

Udeležba delegatov na sejah teh dveh zborov se suče okoli 88 odstotkov. Nekoliko slabša udeležba je pri delegatih družbenopolitičnega zbora, za katerega je njegov predsednik menil, da ne igra vloge, ki mu gre po poslovniku skupščine in po ustavi. Po njegovih besedah se ta zbor ukvarja s problemi, ki so v pristojnosti ostalih dveh, zanemarjena pa je funkcija spremljanja političnega stanja in razvoja vse občine. Ta zbor do danes še ni dal ostalima dvema nobenega stališča o pomembnejših vprašanjih, ki sta jih obravnavala.

Vodje delegacij iz zbora KS so opozorili, da marsikje še nimajo primernih prostorov za sestajanje delegacij in da imajo delegacije še premalo stikov z družbenopolitičnimi organizacijami na terenu. Razen tega so bile lani nekatere krajevne skupnosti združene, delegacije pa ne in tako imajo danes nekatere KS več delegacij. Zaradi velikega števila delegatov je tudi delo oteženo.

Vodje delegacij v zboru združenega dela pa so menili, da naj se končno že uveljavi sprejemanje odlokov po dvostopenjskem načinu, se pravi, da bi najprej izdelali predloge in osnutke odlokov, o katerih bi nato delegati razpravljali v svojih sredinah, predlagali dopolnila, šele nato pa naj bi odlok sprejeli na ločeni ali skupni seji zborov. Opozorili so, da je potrebno sodelovati tudi s skupščinami SIS in skupaj z njimi sprejemati posamezne odloke.

Na obeh posvetih je bila sprejeta vrsta predlogov, ki bodo posredovani občinskemu izvršnemu svetu. Enotno mnenje je bilo, da je gradivo za seje preobsežno in se lahko zgodi, da se v poplavi papirja nihče več ne bo znašel. Predlagali so, naj popolne materiale za skupščinske seje prejema toliko delegatov v delegaciji, kolikor ima ta delegatskih mest. Za vse ostale naj bi izdelali kratke povzetke. Tako bi dosegli, da bi ob sklicu delegacij odpadlo branje materialov, ves postopek pa bi bil hitrejši, saj bi bil vsak že seznanjen z obravnavanimi zadevami. Zaradi lažjega sodelovanja naj bi v bodoče dobivali materiale za seje tudi vodje družbenopolitičnih organizacij, predsedniki svetov KS in zborov delegatov. Po sejah posameznih zborov naj bi vodje delegacij prejeli povzetek razprav in sklepov, ker bi tako dosti laže organizirali razprave z delegati ob sklicu za prihodnjo sejo in imeli pregled nad izvrševanjem sklepov.

Mnenje vseh je bilo tudi, naj bodo v bodoče pogosteje ločene seje, kar je sedaj, po izgradnji novega doma JLA mogoče, ker je prostorov dovolj. Le na ločenih sejah zborov bo možno obdelati tiste probleme, ki zdaj zaradi predolgih dnevnih redov ne pridejo v razpravo.

FRANCI ŽELEZNIK

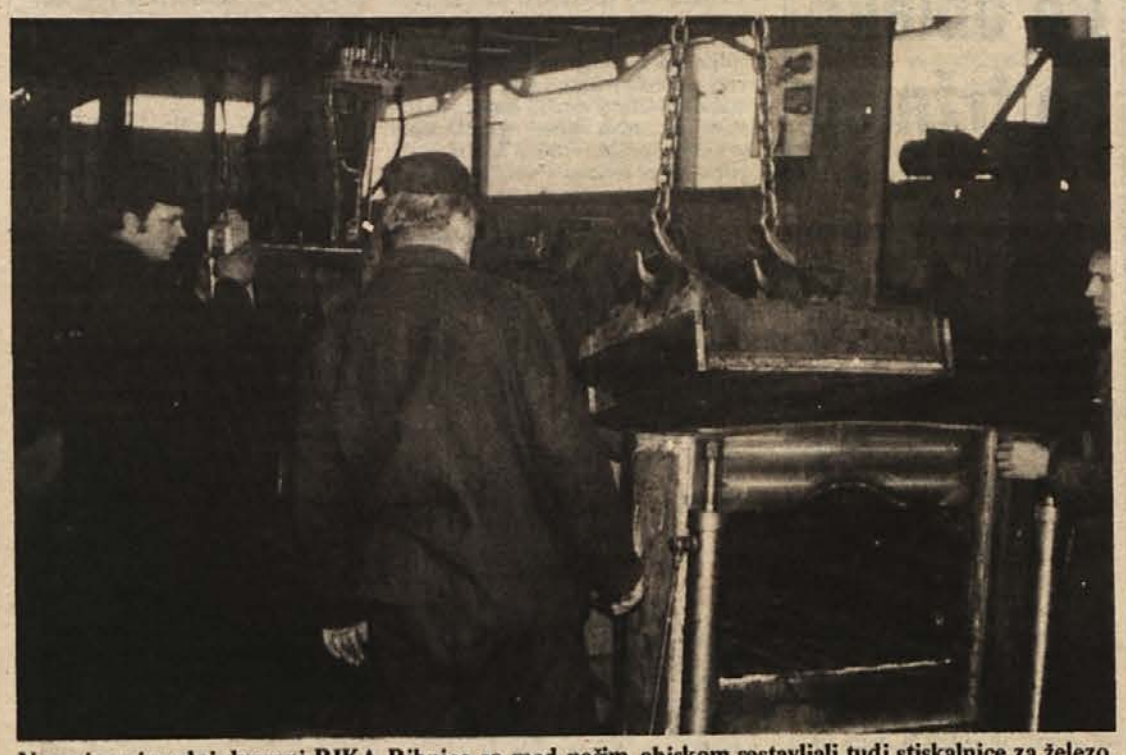

V novi proizvodni dvorani RIKA Ribnica so med našim obiskom sestavljali tudi stiskalnice za železo. (Foto: J. Primc)

VEČ MRTVIH KOT ROJENIH

Na območju matičnega urada Sodražica v ribniški občini je lani umrlo 51 občanov, rodilo pa se jih je le 36. Mamice rojevajo v ljubljanski porodnišnici, umirajo pa občani predvsem doma, v bolnišnici le zelo redki. Lani se je poročilo 18 parov.

Odkup mleka še nazaduje

Lani odkupljenega le še 3,600.000 l, čeprav so ga včasih že nad 4 milijone l — Kmetje kupili manj gnojil

Odkup kmetijskih proizvodov v ribniški občini je potekal lani brez večjih zastojev. V primerjavi z letom prej so odkupili za 7 odstotkov manj mleka, za 40 odstotkov manj telet, za 16 odst. več krav, za odstotek več telic, za 6. odst. manj bikov, kar za 260 odst. več volov (kar pa zaradi majhne količine ne pomeni posebno velikega skoka), za 56 odst. več plemenskih krav, za 53 odst. več plemenskih telic, za 59 odst. manj plemenskih bikov in za 6 odst. manj sena.

Povprečne odkupne cene so bile lani naslednje: mleko 2,65 din liter, teleta 19,35 din kilogram, klavno govedo 14,88 din in plemensko živino 11.184 din za glavo.

Manjši odkup mleka je posledica predolgo zadrževane nižje odkupne cene, zmanjšanja števila krav molznic za 39 glav in hranjenja živali s slabšo krmo, saj je prodaja močnih krmil lani zelo upadla in je znašala v vsej občini skupno le 10 ton. Tudi umetnih gnojil je bilo lani prodanih samo 380 ton ali za 41 odstotkov manj kot leto prej.

Občuten je padec pri odkupu telet. Vzrok temu je, da jih več koljejo doma (hladilne skrinje!), pa tudi privezujejo jih več. Lani je bilo tetoviranih kar 961 telet ali 86 odstotkov več kot leto prej. Kmetje so lani prodali tudi manj teličk, zato je KZ Ribnica kupila za svoje kooperante 45 teličk drugod.

Odkup plemenske živine je narastel za 17 odstotkov. Proti koncu leta se je zelo povečalo povpraševanje po plemenski živini, zanimanje zanjo pa letos še narašča.

Klavne živine je bilo odkupljene nekaj več kot leto prej, predvsem zato, ker je bilo odkupljenih kar 272 krav, katere so kmetje zaradi starosti in slabe plodnosti izločili iz nadaljnje reje.

Na območju KZ Ribnica pa so lani kmetje kupili tudi več kmetijske mehanizacije, in sicer 3 traktorje, 6 samonakladalnih prikolic, dva tračna obračalnika, 3 kosilnice in en puhalnik z elektromotorjem.

J. P.

RIKO: posebno pozornost kupcem

Stroj v roke le izučenemu delavcu, sicer ga bo polomil — Veliko zanimanje za stiskalnice za železo in papir, ki jih izdeluje v Jugoslaviji le RIKO

Pred kratkim je ribniški RIKO organiziral za kupce in poslovne sodelavce prikaze delovanja svojih izdelkov, nato pa še razgovor s kupci. Prikaza in razgovora se je udeležilo največ kupcev iz Podravine, Posavine in sploh Vojvodine in Beograda. Med njimi jih je bila večina iz kmetijskih posestev in trgovskih organizacij, ki prodajajo izdelke RIKA.

Najprej so jim prikazali hidravlični nakladalnik, ki ima vrsto raznih priključkov, npr. dvodelno zajemalko (za pesek, kamenje, zemljo itd.), koš za peso, dvodelne vile, polipni grabilnik (tudi za prenos železa in drugega materiala) in kopalnik. Nakladalnike in priključke izdeluje RIKO, zato jih ni potrebno več uvažati. Prikazali so še traktorski nakladalnik in traktorski plug.

Posebno pozornost prisotnih so pritegnile stiskalnice za kovine in nekovine. Stiskalnica za kovine je razmeroma hitro spremenila razrezano karoserijo avta v „paket" oziroma kvader. Te stiskalnice kupujejo predvsem podjetja, ki odkupujejo železo (DINOS), oziroma imajo veliko kovinskih odpadkov, ki jih nato s pomočjo stiskalnice lahko uskladiščijo na manjšem prostoru. Tako stisnjeni železni odpadki zavzemajo manj prostora tudi pri prevozu.

Podobno pozornost sta pritegnili stiskalnici za nekovine. Manjša je razmeroma hitro stisnila pol kontejnerja (zaboja za odpadke) papirnih škatel v zelo majhen „paket", ki ga je nato stiskalničar ročno zvezal z žico (ko je bil paket papirja še v stiskalnici), in že je bila majhna bala pripravljena za prevoz. Take stiskalnice kupujejo razen odkupnih postaj papirja še večje in manjše trgovine, ki imajo veliko odpadne papirne embalaže, papirja in drugih nekovin.

POHVALA STISKALNICAM

Gostje so si nato ogledali novo proizvodno dvorano RIKA, nato pa je bil v hotelu „Jelka" z njimi razgovor. Na njem je najprej direktor RIKA Stane Škrabec seznanil prisotne še z ostalimi proizvodi RIKA, z opremo za letališča, mehanizacijo za zimsko cestno službo in gozdarskim programom. Splošno odobravanje prisotnih je želo njegovo sporočilo, da bo RIKO kmalu uredil servisno službo za svoje proizvode v Novem Sadu. Pozval je prisotne, naj povedo svoje kritične pripombe o proizvodih RIKA.

Zanimivo je bilo, da so vsi prisotni proizvode hvalili, kritike pa je bilo le malo. Poudarili so, da je servisna služba RIKA v zadnjem letu odpravila veliko napak na strojih, za katere ni bil vedno kriv RIKO, ampak predvsem nepravilno sestavljanje priključkov. Poudaril je, da morda servisna služba res ni prišla tri dni po reklamaciji oziroma klicu, vendar je kljub temu prihajala hitro na pomoč.

Kupci stiskalnic za železo in papir (ki jih podobno kot ostale naštete proizvode izdeluje v Jugoslaviji le RIKO) pa so poudarili, da z njimi dosegajo izredne rezultate.

J. PRIMC

SLABI ODSEKI CEST

Cestni odsek od Žlebiča do Ortneka v ribniški občini je zima zelo poškodovala in bi ga morali na novo preliti z asfaltom. Za voznike iz ribniške občine in sploh tega dela Dolenjske je zelo pomemben tudi odsek ceste Pijava gorica-Škofljica, ki je letos tako poškodovan, da asfalta skoraj več ni, oziroma je cesta komaj še prevozna. To cesto bi morali bolje urediti, če pa to ni mogoče, jo speljati drugod. Polna lukenj je tudi cesta od konca asfalta v Sodražici proti tozdu Inles oziroma Žimaricam.

Olajšave za spodbudo obrti

Znanje je ključ do večje produktivnosti, zato pogrešajo dopolnilno šolanje — Napredek ovira tudi slaba obveščenost — Zahteva po usmerjanju in mestu v razvojnih načrtih občine ter pokrajine

Iz priporočila četrtkove skupne seje treh zborov občinske skupščine v Brežicah lahko sklepamo, da se bo v obrti marsikaj obrnilo na boljše. Z davčnimi in drugimi olajšavami bodo spodbujali modernizacijo obrtnih delavnic, urejanje gostišč, sprejemanje večjega števila vajencev, hkrati pa poskušali zadržati slabše donosne storitvene obrti, ki so nujno potrebne za normalen razvoj in življenje posameznih krajev.

Delegacija zasebnih obrtnikov je grajala področno gospodarsko zbornico, češ da jim nudi premalo pomoči. Z njo se želijo v prihodnje tesneje povezovati, pričakujejo pa predvsem pomoč pri izobraževanju svojih delavcev in pri vsesplošnem informiranju. Pokazalo se je, da so obrtniki slabo obveščeni in da ne vedo, kje je njihovo mesto v razvojnih načrtih občine in pokrajine. Marsikdo sploh ne ve za dogovor o pospeševanju malega gospodarstva, ki zasebnim obrtnikom omogoča najetje posojila pri banki.

Ovira za izboljševanje produktivnosti in modernizacijo je pogosto pomanjkljiva strokovna usposobljenost. Zato so na seji poudarili, da bi v bodoče poskrbeli ne le za redno, ampak tudi za dopolnilno izobraževanje obrtnikov in jim posredovali čimveč novih dognanj s posameznih področij.

Obrtniki želijo razen tega tesneje sodelovati z občinsko skupščino in krajevnimi skupnostmi, ker so prepričani, da bodo koristi obojestranske. Inšpekciji so na seji naročili, naj pripravi analizo o šušmarjenju in obenem ukrepa za odpravo šušmarstva, ki se je v občini zelo razpaslo. Posamezniki in skupine šušmarjev prihajajo namreč na to območje od drugod (zidarji ipd), dajatev pa nihče ne plačuje.

Skupščina se je zavzela tudi za to, da bi poslej davčne akontacije čimmanj odstopale od dejansko odmerjenega davka, ker sicer nastale razlike do končne odmere obrtnike zelo prizadenejo.

BREŽICE: PESTRO OB DNEVU ŽENA

Tokratni dan žena bodo slovesno proslavili tudi v Brežicah. Na proslavah v delovnih organizacijah se bodo žene spomnile vseh tistih žena po svetu, ki se še zmeraj borijo za svoje pravice, in tistih, ki so v času med vojnama in med NOB dokončno izbojevale enakopravnost žena, ki je dandanes očitna v naši samoupravni stvarnosti. Ob teh proslavah bodo v organizaciji MK SZDL Brežice učenci osnovne šole Bratov Ribarjev 5. marca ob 18. uri pripravili v Prosvetnem domu proslavo s pestrim programom. V Domu JLA v Brežicah pa so v ponedeljek odprli razstavo marksistične literature. Razstava je posvečena dnevu žena, med razstavljenimi knjigami pa si bo vsaka Brežičanka zlahka izbrala tudi kakšno zase, saj bodo naprodaj. 6. marca ob 19. uri bo v Domu JLA za vse brežiške žene koncert, na katerem bodo nastopili pevci narodnih in zabavnih pesmi ter dramski umetniki iz Zagreba in Beograda. Po koncertu pa bo ob zvokih ansambla iz Zagreba še tradicionalni tovariški večer žena.

DUŠAN MARAŠ

VARČEVANJE PRI SEJNINAH

Delegati so na zadnji seji občinske skupščine izglasovali spremembo odloka o povračilu nadomestila osebnega dohodka, potnih in drugih stroškov voljenim in imenovanim funkcionarjem, delegatom občinske skupščine, ki znaša 60 oz. 80 dinarjev za več kot štiri ure dolgo sejo, so predlagali za delegate brezplačno malico v primerih, če se seja zavleče dlje kot tri ure. V primerih, ko malice ni mogoče organizirati, bodo delegati dobili po 25 din za prehrano.

NOCOJ V BREŽICAH TRI KOMEDIJE

Prosvetno društvo „Anton Umek" iz Boštanja bo drevi gostovalo na odru prosvetnega doma v Brežicah. Uprizorilo bo tri komedije: „Brzojav", „Analfabet" in „Gumb". Predstava se bo začela ob 18. uri. Obiščite jo, da boste spoznali amaterje v sevniški občini in njihova prizadevanja!

RAZGLASITEV NAJBOLJŠIH

Danes se bodo v Brežicah srečali rezervni starešine na letni skupščini občinske Zveze RVS. Poročali bodo o delu odbora in nalogah v tekočem letu in po razpravi razglasili rezultate tekmovanja med osnovnimi organizacijami. Najprizadevnejšim bodo podelili priznanja in plakete.

Ob dveh je na avtobusni postaji v Brežicah precejšnja gneča. Avtobusi razvažajo domov delavce, dijake in druge potnike. (Foto: Jožica Teppey)

Novo v Brežicah

ZA PUSTA POVSOD ŽIVAHNO. V abilu gostinskih podjetij na pustne abave so se od sobote dalje odzvali tevilni gostje. Ponekod so jih celo reveč strpali za omizja (na primer a motelu) in obiskovalci bi se bili odobneje počutili, če bi število rervacij nekoliko omejili. Pustne norčije zunaj gostišč so v Brežicah zamrle, edino na Kurentov pogreb e vabijo lepaki, vendar kaj posebnega ni pričakovati, saj tudi ni avzetih organizatorjev.

BO ŠE KAJ PROSTORA NA ONCU? V Umagu je naprodaj zgradba, v kateri poleti letujejo otroci. Pri njenem odkupu je sklenil sodelovati tudi sindikat, saj bi bila velika škoda, če bi jo prodali drugim. Brežiška občina že tako zamuja za svojimi sosedami pri iskanju prostora za počitniško bivanje občanov. Največja ovira je pomanjkanje arja, razen tega pa so sedaj ogi kolektivi enote večjih podjetij, ki imajo že poskrbljeno za letovanje, s tem pa seveda še ni rečeno, da pridejo lahko vsi na vrsto.

ZVIŠAN DAVEK NA VINO. Po dogovoru o splošni porabi morajo vse občine v Sloveniji uveljaviti enoten davek na vino. Zaradi tega so tudi v Brežicah sprejeli odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o posebnem občinskem davku na promet proizvodov. Tako je zdaj zvišan davek na prodajo vina od 1,20 na 1,50 din za liter. Za naravno žganje je bilo doslej določenih 4,50 din davka za liter, vendar so to zaradi lažjega obračunavanja spremenili na stopnjo 15. odst. Zvezni davek se namreč prav tako obračunava v odstotkih.

KMALU TELEFON TUDI V BREZINI. Ob cesti, ki povezuje mesto z železniško postajo in Brezino, polagajo kanalizacijo in telefonski kabel. Tako bodo prišli do težko pričakovanih telefonskih priključkov tudi občani tega okoliša. Bodoči naročniki so že vplačali svoj delež za telefon v hiši.

Kako iz zadušljivosti

Se bodo obeti uresničili?

Z živahnostjo kulturnega življenja se v Brežicah ne morejo postaviti. Vsesplošno mrtvilo preseka nekajkrat na leto gostovanje gledaliških skupin, včasih še kaka razstava ali koncert, vendar je tega sorazmerno malo, pa še tedaj težko dobijo dovolj občinstva.

Na glasbenem področju napoveduje konec dosedanjemu mrtvilu Jurica Grakalić, profesor glasbene vzgoje na brežiški gimnaziji. Oktobra lani so ga izvolili za predsednika občinske konference Glasbene mladine. Tovariš Grakalić poudarja, da je to odprta organizacija, ki združuje razen pedagogov in glasbenih strokovnjakov tudi širok krog drugih občanov. Glasbena mladina navezuje stalne stike z družbenopolitičnimi organizacijami, zlasti z Zvezo socialistične mladine, s temeljno kulturno skupnostjo, Glasbeno šolo, Turistično zvezo, varstvenovzgojno ustanovo in lokalno radijsko postajo. Posebej je zaželeno sodelovanje delovnih kolektivov. Pri akcijah, ki jih ima v načrtu občinska konferenca Glasbene mladine, računajo na njihovo podporo.

Na vprašanje, s kakšnimi oblikami bodo pregnali glasbeno mrtvilo v Brežicah, je predsednik Grakalić pojasnil, da imajo v načrtu več koncertov v domačem mestu, obiske glasbenih prireditev v Ljubljani in Zagrebu. Napovedal je tudi revijo pevskih zborov osnovnih šol. Razen tega vidi tovariš Grakalič v Brežicah lepe možnosti za organizacijo prireditev širšega, jugoslovanskega značaja, v sodelovanju s Turističnim društvom in gostinskimi organizacijami, kot so na primer Čateške Toplice. Pogoj pa je, da bi se tako šolniki, kot tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij bolje odzivali prizadevanjem za poživitev glasbenega življenja v občini. Na začetku so jih nekateri razočarali, na primer šole Velika Dolina, Cerklje, Dobova, Zavod za kulturo, občinska Turistična zveza, Zveza mladine in druga vodstva družbenopolitičnih organizacij, v prihodnje pa zatrdno računa tudi na njihovo sodelovanje.

J. T.

BREŽIŠKE VESTI

Kostanjevica. Matija Gubec (delo kiparja Toneta Kralja) ne bo žejen, saj so ga dobro založili z vinskimi sodi. Tudi to je svojevrstna turistična atrakcija. (Foto: Jožica Teppey)

Na stara leta nihče pozabljen

Krajevna skupnost bdi nad občani, organizira sosedsko pomoč in sporoča, komu je potrebna podpora — Rdeči križ ji pri tem utira pot

Pri sestavljanju srednjeročnega razvojnega programa krajevne skupnosti so v Brestanici dali prednost skrbi za človeka. To velja za vsa področja, za stanovanjsko izgradnjo, otroško varstvo, šolstvo, kulturo, rekreacijo, zaposlovanje, društveno dejavnost in socialno varstvo. Krajevna skupnost nastopa kot organizatorica in posredovalka med socialno ogroženimi krajani in organi za dajanje pomoči.

To delo opravlja za krajevno skupnost tričlanska komisija, ki nadzoruje življenje podpirancev. Komisija ima na svojem območju devet sodelavcev, ki jo sproti obveščajo o razmerah pomoči potrebnih občanov. V sodelovanju z organizacijo Rdečega križa daje krajevna skupnost enkratne ali večkratne podpore v obliki hrane ali obleke oslabelim alkoholikom in drugim socialnim ogrožencem.

Takih podpirancev so imeli do sedaj 26, vendar računajo, da se bo njihovo število iz leta v leto povečevalo. Kmetje po vaseh se starajo, mladi so odšli, zato bo nujna organizacija sosedske pomoči. Nanjo bodo pripravljali občane prek organizacije Rdečega križa, ob pomoči šol, društev in drugih. Sklenili so, da bodo bdeli tudi nad odgovornostjo bližnjih sorodnikov ostarelih, bolnih in osamelih ljudi. Po vaseh in zaselkih bodo organizirali skupine, ki bodo nato seznanjale z razmerami posameznih ogrožencev tudi zdravstveno službo. V tem vidijo tudi pot do pravičnejšega razdeljevanja podpor.

Organizacija Rdečega križa, ki šteje skoraj 300 rednih, 93 podpornih in 280 mladih članov, se bo posvetila zdravstveni vzgoji in nudenju socialne pomoči občanov. Redno bo zbirala obleko in obutev ter jo shranjevala v stalnem skladišču v prostorih brestaniškega gradu.

J. T.

Po obleko na tržnico

Trgovina na Senovem je zaradi slabe založenosti že dolgo časa tarča kritičnih pripomb občanov. Na njene pomanjkljivosti opozarjajo predvsem v svetu potrošnikov, ki zahteva drugačen odnos do ljudi te krajevne skupnosti.

Na Senovem ima trgovsko podjetje Preskrba iz Krškega zdaj štiri trgovine, Agrokombinat pa eno. Ljudje se pritožujejo zlasti nad slabo preskrbo z zelenjavo, saj morajo dostikrat ponjo v nekaj kilometrov oddaljeno Krško. To bi se prav gotovo dalo urediti z malo več pripravljenosti in volje tistih, ki bdijo nad oskrbo Senovega. Krajevna skupnost je sklenila najti rešitev, in če ne bo šlo drugače, bo poklicala v kraj drugo trgovsko podjetje.

Slika slabe založenosti ali pa majhne iznajdljivosti je prav gotovo cvetoča prodaja oblačil na tržnici vsakega petnajstega v mesecu. Ob takih priložnostih prodajo tudi do 50 moških konfekcijskih oblek v enem dnevu! Zakaj? Najbrž zato, ker zasebnik, ki obleke pripelje naprodaj, te tudi popravi (skrajša, kako malenkost zoži, prešije gumbe), ob prihodnjem obisku pa jih dobijo kupci že nared po svoji meri.

S tem da ljudje kupujejo oblačila na tržnici, odteka drugam tudi precej denarja, kar najbrž ni ne v interesu domače trgovine in ne občine.

J. TEPPEY

Četrt stoletja zbiranja

Pisati o dejavnosti krškega filatelističnega društva, ki združuje zbiralce znamk iz vse občine, pomeni vedno pisati o uspehih, ki jih ne beleži samo republiška zveza, marveč jih lahko opazijo tudi občani.

Zbiranje znamk je vsekakor drag konjiček, ki pa vseeno ne prinaša samo kopičenja vrednosti v albumih, marveč hkrati tudi mnogotere vidne užitke. Tega se krški zbiralci prav dobro zavedajo, zato so tudi v minulem letu pripravili številne razstave in izdali nekaj spominskih ovitkov s priložnostnimi žigi in kot ponavadi te prikaze svoje dejavnosti posvetili različnim praznikom in jubilejem.

Na minulem letnem občnem zboru so z zadoščenjem ugotavljali, da so uspeh dosegli tudi pri vzgoji naraščaja. Petim skupinam v šolskih krožkih, v katere je vključenih že skoraj 100 otrok, so pridružili novo, na krškem „Šolskem centru", ki je pravzaprav prva na srednjih šolah v naši republiki.

Vsi ti uspehi so vsekakor dober uvod v letošnjo dejavnost, ko bo društvo slavilo četrt stoletja organiziranega zbiralstva znamk. Tej obletnici nameravajo posvetiti nekaj izrednih akcij, ob tem pa število lanskoletnih še povečati. Jubilejni pečat bo imela tokrat po ena razstava in en spominski ovitek, izdati nameravajo posebno društveno značko in pripraviti srečanje vseh posavskih in dolenjskih filatelistov. Seveda ne bodo pozabili tudi na drugo delo: predvsem bi radi še povečali število naraščaja in postopno zagotovili možnosti za nemoteno razstavno dejavnost.

Ž. ŠEPEK

NAD 2.000 PRIJAV NA DAVKARIJI

Davčna uprava v Krškem je sprejela okrog 2200 prijav osebnega dohodka nad 50 tisoč dinarjev za 1975. leto. Računajo še na 100 zamudnikov; v teh številkah obrtniki niso upoštevani. Do zdaj je bil najvišji osebni dohodek 176 tisoč din, prijavil pa ga je upokojenec, ki opravlja tudi honorarno delo. Za normalno delovno razmerje so najvišji osebni dohodki med 130 tisoč in 140 tisoč dinarjev. Podatke bodo dali v javnost po odmeri davka, to bo sredi leta.

Krške novice

PREDAVAL VIKTOR REPIČ — Komite občinske konference ZK je ta teden povabil v goste Viktorja Repiča, predsednika komisije za mednarodne odnose pri republiški konferenci SZDL. V ponedeljek je popoldne na Senovem in zvečer v Krškem predaval članom partije o 5. konferenci neuvrščenih dežela.

ZADNJA NASTOPA — Prireditve v počastitev senovskega krajevnega praznika so zaključili ob koncu minulega tedna. V petek se je igralska skupina DPD Svobode predstavila z enodejankama „Snubač" in „Medved", v nedeljo pa še otroci senovske osnovne šole s „Sneguljčico".

SPREJET PROGRAM — Kmetijska zemljiška skupnost krške občine je minuli teden sprejela številne naloge, ki jih bo treba uresničiti letos. Med najpomembnejše uvrščajo sodelovanje v pripravah za izdelavo prostorskega plana, spodbujanje oblik proizvodnega sodelovanja med zasebnim in družbenim kmetijstvom, kakor tudi razmejevanje območij na ravninske in višinske zaradi določil o zemljiškem maksimumu in minimumu.

30 DIPLOM — V organizaciji medobčinskega sveta ZMS in krške občinske konference so pred dnevi v Krškem slovesno podelili 30 diplom dekletom in fantom, ki so uspešno zaključili dopisno politično šolo dnevnika „Borba". Predstavniki tega časopisa so ob tej priložnosti povedali, da so bili trije oddelki (dva v Krškem in eden v Brežicah) najboljši v naši državi, saj sta bila le dva udeleženca prav dobra, vsi ostali seminaristi pa so zaključni test prestali z odličnim uspehom.

KAJ JE NOVEGA? — Na to vprašanje poskušajo v krški občini odgovoriti tudi „Pustne oblike", seveda v humoristični obliki. Izšle so minuli teden, izdalo pa jih je ponovno krško Turistično društvo, da bi občani na vesel način znova pregledali vse pomembnejše občinske novice in dogodke v zadnjem letu dni.

KRŠKI TEDNIK

Za začetek so pri tozd za kooperacijo pri sevniškem Kmetijskem kombinatu zadovoljni z dosežki kooperantov pri reji živine in oddajanju mleka. Na sliki med podeljevanjem priznanj – od leve proti desni. Ivan Camloh, Stane Felicijan, direktor tozd za kooperacijo Alojz Florjančič, Franc Radišek in Franc Starič. (Foto: Železnik)

Letos še več živine in mleka

Tesnejše sodelovanje s kooperanti prinaša uspehe – Poslej tudi nagrajevanje najboljših

Tozd za kooperacijo pri sevniškem Kmetijskem kombinatu je v petek na seji sveta kooperantov podelil priznanja najboljšim rejcem živine in mlekarjem. Za širšo primerjavo uspehi sicer še niso kaj posebnega, vendar je treba upoštevati razmere v kmetijstvu sevniške občine.

TOZD za kooperacijo dela v sedanji zasedbi šele dve leti, prej je imel od leta 1970 le enega strokovnjaka. Večja proizvodnja potegne za seboj seveda tudi več težav. Zato je tembolj razveseljivo, da se je služba za kooperacijo odločila spodbujati kooperante tudi s tekmovanjem, čeprav gre le za skromnejše denarne nagrade najboljšim. Med kmetovalci, ki so oddali največ mleka, je dosegla prvo mesto Fani Marolt iz Boštanja (oddanih 16.941 litrov mleka), drugi je Franc Ilaš ml. iz Dul (13.971 litrov), tretji Franc Gračar iz Prešne Loke (13.484 litrov). Na eno kravo so lani oddali največ mleka: Franc Starič, Gornje Brezovo 2.704 litre, Franc Radišek iz Orehovega samo dva litra manj, Milena Vene iz Bučke pa 2.220 litrov. V to tekmovanje so zajeli le tiste kmete, ki so lani oddali nad 10.000 litrov mleka.

Pri živinorejcih so dodelili prvo mesto za največ oddane mlade pitane živine Kristijanu Jancu iz Studenca (4.253 kg), drugi je Stanko Felicijan iz Šmarčne (3.988 kg), tretji pa Ivan Camloh iz Gabrja (3.282 kg).

V občini oddaja mleko nad 600 domačij. Lani doseženo poprečje oddanega mleka na kravo je znašalo 1.579 litrov. Z letošnjimi pogodbami so se morali kmetje obvezati, da bodo oddali vsaj 1.500 litrov mleka na kravo, tisti, ki tega ne bodo dosegli, naj bi nekaj prispevali za stroške zbiranja tako majhnih količin. Živinorejci so sklenili pogodbe za 1.050 glav živine. Pri tozd za kooperacijo pravijo, da bodo letos zaposlili še dva pospeševalca, čeprav ta trenutek za to še nimajo zagotovljenih sredstev.

A. ŽELEZNIK

Prednostna lista

Izid 3. natečaja za solidarnostna stanovanja

Samoupravna stanovanjska skupnost je po sklepu 5. zbora samoupravne enote za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu 13. februarja sprejela prednostno listo 26 prosilcev za solidarnostna stanovanja v Sevnici in 7 za Krmelj. Po 3. natečaju je bilo v Sevnici na voljo šest stanovanj. Dodelili so jih: Štefki Koželj, Cesta na grad 23, Albini Krejan, Savska cesta 28, Ladislavi Grilc, Krajna brda 21, Ani Prah, Naselje Heroja Maroka 16, Nevenki Valand, Cesta na grad 23, in Jožetu Podlipniku, Dol. Boštanj 35.

Vrstni red ostalih prosilcev po točkovanju je: Štefka Dušak, Vera Drobež, Alojz Mlakar, Anton Gašparič, Marjan Pečnik, Dragica Lisec, Majda Popelar, Anica Horjak, Franc Jerovšek, Ema Volavšek, Marija Novšak, Matija Kranjc, Jožica Drušković, Rozalija Gačnik, Marinka Oreškovič, Marija Medved, Rudolf Lisec, Vida Udovč, Agata Racman, Miroslav Saje.

Stanovanji v Krmelju so dodelili Anici Lužar in Jožetu Kosu, ostali pa so po prednostni listi razporejeni tako: Marija Glušič, Jože Berjak, Alojz Nadu, Anton Hočevar in Angela Ostanek. Čas za morebitne pritožbe je do 10. marca.

VSEGA NI KRIVA KONTROLA

Na zadnji seji občinske konference ZK v Sevnici je bilo slišati tudi precej očitkov o neustreznem delu organov delavske kontrole v delovnih organizacijah. Prav gotovo v vseh komisijah ne sedijo najustreznejši delavci, vendar je treba pogledati tudi drugo plat. Člane delavske kontrole so jeli izobraževati šele proti koncu mandatnega obdobja, ko so šele sprejemali tudi poslovnike o delu. Programov dela pa menda nimajo še danes. Ravno zato bi s takšnimi hitrimi ukrepi, kot so odpoklici, lahko marsikoga, ki sicer dobro misli, ne ve pa, kako delati, prizadeli. Odločno pa se bo treba lotiti pogostih nesklepčnih sej v samoupravnih interesnih skupnostih.

V SLOGI DO VODOVODA

Vaščani Slančjega vrha, Otavnika in Jeprjeka gradijo zahteven vodovod. Potrebnih je 3,5 km glavnega voda. Izkope so v glavnem že opravili.

Sevniški paberki

USPEH – Daljnovodni A-drog na cesti Sevnica – Krško je slednjič minuli teden le izginil s cestišča. Električarji postavljajo betonske stebre. Navsezadnje je le šlo brez težje nesreče na tem kraju, čeprav je zaradi makadama dosti jeze.

VREME NA ROKO SALAMARJEM – Sevniški mučeniki in sotrpini iz bližnjih krajev se bodo kmalu spet zbrali na uradnem tekmovanju za najboljšo salamo v Vrtovškovi gostilni v Sevnici. Marsikdo sicer ni kaj prida zadovoljen z letošnjo zimo, vendar pravijo, da je suhi mraz izredno godil zorečim salamam. Kako je bilo tudi s tem, bo seveda najbolje ugotovila strokovna komisija na tekmovanju, ki bo 10. marca ob 15. uri. Lani je svoje primerke prineslo že 36 razstavljalcev, prvenstvo pa si je takrat prislužil Janez Nepužlan iz Šmarja.

VPRAŠANJ NE MANJKA – Za pregled o tem, koliko delegatskih vprašanj je mogoče dati z dnevnega reda, je bilo na mizi za 50 strani gradiva. Končni pregled, ki so ga pod to točko dobili na mizo za zadnjo sejo, je štel 10 strani. K tokrat danim odgovorom delegati v glavnem niso imeli pripomb.

GASILCEM ŠKODILI DRUGI – Med razpravo o dolgotrajnih zapletih pri pridobivanju zemljišča za gasilski dom na Bučki na občnem zboru 22. februarja je bilo tudi ugotovljeno, da so k napetim odnosom z zasebnimi lastniki prilivali olja na ogenj posamezniki, ki z društvom nimajo nič skupnega. V pripravah na polstoletni jubilej društva v kraju bi bilo lepo, če bi prišli do sporazumne rešitve.

TOKRAT V GLEDALIŠČU – Zadnjič je bila abonmajska predstava Lorenzaccia v matični gledališki hiši celjskega Ljudskega gledališča. Iz Sevnice je pet avtobusov odpeljalo 287 gledalcev. Do ureditve gasilske dvorane v mestu za večje predstave niti ni primernega odra.

SEVNIŠKI VESTNIK

KS letos največji investitor

Vrednost letošnjih programov del krajevnih skupnosti presega 34 milijonov dinarjev – Kaj je uresničljivo, bo pokazal usklajevalni postopek

Na predzadnjem zasedanju zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine so delegati sprejeli samoupravni sporazum o združevanju in uporabi denarja za sofinanciranje del krajevnih skupnosti v tem letu. Včeraj je bil na dnevnem redu ločenega zasedanja tega zbora osnutek programa del za letos.

Samoupravni sporazum o financiranju krajevnih skupnosti s strani združenega dela so še pred sejo zbora krajevnih skupnosti obravnavali na posebnem posvetovanju predsednikov krajevnih skupnosti in vodij delegacij. Za potrebe krajevnih skupnosti naj bi šlo po 250 dinarjev na zaposlenega. Tudi to bo pomemben vir denarja za številne načrte krajevnih skupnosti.

Krajevnim skupnostim pri načrtovanju letošnjih akcij ni mogoče očitati, da so načrtovale brez računanja s tistim, za kar bodo imele kritje, čeprav je marsikaj ponekod še odprto. Posebno pod gesli „prispevki občanov" so navedeni lepi zneski, s katerimi nameravajo marsikje sodelovati s svojim denarjem, gre pa tudi za sodelovanje drugih. Krajevna skupnost Trebelno ima v načrtu precej rekonstrukcij cest in sodelovanje pri treh vodovodih, pri slednjem se v glavnem vsepovsod izide račun s prispevkom krajevne skupnosti in občanov. Najvišji seštevek je v programu KS Trebnje, kjer sta vneseni naložbi Kmetijske zadruge in Dolenjske za nove trgovine, gre pa tudi za polaganje zapornega asfaltnega sloja na lani asfaltirane ulice; pri gradnji vodovoda Vrhtrebnje, Repče, Grmada in Gor. Vrhe računajo s prispevkom občanov 300.000 dinarjev. Za izvedbo programa manjka trebanjski krajevni skupnosti še nad 2,9 milijona dinarjev.

Tudi krajevni skupnosti Veliki Gaber manjka še 140.000 dinarjev. Vrednost vseh predvidenih del krajevne skupnosti Šentrupert znaša 1,56 milijona dinarjev. Največjo vsoto predstavlja dograditev vodovoda za Šentrupert in preureditev gasilskega doma; v celoti manjka krajevni skupnosti za kritje programa 315.000 dinarjev.

Občinski izvršni svet se zavzema za sprejem posebnega samoupravnega sporazuma po izpeljanem usklajevalnem postopku, čigar podpisniki naj bi razen vseh 16 krajevnih skupnosti bili SZDL, sindikati, občinska skupščina in vse delovne organizacije ter samoupravne interesne skupnosti, ki bodo sodelovali pri posameznih akcijah.

A. ŽELEZNIK

Z ramo ob rami

„Podpisi so moški" in podobno, smo lahko zasledili med naslovi v časnikih pred republiško problemsko konferenco kmetijskih proizvajalk. Amalija Severjeva s Pristavice je predsednica aktiva zadružnic v Velikem Gabru, vabljena je bila tudi na konferenco minuli petek.

„Na prvem sestanku nas je bilo komaj za odbor," se spominja začetkov. „Sprva nas je bilo manj tudi na lanskem kuharskem tečaju, vendar je število do konca naraslo. Kar ljudem koristi, za to se tudi zanimajo," ocenjuje razpoloženja. Nasploh mora žena sesti tudi za krmilo traktorja ali drugega stroja. Slednji, močna krmila in gospodarska poslopja poberejo tudi večino denarja pri hiši, tako da za pripomočke, ki naj bi olajšali še delo v gospodinjstvu, ki čaka ženo, ni mogoče dosti misliti.

Severjevi imajo kmetijo v glavnem usmerjeno v živinorejo in krompir. Za zadnje zaplete na trgu s krompirjem vidita z možem glavni del krivde v tem, ker v družbi na samem začetku ni bila postavljena prava cena. „Ko sem ga pripeljala prvič, ga nihče ni pripeljal toliko; šel je za 1,75. Čez en teden bi ga bilo mogoče dati že za 4,50!" „Dela je dosti, marsikomu od strani je videti vse skupaj vabljivo, ko poračunaš izdatke in dohodke, pa vidiš, da imaš izgubo," pripomni mož Tone, ki je med drugim član izvršnega odbora zemljiške skupnosti in vodja delegacije za samoupravne interesne skupnosti. „Na izletu zadružnic na Gorenjsko smo videli marsikaj, česar si tu še misliti ne moremo: vsepovsod asfalt, odvečna voda izgine v zemljo ali kanalizacijo.

Boljši položaj žene na vasi je torej najtesneje povezan z napredkom domačije. Več aktivnosti, kot je gojijo s pomočjo trebanjske Kmetijske zadruge v aktivu zadružnic, bi zaradi preostalega dela že težko spremljale. „Zato smo se odločile le za eno ekskurzijo v tem letu."

A. Ž.

Vsak dinar obrne

Rudi Posedel na Bučki zvest gasilcem in Rdečemu križu

Rudi Posedel z Jarčjega vrha je tajnik osnovne organizacije Rdečega križa na Bučki že nad 15 let, pri gasilcih pa je blagajnik od 1973. Za delo pri gasilcih ima že nekaj priznanj, podobno tudi pri Rdečem križu.

„Svoje čase smo zbrali tudi po 50 krvodajalcev, zadnje čase pa takole okrog 15. Naši člani delajo v raznih krajih, tam tudi darujejo kri," pojasni Rudi, da ne bi kdo mislil, da je tod človečnost jela ugašati. Vseeno je včasih marsikomu že kar težko pojasniti, da primakne kakšen dinar tudi za Rdeči križ, kar jim je ob 400 do 500 dinarjih, kolikor znaša dotacija občinskega odbora, ves dohodek. S tem kupijo moko in še nekaj živil in razdelijo okrog novega leta med 15 starih in osamelih občanov.

V gasilski blagajni je vse do zadnje pare na mestu, pa naj nadzorni odbor spremlja poslovanje ali ne. Gasilci so kljub oviram odločeni, da pridejo do novega doma; lepšega uspeha si ne bi bilo mogoče misliti za 50-letnico, ki bo prihodnje leto. Ob tem, pravi Rudi, bo pripravljen poprijeti tudi kot zidar.

A. Ž.

Rudi Posedel: z dolžnostmi, ki se jih marsikdo rad otepa.

V KLJUČU TUDI SOLIDARNOST

Denar, zbran iz združenega dela, od obrtnikov in delavcev pri njih za potrebe krajevnih skupnosti po posebnem samoupravnem sporazumu, naj bi krajevnim skupnostim razdeljevali po naslednjem ključu: 40 odst. denarja naj bi razdelili po številu prebivalcev, četrtino glede na dolžino vaških poti in poti, ki povezujejo naselja ter ulice, 15 odst. pa glede na število zaposlenih. Preostalih 20 odst. denarja bodo izločili za solidarnostne akcije po krajevnih skupnostih po posebnem programu. Pri tem gre v glavnem za tiste krajevne skupnosti, ki še zaostajajo v razvoju.

ŠENTRUPERT: RAZŠIRJENO VODSTVO

V petek so se na občnem zboru sestali člani turističnega društva Šentrupert. Društvo bo tudi naprej vodil Bojan Brezovar, ravnatelj osnovne šole. Razširili so društveni odbor tako, da bo en del članov zadolžen za razvoj Muzeja kmečkega orodja na Veseli gori, drugi pa za ostalo dejavnost.

DOLNJA NEMŠKA VAS: ZAGRETI ZA DOM

V petek zvečer se je na pobudo krajevne organizacije SZDL Dolnja Nemška vas zbralo nad 60 občanov samo zato, da se dogovorijo o možnostih za gradnjo doma družbenopolitičnih organizacij in društev v tej krajevni skupnosti. Na sestanku je bila tudi dobra udeležba predstavnikov občinske skupščine in občinskih vodstev družbenopolitičnih organizacij. Prišli so: Jože Klemenčič – podpredsednik občinske skupščine, Janez Zajc – predsednik izvršnega sveta, Nace Dežman – načelnik oddelka za gospodarstvo in Ivanka Pavlin – predsednica občinske konference SZDL. Gradbeni odbor naj bi pripravil potrebne načrte in ostalo dokumentacijo. Občani so pokazali veliko pripravljenost za delo pri gradnji.

Mokronožani ob prepočasnem razvoju svojega kraja pogostokrat tožijo tudi nad slabimi cestami. Tako se že dolgo vleče modernizacija ceste proti Laknicam, za količke proti Sevnici pa se bojijo, da ne bi zgnili. Larfar z Mirne vseeno noče biti nepripravljen, zato je prišel na karneval z dirkalnikom lastne izdelave.

Iz kraja v kraj

SLABŠE KOT PRED 100 LETI – Takrat je prišla v Zagorico in okolico Velikega Gabra pošta po dvakrat na teden, sedaj pa mora vsak sam na pošto. Tako ni nič nenavadnega, če dobi marsikdo vabilo za kakšno sejo že po sklicu. Z vrsto poštarjev niso imeli sreče, že nekaj let nimajo nobenega.

KMETJE PRIŠLI, DRUGI PA . . . Zadnja seja izvršnega odbora kmetijske zemljiške skupnosti v Trebnjem je bila nesklepčna. Prišli so le trije kmetje, drugi pa so menda šele takrat ugotovili, da imajo ta čas druge, „bolj pomembne stvari". Sicer pa je bila to šele druga nesklepčna seja . . .

NI MAGIČNA ŠTEVILKA – 100 vabljenih žensk na delovno srečanje o položaju žene danes nima nikakršne zveze z npr. 100 ženskami na Triglavu ali podobnim. V sejno sobo občinske skupščine namreč za več enostavno ni prostora.

LARFARJI IZGNALI DOLENJKO – Pred samim nedeljskim karnevalom so mokronoški larfarji sprejeli sklep o izgonu novomeške „Dolenjke". Temu podjetju zamerijo, ker od priključitve njihovega Tržana niso kaj prida obnovili nobene prodajalne ali zgradili kakšne nove, temveč le odlivali denar iz kraja. Izdelovalci najrazličnejših izdelkov so zasedli vse line, kot pravijo Dolenjkinim izložbam, s svojimi umetnijami. Kaj zmorejo, so prikazali izdelovalci v starosti od treh do 80 let!

UČITELJI NAJ ŽIVIJO V KRAJU – Vsi dejavniki v Šentrupertu se zavzemajo, da bi stanovanjska skupnost zasadila lopato za kakšno družbeno stanovanje tudi v kraju, predvsem za potrebe učiteljstva. Bojijo se, da ne bi izgubili še katerega od sedanjih, ki stanujejo v neustreznih stanovanjih.

TREBANJSKE NOVICE

Čisti računi – dobri prijatelji

Čeprav bo samoprispevek trajal še dobra štiri leta, je že sedaj jasno, da v zastavljenem roku programa ne bo moč uresničiti

Na račun krajevnega samoprispevka, ki so ga 1. julija lani uvedli po uspešnem referendumu za financiranje investicij za objekte za potrebe vzgoje in izobraževanja, se je od 1. julija do 31. decembra lani nabralo 882.000 dinarjev; ta znesek pa ne predstavlja celotne obveznosti, saj nekatere delovne organizacije še niso odvedle na ta žiro račun skupaj 79.000 dinarjev.

Na podlagi odloka spremlja dotok teh sredstev gradbeni odbor. Na seji 12. januarja je odbor v skladu s programom investicij od 882 tisoč dinarjev 750 tisoč namenil za plačilo neporavnanih stroškov gradnje vrtca v Semiču. Ostala sredstva so na žiro računu in jih nihče ne more uporabiti za namene zunaj programa. Širijo se namreč zlonamerne in popolnoma neutemeljene govorice, češ da denar iz samoprispevka uporabljajo za druge namene, zato je potrebno opozoriti, da se vsak občan lahko prepriča, koliko denarja je bilo porabljenega, za kaj in koliko ga je še na žiro računu.

V petih letih, kolikor bo trajal samoprispevek, se bo nabralo približno 10 milijonov dinarjev, vendar je že sedaj jasno, da zaradi zaostrenih finančnih pogojev, velikega porasta cen ter majhnih možnosti za kredite iz solidarnostnih skladov republike – krediti pa predstavljajo v programu okoli 80 odstotkov vseh sredstev – programa v zastavljenem roku ne bo moč v celoti uresničiti. Žal je tako, vendar morajo to dejstvo plačevalci samoprispevka vzeti kot neizpodbitno resničnost.

Odbor bo občane sproti obveščal o problemih in uresničevanju programa, od njih pa pričakuje strpnost in predvsem zaupanje v njihovo delo.

ZBOR KS TALČJI VRH

Na zboru krajanov KS Talčji vrh, ki zajema 13 vasi, so v soboto, 21. februarja, izvolili 23-članski zbor delegatov in 5-članski svet KS. Ljudje se zavzemajo, da bi se njihova KS še naprej imenovala Talčji vrh, družbenopolitične organizacije pa so za to, da se preimenuje v Stražnji vrh, češ da je Stražnji vrh središče KS in da je tu predviden tudi bodoči sedež krajevne skupnosti.

Zavzeli so se, da bi v Tuševem dolu dobili osemenjevalno postajo, saj morajo sedaj živino goniti tudi po 5 km daleč. Na zboru so sklenili tudi, da morajo o delitvi sredstev KS vedno razpravljati na zborih KS. Ljudje so opozorili, da je velika škoda, ker bivši zadružni hlev na Mavrlenu propada; občina bi morala razmisliti, kako bi ta hlev izkoristila za čimbolj funkcionalni objekt.

Za praznik KS so na zboru izbrali 8. september, v spomin na ta dan leta 1943, ko je bil na Hajki nad Mavrlenom prvi zbor belokranjskih aktivistov.

Za praznik gasilski dom

Vinica: odprli ga bodo za krajevni praznik 21. okt.

Gasilsko društvo Vinica bo čez dve leti praznovalo 80-letnico delovanja. Danes šteje društvo že 115 članov, od tega jih je 18 iz bližnjih hrvaških vasi.

V nedeljo, 22. februarja, so imeli viniški gasilci občni zbor in dali obračun svojega dela v minulem mandatnem obdobju. Največji problem v zadnjih letih je bil razpadajoči gasilski dom. Denarja je seveda primanjkovalo, zato so se člani odločili, da bodo izvedli zbiralno akcijo med krajani in v okviru krajevnih družbenopolitičnih organizacij ter delovnih organizacij, ki imajo na Vinici svoje obrate. Vsak član se je obvezal, da bo v letu 1975 za obnovo gasilskega doma žrtvoval najmanj 40 delovnih ur.

Lani poleti so stari dom podrli in nabavili gradbeni material, tako da so jeseni lahko začeli graditi. Gasilci so opravili 5587 prostovoljnih delovnih ur, ostali krajani 778, mladinci pa 92 ur. Na pomoč so prišli tudi ljudje iz hrvaških vasi ob Kolpi, ki gravitirajo na Vinico. Še posebej se je izkazala desetina gasilskega društva iz Bosiljeva, s katerim so viniški gasilci pobrateni. Ti društvi že vrsto let uspešno in plodno sodelujeta.

Gradnjo novega gasilskega doma na Vinici so finančno podprli še občinska gasilska zveza, krajevna skupnost in občinska kulturna skupnost. GG Črnomelj je prispevalo les, črnomaljski Begrad pa gradbeni material.

Sedaj je gasilski dom na Vinici že pod streho, prizadevni gasilci morajo urediti prostore in nabaviti opremo. To bodo storili v letošnjem letu. V domu bo tudi večja dvorana, v kateri bodo razne prireditve, sestanki in bo lahko postala središče krajevnega kulturnega življenja. Na občnem zboru so sklenili, da bodo novi gasilski dom izročili namenu za krajevni praznik 21. oktober.

FRANC PAVLAKOVIČ

PRIZNANJA NAJBOLJŠIM

Na skupščini TTKS Črnomelj, ki bo v četrtek, 11. marca, bodo sprejeli finančni plan za leto 1976, ki je že šel skozi vse odbore. Na skupščini bodo najboljšim športnikom, organizatorjem in društvom v občini Črnomelj v preteklem letu podelili plakete. Za najboljšega športnika v letu 1975 je proglašen Anton Butala, član ribiške družine Črnomelj, lanski dolenjski in republiški prvak v športnem ribolovu in prvak Jugoslavije v letu 1974. Najboljša športnica je bila lani Vesna Cvijak, prav tako članica ribiške družine Črnomelj. Cvijakova je bila lani v moški konkurenci mladinski dolenjski prvak in tretja v Sloveniji, prav tako v mladinski moški konkurenci. Za najboljšega športnega delavca je izbran Slavko Pavlakovič iz OŠ Semič, tajnik Partizana, trener in organizator. Najboljše športno društvo v občini je TVD Partizan Črnomelj, najboljše šolsko športno društvo pa ŠD OŠ Miran Jarc iz Črnomlja. Iskra Semič pa je proglašena za najboljši delovni kolektiv na področju športa. Posebno priznanje bo dobil NK Bela krajina za 45-letnico delovanja.

NAČRTI, ŽELJE IN POTREBE

V torek, 24. februarja, so se krajani KS Talčji vrh in Petrova vas pogovarjali s predstavniki urbanističnega inštituta iz Ljubljane in biroja za urbanizem in planiranje iz Črnomlja. Beseda je tekla o tipizaciji vikendov, o tem, kako urejati zidanice za vinogradniško-kmečki turizem; zelo pereče je vprašanje asfaltiranja ceste Črnomelj-Stražnji vrh, ki je bilo že dvakrat preloženo. Krajani KS Talčji vrh se zavzemajo, da bi pod njihovo KS spadala tudi Mirna gora in Topli vrh, kjer je možnost lovskega turizma. Na tem pogovoru so se zavzeli, da bi Stražnji vrh čim prej dobil trgovsko-gostinski lokal. Dolgoročna naloga pa je napeljava vodovoda v višinske predele KS Talčji vrh.

Črnomaljski drobir

OBRTNIKI NA SEJEM – Združenje samostojnih obrtnikov iz Črnomlja organizira ogled obrtniškega sejma v Muenchnu. To bo trodnevni izlet, prva skupina bo šla na pot 12. marca, druga pa 19. Cena izleta je 1230 dinarjev, prijave pa zbirata tov. Rems in Ovniček.

PRAŠIČI SE VESELIJO – Dandanes skoraj ne gre več brez licitacij, pa naj gre za prodajo gradbenih parcel, starih avtomobilov, odpisanega orodja in podobnih stvari, za katere je večje ali manjše povpraševanje. Temu zgledu so sledili tudi v garniziji v Črnomlju, kjer je bila v soboto, 28. februarja, ob 11. uri – licitacija pomij. Kdor je največ dal, bo imel najdebelejše prašiče.

TRADICIJA SE VRAČA – Ni še dolgo tega, ko so belokranjske ženske vsa oblačila zase, za može in otroke sešile same iz doma narejenega platna. Novi časi so prinesli nove navade in ta stari običaj je šel v pozabo. Najnovejši časi pa so prinesli tudi visoke cene za razne obrtniške usluge, tudi krojaške oziroma šiviljske. Mladi rod pa nima več poretnosti in znanja svojih dedov in babic pa tudi moda se je med tem močno spremenila, zato bo marsikateri prav prišel krojno-šiviljski tečaj, ki ga organizira „Zavod" na Kolodvorski 8.

Prometni znak, ki je včasih prepovedoval promet za vsa vozila po Ulici Mirana Jarca, sedaj tega svojega sporočila ne opravlja več. Neznanci so ga zvili, tako da sedaj kaže v drugo smer. To bi lahko razumeli tudi kot boj proti „opiju za ljudstvo", saj skrivljeni znak oznanja, da je prepovedan promet – v cerkev.

Črnomaljski poročevalec

Kot kažejo zadnji dnevi, je zima že izgubila pravo moč in nenavadno toplo vreme je poskrbelo, da vinogradi na Boldražu in v okolici že oživeli. Na sliki: kmečko dvorišče na Boldražu

TEČAJ PRVE POMOČI

Metliški občinski odbor Rdečega križa je pripravil za pripadnike in pripadnice civilne zaščite dva tečaja (20 in 80 ur) prve pomoči, na katerih bodo predavali novomeški zdravniki. Prvi tečaj – začel se je prvega marca – obiskuje 60 občanov in občank, organizatorji drugega pa pričakujejo, da se bo veščin prve pomoči na naslednjem učilo še več Metličanov.

„Z obrtjo bo drugače"

Metliško združenje samostojnih obrtnikov je med najmlajšimi sorodnimi organizacijami v Sloveniji, saj so ga prizadevni obrtniki „postavili na noge" pred dobrim mesecem. Po številnih sestankih iniciativnega odbora, obiskih v Ljubljani in Novem mestu je ideja o združenju dozorela in danes je povezanih več kot 130 obrtnikov.

„Poslej bo z metliško obrtjo drugače," je pred kratkim povedal prvi predsednik in starosta metliškega združenja Marin Črnugelj, „saj smo bili do sedaj nepovezani, nismo vedeli drug za drugega in razdrobljeni nismo predstavljali nikakršne moči. Sedaj bodo naši predstavniki sodelovali pri oblikovanju občinske politike in pri razvoju obrti, verjetno bomo organizirali nekatere potrebne gospodarske dejavnosti, močnejši bomo v SZDL, sindikatih, partiji, skrbeli bomo za redno strokovno in dopolnilno izobraževanje članov, za kulturno, športno in rekreativno dejavnost itd. Ker je letna članarina vsega 100 din, bodo v združenju sodelovali vsi metliški obrtniki. Potemtakem bo združenje nedvomno uspelo in pomagalo pri gradnji lepše občinske prihodnosti . . ."

Novi predsednik je omenil, da gre veliko zaslug za ustanovitev potrebne organizacije predvsem ing. Otmarju Šturmu, Jožetu Brodariču, Danijelu Carju, Rudiju Dimu, Branku Mežnaršiču, Janezu Pečariču, Ivanu Simoniču, Rudiju Vraničarju in še nekaterim drugim obrtnikom ter tudi predstavnikom metliške občine.

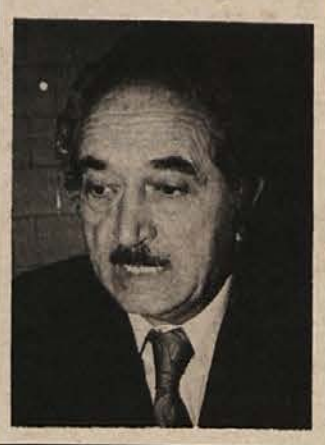

OB TEDNU RDEČEGA KRIŽA

Pred dnevi so se sestali člani izvršnega odbora metliškega Rdečega križa. Pogovarjali so se o prihodnjih nalogah in sklenili, da se bodo vključili v teden Rdečega križa z organiziranjem krvodajalske akcije, pripravili pa bodo tudi zbiranje starega papirja.

Premik v vsebini dela

Na redni letni skupščini metliškega sveta Zveze sindikatov pregledali in ocenili dosedanje delo

Prejšnji teden je metliški občinski svet Zveze sindikatov pripravil redno letno skupščino, na kateri so delegati in gostje obravnavali družbenopolitične probleme v občini, pregledali in ocenili delo sindikata v minulem letu, sprejeli delovni program in ocenili letne skupščine osnovnih organizacij.

Najprej je predsednik občinskega sindikalnega sveta Anton Pezdirc govoril o najvažnejšem področju sindikalnega dela in med drugim dejal: „Sindikalna aktivnost kljub opaznemu napredku še ni popolna, celovita in vsestranska. Nova vloga sindikatov, ki je bila opredeljena z novo ustavo in sprejeta ter potrjena na 8. kongresu ZSS, je v praksi že zaživela. Kljub temu nas čaka veliko dela. Sedaj moramo spremeniti miselnost nekaterih, ki menijo, da se mora sindikat ukvarjati zgolj s sindikalnim delom. Taki ne vedo, da je sindikat najširša razredna družbenopolitična organizacija, ki se mora prva angažirati na vseh področjih . . ."

Po poročilu je kazalo, da do diskusije ne bo prišlo, po govorih gostov pa se je seja močno in po nepotrebnem zavlekla. Verjetno je tudi sindikalna skupščina pokazala, da metliške družbenopolitične organizacije kljub uspehom večkrat ne sodelujejo najbolje. V nasprotnem primeru do dolge in včasih mučne seje sploh ne bi prišlo.

Ocena letnih skupščin osnovnih organizacij metliškega sindikata je dokazala (večina delegatov je oceno brez pripomb podprla), da imajo ponekod delavci premalo besede, da pa je kljub temu v vsebinskem pogledu precejšen napredek.

METLIKA: PLAKETA OBČINSKE SKUPŠČINE

Predsedstvo občinske konference SZDL je na nedavnem sestanku predlagalo, naj bi metliška občinska skupščina že letos začela podeljevati najvišje občinsko priznanje, plaketo skupščine. O predlogu predsedstva bodo razpravljali tudi člani izvršnega sveta, v kratkem pa bo narejen osnutek in pravilnik, ki bo določil, kdo lahko dobi priznanje. Kot kaže, bodo prve plakete podelili že letos, in sicer ob občinskem prazniku.

Ženam bo pel Slovenski oktet

V metliški občini bodo letošnji dan žena proslavili posebno slovesno, saj si svet za družbenoekonomski in politični položaj žensk metliški občinski konferenci SZDL zadal vrsto nalog.

Praznovanje bodo pripravili v vseh tozdih, ozdih in krajevnih skupnostih. Da ne bi bile proslave opravljene vse v enem dnevu, so se odločili, da bodo 8. marca praznovali že v petek, soboto in nedeljo, ko bo v domu TVD Partizan ob 18. uri osrednja občinska proslava. Organizatorji so pripravili govor, vrsto recitacij, ženam pa bodo prepevali tudi člani „Slovenskega okteta" nastop je omogočil metliški Novoteks).

Na sestanku sveta za družbenoekonomski in politični položaj žensk so povedali, da je potrebno pri praznovanju dneva žena vrniti revolucionarni pomen. Ženske so zahtevale, naj po delovnih organizacijah dela nikakor ne končajo predčasno in naj se ne razsipava z denarjem. Zato je svet poslal vsem organizacijam in krajevnim skupnostim dopis, v katerem zahteva, naj praznik proslavijo primerno.

Svet je sklenil, da bodo tudi letos predstavniki družbenopolitičnih organizacij obiskali in obdarili matere in žene padlih borcev, se v pogovoru seznanili z njihovimi težavami in jih poskušali odpraviti.

Sprehod po Metliki

LETOŠNJI PUST JE MINIL brez smeha. Stare belouške in gadje so zmrznili že pred leti, mladi pa imajo premalo vročo kri, da bi obnovili tradicijo velikih pustnih sprevodov, ki so privabili večtisočglavo množico. Časi so se spremenili in z njimi tudi ljudje, ki jim, kot kaže, ni več toliko do norčavosti, ker so preveč zavzeti z delom in vsakodnevnimi skrbmi.

V BETI SE PRIPRAVLJAJO na volitve v samoupravne organe podjetja in TOZD. Resno razmišljajo in razpravljajo o kandidatih za delegate, ki bodo naslednji dve leti v samoupravnih organih, kajti od njih bo odvisen nadaljnji razvoj samoupravljanja v podjetju. Delavski svet podjetja je razpisal volitve za 14. april.

VRSTA PRIREDITEV je namenjena praznovanju 8. marca. Gotovo pa zasluži posebno pozornost razgovor Ženska – včeraj, danes, jutri, ki so ga pripravile družbeno-politične organizacije Beti in na katerega so povabile predstavnice vseh delovnih organizacij in krajevnih skupnosti v občini. Kot gostjo so povabili na razgovor narodno herojko Maro Rupeno. Razgovor bo 4. marca 1976.

POSEBEN AVTOBUS je prejšnji teden prosvetne delavce iz Zagreb v dvorano Vatroslava Lisinskega na ogled naše prve rok opere Gubec – Beg. Prijeten in poučen izlet je pripravila Glasbena mladina Bele krajine, ki obljublja več podobnih akcij, za katere vlada večje zanimanje.

MISEL O KULTURI

V metliški občini so sredstva za kulturno dejavnost v letu 1976 zelo skromna, tako da bodo komajda zadostovala za redno delo Belokranjskega muzeja. Na vprašanje, kaj misli o takem stanju, je predsednik izvršnega odbora kulturne skupnosti odgovoril: „Z našo kulturo je takole: hitreje se oblačim, kot lahko odpremo dežnik."

SEMINAR ZA VODJE DELEGACIJ

V soboto, 28. februarja, je bil v hotelu Lahinja seminar za vodje delegacij zbora združenega dela, KS, za vodje delegacij v družbenopolitičnem zboru, vodje skupin delegacij za zbor občine in zbor združenega dela za republiško skupščino. Seminarja se je udeležilo okrog 50 slušateljev, teme pa so bile: analiza delovanja delegacij v 2-letnem obdobju, njihov pomen, vloga in metode dela; komuniciranje in obveščanje v delegatskem sistemu in v občini; podrobna obravnava delovnega programa občinske skupščine in njenih zborov za leto 1976; obravnava statuta in poslovnika občinske skupščine in zborov ter vloga in mesto delegacij v teh aktih.

Ni gledalcev

„Letos ne bo belokranjskega gledališkega abonmaja," je povedal Kamilo Wiess, direktor črnomaljskega Zavoda za kulturno-prosvetno dejavnost.

Prvi razlog, da so se odpovedali tej kulturni prireditvi, je pomanjkanje denarja. Denarja za kulturno dejavnost v občini je letos manj, gostovanja pa stanejo vsaj toliko kot lani. V preteklem letu so v Črnomlju, Metliki in Semiču v okviru belokranjskega gledališkega abonmaja videli sedem predstav, s katerimi so gostovali Šentjakobsko gledališče, SNG Drama in Mestno gledališče iz Ljubljane ter Stalno slovensko gledališče iz Trsta, za mladino pa so organizirali posebno predstavo.

Drugi razlog, da so se odpovedali abonmaju, je slab obisk predstav. „Vstopnice so bile sicer prodane, kljub temu pa je bilo precej sedežev praznih. Za 200 ljudi na predstavo pa se nam ne splača organizirati abonmaja, v okviru katerega vsaka predstava stane okoli 20.000 dinarjev," pravi Weiss. V tej ceni so všteti stroški gostovanja gledališča, najemnina za dvorano in brezplačen prevoz gledalcev iz Preloke prek Vinice ter iz Adlešič.

Letos gledališkega abonmaja torej ne bo, vendar tisti občani, ki so res zavzeti za gledališko umetnost, le ne bodo popolnoma brez tovrstne duševne hrane: Črnomaljčani bodo skupaj z Metličani organizirali eno ali morda dve mladinski predstavi, ki si jih bo lahko ogledala mladina na vseh osemletkah, ter eno gostovanje za odrasle.

Glasbene prireditve, ki so bile včasih tudi v okviru belokranjskega gledališkega abonmaja, pa je sedaj prevzela Glasbena mladina.

metliški tednik

Edina filatelistka

Dela še pri športu in drugod

Kočevski filatelisti so zelo prizadevni, kar so že večkrat dokazali s številnimi in dobro pripravljenimi razstavami v Kočevju in z udeležbo na različnih razstavah filatelističnih zbirk v domovini in tujini. Med njimi je največ mladine oziroma pionirjev, ki se tako tudi vzgajajo v dobre zbiratelje znamk oziroma filateliste.

Med starejšimi člani pa je najbolj prizadevna filatelistka Marija Andoljškova, dolgoletna tajnica na osnovni šoli Kočevje, ki že več kot 15 let dela v Filatelističnem društvu in že vrsto let vodi blagajniške posle pri društvu, skrbi, da vsi člani pravočasno dobijo vse vrste in serije novih znamk in opravlja še številne druge dolžnosti pri različnih športnih društvih oziroma dejavnostih ter drugod. Marija Andoljškova zasluži za svoje delo priznanje in javno pohvalo.

Ima tudi bogato lastno zbirko športnih znamk iz vsega sveta in zbirko vseh jugoslovanskih znamk od leta 1945 dalje. Poleg tega je Andoljškova edina predstavnica žena v tem društvu, zato ji lahko še posebej čestitamo prav sedaj ob 8. marcu, dnevu žena, in ji želimo še veliko delovnih uspehov in sreče.

VILKO ILC

Marija Andoljšek

Kočevska Tekstilana se je specializirala za proizvodnjo odej in pregrinjal ter s svojimi proizvodi lani prvič prodrla na tuje tržišče. (Foto: Primc)

Milijon dolarjev izvoza

Prispevek Tekstilane k stabilizaciji

Do leta 1975 kočevska Tekstilana ni izvažala. Lani je izvozila za več kot 700.000 dolarjev, letos pa ima že sklenjene pogodbe za izvoz odej in pregrinjal v vrednosti 900.000 dolarjev. Izvaža na konvertibilno področje, in sicer v dežele v razvoju. Z izvozom tudi pokriva uvoz reprodukcijskega materiala.

Tekstilana Kočevje je v zadnjih petih letih prerasla iz ene najbolj zastarelih tekstilnih tovarn v Sloveniji v tovarno s sodobno opremo, ki skoraj nima stroja, starejšega od pet let. Specializirala se je za proizvodnjo odej in pregrinjal. Uporablja najsodobnejše tehnološke postopke in surovine. Število zaposlenih se je v tem obdobju povečalo za 60 odstotkov, obseg proizvodnje pa je tri in pol krat večji.

Zaradi večje proizvodnje je postalo domače tržišče pretesno. Zato je kolektiv Tekstilane v stabilizacijskem programu predvidel tudi prodor na zunanja tržišča. Lani so prvič v zgodovini poslali svoje izdelke čez mejo, in sicer kar za 702.685 dolarjev. Po podatkih za lansko tričetrtletje (za vse leto še ni podatkov) je Tekstilana izvozila za 609.600 dolarjev, kar predstavlja 41 odstotkov vsega izvoza kočevske industrije ali četrtino konvertibilnega izvoza volnarske industrije Slovenije.

Letos imajo v načrtu milijon dolarjev izvoza. Doslej imajo že sklenjenih pogodb za 900.000 dolarjev, v teh dneh pa bo predvidoma podpisana pogodba za nadaljnjih 115.000 dolarjev.

To pa ni edini prispevek Tekstilane za izboljšanje plačilne bilance s tujino in k stabilizaciji. Že odobreni uvoz reprodukcijskega materiala so lani zmanjšali od 1,837.616 dolarjev na 1,254.244 dolarjev. Letos nameravajo uvoz še zmanjšati, in sicer na 800.000 dolarjev.

Če primerjamo izvoz z uvozom, ugotovimo, da je Tekstilana lani z izvozom pokrivala 56 odstotkov uvoza, letos pa bo njen izvoz za 215.000 dolarjev večji kot uvoz. To je v tekstilni industriji, če že ne edinstven, pa prav gotovo zelo redek primer.

V. R.

200 NOVIH SMUČARJEV

V februarju so učitelji telesne vzgoje na osnovni šoli Kočevje organizirali več smučarskih tečajev za učence vseh oddelkov 5. razreda osnovne šole. Doslej se je tečaja udeležilo okoli 160 učencev. Če bodo snežne razmere ugodne, se jih bo učilo prihodnji teden smučanja še okrog 60. Posamezni tečaji trajajo po teden dni.

Učenci se zberejo v šoli, kjer imajo vsak dan najprej uro pouka, nato pa se odpeljejo z avtobusom do Rogle. Nekateri učenci imajo svojo smučarsko opremo, ostali pa si jo sposodijo pri športnem društvu v šoli.

Taki tečaji so zelo koristni za otrokov razvoj. Navadno so jih organizirali med semestralnimi počitnicami. Lani in predlani tečajev ni bilo, ker je bila zima muhasta in skoraj brez snega. Letos je sneg zapadel po počitnicah, zato so organizirali le obvezne tečaje v okviru pouka telesne vzgoje.

V. ILC

DAN ŽENA: RAZSTAVA IN PROSLAVA

V počastitev letošnjega dneva žena se bo v Kočevju zvrstilo več prireditev po delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in drugod. Glavni dve prireditvi pa bosta 5. marca, ko bodo ob 18. uri odprli v Likovnem salonu razstavo likovnih del Oskarja Dolenca; ob 19. uri pa bo v Šeškovem domu osrednja proslava, na kateri bodo nastopili tudi gimnazijci, učenci osnovne šole in eden izmed pevskih zborov.

OBVEZNA PREDAVANJA

Od 9. do 25. marca bo v Kočevju več predavanj o družbeni samozaščiti, in sicer o temah: „Samozaščita prebivalstva v vojni in hudih nesrečah", „Požarnovarnostni ukrepi občanov v miru in vojni" in „Sodelovanje občanov pri gašenju požarov v miru in vojni". Predavanja bodo obvezna za vse občane, stare od 15 do 60 let, ki nimajo vojnega razporeda, in tiste, ki ne obiskujejo pouka o obrambi in zaščiti v srednjih šolah. Vsako gospodinjstvo bo dobilo obvestilo, kdaj in kje bo predavanje.

VLEČNICA DELA

Ko je zapadel nov sneg, je začela obratovati vlečnica v Dolgi vasi pri Kočevju. Cena za uporabo niti ni draga. Za 8 din dobiš bloke za 5 voženj, za 15 din za 10 voženj in za 30 din za 25 voženj. Žičnica je bila stalno zasedena. Ker je bilo veliko smučarjev, predvsem slalomistov, je bil razmeroma globoki sneg kmalu zdrsan in je popoldan že kar poledenel. Pokazalo se je, da je za Kočevje ena vlečnica premalo, saj je prostorov, primernih za postavitev, v bližini mesta dovolj in še bliže, kot je ta.

Kako bo z rekreacijo spomladi in poleti, pa je še vprašanje, saj v Kočevju nimamo nobene trim steze. Najbližja je v vasi Mozelj. Potrebna pa bi bila v bližini mesta. – Kar dobro je izkoriščen tudi pokriti bazen.

A. A.

Drobne iz Kočevja

ŽE 600 ČLANOV – Avto-moto društvo Kočevje je pretekli teden sprejelo 600-tega člana v svoje vrste. To je bil znani družbeni delavec Drago Gril, upokojeni direktor Elektra Ljubljana – enota Kočevje in predsednik Združenja zveze borcev NOV v Kočevju. Veliko je še lastnikov motornih vozil izven društva in bi AMD že letos lahko dobilo najmanj še 100 novih članov.

BOLJŠI ODVOZ SMETI – Komunalno podjetje je kupilo sodoben avtomobil za prevoz smeti. Urejen je tako, da bo odvažal odpadke iz smetnjakov, ima pa tudi še poseben prostor, kamor lahko nalaga odpadne predmete, ki so za smetnjake preveliki. Tako bo lahko odpeljal stare zaboje, posode, štedilnike, embalažo in podobno. Stanovanjske stavbe, ki nimajo dovolj smetnjakov, naj jih dokupijo.

– Zakaj praviš, da je Prešern tudi nekakšen kulturni „črni Peter"?

– Ker so kulturniki na nedavnem sestanku odbora za proslave skušali organizacijo in plačilo stroškov za proslavljanje Prešernovega dne prevaliti drug na drugega.

BRALEC NOVINAR – Novinarji za izvedbo akcije „Bralec ITD novinar" so bili v ponedeljek, 23. februarja, v Kočevju. Občani, starejši in mlajši, so kar pridno nosili svoje sestavke v hotel Pugled, kjer jih je čakala komisija uredništva. Prispevkov je bilo veliko.

ZA VARNEJŠE DELO – SGP Zidar Kočevje je imel pred kratkim že drugo predavanje o varnosti pri delu in upravljanju s stroji. Prisostvovali so mu člani kolektiva tehnične stroke. Po predavanju so delali preizkus o znanju novih predpisov.

ZNAČKARJI – Klub značkarjev bi lahko ustanovili v Kočevju. Imel bi veliko članov, saj zbira značke staro in mlado. Celo mamice in dekleta so vnete za zbiranje. Klub bi tudi omejil pretirano drago prodajanje značk. Imeli bi zamenjalne sestanke in skupno urejali zbirke ter jih pripravljali za razstavo. Klub naj bi ustanovila mladinska organizacija, saj je največ zbiralcev med mladino.

KOČEVSKE NOVICE

Iz Kolpske doline

POZABLJENO POLJEDELSTVO – Veliko naših kmetijskih površin je opuščenih. Nihče jih ne kosi in orje. Kjer je nekoč rastla lepa koruza in druge poljščine, rastejo zdaj le še koprive in grmovje. Zato pa moramo uvažati še čebulo, ki bi je gotovo tu lahko pridelali najmanj za dve republiki in zraven še marsikaj drugega. Široko zapuščeno polje se lepo vidi, ko se vozimo po novi cesti od Vasi do Broda na Kolpi pa tudi naprej do Osilnice. Le tu in tam je obdelana kakšna krpica zemlje. Seveda, ko pa smo ostali na deželi le še stari in onemogli. Ko bi imel kdo delati, bi pridelali dovolj za ljudi in živino. Še je čas, da bi našo Kolpsko dolino obnovili.

ZDRAVNIK NAJ PRIDE – Bilo bi ustreženo prebivalstvu našega dela Kolpske doline, ko bi se vsaj enkrat na teden ustavil zdravnik tudi v Kužlju za kako uro, da bi uredil manjše zadeve. Tako moramo 8 km daleč do zdravnika v Vas–Faro za kakšno malenkost. Naši ljudje so stari in se ne morejo voziti za malenkosti do zdravstvene postaje Vas.

JOŽE KRIŽ

Sodražica: katere proslave letos

Občinski praznik, 100-letnica rojstva Ivana Cankarja, krajevni praznik itd.

S predsednikom krajevne organizacije SZDL Sodražica Francem Andoljškom smo se pred kratkim pogovorili predvsem o letošnjem programu proslav, ki ga je za območje krajevne skupnosti Sodražica izdelal poseben odbor za proslave pri krajevni organizaciji SZDL. Tovariš Andoljšek nam je povedal:

„8. marca bomo proslavili dan žena.

Naslednja pomembnejša proslava bo ob prazniku občine Ribnica, 26. marcu, ko bo v Sodražici svečana seja občinske skupščine, s krajšim kulturnim programom. Delegati si bodo ogledali še Donit in Inles.

V aprilu ali maju, točen datum še ni določen, bo krenila z Gore v naši občini letošnja kurirčkova pošta. Takrat bo na Gori večja proslava. Verjetno bo to v Kržetih, kjer smo lani odkrili spominsko ploščo padlima mladinskemu in partijskemu aktivistu Albinu Videniču in aktivistu OF Petru Gorniku.

1. maja bo pohod na Travno goro, ki ga bomo organizirali ZZB, TVD Partizan, ostala društva ter delovne in druge organizacije.

10. maja bomo organizirali literarni večer v počastitev 100-letnice rojstva našega največjega pisatelja Ivana Cankarja. Ob tej priložnosti bo predvidoma tudi kviz oddaja, posvečena Cankarju; na njej bodo sodelovale ekipe vseh osnovnih šol v ribniški občini.

25. maj, dan mladosti in krajevni praznik Sodražice, bomo letos počastili še posebno svečano. Tako bo od 22. do 24. maja likovna razstava, ki jo bomo organizirali v sodelovanju z ribniško Petkovo galerijo. 24. maja zvečer bo kresovanje na Strmci. 25. maja pa bo svečana seja krajevne skupnosti Sodražica in pobratene krajevne skupnosti Poljane iz Ljubljane ter več drugih prireditev.

4. julija bo spet pohod na Travno goro, razen tega pa se bomo podobno kot lani za 22. december vključili v občinski načrt proslav.

1. novembra bo komemoracija pred spominsko ploščo pri zdravstveni postaji in na pokopališču; 29. novembra bo proslava za dan republike. Za vsako bolj oddaljeno proslavo se bomo še posebej dogovarjali in pripravili dokončen program oziroma načrt.

Naš načrt proslav in prireditev seveda usklajujemo tudi z občinskim načrtom proslav in načrti proslav ostalih krajevnih skupnosti v občini. To sodelovanje dobro poteka, saj se naših sej udeležuje tudi sekretar občinske konference SZDL Ivan Petrič."

J. P.

Franc Andoljšek: „Posebno zanimiv bo literarni večer, posvečen Ivanu Cankarju, saj se prizadevamo, da bi poslušalcem pripravili še posebno presenečenje. ."

Letošnja kurirčkova pošta bo krenila na pot z Gore nad Sodražico, kjer bo za to priložnost večja proslava pri spominski plošči padlih aktivistov Albina Videniča in Petra Gornika.

TEČAJ ZA DELAVCE

INLES Ribnica je organiziral tečaj za pridobitev polkvalifikacije. Obiskuje ga 50 delavcev, trajal pa bo do maja. Predavatelji so predvsem iz delovne organizacije. Razen strokovnih predmetov bodo udeleženci poslušali še predavanja o osnovah samoupravljanja, osnovah ekonomike (gospodarjenja), tehnologiji (proizvodnem procesu oziroma predelavi surovin v izdelke), pa tudi o slovenskem jeziku.

M. G.

Pred praznikom

Za občinski praznik seja v Sodražici, obeležje v Žlebiču, pohod v Jelenov Žleb in občinska priznanja

Sestal se je odbor za pripravo praznovanja 26. marca, ribniškega občinskega praznika. Dogovorjeno je bilo, da bodo praznovanja od 24. do 28. marca. Praznovanje se bo začelo z razstavo risb šolske mladine na temo bojev v Jelenovem žlebu in bo odprta 24. marca v Petkovi galeriji.

Letos bo svečana seja vseh zborov občinske skupščine na sam dan praznika, se pravi 26. marca, v Sodražici. Po seji bo kratek kulturni program, nato pa si bodo delegatje in gostje ogledali tozda Donit in Inles v Sodražici.

Osrednja proslava ob letošnjem občinskem prazniku bo v soboto, 27. marca, ko bo v Žlebiču odkrito obeležje v počastitev vseh prehodov partizanskih enot prek železniške proge. Isti dan bo tudi tradicionalen pohod po poteh 4. brigade. Na pot bodo krenili iz različnih smeri v Jelenov žleb, zbrali pa se bodo pred spomenikom pri breznu. Na ta dan bo krenila v Jelenov žleb tudi motorizirana kolona članov AMD. Udeleženci bodo položili vence k spomeniku v Jelenovem žlebu.

Občinske proslave bodo zaključene s tradicionalnim rokometnim turnirjem.

Odbor za pripravo praznovanj ob občinskem prazniku je menil, da se mora v kratkem sestati komisija, ki bo sklepala, komu bodo letos podeljena občinska priznanja.

F. ŽELEZNIK

Salamiada pri Cenetu

Ni pomembno zmagati, ampak predvsem sodelovati

Iz zanesljivih virov smo zvedeli, da bo letos prvič „Salamiada" tudi v Ribnici, in sicer že ta mesec, se pravi marca, v gostilni pri Cenetu.

Na „Salamiadi" bodo razstavili, poizkusili in ocenili salame in kranjske klobase, ki jih bodo prinesli v oceno izdelovalci iz vse ribniške občine. Znano je, da delajo posamezniki odlične salame in kranjske klobase ne le v Ribnici, ampak še v Dolenjih Lazih, Sodražici, Loškem potoku, Rakitnici in drugod. Strokovna komisija bo podelila za najboljše tri izdelke diplome.

Čeprav je to prva „Salamiada" v ribniški občini, upajo organizatorji, da bo udeležba dobra. Strokova ocena pa bo spodbuda vsem, da bodo v bodoče izdelovali še boljše salame in klobase. Koristna bo tudi izmenjava mnenj izdelovalcev.

Prireditev bo gotovo tudi zanimiva. Pred dvema letoma si je namreč skupina izdelovalcev salam ogledala kočevsko „Salamiado" in takrat ni bilo veselo le zaradi dobrih suhomesnih dobrot in kapljice, ampak predvsem zaradi prijetnega razpoloženja, za katero so poskrbeli prav sedanji organizatorji prve ribniške „Salamiade".

J. P.

SODRAŠKA MREŽA

IZKUPIČEK ZA OPREMO – Sodraške organizacije so sklenile opremiti sejno sobo v zadružnem domu. Za to bodo porabile dobiček, ki so ga imeli s silvestrovanjem, ki sta ga organizirala Partizan in mladinska organizacija.

ŠPORTNE IGRE – V Sodražici bodo v sodelovanju s krajevno skupnostjo tozd INLES, tozd DONIT in TVD Partizan organizirali športne igre oziroma troboj v kegljanju, namiznem tenisu, streljanju, balinanju, šahu in rokometu. Seveda se bodo delovni kolektivi udeležili tudi občinskih delavskih športnih iger.

PRIKOLICO KUPUJEJO – Pri tozdu INLES so sklenili, da bodo letos kupili družinsko prikolico in jo postavili v enem izmed letoviških krajev. Tako bo več članov kolektiva oziroma njihovih družin lahko poceni letovalo. Sindikalna organizacija v tem tozdu je vnesla v delovni program za letos tudi en izlet, vendar se še niso odločili, kam bodo krenili.

POCENI MALICA – V tozdu INLES namenijo ves regres za prehrano svoji obratni menzi. Tako dobi vsak zaposleni poceni malico, saj prispeva zanjo (razen tega regresa) le še dinar na dan, čeprav velja malica okoli 10 din. Kdor prinese potrdilo, da mu je potrebna dietna prehrana, pa dobi bon za nakup živil.

VELIKO SMUKE – Sodraški Partizan je pred kratkim organiziral tekmovanje v smuku, skokih in veleslalomu, ki je bilo v Izverju. Tekmovalci so bili razdeljeni v štiri starostne skupine.

– Zakaj ribniški komisiji za družbeni nadzor ni treba nič delati?

– Ker opravi neki penzionist vse njeno delo, saj pridno pošilja prijave na razne organe.

REŠETO

PROSTA DELOVNA MESTA!

‚SOP'
SPECIALIZIRANO PODJETJE ZA INDUSTRIJSKO OPREMO, KRŠKO, Gasilska 3

Delavski svet DO, delovna skupnost skupnih služb, razpisuje delovna mesta:

1. GLAVNEGA DIREKTORJA DO

Pogoji:
- da ima kandidat visoko izobrazbo strojne ali ekonomske smeri,
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na vodilnem delovnem mestu,
- aktivno znanje enega tujega jezika,
- da ima organizacijske in poslovne sposobnosti,
- da je družbenopolitično aktiven.

2. VODJA FINANČNO–KOMERCIALNE SLUŽBE

Pogoji:
- da ima kandidat visoko ali višješolsko izobrazbo ekonomske smeri,
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na ustreznem delovnem mestu,
- aktivno znanje enega tujega jezika,
- družbenopolitično aktiven.

3. VODJA KADROVSKO–SPLOŠNE SLUŽBE

Pogoji:
- da ima kandidat višjo (ekonomska, pravna ali organizacijska smer) ali srednješolsko izobrazbo,
- nekaj let delovnih izkušenj na ustreznem delovnem mestu,
- moralnopolitična neoporečnost.

4. KORESPONDENTA FINANČNO–RAČUNOVODSKE SLUŽBE

Pogoji:
- da ima ekonomsko srednjo šolo,
- 3 leta delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu.

5. SALDAKONTISTA

Pogoji:
- da ima kandidat srednješolsko izobrazbo,
- nekaj let delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu.

6. BLAGAJNIKA

Pogoj:
- da ima kandidat srednjo šolsko izobrazbo,
- nekaj let delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu.

7. KORESPONDENTA SPLOŠNE SLUŽBE

Pogoji:
- da ima kandidat ekonomsko srednjo šolo ali 4-letno administrativno šolo,
- nekaj let delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu,
- obvezno znanje strojepisja in stenografije.

8. ADMINISTRATORJA

Pogoj:
- da ima kandidat 2-letno administrativno šolo,
- nekaj let delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu.

Za delo na delovnih mestih pod zaporedno številko 4., 5., 6., 7. in 8. se zahteva 3-mesečna poizkusna doba.

Stanovanj nimamo.

Ponudbe s kratkim življenjepisom, podatki o strokovni izobrazbi in dosedanjem delu naj pošljejo kandidati v 15 dneh po dnevu razpisa Kadrovski službi „SOP", specializirano podjetje za industrijsko opremo, Krško, Gasilska 3.

PROSTA DELOVNA MESTA!

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO

objavlja naslednja delovna mesta:

1. 2. DELOVNI MESTI STROJNEGA KNJIGOVODJA V RAČUNOVODSTVU GG,
2. 2 DELOVNI MESTI KNJIGOVODJA V RAČUNOVODSTVU GG,
3. 1 DELOVNO MESTO KNJIGOVODJA V OBRATU ZA KOOPERACIJO STRAŽA
4. 1 DELOVNO MESTO KNJIGOVODJA V OBRATU ZA KOOPERACIJO ČRNOMELJ

Pogoji za sprejem:
pod 1.: srednja administrativna ali srednja ekonomska šola z 1–3 leti prakse pri strojnem knjiženju;
pod 2. – 4. ekonomska srednja šola z 1 – 3 leti prakse v knjigovodstvu.

Ponudbe z opisom dosedanjega dela pošljite v roku 10 dni po objavi na naslov Gozdno gospodarstvo, Novo mesto, Gubčeva 15".

LICITACIJA!

ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE

razpisuje javno licitacijo za odprodajo naslednjih rabljenih osnovnih sredstev:

1. točilniški pult – retropult
2. pralni stroj Himo – 2 kosa
3. peč za centralno kurjavo
4. postelje, vzmetnice, žimnice
5. omare, mize, stoli
6. kotel (400 litrov)

Javna licitacija bo 13. 3. 1976 ob 15. uri v Zdravilišču Šmarješke Toplice. Tel.: (068) 84–900.

PROSTA DELOVNA MESTA!

LESNINA LJUBLJANA, TOZD SOPOTA, RADEČE

razpisuje naslednja prosta delovna mesta:

1. TEHNIČNI VODJA
2. MATERIALNI KNJIGOVODJA
3. VEČ KV MIZARJEV
4. VEČ NKV DELAVCEV OZ DELAVK

Pogoji:
1. visoka šolska izobrazba lesne smeri, 2 leti delovnih izkušenj; višja šolska izobrazba lesne smeri, 5 let izkušenj, na podobnih delovnih mestih. OD po pravilniku, stanovanje zagotovljeno;
2. ekonomska srednja šola ali druga srednja šola, 2 leti delovnih izkušenj na podobnih delovnih mestih;
3. KV mizarji. Zaželena praksa;
4. za delo v proizvodnji

Za vsa delovna mesta je pogoj 3-mesečna poizkusna doba. Osebni dohodek po pravilniku. Pismene ponudbe pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Svet za medsebojna razmerja, LESNINA LJUBLJANA, TOZD SOPOTA, RADEČE

SPREMENJEN DELOVNI ČAS

ljubljanska banka

PODRUŽNICA NOVO MESTO

obvešča občane o
SPREMENJENEM DELOVNEM ČASU
za stranke v svojih poslovnih enotah:

Ekspozitura METLIKA:

ponedeljek, četrtek in petek:	od 6.30 do 13. ure
torek in sreda:	od 6.30 do 17. ure

Ena sobota v mesecu od 7.–10. ure (po izplačilu OD v OZD).

Ekspozitura STRAŽA, TREBNJE, MIRNA:

ponedeljek in sreda:	od 6.30 do 15. ure
torek, četrtek in petek:	od 6.30 do 13. ure

Ena sobota v mesecu od 7. do 10.30.

PROSTO DELOVNO MESTO!

Občinsko sodišče v Novem mestu
objavlja prosto delovno mesto

STROJEPISKE.

Zaželena je srednješolska izobrazba ali vsaj dveletna administrativna šola.
Kandidat mora opraviti preizkusni izpit po nareku in v prepisu.
Poskusna doba traja tri mesece.
Osebni dohodek po samoupravnem sporazumu.
Stanovanja ni.
Priglasitveni rok je 14 dni po objavi.

DOLENJSKI LIST
vaš informator

PROSTA DELOVNA MESTA!

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve pri

OBČINSKI SKUPŠČINI NOVO MESTO

RAZPISUJE
naslednji vodilni delovni mesti:

1. RAVNATELJA Gimnazije Novo mesto
2. RAVNATELJA Kmetijskega izobraževalnega centra Grm — Novo mesto

Pogoji:
Za vodilno delovno mesto pod 1. veljajo pogoji po 56. členu zakona o srednjem šolstvu.
Za vodilno delovno mesto pod 2. pa morajo kandidati imeti končano drugo stopnjo visokošolskega študija agronomske fakultete, predpisano pedagoško izobrazbo in strokovni izpit ter najmanj 5 let pedagoške ali 10 let kmetijske prakse.
Kandidati morajo biti splošno družbeno-politično razgledani in aktivni ter imeti organizacijske sposobnosti za navedeni vodilni delovni mesti.

Ponudbe je treba dostaviti 30 dni po objavi razpisa s kratkim življenjepisom in dokazili o strokovni izobrazbi ter delovnih izkušnjah Komisiji občinske skupščine Novo mesto za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve.

PROSTA DELOVNA MESTA!

GOSTINSKO PODJETJE „LJUBLJANA"
TOZD gostilna „LOVEC"
Trg MDB 1 – Ljubljana

vabi k sodelovanju za nedoločen čas

– KV KUHARICE
– KUHARSKE POMOČNICE

Ponudbe sprejema TOZD gostilna „Lovec", Ljubljana, Trg MDB 1, telefon: 20–423

PROSTO DELOVNO MESTO!

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA SEVNICA
razpisuje prosto delovno mesto

KV ali PK KUHARICE
za polovičen delovni čas, za nedoločen čas.

Prijave sprejema Posebna osnovna šola Sevnica 15 dni po objavi.
Nastop službe po dogovoru.
Obvestila o izbiri kandidatov bo šola poslala vsem prijavljenim v sedmih dneh po izbiri kandidata.

KRKA, TOZD Zdravilišča
DE KAVARNA
Glavni trg, Novo mesto

proda takoj

RABLJEN TOČILNI PULT–ŠANK.

Ogled možen v kavarni na Glavnem trgu 11.

DOLENJSKI LIST

Kam s krompirjevimi odpadki?

Resno mirensko vprašanje: kam s kupom težkim do 1960 ton?

V začetku februarja je bilo v Ljubljani več dni trajajoče posvetovanje o predelavi sekundarnih surovin, o koristni uporabi industrijskih in drugih odpadkov, kar je zelo pomembno in aktualno ne le iz narodnogospodarskih razlogov, temveč zlasti še zaradi nujnega večjega varstva narave. Med več kot 200 referati, ki so jih prebrali ali predložili na posvetovanju, je bil tudi referat o uporabi krompirjevih olupkov v tovarni krompirjevih izdelkov. Soavtorja te raziskave inž. Toneta Kotarja, tehničnega vodjo tovarne za predelavo krompirja v krompirjeve kosmiče na Mirni, smo zaprosili, naj za naš list napiše pričujoč prispevek.

Od leta 1972 imamo na Mirni zgrajeno prvo jugoslovansko tovarno za predelavo krompirja v krompirjeve kosmiče za pire z letno kapaciteto 14.000 ton. Tovarna je postala nepogrešljiv člen v verigi kmet–proizvajalec–predelava–plasma. O njenem pomenu smo dosti pisali tudi v našem časopisu. Tudi o težavah v letošnjem letu, ko je veliko pomanjkanje krompirja, predvsem v krajih zunaj Slovenije, onemogočilo kakršno koli predelavo krompirja, smo seznanjeni.

Zanimivo bi bilo morda kaj več zvedeti o odpadkih, ki nastanejo pri tej predelavi, ter o možnostih za koristno izrabo le-teh. Moramo se zavedati, da je treba čimprej spremeniti miselnost, da so odpadki le za odmetavanje in ne dragocena surovina za drugo industrijo, druge izdelke, ki jih danes morda uvažamo. Če prištejemo tem koristim še koristi glede varstva okolja, nam mora biti še toliko bolj važno, da koristno dodelamo, uporabimo in porabimo vse odpadne industrijske produkte, v našem primeru pri predelavi krompirja.

Februarja je bil v Ljubljani simpozij, na katerem so bili podani številni referati o tovrstni problematiki. Med njimi je bil tudi referat o možnostih porabe krompirjevih odpadkov, katerega si malo natančneje oglejmo tudi mi.

KAKŠNE ODPADKE DOBIMO?

Pri predelavi krompirja v kosmiče za pire dobimo naslednje vrste in količine odpadkov:

a.) pri lupljenju nastane približno 6–7 % olupkov; pri polni izkoriščenosti naših kapacitet torej okoli 900 ton na leto;

b.) iz olupljenega krompirja se na posebnem prebiralnem traku izbirajo neprimerni gomolji (gnili, zeleni, itd.), kar da nove količine odpadkov. Ta količina je v posameznih letnih časih zelo različna. Najmanjša je v jeseni in največja spomladi, po daljšem skladiščenju krompirja. Povprečje je nekje med 3–5 %, kar nam da novih 400–700 ton odpadkov na leto;

c.) pri sušenju zgnetenega krompirja v končni izdelek dobimo iz sušilnih valjev približno 2 % kuhanega krompirja malo slabše kvalitete, torej ponovno 300 ton;

d.) pri dokončni pripravi končnega izdelka in pri njegovem pakiranju nastanejo še odpadni kosmiči. Teh je približno 3 %, vendar računamo od letne proizvodnje gotovega izdelka 2000 ton (razmerje krompir:kosmiči je namreč 7:1) – torej nastane tudi okoli 60 ton teh odpadkov.

Če vse to seštejemo, vidimo, da je količina vseh odpadkov skupaj v enem polnem obratovalnem letu 1660 do 1960 ton.

Pri vsem tem pa moramo poudariti, da je kapaciteta te tovarne za predelavo krompirja majhna, vendar že te količine odpadkov predstavljajo precej velik kup. Po drugi strani imajo vsi ti odpadki vsak svoje določene vrednosti, zaradi česar bo nujno in koristno to izkoristiti, saj je za to več možnosti.

Takoj naj povemo, da so odpadki pod c.) in d.) direktno uporabljivi za živalsko krmo in le-te za razne protiusluge iz tovarne že od samega začetka jemlje KG Slovenska vas pri KPD Dob pri Mirni, s čimer je bila najdena rešitev ugodna za obe strani. Rešeno pa še nimamo vprašanje odpadkov pod a.) in b.) in je odlaganje na določenih mestih lahko res samo začasna rešitev. Kakšne možnosti imamo za te odpadke?

TRI MOŽNOSTI

1.) Dodelava v živalsko krmo. Združene odpadke vseh vrst, pomešane še z drugimi snovmi – sveža trava, detelja, razne kemične hranljive substance – se na posebnem valju, prirejenem za tako sušenje, posušijo, pakirajo in prodajajo za živalsko krmo. Potrebna bi bila precejšnja investicija, ki jo TOZD sama ne bi zmogla. Ker izdelek sam ne krije stroškov, so po svetu – vsaj v tistih primerih, ki so nam poznani – rešili to dodelavo tako, da je subvencionirana od države oz. od tistih njenih fondov, namenjenih za pospeševanje in zaščito kmetijstva. Delež države je lahko različen, marsikje gre do 100 %, učinek pa je večkraten: odpadkov ni, okolju je prizanešeno, po potrebi se lahko predelajo tudi odpadne količine krompirja iz skladišč ali viški, ki jih ni možno nikjer uporabiti, tako krompirja kot tudi drugih pridelkov, kmetje dobijo po dogovorjeni ceni, ki je daleč izpod dejanske, krmo za živali. Na ta način n.pr. v Franciji še posebno v manj razvitih predelih kmetom omogočajo obstoj in preprečujejo njihov odhod. Predvidevamo, da bi bil v naših razmerah tak način sodelovanja tudi možen, saj bi se prav v tem pokazala najvišja stopnja sodelovanja vseh dejavnikov, zainteresiranih za napredek kmetijstva. O tem bomo morali v bližnji prihodnosti kaj reči in storiti!

Kot konkreten primer navedimo nemško firmo REINHOLD STOEVER iz mesta ALDRUP, ki ima kapaciteto predelave krompirja v pommesfrites, in sicer za 50.000 ton svežega krompirja na leto. Odpadke porabijo na priključenem kmetijskem obratu, ki ima 10.000 prašičev, katere potem zopet v priključenem mesnopredelovalnem obratu uporabljajo naprej.

2.) Ena od možnosti uporabe krompirjevih odpadkov je tudi predelava v špirit, ki je zaradi bližine destilacije „DANA" – Mirna za nas še posebno zanimiva. V tej smeri so bili narejeni tudi prvi poskusi. Dva študenta biotehniške fakultete v Ljubljani – tov. Marinka Bregar in tov. Igor Brulc – sta vzela to tematiko za svoji diplomski deli. Rezultati so pokazali, da je predelava večine odpadkov v špirit možna, eni so bolj, drugi manj primerni. Za tako predelavo pa so potrebne dodatne investicije, za katere pa rentabilitetni izračun še ni narejen. Ekonomičnost te predelave bistveno zavisi od cene melase ter prevoznih stroškov za melaso, ki se sedaj predvsem uporabljajo za špirit. Tudi na tem področju še ni rečena zadnja beseda, še posebno ker sta obe strani zainteresirani za nadaljnji razvoj na tem področju. Poudariti pa moramo že sedaj, da bi morali v slučaju tovrstne predelave odpadkov imeti na razpolago viške manjvrednega krompirja po izredno nizkih cenah, ki bi jih tudi predelovali na ta način, da bi se nova investicija v destilaciji splačala. S povečanimi hektarskimi donosi krompirja bomo gotovo dobili tudi te količine; kdor ne verjame, pa si naj kar poskuša predstavljati, koliko krompirja se tudi – iz tega ali onega vzroka – zmeče stran, posebno v pomladanskih mesecih.

3.) Eden od najpreprostejših načinov izrabe odpadkov je direktno raztrosenje po kmetijskih površinah ali predhodno kompostiranje in naknadno raztrosenje. Večjih praktičnih koristi pri tem ni, predvsem je to rešitev za določeno obdobje in za manjše predelovalne kapacitete, kamor spadamo tudi mi. Zato za en del odpadkov – olupki in obrezki – tudi uporabljamo ta način, medtem ko smo izrabo drugih odpadkov rešili na način, ki je mnogo bolj koristen.

Z omenjenim sestavkom smo želeli nekoliko obširneje nakazati problematiko odpadkov predelave krompirja. Najustreznejšo rešitev verjetno ne bo tako lahko najti. Gotovo pa je reševanje te problematike po eni strani zanimivo, po drugi strani pa iz več razlogov tako potrebno in koristno, da ji bomo posvečali vsi odgovorni še več pozornosti, o vsem zanimivem pa tudi obveščali vse zainteresirane. Pričakujemo tudi predloge drugih, ki imajo podobno problematiko, kajti mnogokrat so prav skupne rešitve med najboljšimi.

ANTON KOTAR,
dipl. ing. chem.

Ne smemo ga pozabiti

V NOB smo izgubili veliko sposobnih in zaslženih izobražencev, ki so kot aktivisti delovali v raznih krajih Slovenije. Nekateri med njimi so zaradi naše malomarnosti ostali nepoznani, čeprav so veliko naredili za NOV in so celo žrtvovali svoja življenja za svobodo. Eden takih je bil tudi diplomirani pravnik, sodnik Anton Mišič, katerega 70-letnico rojstva in 32. leto po njegovi smrti pišemo letos.

Anton Mišič se je rodil 1906 v Češči vasi. Gimnazijo je dokončal v Novem mestu, diplomiral pa je na pravni fakulteti v Ljubljani. Kot sin kmečkih staršev je spoznal številne krivice v takratni družbi, zato se je kmalu vključil v napredne študentske organizacije, postal član SKOJ in kasneje KPJ.

Že prvi dan okupacije, ki ga je po večkratnih premestitvah iz kraja v kraj dočakal na Bledu, so ga iskale gestapovske enote, a mu je uspelo pobegniti v Zalog, kamor so se bili preselili njegovi starši. Ker je dobro poznal politični položaj v Sloveniji, se je hitro povezal s sekretarjem komiteja v Novem mestu Dušanom Jerebom ter pričel uspešno delovati pri organiziranju OF ter vaških straž po vaseh občine Prečna. Na podstrešju mlina v Zalogu si je uredil skrivno sobo, v kateri je imel tudi radijski aparat, ki mu je služil kot pomemben vir novic, dogodkov in ostalih pomembnih stvari; le-te je koristno uporabil za širjenje napredne propagande. Pri tem delu mu je pomagala žena, ki je marljivo pretipkavala gradivo in ga razmnoževala. V Mišičevem domu so se dostikrat zbrali na sestanke partijski in partizanski voditelji, prav tako pa je bil Mišičev mlin pomembna postaja za prenašanje raznega materala, orožja in municije iz Novega mesta do partizanske baze na Frati. V mlinu so tudi mleli žito za partizane.

Do poletja 1942 se je osvobodilno gibanje na Dolenjskem tako okrepilo, da so Italijani v strahu za svoj garnizon v Straži močno zastražili železniško progo Novo mesto–Straža; pri tem so uporabili Mišičev mlin za postojanko. Ker so okupatorji prišli na sled temu, kar se je v mlinu dogajalo, se je moral Anton Mišič umakniti v ilegalo.

Vse do svoje smrti je Anton opravljal pomembne naloge v rajonskem odboru OF in v okrožnem komiteju. Zelo uspešno je usposabljal mlade aktiviste na terenu, saj je bil kot predvojni marksist dobro seznanjen z zgodovino delavskega gibanja, hkrati pa je temeljito poznal domače razmere.

27. marca 1944 ga je doletela prezgodnja smrt. Prenočeval je v Kulovčevi zidanici nad Stražo pri Dolenjskih Toplicah. Nekdo ga je izdal in novomeški domobranci so ga neopaženo obkolili. Mišič je poskušal pobegniti, vendar so ga med streljanjem težko ranili in ujeli živega. Potem se je začelo mučenje; Antonu so najprej prebodli oči, govoreč: „Da ne boš videl, sodnik, kdo te obdeluje!" Z udarci so mu izbili zlate zobe, nakar so ga zverinsko zaklali. Njegovo truplo so slekli ter ga odvrgli v vinograd.

Tako je mučeniško ugasnilo življenje komunista in pravičnega ljudskega sodnika Antona Mišiča.

KAREL JAKŠE
Zagreb

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V času od 19. do 25. februarja so v novomeški porodnišnici rodile: Anica Klobučar iz Uršnih sel – Ireno, Majda Kadič iz Vinice – Miljenka, Marija Bohte iz Zavinka – Andrejo, Marija Rozmansz Rake – Boruta, kAmalija Jenkole iz Dvora – Ljubico, Jožica Vavpič iz Vrhovega – Matejo, Dragica Gorše iz Črnomlja – Edito, Antonija Stezinar s Trate – Lidijo in Aleša, Marija Butala iz Črnomlja – Andrejo, Marija Gregorčič iz Smolenje vasi – Jožico, Marija Berkopec iz Dolenjskih Toplic – Ksenijo, Marta Starčevič iz Zagreba – deklico, Hilda Lah iz Okroga – Alenko, Marija Slak iz Gornjih Ponikev – Boštjana, Marica Keser iz Vinice – Alenko, Karolina Vratarič iz Žužemberka – Suzano, Jožica Zorko iz Grobelj – Andreja, Ana Šimec iz Črnomlja Sašo, Anica Plut iz Metlike – Natašo, Terezija Kralj iz Mocvirja – dečka, Francka Jerič iz Tomažje vasi – deklico, Vitoslava Jakša iz Krškega – deklico. Čestitamo!

DOLENJSKI LIST

ZAHVALA

Ob bolečih izgubi naše ljubljene žene, mame, babice, prababice, sestre, tete in svakinje

PAVLE VOVK

z Dvora

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, ki ste jo v tako velikem številu spremili na zadnji poti, ji poklonili toliko lepega cvetja, ki ga je tako ljubila, in nam ustno ali pismeno izrazili sožalje. Najlepše se zahvaljujemo za vso skrb in zdravniško pomoč med težko boleznijo dr. Starcu ter drugemu zdravniškemu in strežnemu osebju interne bolnišnice Novo mesto ter postaji milice Žužemberk. Hvala Gasilskemu društvu in Zvezi borcev Dvor za spremstvo na zadnji poti, župniku Jakošu za opravljeni obred ter sosedi Štefki Hrovat, ki je tako požrtvovalno pomagala v času bolezni. Vsem in vsakemu posebej še enkrat prisrčna hvala.

Žalujoči: mož Viktor, sinova Roman in Miha ter hčerka Malka z družinami, sestra Tončka in drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob izgubi naše drage mame in stare mame

MARIJE BLAŽIČ

roj. BEVC
iz Ždinje vasi 1

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste jo spremili na zadnji poti in ji darovali cvetje. Za pomoč in tolažbo v najtežjih trenutkih smo posebno hvaležni sorodnikom in sosedom, duhovnikom pa za opravljen obred in lepe poslovilne besede. Osebju splošne bolnišnice Novo mesto se zahvaljujemo za prizadevnost in lajšanje bolečin v dneh težke bolezni.

BLAŽIČEVI

Ždinja vas, 29. februarja 1976

ZAHVALA

Ob boleči, nenadni smrti našega dragega moža, očeta, sina, brata, strica in svaka

SLAVKA MOŽETA

iz Stopič

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste pokojniku v tako velikem številu darovali vence in cvetje, nam izrazili sožalje in ga spremili na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni podjetjem Vodovod, tovarna zdravil Krka, Novoteks, Novomontaža, Tobak, sošolcem I. c razreda vajenske šole in gasilskemu društvu Stopiče ter sosedom za pomoč v težkih trenutkih. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Slavka, sin Slavko, mama, ata, bratje in sestra z družinami ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob bolečih izgubi dragega moža, ata in starega ata

CIRILA LEGANA

po domače Piltaverjevega
iz Žužemberka 68

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali, nam izrazili sožalje, darovali cvetje in pokojnika spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo vsem sosedom za nesebično pomoč, kolektivom Gorjanci–TOZD Avtobusni promet Novo mesto, Krka–TOZD Biokemija, Iskra–TOZD KEKO Žužemberk in IMP Trata Ljubljana–Šentvid za podarjene vence. Najlepše se zahvaljujemo pevcem iz Žužemberka za poslovilne pesmi ter župniku Antonu Jakošu za pogrebni obred. Vsem še enkrat prisrčna hvala!

Žalujoči: žena Kristina, sinovi Ciril, Branko in Stanko ter hčerka Tinca z družinami

ZAHVALA

Ob bolečih izgubi dobrega moža, očeta, brata, dedka, svaka in strica

FRANCA JUDEŽA

Pristava 4

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje, nam izrekli sožalje. Posebna hvala Gasilskemu društvu Mokro polje in Orehovica ter podjetjem Perutnina Ptuj, Iskra Šentjernej, Novoteks Novo mesto, ŠGP Pionir, Labod in Splošna bolnica. Topla hvala župniku in kaplanu za opravljeni obred ter vaščanom za vso pomoč.

Žalujoči: žena Marija, brat Tone, otroci: Franci, Jože, Marija, Jožica, Slavka, Olga, Slavko z družinami, Karlinca, Ivan, Ciril, Vera, Nevenka ter dvanajst vnučkov in drugo sorodstvo

Pristava, 24. februarja 1976

ZAHVALA

14. februarja 1976 smo se z bolečino v srcu mnogo prezgodaj poslovili od naše drage žene, mamice in zlate stare mamice

ANE DRAGOVAN

roj. PAGON 16. 6. 1911
iz Gornje Lokvice pri Metliki

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste nam pomagali v teh težkih trenutkih, nam izrazili sožalje, darovali vence in cvetje in jo v tako velikem številu spremili na njeni zadnji poti. Iskrena hvala članom kolektivov Mercator Metlika, Iskra Semič in obrat Črnomelj, IMV-obrat Suhor, organizacijam ZB in SZDL, vaščanom vasi Lokvice in vseh sosednjih vasi, vaščanom vasi Praprota, Stranske vasi in Gradca. Iskrena hvala kaplanu iz Metlike za lepo opravljeni obred.

Za njo žalujejo: mož Franc, sinovi Franci, Stane, Tone, Ivan, Lojze, hčere Anica, Milenca, Marija in Ivanka z družinami ter drugo sorodstvo

Lokvica pri Metliki, dne 14. februarja 1976

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 4. marca – Kazimir
Petek, 5. marca – Janez
Sobota, 6. marca – Danica
Nedelja, 7. marca – Felicita
Ponedeljek, 8. marca – Dan žena
Torek, 9. marca – Frančiška
Sreda, 10. marca – Makarij
Četrtek, 11. marca – Krištof

LUNINE MENE

9. marca ob 5.38 uri – prvi krajec

KINO

BREŽICE: 5. in 6. 3. angleški barvni film Zločin v Orient expresu. 7. in 8. 3. ameriški barvni film Texas expres. 9. in 10. 3. ameriški barvni film Svet abota in kastela.

ČRNOMELJ: 5. 3. ameriški barvni film Zadnja prilika. 7. 3. ameriški barvni film Sin poglavarja Masajev. 10. 3. jugoslovanski barvni film Babje leto.

KOSTANJEVICA: 7. 3. francoski barvni film Vozniško dovoljenje.

KRŠKO: 6. in 7. 3. ameriški film Tarzanova borba za življenje. 10. 3. ameriški film Najsmešnejši človek na svetu.

MIRNA: 6. in 7. 3. ameriški film Odrešitev.

NOVO MESTO, KINO KRKA: Od 5. do 9. 3. domači barvni film Rdeča zelmlja. 7. 3. slovenski barvni film – matineja Srečno Kekec. 10. in 11. 3. francoski barvni film Manekenka in minister „gosposka".

RIBNICA: 6. in 7. 3. ameriški barvni film Avanturisti.

SEVNICA: 6. in 7. 3. švedski film Ključ za vsaka vrata. 10. 3. jugoslovanski film Strah.

TREBNJE: 6. in 7. 3. angleški barvni fantastični film Nagnenje za vampirjem.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

ZAPOSLIM slikopleskarja, KV ali priučenega. Nudim stanovanje. Klobučar, Smrekarjeva 30, Ljubljana.

IŠČEM žensko, ki ima veselje do kuhanja in vrta. Lahko je tudi mlajša upokojenka. V tednu je dva dni prosta. Fani Košak, gostilna, Novo mesto.

MLAJŠE DEKLE zaposlim za pomoč v bifeju, kuhinji in pri varstvu štiriletne punčke (nekaj ur na dan). Mesečni prejemki 1.500,00 din ter brezplačna hrana in stanovanje. Nedelje proste. Lahko se tudi priučite v gostinstvu. Prijavite se osebno ali pismeno na naslov: Bife Bernarda Nučič, Ljubljana, Ul. Pohorskega bataljona 139, telefon 343–023.

UPOKOJENKA IŠČE mlajši zakonski par, ki bi ji stregel. Po smrti zapustim hišo in posestvo. Naslov v upravi lista (701/76).

TAKOJ zaposlim priučenega tesarja. Golob, Šentjernej 162.

SLUŽBO IŠČE

HONORARNO sprejmem strojepisna in knjigovodska dela. Naslov v upravi lista (683/76).

V VARSTVO sprejmem 2 otroka. Velika Bučna vas št. 35, Novo mesto.

STANOVANJA

MLAD zakonski par išče neopremljeno enosobno stanovanje v Novem mestu. Ponudbe na telefon 85–530.

V OPREMLJENO sobo vzamem sostanovalca. Naslov v upravi lista (645/76).

NUJNO POTREBUJEM garsonjero ali večsobno stanovanje v Novem mestu ali bližnji okolici. Naslov v upravi lista.

OLDAM veliko prazno sobo s centralnim ogrevanjem in souporabo kopalnice. Naslov v upravi lista (721/76).

Motorna vozila

POCENI prodam avto Zastava 750, letnik 1970, zaradi odhoda k vojakom. Registracija in tehnični pregled do decembra 1976. Cveto Golc, Višelnica 15, Zg. Gorje–Bled.

PRODAM SEAT 850/1969. Cena 4.500 din. Primož Rabzelj, Škocjan 21.

PRODAM NSU 1200 C, letnik 1969. Bukovec, Dvor 29, Dvor pri Žužemberku.

PRODAM ZASTAVA 750, letnik 1966 v voznem stanju. Janez Janc, Gor. Vrhpolje 31, Šentjernej.

PRODAM osebni avto Ford Taunus M 12 z rezervnimi delj. Hladin, Novo mesto, Ul. Majde Šilc 4.

PRODAM nemški traktor znamke Lanz, 18 KM, generalno popravljen, s koso, jermenico in cirkularko. Naslov: Anton Stojnič, Grabrovec 20, 68330 Metlika.

PRODAM traktor Deutz 20 K z vsemi priključki. Naslov v upravi lista (680/76).

UGODNO prodam osebni avto DKW auto Union 1000 S, registriran za leto 1976, v voznem stanju. Informacije na telefon št. 22–748 od 17. ure dalje.

PRODAM ali zamenjam za kombibus opel rekord, tip 66, v odličnem stanju. Golob, Šentjernej 162, telefon 85–335.

MOPED TOMOS na štiri prestave, brezizpitni, malo rabljen, ugodno prodam. Faleskini, Gor. Straža 68.

PRODAM osebni avto fiat 125 PZ, prevoženih 15.000 km, in osebni avto Lada Žiguli. Milan Zdravje, Zalog 2, Novo mesto.

PRODAM ZASTAVO 750, letnik 1970, v dobrem stanju. Pod Trško goro 61, Novo mesto. Ogled popoldne.

PRODAM motorno kosilnico BCS, cena 7.000,00 din, in mercedes 322 v dobrem stanju. Pavel Zupet, Škocjan 13 pri Novem mestu.

UGODNO prodam škodo 1000 MB, letnik 1968. Radovan Protić, Nad mlini 23.

PRODAM skoraj nov registriran traktor Zetor (42 KM) s kabino, enoosno prikolico kiper, štiridelne brane in vprežni dvovrstni sejalnik za koruzo. Ciril Jerman, Krka 3, Novo mesto.

PRODAM dobro ohranjen NSU 1200 C. Ogled vsak dan od 15. do 17. ure. Gvido Grabar, Šolska 6, Krško.

PRODAM avto Škoda, letnik 1970. Naslov v upravi lista 718/76).

POCENI PRODAM škodo, letnik 1970. Lapajne, Kočevje 12, Črnomelj.

PRODAM

PRODAM gumi voz za 1.500 din. Naslov v upravi lista (680/76).

PRODAM žične brane za krompir ali jih naredim po naročilu. Franc Vidic, kovač, Zg. Brnik 74, 64207 Cerklje na Gor.

PRODAM motorno kosilnico BCS, staro 4 leta. Franc Salmič, Dolga Raka 1, Raka.

PRODAM novo tovorno prikolico za osebni avto. Cena 3.500,00 din. Naslov v upravi lista (642/76).

UGODNO prodam televizijski sprejemnik s stabilizatorjem. Slava Porenta, Novo mesto, Majde Šilc 16.

POCENI PRODAM kompletno spalnico in električni štedilnik. Pojasnila vsak dan pri Moravcu, Novo mesto, Glavni trg 21.

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA KRŠKO prodaja stara zastekljena šolska okna. Ogl ed možen vsak dan od 7. do 14. ure, razen v soboto.

UGODNO prodam sobno garnituro, kavč, 2 fotelja, mizico ter 4 enodelne omare in barvni televizor. Naslov v upravi lista (658/76).

PRODAM dve breji kobili, stari 6 let, težki okrog 500 kg. Jože Metelko, Kal nad Prečno št. 8, Novo mesto.

PRODAM akvarij in globok otroški voziček. Naslov v upravi lista (662/76).

PRODAM večjo količino črnega belokranjskega vina. Naslov v upravi lista (663/76).

PRODAM traktorsko škropilnico za vinograd. Naslov v upravi lista (664/76).

PRODAM približno 2.000 do 3.000 kg sena in otave in vprežni univerzalni plug 7. Anton Osolnik, Muhaber 12, Novo mesto.

UGODNO prodam skoraj novo kompletno spalnico. Ogled vsak dan od 15. do 18. ure. Ragovska 8, stnovanje 5.

PRODAM malo rabljeno pohištvo za dnevno sobo. Peter Košele, Dilančeva 1, Novo mesto.

PRODAM dve kratkodlaki nemški ptičarki seraste barve, stari sedem mesecev, po zelo ugodni ceni. Ivan Debelak, Sp. Stari grad 33, 68270 Krško.

PRODAM kombiniran otroški voziček PEG. Vprašajte po telefonu 22–926.

PRODAM razne italijanske mizarske stroje. Mizarstvo Kovač, Bršlin 21, Novo mesto.

PRODAM 6.000 kg sladkega sena po 1,00 din. Ferdinand Bavec, Mali Kamen, Senovo.

ZARADI SELITVE prodam dobro ohranjeno pohištvo za jedilnico, spalnico, dnevno sobo in kuhinjo, ročno izdelano. Kličite na telefon 71–060 v večernem času.

PRODAM rabljeno kolje za vinograd. Jože Slak, Jablan 1, Mirna peč.

PRODAM kosilnico Laverda z vozičkom na volan. Mirna peč 8.

PRODAM mlatilnico z odličnim čiščenjem, malo rabljeno, žetveno napravo za BCS in dobro kravo. Tone Grivec, Globodol 2, 68216 Mirna peč.

KUPIM

KUPIM GARAŽO v Ulici Majde Šilc ali bližnji okolici. Naslov v upravi lista (673/76).

KUPIM dobro ohranjen srednje velik kozolec. Franci Napotnik, Dolnji Suhor 1, 68343 Dragatuš.

GARAŽO kupim na Mestnih njivah. Ponudbe z navedbo kraja in cene na upravo Dolenjskega lista pod „GARAŽA".

KUPIM 24–25 colski komat ali zamenjam za 22-colskega v dobrem stanju. Vinko Gorenc, Zbure 34, Šmarješke Toplice.

POSEST

PRODAM 9 arov vinograda na Ljubnem (nad gradom). Dostop možen z avtomobilom. Naslov v upravi lista (723/76).

PRODAM 10 arov vinograda v Grčevju (dostop možen z avtom, voda in elektrika v bližini) ter 1.500 kg sena in 400 kg krompirja. Poizve se v trgovini Otočec ali v upravi lista.

PRODAM 18 arov vinograda z zidanico v Malkovcu. Voda v bližini. Martin Petje, Dol. Jesenice 7, Šentrupert.

UGODNO prodam 40 arov vinograda s 4-letnim žlahtnim trtjem in krasno sončno lego v Zdolah nad Krškim. Vinograd se lahko strojno obdeluje. V njem je zidanica, zgrajena do prve plošče. Možnost nakupa imajo kmetijske zadruge. Interesenti naj se javijo na naslov: Andrejaš Ivan, Krško, Valvazorjeva 11.

PRODAM vinograd (500 rodovitnih trt) na Kuzarjevem kalu. Dovoz z vsakim motornim vozilom. Zraven je še parcela za vikend. Jože Kozina, Zalog 7, Novo mesto.

PRODAM 2 ha zemlje (deloma gozd, deloma pašnik) ter hišo, potrebno delnega popravila, v Spodnjem Zabukovju. Marija Gorenc, Zgornje Zabukovje, 68232 Šentrupert.

NJIVO (3500 m2) prodam blizu vasi Vrhpeč pri Mirni peči. Ponudbe na naslov: Franc Gašparac, Kristan vrh 47, Podplat.

PRODAM 11 ha zemlje ob glavni cesti in kupim gumi voz. Franc Metelko, Površje 5, Raka.

PO ZELO UGODNI ceni prodam parcelo (vinograd) z urejeno zidanico v velikosti 25 arov v katastrski občini Sremič, občina Krško. Žaro Medvešek, Dovško 68, Senovo.

PRODAM parcelo, primerno za vikend z vinogradom, pri Dol. Toplicah. Ogled možen v popoldanskem času. Naslov v upravi lista (722/76).

PRODAM enostanovanjsko hišo v Sevnici, Cesta na Grad št. 7. Informacije daje: Janko Gaberšek, Francetova 16, Slovenj Gradec.

PRODAM 36 arov zemlje – opuščen vinograd z zidanico v dobrem stanju v Zagorici pri Mirni. Parcela je na lepi sončni legi, dostopna z vsakim vozilom, od železniške in avtobusne postaje oddaljena 20 minut. Voda in elektrika blizu, primerno za vikend. Ana Dremelj, Škrjnče 7, Mirna.

PREKLICI

JOŽE BERUS, Gor. Globodol 10, Mirna peč, prepovedujem hojo in pašo kokoši po mojem dvorišču, travnikih in njivah in vožnjo s traktorjem in kolesi. Kdor tega ne bo upoštevalo, ga bom sodno preganjal.

MARTIN IN MARIJA LIBERŠAR iz Stare Bučke, prepovedujeva vsako vožnjo po najinih parcelah. Kdor tega ne bo upoštevalo, ga bova sodno preganjala.

TEREZIJA KRNC, Brezovica 7, Stopiče, prepovedujem vožnjo, hojo in delanje kakršnekoli škode po mojih parcelah, posebno na Turnci. Kdor tega ne bo upoštevalo, ga bom sodno preganjala.

OBVESTILA

ZA ČLANE IN NJIHOVE SVOJCE organiziramo dvodnevni izlet v Benetke–San Marino–Raveno. Odhod iz Novega mesta v torek, 13. aprila, ob 5.30. Vsak udeleženec mora imeti osebni potni list. Cena izleta je 700,00 din. Informacije in prijave v pisarni DRUŠTVA UPOKOJENCEV NOVO MESTO.

SADIKE SADNEGA DREVJA dobite pri Stanetu Prešernu, Lobetova 42 (Žabja vas), Novo mesto.

IZDELUJEM ROLETE, LESENE, PLASTIČNE, ŽALUZIJE (25,35 IN 50 MM). OPRAVLJAM VSA POPRAVILA, SPADAJOČA V TO STROKO. KDOR NAROČA NA OSNOVI OGLASA, DOBI 4 % POPUSTA OD FAKTURNE VREDNOSTI. NAROČILA SPREJEMAJO: ROLETARSTVO, LJUBLJANA, TITOVA 180, TELEFON 53–984 IN 20–487, IGNAC PRIJATELJ, KRŠKO, KVEDROVA 8, TELEFON (068) 71–776, IN BOGO RADI, NOVO MESTO, ŽABJA VAS 15.

ZA IZDELAVO vseh vrst rolet in žaluzij se priporoča Roletarstvo MEDLE, Žabja vas 47 (pri transformatorju) Novo mesto.

ČESTITKE

DRAGIM staršem MARTINU in MARIJI JORDANOVIMA iz Koprivnika pri Kostanjevici za 49. obletnico skupnega življenja, kličemo še na mnoga zdrava leta! Hvaležna sinova in hčere z družinami.

DOBRI, ljubljeni mami FRANCKI BRUDARJEVI iz Novega mesta, Cesta talcev, želijo za dvojni praznik vse lepo, mnogo zdravih let, hkrati pa ji čestitajo za dan žena otroci z družinami in sosedje.

ISKRENE čestitke JANEZU USENIKU iz Nove Gorice ob opravljenem magisteriju na ekonomski fakulteti. VSI NJEGOVI!

DRAGIM staršem FRANCU in ANI JANC z Velikega Trna, ki praznujeta 30. obletnico skupnega življenja, iz srca čestitajo ter jima želijo še mnogo let sreče, posebno pa ljubega zdravja, njuni otroci.

DRAGIMA FANIKI in JANEZU KLUNOVIMA iz Nemške vasi 51 želijo za dvojno praznovanje vse najboljše, predvsem pa zdravja in skupnega razumevanja, mama, Martin z ženo Pavlo. Darku, Bojanu in Mali Vesni pa pošiljata Mojca in Andrejček koš poljubčkov.

DRAGI mami in stari mami FRANCKI GRIŠIN iz Verduna pri Uršnih selih voščijo za 8. marec in njen god ter želijo, da bi bila še mnogo let zdrava, sin Tone z ženo Tinco, Suzi in Marko.

RAZNO

1. MARCA 1976 sem v Brusnicah izgubila žensko zapestno uro. Poštenega najditelja prosim, da jo proti nagradi vrne na naslov: Anica Poredoš, Vel. Brusnice 30a.

POROČNI PRSTANI! – Ste v zadregi, kaj bi kupili za trajno darilo? Stopite k Otmarju Zidarič, zlatarju v Ljubljani, Gosposka 5 (poleg univerze). – Z izrezkom tega oglasa dobite 10 odst. popusta!

ZAHVALE

Ob smrti svaka

STANETA STRAJNARJA

izrekam prisrčno zahvalo pevcem SKUD Dušan Jereb, ZB Novo mesto in družini Prijatelj za vsestransko pomoč.

OSMRTNICA

Sporočam žalostno vest, da nas je v 76. letu starosti zapustil oče in stari oče

JOŽE STEPAN
Brezova reber 6, p. Semič

Žalujoči: sinova z družinama, štiri hčerke z družinami ter drugo sorodstvo

DOLENJSKI LIST

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega dragega moža, očeta, brata, svaka in strica

ALOJZA BEDEKA

majorja JLA v pokoju

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom in prijateljem. Posebno zahvalo smo dolžni ZB Novo mesto in Gabrje. Hvala obema govornikoma za poslovilne besede, godbi na pihala, darovalcem cvetja in vencev, vsem našim sodelavcem za podarjene vence in udeležbo na pogrebu, njegovim prijateljem, ki so počastili njegov spomin, in vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da se je izpolnila njegova največja želja, da počiva v svojem rojstnem kraju.

Žalujoči: žena Malči, hči Cvetka, sin Vinko, sestre, brata in drugo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob smrti našega skrbnega in nepozabnega očeta, deda, pradeda in brata

ALOJZA UDOVIČA

iz Repč pri Trebnjem

s e iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste pokojnika v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje in nam izrekli sožalje. Posebna zahvala zdravnikom iz zdravstvenega doma Trebnje za pogoste obiske na domu, s katerimi ste lajšali njegove bolečine. Zahvaljujemo se Lesnini, Kartonažni tovarni in občinskemu sodišču II. iz Ljubljane za podarjene vence. Iskrena hvala dekanu za spremstvo od pokojnikovega doma, opravljeni obred in lep poslovilni govor ter pevcem za ganljive žalostinke. Toliko vas je, ki smo vam dolžni zahvalo, zato vsem, prav vsem še enkrat lepa hvala.

Z globoko žalostjo v srcih smo ostali: sin, devet hčera, štiriindvajset vnukov, dva pravnuka, brata, sestri in drugo sorodstvo

---

V SPOMIN

6. marca bo minilo štiri leta, odkar nas je za vedno zapustil dobri mož in očka

ANTON STANIŠA

Hvala vsem, ki se ga spominjate, obiskujete njegov prerani grob in prižigate na njem svečke.

Žena Marija, sin Jože in hčerka Zlatka z družino

ZAHVALA

Čeprav že v 75. letu, nas je veliko prezgodaj zapustila naša dobra in skrbna mama

MARIJA VRANIČAR

roj. REŽEK
iz Rosalnic 37 pri Metliki

Iskreno se zahvaljujemo dragim sorodnikom, prijateljem, sosedom, znancem in prav vsem, ki so nam bili v pomoč v težkih trenutkih in našo drago mamo tako številno spremili na njeni zadnji poti ter sočustvovali z nami. Hvala tudi za podarjene vence, cvetje in tolažilne besede!

Vsi njeni

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: Časopisno založniško podjetje DOLENJSKI LIST, Novo mesto – USTANOVITELJI LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer, Milan Markelj, Janez Pezelj, Jože Primc, Jože Splichal (urednik Priloge), Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Oblikovalec Priloge Peter Simič.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Slavko Lubšina.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 5 din – Letna naročnina 169 dinarjev, polletna naročnina 84,50 din, plačljiva vnaprej – Za inozemstvo 340 din ali 20 ameriških dolarjev oz. 49 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun: 52100–620–107–32000–009–8–9

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu 60 din, 1 cm na določeni strani 90 din, 1 cm na prvi, srednji ali zadnji strani lista 120 din. Vsak mali oglas do 10 besed 22 din, vsaka nadaljnja beseda 2 din. Za vse druge oglase in oglase v barvi velja do preklica cenik št. 7 od 3. 1. 1975. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu 52100–601–10558 – Naslov uredništva in uprave: 68001 Novo mesto, Glavni trg 3 oz. poštni predal 33 – Telefon (068) 21–227 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom: ČZP Dolenjski list, Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica Ljubljana.

RADIO LJUBLJANA

VSAK DAN: poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 22.00, 23.00 in 24.00. Pisan glasbeni spored od 4.30 do 8.00.

PETEK, 5. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za nižjo stopnjo. 9.30 Jugoslovanska narodna glasba. 10.05 Po poteh odločanja. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Po Talijinih poteh. 12.10 Revija orkestrov in solistov. 12.30 Kmetijski nasveti – A. Rozman: Razvoj čebelne družine v nakladnem panju. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Mladina poje. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Vrtiljak". 16.50 Človek in zdravje. 17.20 Iz koncertov in simfonij. 18.05 Ogledalo našega časa. 18.15 Ob lahki glasbi. 19.40 Minute z Zadovoljnimi Kranjci. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Stop pops 20. 21.00 Oddaja o morju in pomorščakih. 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih. 23.15 Jazz pred polnočjo.

SOBOTA, 6. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pionirski tednik. 9.35 Kaj vam glasba pripoveduje. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Sedem dni na radiju. 12.10 Godala v ritmu. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Matija Černe: Značilnosti srednjeročnega plana razvoja gozdarstva za obdobje 1976–1980. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 S knjižnega trga. 17.20 Gremo v kino. 18.05 Pogovor s poslušalci. 18.15 Sobotni omnibus. 19.40 Minute z ansamblom Jožeta Kampiča. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Radijski radar. 21.15 Oddaja za naše izseljence. 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 7. MARCA: 8.07 Radijska igra za otroke. 8.42 Skladbe za mladino. 9.05 Še pomnite, tovariši . . . . 10.05 Koncert iz naših krajev. 11.00 Poročila – Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 14.05 – 18.50 Nedeljsko popoldne. 17.50 Radijska igra: Polž Jože. 19.40 Glasbene razglednice. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 V nedeljo zvečer. 22.20 Skupni program JRT – studio Ljubljana. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 8. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pisan svet pravljic iz zgodb. 9.40 Slovenske ljudske v priredbah. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Za vsakogar nekaj. 12.10 Veliki revijski orkestri. 12.30 Kmetijski nasveti – dr. Jože Korošec: Novi pogledi na zasnovanje trajnih koševin. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Pojo amaterski zbori. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Interna 469. 17.20 Koncert po željah poslušalcev. 18.05 Naši znanstveniki pred mikrofonom. 18.20 Zvočni signali. 19.40 Minute z Alpskim kvintetom. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Ti in opera. 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 9. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za srednjo stopnjo. 9.30 Iz glasbenih šol. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Promenadni koncert. 12.10 Popevke brez besed. 12.30 Kmetijski nasveti – dr. Dolfe Cizelj: Pomen dobre osnovne krme za znižanje stroškov reje govedi. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Skladbe za mladino. 14.40 Na poti s kitaro. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Svet tehnike. 17.20 Obiski naših solistov. 18.05 V torek nasvidenje! 19.40 Minute z Ljubljanskim jazz ansamblom. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi. 20.30 Radijska igra: Uporne Slovenke. 21.20 Zvočne kaskade. 22.20 Glasba o Faustu. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Popevke se vrstijo.

SREDA, 10. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Za mlade radovedneže. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Uredníkov dnevnik. 12.10 Opoldanski koncert lahke glasbe. 12.30 Kmetijski nasveti. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Ob izvirih ljudske glasbene umetnosti. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Karavana melodij". 16.45 Naš podlistek. 17.20 Iz repertoarja Komornega zbora RTV Ljubljana. 18.05 Po poteh odločanja. 18.35 Instrumenti v ritmu. 19.40 Minute z ansamblom Jožeta Privška. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Koncert iz našega studia. 22.20 S festivalov jazza. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

ČETRTEK, 11. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za višjo stopnjo. 9.35 Slovenska zborovska glasba pretekle in polpretekle dobe. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Uganite, pa vam zaigramo po želji. 12.10 Predstavljamo vam . . . 12.30 Kmetijski nasveti – ingg. Dušan Terčelj: Prihodnost vinarstva v luči novih predpisov. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Kaj radi poslušajo. 14.40 Mehurčki. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Jezikovni pogovori. 18.05 Naš gost. 18.20 Iz kasetne produkcije RTV Ljubljana. 18.35 Vedre melodije. 19.40 Minute z ansamblom Mojmira Sepeta. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.00 Literarni večer. 21.40 Lepe melodije. 22.20 Slovenska poezija v pesmih za glas in spremljavo. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

RADIO SEVNICA

NEDELJA, 7. MARCA 1976 – 10.30 napoved in EPP – 10.50 mednarodni dan žena – 11.05 Kmetijski nasveti – 11.15 delovni kolektivi čestitajo za 8. marec – 12.15 naš razgovor – 12.35 za vsakogar nekaj 13.00 poročila – 13.15 čestitke in pozdravi naših poslušalcev – 14.30 zaključek programa

SREDA, 10. MARCA 1976 – 16.00 napoved in EPP – 16.20 otroške pesmi – 16.30 poročila – 16.40 po domače – 16.50 tisoč in en nasvet – 17.00 povedali ste nam – 17.10 disko klub brez imena – 17.35 mladinska oddaja – 18.00 zaključek programa

SOBOTA, 13. MARCA 1976 – 16.00 napoved in pop glasba – 16.15 smejmo se – 16.20 EPP – 16.30 poročila – 16.35 svetujemo vam – narodno zabavna glasba – 16.57 melodija za slovo

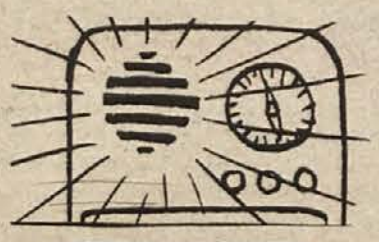

RADIO BREŽICE

ČETRTEK – 4. MAREC: 16.00 – 16.35 Napoved programa, Poročila – Nove plošče RTB – 16.35 – 16.45 Aktualnost tedna: Možnosti nadaljnega razvoja v Posavju – 16.45 – 17.00 Obvestila in reklame – 17.00 – 18.00 Glasbena oddaja Izbrali ste sami

SOBOTA – 6. MAREC: 16.00 – 16.20 – Napoved programa – Sobotno kramljanje – Jugoton vam predstavlja – 16.20 – 17.00 Iz naše polpretekle zgodovine – Kronika – 17.00 – 17.20 Med mladimi ustvarjalci – Iz naše glasbene šole – 17.20 – 18.00 Obvestila in reklame – Domače zabavne na valu 192 m

NEDELJA – 7. MAREC: 10.30 – 12.00 Napoved programa – Ob dnevu žena (dr. Vanda Žorko – najmlajši mamicam) – Domače zanimivosti – Naš komentar – Za naše kmetovalce – Nedeljski magnetofonski zapis: Kaj nam ponujajo programi SIS za letošnje leto – Obvestila in reklame – Iz sporeda naših kinematografov – 12.00 – 15.00 Občani čestitajo in pozdravljajo

TOREK – 9. MAREC: 16.00 – 16.30 Napoved programa, Poročila – Iz produkcije RTV Ljubljana – Novosti naše matične knjižnice – 16.30 – 17.00 Športni pregled – Obvestila in reklame – Ta teden v kinu Brežice – 17.00 – 18.00 Mladi za mlade

TELEVIZIJSKI SPORED

PETEK, 5. MARCA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.10) (Bgd) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.30) (Zg) – 17.10 Križem kražem (Lj) – 17.20 Pisani svet (Lj) – 17.55 Obzornik (Lj) – 18.10 Finski zbor Terwakoski (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Cesta in mi (Lj) – 18.50 Start brez pristanka, barvna oddaja iz serije Kako bomo živeli jutri (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV Dnevnik (Lj) – 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar (Lj) – 20.00 Propagandna oddaja (Lj) – 20.05 A. Marodić: Samomorilci so med nami, oddaja iz serije Mali oglasi (Lj) – 20.50 Compagnero Viktorajara, barvna oddaja (Lj) – 21.45 TV Dnevnik (Lj) – 22.00 Barvna propagandna oddaja (Lj) – 22.05 Šerif v New Yorku – serijski barvni film (Lj)

NEDELJA, 7. MARCA – 8.25 Poročila (Lj) – 8.30 Za nedeljsko dobro jutro: Naši zbori: Ruše, barvna oddaja (Lj) – 8.55 625 (Lj) – 9.35 Vzpon človeka, serijska barvna oddaja (Lj) – 10.25 Otroška matineja: Mojstri stare japonske obrti, Kuža laja, mijav, mijav mijav (Lj) – 11.25 Mozaik – 11.30 Ljudje in zemlja (Lj) – 12.30 Poročila (do 12.35) (Lj) – Nedeljsko popoldne: Pravljica iz lutkarjevega vozička: O možu, ki ni znal nobene pravljice (Lj) – Pisani svet, Okrogli svet – 14.55 Rokomet Jugoslavija:Islandija, prenos iz Novega mesta (Lj) – 16.40 Košarka Radnički:Jugoplastika – prenos (Bgd, Lj) v odmoru Propagandna oddaja – 18.15 Risanka (Lj) – 18.25 Hišica v preriji – serijski barvni film (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cik-cak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski gospodarski komentar (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 V. Kovačević: Kapelski kresovi, barvna nadaljevanka TV Zagreb (Lj) – 21.10 Volja je pot, I. oddaja o alkoholizmu (Lj) – 22.10 TV dnevnik (Lj)

PONEDELJEK, 8. MARCA – 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.00) (Zg) – 17.20 Pravljica iz lutkarjevega vozička: O bahaškem Gembeju, strokovnjaku za krave, barvna oddaja (Lj) – 17.45 Otroška oddaja: Po sledeh belega žerjava, barvni film (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Sodobno zdravljenje revmatičnih obolenj – II. del barvne oddaje (Lj) – 18.35 Odločamo (Lj) – 18.45 Mladi za mlade (Sa) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cik-cak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 V. Bielikova: Petnajst življenj, TV drama (Lj) – 21.10 Kulturne diagonale (Lj) – 21.40 Mozaik kratkega filma (Lj) – . . . . . TV dnevnik (Lj)

TOREK, 9. MARCA – 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (Bg) – 11.10 TV v šoli (do 11.40) (Sa) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (Zg) – 16.00 TV v šoli – ponovitev (do 16.30) (Sa) – 16.30 Kmetijska oddaja TV Beograd, posnetek (Lj) – 17.15 Zapojte z nami: Prokofjev, Stravinski (Lj) – 17.30 Mihec iz Loennebergа, serijski barvni film (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Ne prezrite (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Narodna glasba (N. Sad) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cik-cak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Pogovor o . . . (Lj) – 20.50 Barvna propagandna oddaja (Lj) – 20.55 H.de Balzac: Teta Liza, nadaljevanje in konec (Lj) – 21.40 TV dnevnik (Lj)

SREDA, 10. MARCA – 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) – 17.15 N. Maurer: Sonce ima prednost (Lj) – 17.30 Mojstri stare japonske obrti, barvna oddaja (Lj) – 17.55 Obzornik (Lj) – 18.10 Od zore do mraka: Na albanski meji (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Prijatelji glasbe (Zg) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cik-cak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Film tedna: Posvojitev (Lj) – 21.30 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje (Lj) – 21.35 Miniature: Stane Dremelj, barvna oddaja (Lj) – 21.50 TV dnevnik (Lj)

ČETRTEK, 11. MARCA – 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) 4.10 TV v šoli – ponovitev do 16.00 (Zg) – 16.20 Otroška oddaja (Lj) – 16.40 Košarka Jugoplastika:Partizan, prenos (Zg–Lj) v odmoru Propagandna oddaja – 18.15 Obzornik (Lj) – 18.25 Zasvojenost z mamili, barvni film (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cik-cak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Balzacova ljubezen, 5. del barvne nadaljevanke (Lj) – 20.55 Kam in kako na oddih (Lj) – 21.05 Četrtkovi razgledi (Lj) – 21.35 T. Baird: Jutri, barvna opera (Lj) – 22.15 TV dnevnik

Hvala za vašo kri, ki rešuje življenja!

24. februarja so darovali kri na novomeški transfuzijski postaji: Matija Gazvoda, Ivan Kocjančič, Ana Bedek, Milan Štipič, Jože Zabukovec, Tomaž Potočar, Anton Kobe, Jože Žugelj, Valentin Levstik, Marjan Golob, Fani Zupančič, Dušan Vasič in Štefka Jankovič, člani Novoteksa Novo mesto; Janez Štrbenc, član SOB Novo mesto; Anica Kastelic in Bojan Židanik, člani Laboda Novo mesto; Alojz Novak, Franc Somrak, Alojz Golob, Stanko Virant, člani Krke – tovarne zdravil Novo mesto; Aleksander Zupan, Milan Kastelic, Franc Luzar, Jože Hrovat, Jože Muhič, Marjan Foršek, Franc Pavlenič, Franc Medic, Jože Jankovič in Neži Godler, člani IMV Novo mesto; Ivan Špringer, Janez Janežič, Milena Krapevec, Franc Pavček in Jože Kastelic, člani Novolesa Straža; Alojz Juršič, Štefan Hrastar, Štefan Črnec in Srečko Kotnik, člani Novograda Novo mesto; Ivan Regina, član Vodovoda Novo mesto; Ivan Zoran, član Komunalnega podjetja Novo mesto, Cisil Kos in Jože Tomic, člani Ele Novo mesto, Janez Kuplen, Franc Hrovat in Janez Medle, člani Keramike Novo mesto; Amalija Šlejkovec, gospodinja iz Malega Slatnika; Marinka Pust, članica Beti Mirna peč, Marija Kos, gospodinja s Krke; Marija Seničar, Danijela Prešeren, Štefka Žiberna in Marija Seničar, gospodinje iz Smolenje vasi; Slavka Jerman, članica Laboda Novo mesto; Julka Brulc, članica Osnovne šole Mali Slatnik; Mirko Kralj, učenec Šolskega centra za kovinsko stroko Novo mesto.

Franc Cečelič, Janez Rolih, Martin Potočar, Ivan Ucman, Vinko Bojanc, Jože Bele, Marjan Lipovec, Stanislav Pavlov, Stevo Kraljič, Antonija Šuštaršič, Ana Kobe, Marija Kralj, Ivan Kastelic, člani IMV Novo mesto; Alojz Kocjančič, Franc Regina, Pavla Košir in Ana Lukšič, člani Novolesa Straža; Jože Kinčič, Ivan Radoš, Vida Šenica, Marija Žagar, Marija Dobovičnik, Franc Bibič, Jože Jerman, Fani Palčar, Rudi Zupan, Anton Drčar, Ljudmila Mesojedec, Jožica Kocjan, Fani Kranjc, Bojan Pureber, Cvetka Fink, Jože Klobučar, Marija Grum, Marjan Gregorič, Martina Koračin, Viktor Potočnik, Anton Ajdišek, Halid Kadragić in Ivan Kastelic, člani Novoteksa Novo mesto; Jože Fink, Martin Arh, Franc Erlah, člani G.O. Podturn; Jožica Staniša in Jože Blažič, člana SOB Novo mesto; Franc Hančič, član Pionirja Novo mesto; Jože Kocjan, Alojz Zupančič, Jože Kastelic, Pavla Juršič in Marija Primc, člani Komunalnega podjetja Novo mesto; Jože Umek in Franc Grum, člana Cestnega podjetja Novo mesto; Zvone Pungartnik, Marinka Šmalc in Fanika Lekše, člani Krke – tovarne zdravil Novo mesto; Marija Muhič, gospodinja iz Jurke vasi; Alojzija Cimermančič, Marija Blatnik in Angela Mavsar, članice Splošne bolnice Novo mesto; Marjan Janc, član Ele Novo mesto;

labod labod labod labod

F. S. FINŽGAR 34

PREROKOVANA

Zidane volje je privozil do županove krčme. Tam je ustavil. Župan je prišel z občinskim slugom Petrinom na prag. Ko je zagledal Matica in otroški voziček, se je na glas zasmejal:

„Matic, kaj pa ti govoriš? "

France je bil v zadregi, da se mu je krotovičil povodec, ko je privezoval konja k ranti.

„Kdo ve kaj? Ali ni čeden? Ni še bilo take zibelke v Kozjem hribu."

„Za koga vendar? "

„Za mojega Matička!"

„Prav bi bilo, ko bi bil tvoj," se je vtaknil vmes Petrin.

„E, le počakaj! France se bo naenkrat splašil in jih bo prvi dan imel šest, jeli? " ga je podražil župan z Jančarico in ga zaeno spremil v hišo.

Tam je bil Luka, sosed Maticev, Strgar in še nekaj mož. France je prisedel, za njim se je obesil k mizi tudi Petrin, ki je slutil, da ne bo trpel žeje.

„Bališ voziš," so ga sprejeli vsi hkrati, ko je tik pred oknom stal gosposki voziček na kmetiških lojtrah.

„Nočem biti umazan boter. In otrok takega očeta, ki je za nas prelil kri na vojski, ga že zasluži."

Župan je prinesel vino in tudi prisedel.

„Prav je, Matic," je začel Luka, „če kupiš fantiču zibko. Nobenemu nič mar, tvoje so krotnice. Ali vendarle bi rekel jaz – nikar ne zameri: Bolj prav bi bilo, da bi svojim kupoval, ne pa takim postranskim otročajem. France, oženi se!"

„Prav govoriš, Luka," je potrdil župan. „Franceta bomo oženili. Še ta predpust mora biti svatovščina."

France je izpil kozarec vina, poiskal na pol dokajeno viržinko in si jo prižigal ter se smejal.

„Poglej ga, kako se smeje, kot bi bile županove besede neumne," je pomagal Strgar. „Ampak to vam rečem: Sam se ne bo oženil, ker se ne zna. Župan, midva ga dajva!"

„Dajta, dajta," se je muzal Matic. „Kar povejta mi nevesto."

„Kaj bi ti pravili? " je povzel Luka. „Saj vendar vsi vemo, da te čaka Jančarica."

„Modra beseda," je potrdil župan. „Ženska je še tolikanj, da se nobene mlade ne ustraši. Res, da ima otroke; kaj če to? Boš imel prej delavce na dveh zemljah."

Matica je spreletelo in nemiren je segel po kozarcu.

„Mara zame Jančarica," je rekel počasi in glas se mu je očitno tresel.

„Ali si jo kdaj že vprašal? " je hitel Luka. „Ali meniš, da ti bo v hišo tiščala in te prosila. Vprašaj jo!"

„Ne vem," je odkimaval Matic in postal čemeren. „Tedaj na pogrebščini ni nič kaj pokazala, da bi ji bilo kaj do mene."

„Ti si res čuden," je začel še Petrin. „Ali naj se ti okrog vratu obesi – na pogrebščini! Kam vendarle misliš? "

„France, prepusti meni to reč," se je ponudil župan. „S svetovalcem Strgarjem imava še ta teden opravka v Kozjem hribu zaradi vojnih dajatev. Tedaj bova midva potrkala na prava vratca. Boš videl, kako hitro se bodo odprla, seve, če ti je prav."

„Prav, seveda – pa ne nikarta! Bom že sam, toda nič ne bo, le verjemite."

„Če boš sam, res ne bo nikoli nič," je začel spet Luka. „Dokler je bil še Blaž živ, si se motovilil okrog voglov, danes, ko ga ni več in imaš pošteno pravico, da jo vprašaš, pa ziblješ tistega otroka doma. Ljudje ti roge kažejo."

„Luka, saj ti ne veš!"

„Vem, prav dobro vem; poguma nimaš, to je vse. Taka ženska kot je Jančarica, hoče, da jo tako rekoč s silo utrgaš. To je goba, ki se izpuli, če le trčiš vanjo. Matic, pogumno!"

Luka je dvignil kozarec in s sili trčil ob Francetovega. In še so plačevali za vino in bili čedalje zgovornejši. Samo France se ni otajal; ves plašen in potrt se je izmuznil kradoma iz družbe ter odšel, ko se je začelo mračiti.

Vse veselje, kakor se mu je rodilo v Ljubljani, je ugasnilo. Na voziček je bil jezen, da bi ga bil, ko bi bil velik kot jabolko, gotovo vrgel z voza in ga zakopal v zemljo. Pripeljal ga je domov, kjer se je zgodilo natanko, kakor si je mislil: Lojza je ploskala, Franca je bila vsa rdeča od sramu in veselja, Matičku so koj postlali v voziček – toda France ga ni zibal in vozil po hiši. Naglo je odšel v svojo sobo na izbo in pričela se je noč brez spanca in trpljenje, ki je bilo zaspalo, se je prebudilo še grenkejše.

Minili so vsi sveti. Pri Maticu je leglo nekaj nezapopadljivo težkega na vso hišo. Lojza je skrivaj motrila brata in strahoma začela slutiti, da ga je spet prijelo. Francka je delala kot ura. Toda ne graje ne hvale ni bilo zanjo iz gospodarjevih ust. Cele dni ni pogledal otroka, skoro vsak večer je odhajal na vas in iskal družbe pri Korenčku, če je drugod ni bilo.

In tako je taval in čakal tistega trenutka ves potrt in razdejan, dokler ga ni učakal.

Na sv. Martina dan so spravljali steljo. Tudi Jančarica je bila v gozdu in je žela praprot. Uro, tudi dve se je boril Matic, preden je zmagal in stopil izza smrekovega gozdiča prednjo. Ves je bil zmeden.

„Je lepa praprot, Franca," je izpregovoril Matic.

Jančarica se ni niti ozrla in je žela mirno dalje: „Da bi bilo vsaj še en teden lepo!"

France se je ozrl naokrog, nato je stopil tik do nje, da je obstala z delom in ga pogledala.

„Franca," je prosil, „lepo te prosim, povej, kaj misliš. Meni ni več strpeti brez tebe."

„France," je rekla mirno, dasi jo je podplula rdečica, „samo s temle Blaževim prstanom bom legla v grob in z nobenim drugim. Ne zameri in ne vprašuj, zakaj. Jaz vem, da mora tako biti. Potrpi, saj tudi jaz trpim. Zbogom!"

Jančarica se je naglo spustila po brdu navzdol in začela žeti na drugem koncu laza. France je pa obstal pri smrečicah in najlaže bi se bil razjokal.

XVI

Na Martinovo nedeljo so se ženske s hribov – kakor druge nedelje – koj po maši usule na pošto in šle iskat pisem z vojske od mož in sinov. Odkar je bila Jančarica vdova, ni imela kaj iskati na pošti. Vselej po maši je šla pokropit grobove sorodnikov in v duhu je kropila Blažev grob in nikoli se ni vrnila brez solza žalosti in tihega kesanja.

Ko je te nedelje prišla zadnja na vas, so tam še stale gruče žena, se pogovarjale in brale vojne dopisnice. Jančarica jih je blagrovala v srcu in šla tiho in žalostno mimo njih. Kar jo zagleda Klandra in zvpije za njo.

„Hej, Jančarica! Na pošto pojdi. Pismo imaš."

Franca se je ozrla in obstala.

„No, le pojdi, le. Poštarica mi je naročila!"

„Bog ve, kdo bi mi pisal," je rekla malomarno.

„Morda se ti ponuja kak ženin," jo je zbodla Klandra, se obrnila spet h gruči in nadaljevala: „Kako se nareja žalostno in pobožno."

Ženske so se ozrle za Jančarico, ki je zavila na pošto.

„Saj jo je res potrlo," jo je branila Brumnovka. „Kar v nekaj tednih se je postarala."

„To naredi črna ruta," ni nehala Klandra in je natolcevala dalje.

Jančarica je prišla na pošto in potrpežljivo čakala pri okencu. Ko se je odprlo, je vprašala:

Portret tega tedna

Z regijskim „žezlom"

Od nekdaj velja, da se županova kljuka le kdaj pa kdaj ohladi, da je telefon v njegovi sobi kot ponorela budilka in da je sploh čudno, kako more človek ob taki noriji ostati ne samo razsoden, ampak tudi zdrav, normalen. Naj bodo župani taki ali drugačni, jim delavnika ne gre zavidati. Često nanese, da si prvi pošten zalogaj hrane lahko vzamejo šele zvečer, o tistem pravem prostem času, ki so ga deležni mnogi drugi, lahko le sanjarijo – seveda če se jim tudi takrat ne prikazujejo pereči občinski problemi.

Inž. Martinu Janžekoviču, ki je v županski suknji že drugo mandatno dobo, nepretrgoma od leta 1969, bodo poslej kradle spanec tudi regijske zadeve. Prejšnji teden so ga za leto dni izvolili za predsednika medobčinske skupščine, in ker je iz Črnomlja, se je tja preselil tudi sedež dolenjske „vlade". „Žezlo" mu bosta pomagala nositi namestnik Janez Žunič in sekretar Mirko Jelenič. Bo to lahko ali težko? „Vsekakor pomeni ta izvolitev za nas tri dodatno obremenitev, mislim pa, da sta Slavko Kržan kot dosedanji predsednik in Loize Ratajc kot sekretar postavila dobre tirnice, po katerih nam bo laže vleči ta medobčinski voz," pravi inž. Janžekovič.

Izkušenj mu ne manjka, prav tako ne idej. Nerazvita črnomaljska občina mu je bila in mu bo neusahljiv vir zanje. Regijo je bolj spoznal kot predsednik komisije, ki so jo izbrali za pripravo regionalnega prostorskega načrta. Osrednja pozornost pa bo še vedno in predvsem namenjena razmeram v črnomaljski občini. Inž. Martin Janžekovič te dobro pozna, posebno kmetijstvo. Malo „univerzo" belokranjskega kmetijstva je začel delati 1961, ko se je z diplomo kmetijskega inženirja v žepu zaposlil v domači kmetijski zadrugi. Sam pravi, da je bil eden redkih Belokranjcev, ki so se po študiju vrnili domov. Nekaj časa je bil vodja obrata na Lokvah, potem v zadrugi šef analitsko-planskega oddelka in pred odhodom na občino vršilec dolžnosti direktorja.

„Ne vem, ali je dobro ali slabo, če je župan agronom. Meni precej pomagajo izkušnje iz let, ko sem bil v zadrugi. Problematika mi ni tuja. Seveda se obzorje na predsedniškem mestu nujno in hitro razširi, tako da postaneš za nekatera vprašanja malone ekspert. Ker je v naši občini še vedno okoli 40 odstotkov kmetijskega življa, je poznavanje, rekel bi, podeželskih vprašanj skoraj obvezno. Morda ima zato večina nerazvitih slovenskih občin za predsednike agronome."

Inž. Janžekovič ne skriva, da mu je belokranjska zemlja pri srcu. Z bliščem in bedo življenja na njej se je srečal zgodaj, v mladosti, kot sin številne kmečke družine na Radovici. Morda je že kot deček razmišljal, kako bi se dalo tem, na zemljo priklenjenim ljudem pomagati, jim olajšati pehanje za plugom. Njegova odločitev, da postane agronom, kmetijski strokovnjak, je prav gotovo nastala iz takega razmišljanja.

I. ZORAN

PUST V ŠENTJERNEJU. TOZD „Društvo pijancev" šentjernejske „Kurentove oblasti" je tudi tokrat pripravila pester pustni spored. V nedeljo je bila tradicionalna „Kurentova poroka", kateri je prisostvovalo rekordno število zijal (na posnetku). Pustno rajanje se je nadaljevalo v torek s pustno kroniko, v sredo pa je bil še žalostni Kurentov pogreb, ki pa se je kajpak končal – veselo! (Foto: Polde Miklič)

Bo nogometna tekma stoletja...

9. marca v novomeški športni dvorani Dolenjski list proti Anteni – Za Dolenjski list: samo domači fantje, za Anteno: najemniki pevca Bončina in Koren, igralec Hočevar – Rifle, karikaturist Rogelj, Fornezzi – Tof kot golman in celo olimpijski prvak Miro Cerar

V torek, 9. marca ob 17. uri, bo v novi športni dvorani v Novem mestu izredno zanimivo srečanje v malem nogometu. Na sam štiridesetih mučenikov dan se bosta v srditem boju pomerili ekipi Dolenjskega lista in ljubljanske Antene. Znani humorist, sicer pa urednik Antene Tone Fornezzi – Tof napoveduje: „Imamo silno ekipo in bomo zanesljivo zmagali!" Pri Dolenjskem listu pa se nič ne bojimo – kako naj bi verjeli humoristu? Samo smejemo se!

Žal ekipa Dolenjskega lista ne bo najbolje pripravljena na to najpomembnejše srečanje leta, ker nima ustreznega partnerja za trening. Najprej smo nameravali trenirati z jugoslovansko reprezentanco, vendar pa po porazu proti Tuniziji z njimi seveda nimamo kaj delati, Tunizijci pa do 9. marca nimajo časa, da bi za trening igrali z nami.

Pravico bo delil na igrišču zvezni sodnik inž. Slobodan Novaković; če nam bo šlo slabo, računamo na njegovo novomeško dušo in pričakujemo da bo dovolj velik lokalpatriot.

In kakšni bosta postavi obeh ekip? Za Anteno bodo igrali: Janez Bončina – Benč, ki bo pel, če ne bo zadel žoge, Miro Cerar bo po igrišču telovadil, Tof bo branil in stresal vice, Janez Hočevar – Rifle bo tudi kaj povedal, kadar bo dal gol, Zlati Kljun bo bobnal po tleh, če bo naredil napako, za Braca Korena pravijo, da bolje brca kot poje, Aleksander Lucu bo najbrž tudi na igrišču prepožen, tako kot takrat, kadar mora prinesti rokopis v uredništvo, za Petra Pogačnika pravijo, da lomi nasprotnikove noge kot stolpce časopisnega stavka, Ivo Milovanovič bo takoj po tekmi odhitel na televizijo, da bo prebral rezultat med športnimi poročili, Bine Rogelj pa se še ni odločil, ali bo igral nogomet ali bo raje skakal brez smuči ali celo risal karikature.

Pri Dolenjskem listu ne bo tako silnih okrepitev kot pri Ljubljančanih: barve pokrajinskega tiska bodo branili Andrej Bartelj, Marjan Bauer, Slavko Dokl, Iztok Gačnik, Toni Gašperič, Slavko Kovačevič, Dušan Lazar, Marjan Legan, Drago Les, Dušan in Janez Pezelj in Jože Splichal. Skratka: razen humorista Tonija Gašperiča (brez tete Mare) samo fantje od „Dolenjca".

Vstopnice za ta spektakel, na katerem bo menda tudi nekaj nogometa, je mogoče dobiti pred tekmo v kiosku pred športno dvorano.

Vlak je iztiril

27. februarja zjutraj se je pri Semiču iztiril motorni vlak s štirimi vagoni, v katerih je bilo 70 potnikov. Vlak je pred postajo zapeljal na stranski tir, da bi počakal srečanje z drugim vlakom, v levem zavoju pa se je najprej iztiril prvi vagon z motorjem, nato pa še tretji in četrti vagon. Ugotovitve kažejo, da je do nesreče prišlo zaradi počene leve tračnice in preperelih pragov.

Potniki so užili le precej strahu, zgodilo pa se ni nobenemu nič. Ugotovili so tudi, da gre le prisebnosti motorovodje zahvala, da ni prišlo do hujše nesreče, ker je vlak ustavil v zelo kratki razdalji. Tudi gmotna škoda ni velika; menda bo na vagonih potrebnih za okrog 4.000 din popravil.

Kakšen zrak dihamo?

Prva meritev količine žveplovega dioksida v zraku ni pokazala ničesar – Kriv je bil veter

Četrtek, 26. februar. Novomeški glavni trg nudi običajno podobo mestnega vrveža in gneče avtomobilske pločevine, lep sončni dan, piha jugozahodnik. Vse poteka po ustaljenem redu, novo je morda le to, da v sobi uprave Dolenjskega lista deluje posebna naprava za ugotavljanje količine žveplovega dioksida.

Ta četrtek sta dr. Božo Oblak in sanitarni tehnik Tadej Retelj iz ekološkega laboratorija, ki deluje pri Zavodu za socialno medicino in higieno, začela z vrsto meritev onesnaženosti zraka. Vse več ljudi zanima to vprašanje, ker postaja v skoraj vseh slovenskih mestih resnično pereče. Novo mesto gotovo ni izjema, čeprav nima industrije, ki izrazito onesnažuje ozračje.

„To je prvo tako merjenje v Novem mestu," je povedal dr. Božo Oblak. „Žveplov dioksid je strupen plin, ki nastaja pri izgorevanju energetskih goriv, premoga, mazuta, nafte, pa tudi v izpušnih avtomobilskih plinih ga je zaslediti. Novi republiški predpisi določajo, da je dovoljena celodnevna količina žveplovega dioksida v zraku 0,30 miligrama na kubični meter zraka. Polurna količina pa največ 0,75. Za prvo merjenje smo izbrali Glavni trg zaradi močnega prometa motornih vozil. Kasneje bomo merili količine žveplovega dioksida tudi na drugih mestnih točkah."

Naprava je bila vključena šest ur. Tokrat zaradi stalnega vetra ni zabeležila ničesar. Seveda pa to ne pomeni, da ima Novo mesto čisto in zdravo ozračje. Resnično podobo bodo pokazala šele ostala merjenja in analiza zbranih podatkov.

MiM

Pripravljanje aparata (Foto: S. Mikulan)

SLAKI „UŽGALI" V KOČEVJU

V okviru abonmaja gledaliških in drugih kulturnih prireditev v Kočevju so 16. februarja nastopili v Šeškovem domu člani glasbenega ansambla Lojzeta Slaka in pevci – fantje iz Praprotnega. Spored je duhovito povezoval Milan Kalan. Slakov ansambel praznuje te dni 10-letnico obstoja. V tem času je nastopil v Evropi, Ameriki in Avstraliji. Pesmi, ki jih izvaja trio Lojzeta Slaka, so posnete na več ploščah in magnetofonskih trakovih.

V. ILC

PRODAJALEC PREPROG GA JE OCIGANIL

Franc Cekuta z Drče je 29. februarja kupil domače preproge od neznanca, ki se je v vas pripeljal z avtom zagrebške registracije. Kupčijo sta sklepala v kleti. Cekuta mu je plačal, preostali denar pa odložil na steklenico, s katero sta malce zalila kupčijo. Med natakanjem je neznanec izmaknil 7.500 dinarjev, Cekuta pa je to opazil, ko je neznani prodajalec z avtom že zapuščal vas. Za tatinskim preprogarjem miličniki poizvedujejo, Cekutov primer pa naj bo opozorilo drugim, kadar na samem kupčujejo z neznanci.

Spet trije požari

V posavskem koncu je v dveh dneh trikrat gorelo. 26. februarja popoldne je na Vrtači pri Kostanjevici pogorel kozolec, last Janeza Žuliča; škode je za 45.000 dinarjev. Prizadevnemu gašenju gasilcev in občanov gre zahvala, da se ogenj ni še bolj razširil. Zagorelo pa je, ko se je otrok na kozolcu igral z ogenjčkom . . .

Isti dan popoldne je pogorel tudi hram Franca Martinkoviča na Pokleku. Ljudem je uspelo rešiti le dva soda vina, vse drugo je vzel plamen. Škodo cenijo na 100.000 dinarjev. Ugotovljeno je, da je malo predtem Martin Prah iz Čanja blizu hrama zažigal grmičje.

27. februarja popoldne pa je gorelo tudi na 5 ha gozdnih površin v Sotelskem. Požar je omejilo 40 domačinov in 30 gasilcev, tako da škoda ni velika. Ugotovljeno je, da sta Franc in Marija Šulc povzročila požar s tem, da sta zažigala na robu gozda. Prijavljena bosta sodniku za prekrške.

STRELSKO TEKMOVANJE ZA OBČINSKI PREHODNI POKAL

29. februarja so se v domu JLA pomerile ekipe mladink in mladincev novomeške občine v streljanju z zračno puško. Pri mladinkah so osvojile prvo mesto mladinke iz tovarne Krka, pri mladincih pa iz tovarne Iskra Šentjernej. Najboljše posameznice so bile Majer Mojca, Kabur Anica in Kren Danica (12 tekmovalk). Pri mladincih so bili najboljši Žibert Drago, Roisa Marjan in Cekuta Branko (od 64 tekmovalcev). Tekmovanje je lepo uspelo.

LOVŠIN ZMAGAL TRIKRAT

Športna komisija pri ribniškem sindikatu je pod Donitovim pokroviteljstvom pripravila prve zimske delavske športne igre, na katerih je v veleslalomu, smuku in skokih nastopilo kar 70 delavcev iz Rika, Donita, Gozdnega gospodarstva, Petrola in PTT. V vseh treh smučarskih disciplinah je zmagal Donitov tekmovalec Lovšin.

Kjer sta ženi, sta tudi moža

UJV Novo mesto išče 30-letnega Romana Brajdiča–Muka in njegovega 45-letnega brata Adolfa iz Žabjeka. Skrivata se zaradi storjenih kaznivih dejanj na širšem območju Dolenjske od Žužemberka, Ajdovca, Trške gore, Podgrada, Šmarjete, Slanč vrha, Bučke, Krakovskega gozda do Krškega. S skrivajočima sta ženi, z Romanom Emica, ki je visoko noseča, z Adolfom pa Štefka–Ruba.

Kdor bi karkoli vedel o gibanju omenjene skupine Romov ali opazil prosjačiti ženi Romov, ga UJV Novo mesto naproša, da o tem nemudoma obvesti najbližjo postajo milice.

Emica Brajdič | Štefka Brajdič | Adolf Brajdič | Roman Brajdič

O ČISTEM VIRU IN BLATNEM IZLIVU

Gori pod visokim hribom je bruhala izpod velike pečine temno modra voda, čista, da se je sonce ogledovalo v njej in da so si ob jasnih večerih zvezde občudovale svoje oddaljene obražčke. Po izlizanem kamenju je mogočna reka drvela v dolino, ki se je raztezala od severa proti jugu, izgubljala svojo moč in deviško čistost, dokler ni na obronkih pokrajine prešla v umazano in usmrajeno mlako.

In ob reki so živeli ljudje: oni pri izviru so se napajali z biserno čisto nedotakljivostjo narave, in ko je bila že poslednja celica njihovega telesa potešena od žeje, so kropili vodo na vse strani, pozabljajoč, da žive v spodnjem toku ljudje, ki bi zatrepetali že ob pogledu na tolikšno razkošnost.

Mlakužarji, tako so ljudje iz okolice vira imenovali one s spodnjega dela toka, so bili srečni in več kot zadovoljni, ako so mukoma iztisnili iz kalnosti kapljico, ki, natočena v kozarec, ni pustila na dnu rjave lise.

Pa so se ljudje, živeči ob viru, spomnili, da končno tudi Mlakužarji uporabljajo vodo, res onesnaženo in po kapljicah, in da to nikakor ne sme biti zastonj, kajti vzdrževanje reke in njenih bregov niso mačje solze, in končno: mar ni reka last vseh? Tako onih pri viru kot onih ob mlakah? To je torej narodova reka, zato naj zanjo enakovredno skrbi vse ljudstvo.

Klici Mlakužarjev, da je vendarle velik razloček med tem, koliko ima kdo od skupne reke, so se odbijali od sten skupščinskih sob, vznemirjajoč ušesne bobenčke tistih, ki so povzročili njihovo rojstvo, kajti ljudje iz bližine izvira gotovo niso mogli dobro slišati, kajti močno bučanje reke je oslabilo njih sluh, vedeli pa so jasno tudi to, da ima reka več odtokov kot pritokov ter da še dolgo ni upati na čistilne naprave, ki bi zadržale odplake.

Jožič Repič je ljubil naravo, zatorej je reko do potankosti poznal. Kolikor dlje je razmišljal o njej, vse bolj se mu je dozdevala podobna naši kulturni politiki.

TONI GAŠPERIČ

BRIVSKO FRIZERSKI - KOZMETIČNI SALON VAM PRIPRAVLJA ZA 8. MAREC PRESENEČENJE

KSP SEVNICA

ČESTITA VSEM TOVARIŠICAM K PRAZNIKU

dve sestri Cankarjevi ljubezni

Skoraj 90-letni Novomeščan dr. Mile Jenko je eden izmed redkih ljudi, ki se še spominjajo pisatelja Ivana Cankarja, čigar stoletnico praznujemo letos.

Jenko se spominja: „Iz Litije, kjer sem doma, sem se preselil v Ljubljano k sestri, ko sem šel v prvo gimnazijo. Ker pa je sestra takrat končala osmo šolo, sem si moral poiskati drugo stanovanje. Ko sem se vpisal v drugo šolo, sem dobil stanovanje pri Pelanovih v ljubljanskem Kolizeju. Dve družini Pelanovih sta bili takrat: ena, nemškutarska, pri kateri sem dobil stanovanje, je naglašala svoj priimek na samoglasniku e, druga, slovenska, pa na zadnjem zlogu.

No, pri mačehi in njenem drugem možu uradniku sta stanovali tudi sestri Anica in Minka Lušin. Obe sta bili dvakratni siroti: ne le da nista imeli staršev, pač pa sta bili obe tudi pohabljeni. Ana je imela pohabljeno desnico in je navadno nosila rokavice, Minka pa je bila skoraj hroma in je na prelomu stoletja hodila ob palici. Pri Pelanovih sem stanoval, ko sem hodil v drugo in tretjo šolo, potem pa sem imel neprijeten dogodek v šoli in sem se prešolal v Kranj.

V dveh letih, ki sem jih preživel v Kolizeju, se je Ivan Cankar velikokrat sešel z Ano, mlajšo od obeh hčera. Ana, ki je bila nekaj let starejša od mene, je bila bolj družabna in velikokrat sva strašila po zgornjih nadstropjih Kolizeja. Hkrati me je imela tudi za zaupnika; nosil sem njena pisma pisatelju, ki sem ga počakal v Tivoliju, pa tudi njegova pisma Ani. Ko so doma zvedeli za Anino razmerje s Cankarjem, je bil cel hudič.

Takrat kajpak Cankarja nisem poznal, sicer pa je bil deset let starejši od mene. Ko sem šel po končani gimnaziji na Dunaj študirat pravo, sem se še nekajkrat srečal s Cankarjem, navadno takrat, ko smo se zbrali zaradi političnih zadev.

Pozneje za sestri Lušinovi nisem več slišal, tako sta mi ostali v spominu s preloma stoletja: obe dekleti sta bili lepotici. Medtem ko bi mogel Minkino lepoto označiti kot prefinjeno in hladno, pa je bila Anina lepota bolj čutna."

Kdo sta bili pravzaprav sestri, za kateri se je ogrelo Cankarjevo srce? Obe bolehni — Anica rojena 1881, umrla pa 1910 na Plešivcu pri Velenju, kjer je poučevala ročna dela, Minka pa dve leti starejša, umrla pa 1906 na obisku pri sestri — nista dočakali starosti. Pokopani sta na Plešivcu, na Aninem nagrobniku pa so vklesani Cankarjevi verzi: „Tiho zdaj v grobu spi — tvoja in moja — vesela mladost" iz pesmi Kaj boš zakrivala plašni obrazek svoj . . .

Cankar se je z Anico seznanil v maju 1898, vendar se je njuna ljubezen kmalu ohladila, zlasti še, ker je Cankar šel v Pulj. Ko pa je njena sestra Minka prebivala 1900 na Dunaju, kjer je bil že tudi Cankar, se je pisatelj zaljubil v Minko in Vida Jerajeva jo je ob premieri Jakoba Rude v ljubljanskem gledališču 1900 takole popisala: „. . . Videla sem v loži lepo, bledo Cankarjevo ljubico, ki ima okrogle, črno obrobljene, smejoče se in strastne oči, lene kretnje in črne, krasne kodre, pripete s tankim srebrnim obročkom."

Anica je v pisateljevem delu od vseh njegovih znank zapustila največ sledov: posvetil ji je najlepše pesmi v ciklu Iz lepih časov v Erotiki, porabil jo je za model Ane v Jakobu Rudi in v Tujcih ter opisal svoje razmerje do nje v vrsti feljtonov. Še v svoji zadnji knjigi Podobe iz sanj se spominja „svoje prve prave ljubice, srne, rjavooke Anke" in končno se ji v pismu iz 1904. leta izpove: „Zakaj resnica je, da si Ti edina ženska, ki sem jo ljubil."

Kako je bilo Cankarju pri srcu, ko je začel dvoriti sestri Minki, je povedal v pesmi „Oblatil sem ljubezen tvojo čisto", ki ji je sicer sprva dal naslov „Minka". Tudi Minko je Cankar zapisal v svoja dela, najmočneje v noveli „Pravica za pravico", kjer nastopa Minka pod imenom Olga in kjer — po besedah Franceta Dobrovoljca v „Cankarjevem albumu" — nastopa skoraj kot demonski izpraševalec pisateljeve slabe vesti.

Zdaj mirno spe v grobovih: pesnik in pisatelj in njegovi ljubezni, ki jima je posvetil del svojih snovanj. Samo dr. Mile Jenko, ki starost življenja preživlja v novomeški Koloniji, s svojimi mislimi še kdaj poroma v ljubljanski Kolizej, v Lattermanov drevored, kjer sta se shajala Ana in Cankar, v majhen park za Kolizejem, k sestrama, ki sta razvneli pisateljevo srce, in k pisatelju Cankarju, osmemu od dvanajstero otrok očeta krojača Jožefa in matere Neže.

J. S.

KAKŠNA MERILA?

Letošnje zimske olimpijske igre v Innsbrucku so bile mnogo manj spektakularne kot tiste pred štirimi leti na eksotičnem vzhodu in so tudi postregle z manj senzacijami za lačno občinstvo. Ni bilo nobenega podobnega primera kot pred štirimi leti, ko so Schranza diskvalificirali še pred igrami, češ da ni amater. Kakšen posmeh: pedantni statistiki so kar sproti računali, koliko je na primer vredna vsaka zlata medalja v alpskih disciplinah v tirolski prestolnici, zlati Rosi Mittermaier so kar med igrami proizvajalci opreme poklonili zlata očala — strogi cenzorji pa so zatisnili oboje očes in se delali, kot da vse mineva v duhu amaterizma.

Kljub vsemu pa sta vendar bila dva primera, ki sta razburkala javnost — in obakrat je šlo za aferi v jemanju nedovoljenih poživil. Rešitvi sta bili obakrat salomonski: najprej so sovjetski tekačici Kulakovi odvzeli bronasto medaljo, a so jo pustili nastopati naprej, potlej pa so odkrili doping še pri kapetanu čeških hokejistov Pospišilu in ČSSR odvzeli toči s Poljaki, a jih niso priznali Poljakom, in tudi Pospišil je lahko igral naprej.

Kako vse drugače je bilo v Sapporu! In kako drugače je bilo sploh doslej — tudi Demontu so v Muenchnu odvzeli zlato medaljo v plavanju, Schranza so poslali z olimpiade, še preden je nastopil, na hokeju so odvzemali točke in jih dajali drugim, košarkarja Colla iz portoriške ekipe so izključili s tekmovanja, ker je bil proti Jugoslovanom pod vplivom nedovoljenih poživil . . .

Skratka: zavladala je precejšnja zmeda, na listi nedovoljenih poživil so nova in nova imena in tako že dobro poučeni zdravniki komaj še vedo, kaj športniki smejo uživati in česa ne. Vsi pa vedo, da velika večina najboljših jemlje poživila in hormonske preparate, prav tako, kot vsi vedo, da med najboljšimi skoraj ni nobenega amaterja. Kaj nam bo prinesel v tem pogledu Montreal in kakšna merila bodo veljala v Kanadi?

CLEO LAINE PETINDVAJSET LET

Pred 25 leti se je v vrhu britanske top liste jazzovskih skupin za trdno usidrala skupina „Seven", ki jo je ustanovil saksofonist John Dankworth. S to skupino je začela svojo pevsko kariero tudi Cleo Laine, danes svetovno priznana pevka vrhunskih kvalitet.

Tisti čas, ko je začela peti, ji je bilo vseeno, kaj poje. Želela je samo peti. Toda imela je to srečo, da je že na prvi stopnici pevske kariere naletela na skupino „Seven". V tem odličnem jazzovskem orkestru, ki se od časa do časa ponovno sestane, je prejela solidno osnovo.

„Bila je trda šola," se spominja Cleo Maine. Dan za dnevom so vadili, Cleo pa je morala kot začetnica z glasom ujeti tisto razpoloženje, ki so ga solisti v orkestru uvajali v posamezne skladbe.

V tistem času je „pobrala" od vseh takratnih znanih pevk, kar se ji je zdelo dobrega. Hitro je dobila v uho Ello Fitzgerald in Sarah Vaughan. Zgledovala pa se je tudi po petju Billie Holliday, katere posnetke je kar naprej poslušala. Pravo odkritje pa so ji pomenile plošče s posnetki Bessie Smith. Še danes mnoge pesmi te slavne pevke sestavljajo program Lainenih koncertov.

Danes je Cleo že daleč naprej; ne potrebuje vzornikov. Izoblikovala je povsem svoj način petja. Dolga pot, ki jo je morala za to prehoditi, pa je pozabljena.

„Ne oziram se v preteklost, a tudi v prihodnost ne. Živim za ta trenutek!" zatrjuje slavna pevka.

KO STA SE VZELA IVANA IN FRANC

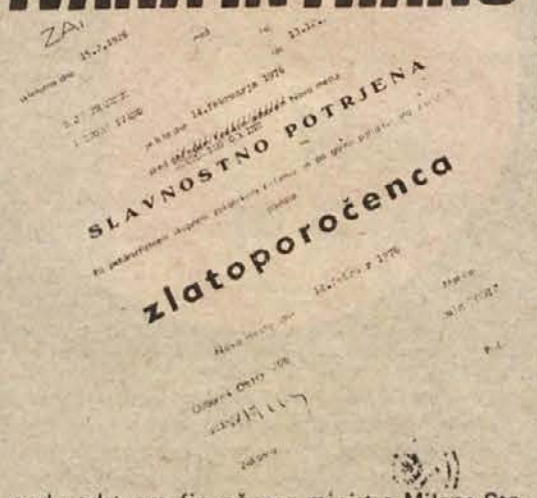

V soboto, 14. februarja, sta se na novomeškem rotovžu po 50 letih zakona ponovno poročila Ivana in Franc Saje iz vasi Jablan pri Mirni peči. Prvič — pred pol stoletja — sta izmenjala prstane 15. februarja 1926 v Stopičah. Nevesta Ivana, ki se je do takrat pisala Gazvoda, je štela tistega dne 23 let, ženin Franc pa 28. Sobotni zlati poroki je prisostvovalo tudi 10 Sajetovih (Ivaninih in Francetovih) otrok.

To je nekako vse, kar bi poleg slovesne glasbe, šopkov, poljubov, fotografskih bliskalic, solz skozi smeh in smeha skozi solze ganjenosti imeli povedati o dogodku na novomeškem rotovžu. Kaj je bilo vmes? Odgovor je težak, popolnega ni, med drugim pa je morebiti zanimivo zvedeti, kaj se je zgodilo na dan pred 50 leti, ko sta Ivana in Franc eden drugemu rekla „da" za vse življenje.

„Slovenec", politični list za slovenski narod, tega dne (15. februarja 1926) ni izšel, ker so imeli časnikarji tedaj navado biti samo en dan v tednu prosti. Pač pa nedeljski „Slovenec" (14. februarja 1926) v uvodniku „Iztreznimo se" poroča, „da se surovo nasilje mladim ljudem prikazuje kot junaštvo . . . k temu pride še moderni kino, šund literatura in oboževanje gole telesnosti . . . plesna in veselična norost, ki se je polastila kakor kuga naše dežele . . . koliko je predavanj in koliko veselic? "

MINISTROV GOVOR Z OBILO SMEHA

Iz Belgrada „Slovenec" poroča, da je vlada še nadalje v latentni krizi. Prosvetni minister Stjepan Radić trdi, da je pri nas zelo majhna nepismenost. Gospod minister je začel napadati tisk in braniti tiskovni zakon, češ da je najsvobodnejši na celem svetu. Tedanji poročevalec trdi, da je njegov govor izzval obilo smeha.

Ko sta si obljubila zvestobo Ivana in Franc, se je v Ameriki mudila jugoslovanska delegacija pod vodstvom finančnega ministra Milana Stojadinovića. Tam so bili zaradi poravnave dolgov.

Rudarji na Poljskem so stavkali, seja v Društvu narodov je trajala tri četrt ure. Bila je formalnega značaja.

V Mežici so takrat gradili najmodernejšo šolo v Jugoslaviji. Predvideli so tudi dva razreda otroškega vrtca, telovadnico s kopalnicami, stanovanje za šolskega slugo pa je bilo tako razkošno, da mu je zavidal marsikateri državni uradnik v mestu.

V Horgošu pri Subotici je mačka odgriznila mrtvemu novorojenčku nogo, Zlatorogov nagradni zlatnik je že drugič zapored v terpentinovem milu našel šofer pivovarne Union Franjo Hudovernik. Tistega dne je nadsprevodnik Državnih železnic Josip Kregar umrl (temu se ni najbrž nihče čudil) — v ljubljanskem opernem gledališču, neki Eduard Artur Dietrih pa pod naslovom „Senzacija" na sosednji strani ponuja zavoje zoper avtomobilistične in biciklistične gumi defekte. Bojda so bili tako dobri, da jim tudi strel iz pištole ničesar ni mogel.

Dalje lahko preberemo, da je Weissmueller preplaval 100 yardov prosto v 51,1 sekunde, da imajo rastline srce, da vlada v Italiji denarna kriza, novomeško Društvo rokodelskih pomočnikov pa se v prostem spisu pritožuje, da mu rožice ne cveto, kot so nekoč.

Zgodovinarji trdijo, da so najboljše ogledalo časa mali oglasi.

Ko sta se vzela Ivana in Franc, lahko v časniku „Slovenec" beremo, da sprejmejo na stanovanje in hrano gospodično ali priprostega gospoda; kmečki fant (14 do 15 let) je lahko nekje pastirček; enovprežno kočijo je nekdo želel zamenjati za dvovprežno; naprodaj je bilo 3000 kilogramov konjskega sena; kdor je gospodu za dobo 6 mesecev posodil 500 din, jih je zagotovo dobil nazaj 700 . . .

BREZ DENARJA V SAO PAOLO

Velik oglas je družinam poljedelcev ponujal brezplačen ladijski prevoz v Sao Paolo, v Ljubljani (za druga slovenska mesta ni podatkov) pa je bilo v ponedeljek, 15. februarja 1926, ob 14. uri natanko 8,6 stopinje Celzija nad ničlo, relativna vlaga je bila 63, barometer pa je pokazal 760,4.

„Slovenca" so zamenjali drugi časniki. Če so vsi skupaj povprečno izhajali vsaj enkrat na dan, jih je bilo v 50 letih Ivaninega in Francetovega zakona nekaj več kot 18.000.

In v vseh ni bilo niti enkrat v teh dolgih letih omenjeno ime zakoncev Saje iz vasi Jablan. Ljudje pravijo, da v časopis prideš, ko se rodiš, kaj ukradeš, koga ubiješ ali umreš.

Ivana je Francetu rodila 11 otrok. Danica, ki je bila enajsta, je umrla, ko je že skoraj končala ekonomsko srednjo šolo. Ostali pa so: Marija, France, Jože, Anica, Janez, Alojzija, Ivanka, Stanka, Milka in Rezka. Vsi o šolani. Vnukov je 23.

Oče Franc: „Prav zato, ker smo pri nas živeli skromno — kmetija ni niti velika niti majhna — sva z Ivano rekla, da otrokom ne bo treba hoditi po ‚tabrhih'. Sosedje so se nama takrat smejali, zdaj je pa kar prav."

OTROK, „KI NE JEDO ZA MIZO", NISO PREŠTEVALI

Mati Ivana: „Franca sem vzela, ker je bil lep fant. Takrat je bilo tako, da smo se morali na hitro spoznati in poročiti. V enem mesecu. Pa mi še danes ni žal. No, malo sva se tudi že prej poznala."

Po pripovedovanju njune hčerke Stanke, ki danes skupaj z Jožetom Murnom gospodari na Sajetovi kmetiji, je bilo na zlati poroki Ivane in Franca Saje 60 gostov, otrok, „ki ne jedo za mizo", niso preštevali. Slavje je trajalo dva dni.

Ta naš zapis pa se je rodil zato, ker je zelo lahko ugotoviti, kaj se je pred 50 leti zgodovinskega zgodilo na današnji dan, ter zelo lahko spoštovati, kar sta v 50 letih zakona naredila Ivana in Franc Saje. Za današnje računalniške čase ali tiste, ki tega ne razumejo s srcem, pa prilagam izhodiščni podatek: „Kako je mogoče na srednji dolenjski kmetiji roditi in izšolati 11 otrok in ob tem tudi preživeti? "

MARJAN BAUER

ladislav lesar

VODNJAKI IN IZVIRI

KOPITA NA SUHI ZEMLJI

Živeli so na planoti, s kamni in z revno zemljo, na gladini sonca in revščine – preprosti kmečki ljudje z živino in slabimi potmi, z gabri in leskovimi grmi. Bil je glog in stelja, slaba trava na košenicah, zajede češmina in rjaste pšenice; krompir s koloradskimi hrošči in jelše na gmajni in kostanj za kolje v vinogradu.

Češminove korenine so kopali tudi meter in globlje pod zemljo. Lepo rumeno skorjo so sušili na soncu in pili vodo iz kolesnic; tisto zelenkasto rjavo, postano in sparjeno, in jedli kruh, črn in koruzen, suh, z malo čebule in slanine . . . Ali pa so orali njive s slabimi, na pol lesenimi plugi na Vršiču, v Brezjah, v Lazu, okopavali koruzo in želi proso, sadili lan in konopljo (kje so že tisti časi!) in jedli čebulno ajdovo potico z ocvirki.

Sekali so drevesa in jih žagali na metrska polena za v mesto. Doma pa so kurili dračje in grče in grabili listje v listnikih, da so bili zvečer polni klopov. Lopa je dišala po hostah, krvjakih in konjskih figah. Poleti pa so prišli iz vseh koncev veterani in mlečnozobi. V dolgi vrsti so se razpostavili po Oblozah in kosili, da je šumelo vse naokoli. Murni so še spali v svojih kraljestvih, le kakšen zajček je bil ob tačko.

Gospodinja je prinesla jerbas kruha in mesa. V rosnem jutru so popili šilce žganja in se znova zagnali med rože in reso. Travnik je bil poln redi: kačastih, zaokroženih in ravnih. Potem pa je nastala pasja vročina. Neznosna vročina na tistem hribu in voda v glinastem vrču je bila neužitna. Jezik se je oprijemal neba. Napel se je v hiši molka kakor nakuhan štrukelj. Otroci so brčkali s palicami in se bali kač. Doli nad Travami pa je visela rahla meglica in sanje so pričarale vodo. Pravo blažilno vodo, studenčnico, potok. Čez vse žlebove njiv do Becinovih dolin in do prave reke, ki teče skozi mesto in je nekakšna blagodat za podgorsko žejo. Ko so se pripeljali na vozu ali prišli s svojimi koši in košarami, se je most rahlo majal, pod mostom pa je tekla voda in sanje o vodi so se razgubile.

Muhičev vodnjak v Jurni vasi je bil vsako poletje prazen. V skrivnostnem blatnem dnu sva se igrala z Ivanom in glas je lepše donel kakor v cerkvi. Teta pa je v „banki" nosila vodo iz Rakonka, iz majhnega, večnega izvira, kakšno slabo urico od vasi iz globeli, porasli z vrbami in zelenim mahom.

Živina na paši je od žeje viškala in mukala, da smo šli potem v dolgi procesiji kakor nomadi v času selitve do izvira, kjer je bilo vse steptano od kravjih parkljev in konjskih kopit. Le ovce niso hotele k vodi: zabile so se v najbližji grm in se tiščale z vročimi kožuhi – potem pa nenadoma podivjale do naslednjega grma. Podgorski vodnjaki niso impozantne zgradbe kakor kozolci. Skriti in pritajeni so ob gospodarska poslopja, kakor bi jih bilo sram ali pa bi hoteli zamolčati pomembnost svojega poslanstva.

Jože Muhič je petinsedemdesetleten možakar in ni kopal svojega vodnjaka. Skopal ga je že neki Franc Šimc, ki je bil prednik na tem posestvu. Vodnjak je globok štiri metre. Vodo zajemajo z navadno vedrico, nasajeno na kol. Kadar je veliko dežja, so žlebovi polni umazane, rjavkaste vode in to je za podgorskega kmeta najdražja glasba.

No, zdaj so nekoliko boljši časi. Pridejo gasilci s cisterno. Samo voda je draga in na tej prekleti jalovi zemlji ni nobenega izvira.

Toda nekje mora biti voda, modrujejo stari ljudje in verjamejo vanjo kot v zlato tele in čakajo meglice. V Travah so že kopali. Kopali so tako dolgo, da so prišli do mokre ilovice. Vode pa ni bilo nikjer. Na Kocijanovem vrtu pa se je udrlo. Če vržeš kamen, dolgo poskakuje, potem pa pade, čofne v nekaj vodenega, nekaj mokrega, nekaj nenavadnega, kakor bi pod zemljo šumela reka. In ljudje so pomirjeni, saj je upanje na vodo, večno upanje ljudi, ki živijo v teh krajih.

Včasih je bil Muhičev vodnjak porasel s plavimi in rumenimi lilijami. Na skrivaj smo zajemali vodo in zalivali lilije, potem pa smo jih kradli. Iz korenin smo delali zamaške za pištole, narejene iz bezgovih palic. Kradli smo tudi vodo, da smo se špricali, v skalnih vdolbinah pa smo imeli svoja otroška jezera.

„Po vodo bo spet treba," je rekla Žnidarjeva Pepca in je šla pogledat, če bo dovolj denarja za gasilce.

---

a. bartelj

DOBER DAN, DOLENJCI

ANDREJ JARC

Že vstop v sobo pritličnega stanovanja v Župančičevi 14 v Ljubljani pove, da so tu doma ljubitelji glasbe: ob oknu črn koncertni klavir, na eni steni portret genialnega Ludviga van Beethovna. Na drugi steni, nasproti Beethovna, pa visi znana Jakčeva grafika Novega mesta. Torej bi lahko obiskovalec pomislil, da se tu ne navdušujejo le za glasbo, marveč tudi za slikarstvo.

In res je tako. Vendar v Jarčevem stanovanju Jakčevo Novo mesto ne visi zgolj slučajno, kot eno izmed njegovih številnih del, marveč govori o posebni čustveni navezanosti družinskih članov na dolenjsko metropolo.

„Vidite, tu v tej hiši sem pa jaz preživljal najlepše čase svojega otroštva in mladeništva," pove znani slovenski pianist Andrej Jarc in pokaže na sliki hišo blizu frančiškanskega samostana, zgrajeno na živi skali, ki se pne nad Krko. „Moj oče, tudi Andrej Jarc, je iz stare novomeške družine in kot vsi stari Novomeščani z vsem srcem in svojimi najglobljimi čustvi navezan na rojstno mesto. Čeprav sem rojen v Ljubljani, sem po čustvovanju pravi Dolenjec. Najprej s starši in kasneje sam sem vse počitnice preživel v Novem mestu in me nanj vežejo najlepši spomini." Zelo dobro pozna Andrej Jarc tudi slikovito novomeško okolico, saj jo je prekolesaril po dolgem in počez. „Mehko vzvalovljena pokrajina, po kateri se vije temno zelena Krka, slikoviti stari gradovi in druge lepote so mi vedno znova razgibale domišljijo in tudi sedaj zelo rad prihajam v te kraje in občudujem ta prelepi del naše domovine," pripoveduje umetnik.

V pogovor se je vključila še njegova mama in spet je beseda tekla o Novem mestu. Kljub temu da je po rodu Ribničanka, iz Pickove lekarniške družine, je že od mladosti navezana na Novo mesto, kamor je pogosto hodila na obiske k sorodnikom. „Z možem sva vedno govorila, da bova pokoj preživljala v Novem mestu, in čeprav so si otroci v Ljubljani uredili življenje, še vedno upava in si želiva, da bi se nama ta želja uresničila."

Andrej Jarc trdi, da je za to, da človek postane glasbenik, v enaki meri potrebna nadarjenost in pridnost. On je prvi del, talent, prav gotovo podedoval, in to po obeh straneh: materini in očetovi. Picki so se v Slovenijo priselili iz Češke in Andrejeva stara mama je v Pragi študirala klavir; njegovega očeta pa glasba spremlja že od mladosti, v Novem mestu se je pri prof. Ropasovi učil petja, sedaj pa že več kot dve desetletji poje v radijskem zboru.

„Glasbo sem sicer vzljubil že kot otrok, vendar se klavirja nisem začel učiti na svojo željo, marveč me je k prvi uri peljala mama," se spominja Andrej. „Odločilen za mojo nadaljnjo pot je bil prvi solistični koncert ob zaključku srednje glasbene šole. Ta pomembni preizkus sem v redu prestal. Po gimnazijski maturi me je privlačil tudi študij kemije, vendar se je tehtnica prevagala v korist glasbe." Marsikateri mlad človek pri taki odločitvi naleti na nerazumevanje staršev, češ da je umetniška pot trnova in ta poklic negotov. To je bilo Andreju Jarcu prihranjeno, saj je imel v starših vso podporo.

Pot do priznanega pianista je res trda in strma, povezana z velikim naporom, odpovedovanjem in vsakodnevnimi nekajurnimi vajami. Da vse to mlad človek zdrži, mora imeti veliko volje in seveda veliko ljubezen do glasbe. „Z nežnostjo se spominjam mojega prvega solističnega koncerta. Kot Novomeščan mi je takrat čestital pokojni skladatelj Marjan Kozina, očetov gimnazijski sošolec in prijatelj. Vesel je bil mojega uspeha, me spodbujal, naj vztrajam na tej poti. Skrivaj mi je v roke stisnil ‚jurja', ki je takrat študentu pomenil pravo premoženje. S Kozino sem imel tudi kasneje tesne stike; vedno me je imel za mlajšega someščana. Kozina je odličen skladatelj in sem njegova dela veliko izvajal. Škoda, da je prezgodaj umrl in ni več napisal," obžaluje Jarc.

Po končani akademiji se je v pianistični igri kot štipendist izpopolnjeval v Sieni, Rimu in nazadnje v Pragi pri priznanih klavirskih pedagogih in v Ljubljani pri prof. Zarnikovi končal tudi tretjo stopnjo.

Po nekaj letih svobodnega umetniškega poklica se je kot profesor klavirja zaposlil na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje. „Čeprav me pedagoško delo z mladimi zelo veseli, se solističnemu koncertnemu udejstvovanju nisem povsem odrekel. Seveda zahteva solistična kariera ogromno časa; biti moraš v stalni kondiciji. Vsaj tri ure na dan moram vaditi, kadar se pripravljam na koncert, pa še več. Takrat moram žrtvovati tudi vikende," pripoveduje pianist. „Poleg tega rad spremljam pevce in instrumentaliste na nastopih po vsej Sloveniji."

Vilma Bukovčeva, Tone Prus in Andrej Jarc so že pravi tandem: vsi trije so po rodu Dolenjci in prav radi se odzovejo vsakemu povabilu na gostovanje, zlasti po dolenjskih krajih. „Kadar gre za nastop na Dolenjskem, takrat se ne vpraša za denar!" pribije Andrej Jarc. „Pred kratkim smo gostovali v Veliki Loki, ko je tamkajšnje kulturno-umetniško društvo proslavljalo 30-letnico. Njihov predsednik je kmet, všeč mi je, da nas je prav kmet povabil dol. V tem kraju je bil to prvi koncert resne glasbe in dvorana je bila nabito polna. Res čudovito!" Sicer pa ima Jarc na vsako gostovanje na Dolenjskem lepe spomine, zlasti pa se rad spominja koncertiranja v Kostanjevici ob Jakčevi 75-letnici, ko je nastopil tudi Čangalović. Pa tudi tistega v Metliki pred dvema letoma, ko je „dolenjski tandem" zaradi snega komaj pririnil čez Gorjance. V dvorani v Metliki je bilo polno ljudi, klavirja iz Črnomlja pa zaradi visokega snega niso mogli pripeljati. „Pevca sem spremljal na harmono, note pa mi je obračal nekdo, ki jih sploh ni poznal," se zasmeje. „Harmona je tako tulila, da Bukovčeve sploh nisem slišal in sem ji moral gledati na usta, da sem jo lahko spremljal. Ljudje pa so tako ploskali, da je bilo veselje; navdušeni so bili, da smo po takem snegu sploh prišli . . ."

Tudi v Novem mestu je Andrej Jarc že večkrat nastopil, med drugim tudi ob 30-letnici Dolenjskega lista. „Škoda, da Novo mesto, tako pomembno središče, nima primerne dvorane za koncertne nastope. Pa tudi to bi še šlo, ko bi imeli vsaj en dober koncertni klavir. Tega bi si Novo mesto res lahko privoščilo, saj ga ima tudi Kostanjevica.

Zadnje čase sodeluje Jarc tudi pri nastopih dolenjskih pesnikov. Z njimi je bil v Celovcu in nazadnje v Zagrebu. „Še precej gostovanj imajo v načrtu in prav vesel sem, da so me povabili, naj jaz prevzamem glasbeni del nastopov. Tudi njihova poezija je res dobra. Pa družba prav tako," se veselo namuzne.

Ker v Novem mestu ni srednje glasbene šole, se morajo tisti mladi ljudje iz naših krajev, ki hočejo nadaljevati šolanje, voziti v Ljubljano. „Iz Novega mesta se po dvakrat na teden vozita k meni Aleš Vesel in Darja Potrč, iz Kostanjevice pa prihaja Borut Smrekar. Res velja pohvaliti te mlade ljudi, ki poleg rednega šolanja toliko časa žrtvujejo za svojo ljubezen do glasbe," pravi profesor o svojih učencih. Čeprav je še prezgodaj napovedovati, se lahko zgodi, da bo šel kdo od njih po Jarčevi poti. Če se bo ta napoved uresničila, se bo Jarca kasneje prav gotovo spominjal s hvaležnostjo kot svojega učitelja in rojaka.

ljubiša brez maske

„Samo trenutek, takoj bom," me je sredi novega vprašanja prekinil Ljubiša Samardžić in se za kakšno minuto, dve zazrl proti vratom v Kettejevi sobi na Bregu. „Aj, ta lepa krčmarica . . . Krasna pesem. Čigava je?" se je spet vrnil iz molka. „Kettejeva," sem odvrnil, „njegov portret je tule, na steni." „To si bom seveda zapomnil in nekaj več vedel o Novem mestu."

Do svojega kratkega obiska v dolenjski metropoli je Samardžić Novo mesto poznal le po IMV in Tončku Šepcu (hotel je z njim govoriti, a ga ni dobil k telefonu), Krki, Tintorettu in Jakcu, poslovil pa se je prepričan, da se v Novem mestu dobijo tudi okusne postrvi in da ga občinstvo, posebno mlajši ženski svet, nadvse čisla. Tega, zadnjega je vesel predvsem zato, ker meni, da ga je popularnega naredil film, kateremu je poklicno zapisan. Ko se je po predstavi „Čudovitega prahu", v katerem igra Golega, hkrati z Dečkom – Silvom Božičem, Demetrom Bitencem in snemalcem Juretom Pervanjo 18. februarja predstavil na odru kina Krke, so njegovi odgovori na vprašanja, s katerimi so ga zasule novomeške srednješolke, veljali zlasti filmu, popularizaciji filma. „Zelo prav je," je med drugim dejal, „da so Novomeščani organizirali teden slovenskega filma. Prepričan sem, da bi se morali taki tedni vrstiti vse leto, v vseh krajih – in ne samo v Sloveniji."

Jugoslovanski filmski igralec Ljubiša Samardžić, ki je do zdaj oblikoval vloge v kakih štiridesetih filmih in televizijskih nadaljevankah in postal znan ter priljubljen zlasti kot Črni Rok iz televizijske serije „Kam gredo divje svinje", bombaš Miki iz „Nadštevilne" in v vlogi Dimitrija Tucoviča, je v Sloveniji znan tudi zaradi vlog v slovenskih filmih. Filme „Peščeni grad", „Čudoviti prah", „Po isti poti se ne vračaj", posnete z njim v glavnih ali vsaj vidnih vlogah, smo si ogledali in lahko rečemo, da so prav zavoljo Samardžića še bolj zanimivi; četrtega filma, „Belih trav", v katerem ta igralec tudi nastopa, še ni na sporedu, ker ga menda še obdelujejo v laboratorijih. Zanimivo je, kaj pravi sam Samardžić o sodelovanju s slovenskimi filmskimi delavci in o slovenski filmski proizvodnji.

„Slovenska kinematografija se v nasprotju z drugimi filmskimi proizvodnjami, ki zajemajo snov še vedno zgolj iz preteklosti, zgodovine, iz NOB, zateka k sodobnim temam, k današnji ‚vsakdanjosti' in tempu. Zato se mi zdi veliko bolj zahtevna, zame kot igralca pa je nastop v takem filmu nov brusilni kamen, možnost, da se preizkusim še drugače.

Spoznal sem, da je ta raznovrstnost nujna."

Za Samardžića pravijo, da je v filmu tako naraven, kot bi igral sam sebe, tudi kot partizan. „Nič drugačen nisem, kakršnega me prijatelji in znanci poznajo v ‚civilu'. Igrati naravno mi pomeni igrati sproščeno, prepričljivo. V vsako vlogo sem skušal, seveda v okviru zahtev in režiserjevih konceptov, dati nekaj sebe, takšnega, kot sem v resnici. Tako sem počel tudi v vojaških filmih. Vojne nisem doživel, ne poznam je; spoznal sem jo, če temu lahko tako rečem, iz žive besede, iz knjig o vojni. Vidite, tako je ta preteklost zašla vame. In zakaj sem prepričljiv, kot pravite? Najbrž samo zato, ker se taki vlogi povsem predam, ker si vtepem v glavo, da sem zares v vojni, da name v resnici preži smrt."

Preden se je prišel „pokazat" Novomeščanom, je Samardžić posnel show, nekaj „običajnega" za TV, zdaj pa se pripravlja za glavno vlogo v prvem jugoslovanskem filmu o letalstvu, ki ga bodo začeli snemati v juniju.

Mnoge filmske igralce je zamikala tujina. Kaj pa Samardžića? „Do zdaj sem igral v enem samem tujem filmu – v „La Betii", ki so ga posneli Italijani. Morda bi večkrat, a ne znam jezikov. Sicer mislim, da bi bila norost, ko bi moral kot igralec s petnajstletnim stažem, urejenimi družinskimi razmerami, ob dveh otrocih in ženi, s katero se razumem, na pot v tujino samo zato, da bi ljudje govorili, da sem postal mednarodno znan. Mislim, da je dolžnost vsakogar, tudi filmskega igralca, da da največ od sebe tam, kjer živi – v domovini."

S filmom – z umetnostjo, ki združuje še vrsto drugih umetnosti (literaturo, glasbo, igralstvo itd.), se je Samardžić srečal, ko je bil v tretjem letniku akademije za igralsko umetnost v Beogradu. „Dali so mi vlogo, jaz pa sem ves nestrpen pričakoval, kako bo. Kaže, da je bil začetek dober, saj so kasneje ponudbe za nastope v filmih kar deževale. Z enako odgovornostjo sem sprejemal tudi vloge v televizijskih nadaljevankah. Pri filmu ali TV gre navsezadnje za eno in isto stvar: znaš ali ne znaš."

„Kritika," pravi Samardžić, „je dobrodošla, vendar se moraš znati sam oceniti." „Potem, seveda, gledate svoje filme?" me je zanimalo. „Kakopak, tudi po trikrat do štirikrat. Več ne zdržim, ker mi začno popuščati živci. Vselej presodim film kot celoto, posebej pa, ali sem sam dal, kar bi moral ali kar bi lahko. Rezultat je vedno enak, vedno si mislim: če bi še enkrat, bi bilo drugače, bolje. A kaj hočeš, saj pravite Slovenci: Po toči zvoniti . . ."

Gledalcem v dvorani se niti ne sanja, da je lahko filmski poklic tudi nevaren. Ko so snemali „Peščeni grad", je Jure Pervanja prenašal kamero z nogo v mavcu, med snemanjem drugega filma je šele snemalec ugotovil, da ima Samardžić prave naboje okrog prsi – in to le malo prej, preden bi bil moral „partizan" Samardžić sprožiti mitraljez. „A kaj hočete, tudi pri stoodstotnem nadzorstvu pride do napak."

Čeprav je poklic igralca „eno samo garanje" in še nevarno povrhu, bi ga Samardžić ponovno izbral. „To je moj poklic, morda edini, ki mi daje možnost doživeti toliko človeških usod in časa."

„Torej do konca?"

„Do konca," pravi Ljubiša, ponosen, da je v Skopju rojeni „križanec" med Črnogorcem in Srbkinjo in da je na svetu še Niška Banja, kjer je preživel mladost.

I. ZORAN

POMNIKI ZGODOVINE

M. Markelj J. Splichal

DREVO JE ŽIVLJENJE

Znameniti ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj je v svoji noveli Tri smrti z umetniško močjo in prepričljivostjo orisal tri smrti: plemkinje, preprostega ruskega človeka in – drevesa. Ni bil edini, ki mu je drevo pomenilo simbol čistega življenja, simbol rasti in tihe smrti. Simbol drevo–življenje ali drevo–spoznanje najdemo tudi v velikih religijah: veliki indijski mislec Gautama Buda je doživel razsvetlitev v zavetju tisočletnega drevesa. Židovski in krščanski mit govori-

ta o drevesu spoznanja, od katerega sta prva človeka Adam in Eva jedla. Skrivnostna Kabala ves svoj mistični nauk simbolizira z drevesom življenja. Še danes žive primitivna ljudstva v odročnih predelih sveta, ki častijo drevesa kot božanstva ali kot utelešenja plemenskih prednikov.

Skratka: drevo s svojimi koreninami, ki segajo v temo zemlje, in s svojo krošnjo, ki se koplje v svetlobi, nudi človeku številne asociacije in misli.

Nič čudnega ni torej, da imajo nekateri narodi tudi svoja narodna drevesa: Kanadčani javor, Nemci hrast, Arabci dateljnovo palmo, Slovani pa lipo. Zmagovalce so od nekdaj častili z lovorovim vencem, oljčna vejica je simbol miru in upanja.

lipa nas spremlja

Lipa spremlja naše prednike še iz časov, ko so živeli v nepreglednih stepah Zakarpatja. Lipo so nekdaj častili po božje. Pri kamniti mizi pod njeno krošnjo je Iztok zbral sivolase starce, modrece Slovenov, da so se pogovorili o tem, kako se bodo bojevali, da bodo lahko živeli pod svobodnim soncem. Pod lipo v Stubici, ki se je po verovanju ogne vsaka strela in za katero pravijo, da je stara pol tisočletja in več, je zbral legendarni Matija Gubec svoje poveljnike pred odločilno bitko med puntarskimi uporniki z zimzelenom za klobuki in plemiško vojsko izžemalcev ljudstva. Na Koroškem prirejajo rej pod lipo, kar seže spomin nazaj. V Retjah je posedal pod mogočno lipo pred hišo Fran Levstik in snoval svojega Krpana.

Lipa je šla skozi življenje vsakega posameznika: ko se je rodil, je ležal v zibki, ki so jo roke vaškega tesarja izrezale iz lipovine. Ko se je otrok prehladil, so mu dali piti lipovega čaja. Mladenke in mladeniči so na plesih pod lipami doživljali prve srčne težave. Ljudje so hodili v cerkev in polagali prošnje za dobro žetev, za obrambo pred točo ali pred Turki, za srečen porod in za lahko smrt v srce svetnikov, ki jih je iz lesa košatih lip naredila roka vaškega umetnika ali potujočega rezbarja. V jeseni življenja so starci radi posedali pod hladilno krošnjo vaških lip in modrovali o življenju, kako se tej ali oni reči najbolje streže, o boleznih, ljubezni in smrti.

Pod lipo je rada hodila dunajska cesarica, da ji sonce ne bi ožgalo bele kože in da ne bi bila podobna kmeticam na polju. Samo Martina Krpana to ni dosti brigalo in je v grajskem vrtu posekal najljubšo cesaričino lipo, ko je izbiral najbolj primerno drevo za svoj kij, s pomočjo katerega je nameraval ugnati silnega Brdavsa.

na vinji vrh

Lipa je torej pravi pomnik zgodovine. Ko sva izbirala, katero od starih lip na Dolenjskem bi uvrstila v ta zapis, je najino pozornost pritegnila lipa na Vinjem vrhu, ker že sam kraj slovi kot zelo star.

O Vinjem vrhu je mogoče zapisati: sodi med pomembnejša zgodovinska najdišča na Dolenjskem. Čeprav območje ni arheološko dodobra raziskano, je mogoče trditi, da okoli cerkve svetega Jožefa leži obsežno halštatsko utrjeno gradišče. Mnoge halštatske gomile pa so raztresene po gozdovih in pobočjih Vinjega vrha nad vasmi Strelac, Gradenje in Družinska vas. Od tod so znane najdbe tudi iz latenskega časa, iz rimskega obdobja in iz zgodnjega srednjega veka. Gradivo, izkopano okoli Vinjega vrha, je shranjeno pretežno v muzejih na Dunaju in v Ljubljani.

V srednjem veku se Vinji vrh omenja leta 1074, ko je freisinški škof prepustil oglejskim patriarhom deset kmetij, desetino od vseh treh zemljišč, ki so spadala pod ondotni dvor, ter vse tam živeče nesvobodnjake. Od 1251 do 1622 je bil Vinji vrh ponovno freisinški. Maja 1912 je bila na Vinjem vrhu odkopana knežja gomila, v kateri so arheologi našli zanimive zapuščine. Sama cerkev je od leta 1458 stala na zemlji, ki je pripadala pleterskemu samostanu, zato je imel samostan pravico pobirati stojnino in dajatve za kontrolo vinskih mer, kar je oboje šlo k dohodkom pleterskega deželnega sodnika.

Na najvišjem mestu Vinjega vrha, na 392 metrih nadmorske višine, stoji cerkev sv. Jožefa. Poprej sta bili to dve cerkvi: ena je bila posvečena sv. Volbenku, druga pa Materi božji in sv. Jožefu. 1815. leta ju je strela upepelila. Obnovili so le drugo cerkev, ki ima v zvoniku zvon iz leta 1701.

poletni vrvež v krošnji

Žal sva si za ogled stare lipe na Vinjem vrhu, ki ni sicer nikjer omenjena, kadar teče beseda o tem kraju, pa bi po vsej pravici lahko bila, izbrala zimski in ne preveč primeren dan. Avto je že sredi Orešja odpovedal poslušnost in ni zmogel strmih klancev, pokritih z debelo plastjo ledu. Pustila sva ga na ovinku in pot nadaljevala peš. Še nama je pošteno drselo, ko sva si grizla kolena pri hoji navkreber; z vsakim metrom pa se nama je odkrival lepši in razsežnejši pogled po Dolenjski in pritrditi sva morala besedam Janeza Volčiča, ki je že v prejšnjem stoletju kot župnik prepešačil vse te kraje. Takole je zapisal v knjigi, ki je izšla leta 1887:

„Vinivrh je izmed najlepših gričev na prijaznem Dolenjskem. Samo 392 metrov je visok, vendar ima zares prelep razgled daleč naokrog. Vidiš čez štajerske Brežice daleč po Hrvatski, proti jugu ti široki Gorjanci, obsuti z gradiči in cerkvami po gričih, zapirajo Belo krajino. Čez Št. Peter in čez Novo mesto, v sredi Gorjancev vidiš na vse strani enakomerni okrogli stožec, na katerem so razvaline mehovskega gradu. Zadaj za Topliškim Ljubnom vidiš zelene kočevske hribe, proti severu čez Trebelske hribe zagledaš našega očaka Triglava in na desno vso velikansko vrsto Kamniških snežnikov. Dalje proti burji pa široki Kum in za tem štajerske hribe, presek pri Zidanem mostu in čez Bučko na Studenec, čez Rako in Sv. Duh daljne bregove na levici mogočne Save . . ."

Dan nama ni bil naklonjen, saj so se še opoldne vlekle megle in meglice, tako da nisva videla ne Kamniških Alp in seveda tudi ne Triglava.

Tišina, ki naju je spremljala na Vinjem vrhu, ni bila le tišina zimskega dne, ampak tudi tišina zapuščenosti. Pred časom je umrl upokojeni tkalski mojster Hočevar, ki je stanoval v najbližji hiši zraven cerkve in lipe, tako da zdaj na tem lepem kraju živita le še dva bolna in ostarela človeka. Vse druge hiše so prazne, nekatere med njimi že dobivajo novo lice, saj jih preurejajo v vikende.

Ko sva že mislila, da ne bova videla na Vinjem vrhu žive duše, jo je primahal naproti po zasneženi rebri Jože Papež z nahrbtnikom na rami in s palico, ki mu je pomagala, da je laže zdeloval zaledenelo pot. Steklenica vina, ki je kukala iz nahrbtnika, je zgovorno pripovedovala, da se možakar vrača iz zidanice, ki jo ima čisto blizu cerkve. Hitro je navezal pomenek po dobri stari šegi in takoj je bil pripravljen iti z nama nazaj k lipi. Pripovedoval je: „Nista prišla ob pravem času. Za Jožefovo, ko bo žegnanje tu gori – takrat bo veselo. Zdaj pa vidite, da ni nikjer žive duše . . ."

Zavili smo k zidanici in Papež je s starinskim ključem odklenil vrata in naju povabil v staro zidanico, ki je sicer ometana, vendar so stropi še prav starinski, vezani. V kozarec je natočil dišečega rdečega vina, in ko smo počasi okušali žlahtni sok dolenjskih trt, je beseda tekla sproščeno in prisrčno: „Tod okrog je veliko vinogradov in precej obnovljenega trtja. Kapljica je dobra, le letos je nagajala toča in še bolezni so se spravile nad trto, zato je pridelek skromen in po kakovosti slabši od prejšnjih . . ."

Na stiskalnici, ki jo je bil Jože Papež naročil pred dobrimi dvajsetimi leti, je mojster, ki mu jo je izdelal, vžgal naslednja verza:

Čez leto obliva pot me gorak,
jeseni pa pijem vinček sladak.

Papež pa se smeje: „Poglejta tule, vidita: tukaj je narisal še en bokal in zraven vžgal svoji začetnici, češ: glej, da mi boš dal zastonj piti, kadar bom prišel sem gor!"

In smo se malo pogovorili še o stiskalnicah in o tem, da so te stare preše naših prednikov boljše od današnjih hidravličnih: pri starih lahko človek gre po svojih opravkih in pride, kadar hoče – pri hidravličnih pa mora biti ves čas zraven . . .

Ko smo se že tako lepo in po domače pogovarjali, sva ga zmotila še z vprašanjem o lipi.

„Lipa je tako stara, da nihče ne ve, da bi bila kaj drugačna, kot je. Tale je polna in zdrava, kar oglejta si jo! Res, da ne raste več v višino, ampak vsako leto košato ozeleni in bogato vzcveti. Takrat, ko cveti, diši daleč naokrog. Ta sladki vonj privabi tisoče čebel, da pošteno hrumi v vrhu.

Samo čebele jo še redno obiskujejo, sicer pa je vse manj obiskovalcev. Nekdaj so vsak dan posedali očanci pod njeno krošnjo, zdaj pa pridejo ljudje samo nekajkrat na leto: za Jožefovo in še dvakrat ali trikrat – kadar je žegnanje. In še takrat pridejo zvečine z avtomobili."

Papež se še živo spominja, da je bil pravi praznik v tistih dneh, ko je lipa cvetela. Mladina z vseh okoliških vasi je prišla obirat cvetje. Pristavili so lestve in obirali s spodnjih vej in le nekaj najbolj pogumnih je splezalo v visoki vrh, ki je približno enako visok kot line v cerkvi.

Strela je že velikokrat udarila v lipo ali v zvonik, enkrat celo v Hočevarjevo hišo. Na srečo se ni nikoli zgodilo nič hudega. Vendar pa se kaj takega še lahko zgodi; ne bi bilo slabo, ko bi lipo zaščitili s strelovodom in jo obvarovali pred morebitno nesrečo.

Če si že nisva upala splezati na lipo, sva zlezla po strmih in trohnelih stopnicah k zvonovom v zvonik; ta pot ni bila čisto nič manj nevarna od plezanja po lipi. Zlasti dotrajane so deske v zgornjem delu zvonika. Na Vinjem vrhu je bila včasih močno obiskana božja pot in od leta 1701 je v zvoniku bronast zvon, v katerega so naročniki dali vliti napis: „A fulgore, tempestate, peste, fame, bello, subitanea et improvisa morte, libera nos, Domine: Nisi Deus custodierit civitatem, frustra, vigilat, qui custodit eam!" V prevodu bi se napis glasil takole: Strele, viharjev, kuge, lakote, vojske, nagle in nepredvidene smrti, reši nas, o Gospod: Ako Gospod ne varuje mesta, ga zaman varuje, kdor ga čuva!"

Starec in starka, zvonik in lipa, si v zračnih višinah zreta v obraz, pod njima pa živi človeški rod, ki mu misel hiti v višave, a je trdno vsidran v domačo zemljo. Zvon z globokim glasom poje o strahu pred naravo, lipa pa prav tej naravi poje tiho pesem. Človek se ne more otresti nenavadnega občutja: resnično je drevo kot življenje. In lipa, slovensko narodno drevo, je kot življenje našega naroda – ob zidovih cerkev in gradov je večno pretakanje sokov, rojevanih v srčno ljubljeni zemlji.

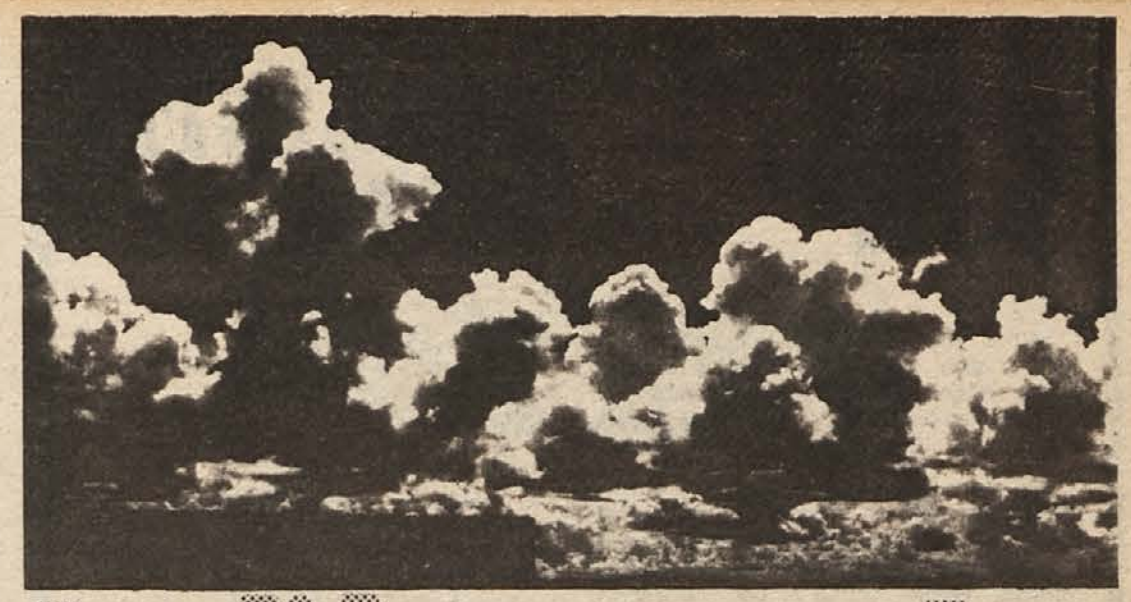

tudi barometer je lahko bog

TONE POLC

ANICA POLC

CIRIL KLEMENČIČ

Moj nekdanji šef, ki je danes urednik Tanjuga, me je vedno učil, da v prav nobenem časopisu ne sme manjkati vremensko poročilo. To da bralce bolj zanima kot marsikateri politični dogodek, ki polni prvo stran. Ena od „delavnic", kjer se „kroji" vreme ali vremenska napoved, je tudi v Novem mestu. Imenuje se „Glavna meteorološka postaja Novo mesto", poštarji jo najdejo na Maistrovi 18.

V prijetni Marlesovi hišici na Žibertovem hribu delajo trije meteorološki opazovalci: Tone Polc, njegova žena Anica in Ciril Klemenčič. Hišica je hkrati dom družine Polc: Tone je meteorološki opazovalec že 25 let, Anica pa 14. Ciril Klemenčič, ki se na delo vozi od doma, je novinec, vendar starejša kolega trdita, da je vesten ter da ni ovir, da ne bi postal pravi vremenar.

IZ POSTELJE OB TREH ZJUTRAJ

Kaj delajo vremenarji? Če so v službi, morajo prvo opazovanje opraviti nekaj po tretji uri zjutraj. Razlikujejo tri vrste opazovanj: kratka sinoptična, glavna sinoptična in klimatološka.

„Če opišem podatke, ki jih vsebuje kratka sinoptična depeša, – po radijskem oddajniku jo sporočamo v Ljubljano – " je povedal Tone Polc, „je treba reči, da ugotavljamo skupno oblačnost, smer vetra, njegovo jakost, vidljivost v kilometrih, trenutno vreme (megla, padavine), zračni pritisk, temperaturo zraka, najvažnejši sloj oblakov, vrsto oblakov, njihovo višino, vrste srednjih in visokih oblakov, rosišče, barometrsko tendenco, razliko barometra od prejšnjega opazovanja, višino zapadlega snega, povedati je treba, če se vidijo planine in kakšni oblaki jih pokrivajo itd.

Glavna sinoptična depeša ima še nekaj dodatnih podatkov, v Ljubljano jih po radijski zvezi pošiljamo vsak dan ob 7., 13. in 19. uri."

„Klimatološka opazovanja vpisujemo v knjigo," je povedala Anica Polc, ki se ji še dandanes pozna prijeten gorenjski naglas, doma je namreč z Jezerskega. Tone je iz Gorij pri Bledu, zato se nisem preveč čudil, ko je Anico večkrat po gorenjsko spodbudil: „Bi rekel, da lahko skuhaš kavo, pa tudi požirek žganja bi lahko prinesel." Značilnost gorenjskega oslavljanja je namreč tudi v tem, da ženski spol vsaj slovnično pogosto zamenjujejo z moškim.

Zaradi te malenkosti se seveda v meteorološke ali klimatološke podatke ni prikradla nobena napaka.

VSAK „METER" IMA BRATA „GRAF"

Orodje vremenskih in klimatoloških opazovalcev so instrumenti. „Na revmatizem se pri vremenarjih ne moremo preveč zanašati," se je pošalil Ciril Klemenčič. Poleg termometrov – poznajo jih celo vrsto: kot so suhi, maksimalni, minimalni, tisti, ki meri temperaturo tal v različnih globinah, vlago v zraku merijo poleg higrometra tudi s suhim in mokrim termometrom, smer in moč vetra z vetrnico – so tu še najrazličnejši barometri, ombrometri (z njimi merijo množino padavin), heliometri, ki kažejo čas trajanja sončnega obsevanja, snegomeri in tako naprej. Skoraj vsak ta ali oni „meter" ima tudi brata, ki se imenuje „graf", torej termograf, barograf itd., napravo, ki nenehoma beleži določene meritve na list papirja.

Ponos novomeške meteorološke postaje je vsekakor elektronski anemometer, naprava, ki nenehoma meri smer in moč vetra.

„Z „elektroni" merijo veter samo še v Ljubljani in Portorožu," je ponosno povedal vodja novomeške postaje Tone Polc.

Ko smo že pri vetrovih, je morebiti zanimivo zvedeti, kako jih po jakosti razlikujejo meteorologi. Če ne piha, je tišina; potem pa so še: zelo rahel veter (dim se dviga poševno), šibek veter, slab veter, zmeren veter, precej močan veter, močan veter, zelo močan veter (ovira hojo), viharni veter, vihar, močan vihar, silno močan vihar, še hujši pa je orkan. Skratka: vetrov je kar 12 vrst.

OBLAKI IMAJO SVOJ ATLAS

Kljub temu pa je z njimi še dokaj lahko opraviti, bolj zahtevni so za meteorološkega opazovalca oblaki. Delijo se na 10 glavnih rodov, vrst in podvrst ter dodatnih oblik, pa se mi v knjigi „Mednarodni atlas oblakov" nekako ni dalo preštevati, ker bi verjetno vas in mene bolela glava.

Zakaj smo pogledali „pod prste", če temu lahko tako rečemo, meteorološkim in klimatološkim opazovalcem Anici in Tonetu Polc ter Cirilu Klemenčiču? Zato, ker vodijo eno od tisočerih „delavnic" vremenskih napovedi. Meteorološke postaje so razsejane po celem svetu, vzdolž in povprek, na podlagi njihovih meritev in izmenjave podatkov lahko potem meteorološki zavodi (Slovenci ga imamo v Ljubljani) napovedujejo vreme.

Seveda si ne bi upal priseči, da so njihove napovedi vedno do dlake natančne, poslušamo pa jih le.

Ko smo že pri vremenskih napovedih: ali veste, da je neki dolenjski župnik nedolgo tega nekaj deset dni zavračal prošnje faranov, naj priredi procesijo za dež? Preveč da so grešili, so govorili duhovni gospod. Nenadoma pa se je navidez pod prisilo vdal, tedaj, ko je na farovškem barometru opazil, da je zračni pritisk toliko padel, da „božji" volji ne kaže drugega kot deževati. Procesija za dež je seveda uspela, čeprav je bil „bog" čisto navaden barometer . . .

MARJAN BAUER

evgen jurič

NERAZVITA OBČINA

Je pač tako naneslo, da so povabili tudi mene, čeprav sicer na take, res reprezentančne in „nobel" sprejeme novinarjev ne vabijo; ti potem namreč le z jezikom opletajo in delajo zdrahe, kot denimo, jaz v tem trenutku.

Ne vem več, kaj smo slavili, najbrž kakšno pomembno delovno zmago, kot po navadi. Spominjam se le tega, da je bilo res veličastno.

Za začetek so natakarji ponujali viski in francoski konjak, vodko že bolj sramežljivo.

Potem smo začeli s predjedmi: šunke, pršuta in klobas niti omenil ne bom, saj smo se krepčali tudi s kaviarjem in lososom.

Sledila je še ena, topla predjed.

Juhica. Lahko smo celo izbirali med več vrstami.

Glavna jed pa je obsegala pečene, cvrte, dušene in pražene mesnine, od prašiča do teleta, od goveda do piščančka in purana. Naj omenim še čudovite ribe.

Prilog nisem štel.

Deserta ne znam imenovati, bil pa je čudovit.

Za konec so postregli s siri in s sadjem, potem s konjakom, kavo in cigarami.

Vmes smo vse skupaj zalivali z izbranimi buteljčnimi vini, ravno prav ohlajenimi, v kristalne čaše natočenimi.

Prav oddahnili smo se, ko je bilo vsega konec.

Ko se je županu tretjič rignilo (čisto potiho, seve), je potrkal z vilicami po kozarcu in obmolknili smo.

„Tovariši in tovarišice," je začel in malo pomolčal, da si je nabral moči, pa tudi zato, da smo lahko njegovo misel malo pregruntali. Potem je ponovil:

„Tovariši in tovarišice! Res je, da je naša občina med nerazvitimi, celo med najbolj nerazvitimi v naši republiki, res pa je tudi to, da smo že marsikaj storili in da še marsikaj bomo . . . Naši uspehi . . ."

In je govoril naprej.

Jaz pa, zlobni novinar, sem premišljeval: saj ni čudno, če je ta občina tako nerazvita, le z dvema takima pojedinama letno jo je mogoče čisto zatolči. Jaz pa vem, da je takih pojedin veliko več.

Še sem premišljeval tako, da so me spet vzdramile županove besede:

„Končujem, tovariši. Dvigam to čašo za nove delovne uspehe!"

Zaploskali smo mu, on se je smehljal, potem pa v drugačnem, zasebnem tonu dejal, da nas zvečer vse skupaj vabi še na večerjo.

MEŠČAN NA DOLENJSKEM

Gradiva je res precej, ker pa ga dobimo tik pred sejo in ga sploh ne beremo, pa še kar gre . . .

gosje pero

KAKŠNO JE SONCE?

Postavala je na hodniku ali pa tipaje po zidu počasi hodila. Komaj dvanajstletna deklica, a že polna grenkega spoznanja. Namesto oči dve jamici, namesto luči večna tema.

Rada je zahajala v našo družbo z domačim pastirjem. Otipavala je naše obraze, govorila naša imena, prijela koga za ušesa. Na njenem obrazu je bil nasmeh. Meni je bilo mnogokrat prijetno pogovarjati se s slepo deklico.

Nekega dne me je mati poslala k materi slepe deklice, da ji nekaj izročim; opomnila me je, naj se nikar ne zadržujem in da se moram takoj vrniti.

Že pred hišo sem zagledala slepo deklico. Takoj sem vedela, da se želi pogovarjati, ker je bila tako sama, naslonjena na zid hiše. Premišljala sem, kako naj se je ognem, da bom lahko izpolnila materino željo po takojšnji vrnitvi.

„Saj me vendar ne vidi," mi je šinilo v misel. Mirno sem šla mimo nje. Toda slepa deklica je začutila, da gre nekdo mimo. Še več, prepoznala je moj korak, zakaj zaklicala je za menoj: „Marjana? !" Nisem se odzvala žalostnemu klicu, hitro sem izročila tisto stvar in po drugi poti odšla domov . . .

Nekega pomladnega jutra sem odšla na vrt. Med zeleno travo so rasle rožice vseh vrst, v jutranjem soncu so se blestele odrose kot umite. Sadno drevje vse v cvetju, v popkih in brstju. Kakšna krasota, kolikšno razkošje življenja! To pomladno jutro sem prvikrat ugledala lepoto narave.

Spomnila sem se slepe deklice in ob misli, da ne bo nikoli videla tega razkošja barv in svetlobe, me je stisnilo pri srcu. Sklenila sem, da jo obiščem.

Ko sem prišla k nji, me je njena mati zaprosila, naj jo odpeljem ven. „Pomlad je nekaj strašnega za slepega. Obupna je," mi je tiho dejala.

Odpeljala sem slepo deklico. Pripovedovala sem ji imena vseh rastlin in rastlinic, imena travniških rož; popeljala sem jo med žitna polja, v sadovnjak; upognila sem ji veje, da je lahko zatipala nežne lističe cvetja in prvega zelenja. Na koncu sem jo peljala še v vrt med gredice rož.

„Rože? Povej mi, kakšne so!" me je zaprosila.

„Kaj naj ji rečem? Bele, rdeče, lepe? Saj ne ve, kakšne so barve!" sem premišljevala.

Končno sem odgovorila: „Različne so, kot so različni vonji!"

Slepa deklica je odtrgala cvet. S prsti ga je nemirno mečkala, potem pa ga je pohodila. Zravnala se je in se dotipala mojih mladih, vzbrstelih prsi. „Oho, si že velika! . . . Imaš fanta? "

„Ne, saj hodim še v šolo," sem odvrnila.

„Jaz ga pa že imam. Jože mu je ime in ljubi me," je dejala in mi pokazala prstan na roki. „Samo mama ne vidi rada, kadar pride k meni. Vedno mi govori, da ne smem ljubiti, da se ne smem poročiti, da ne bom nikoli smela imeti otrok. Ničesar ne smem!"

Odšli sva h klopi ob hiši. Sonce je sijalo z vso močjo. Slepa deklica je sedla in si z dlanjo zaslonila obraz. Žalostno, z glasom neznanega hrepenenja je dejala: „Sonce sije . . ." Potem se je v nji nekaj prelomilo. Zacepetala je z nogami, pričela je gristi ustnice in se s prsti močno oklenila obraza. Nohte je zarinila v nežno kožo na licih.

Dolgo sva molčali. Prijela sem jo za roko in tiho zajokala. Spoznala sem, kaj je obup.

Čez čas, ko se je pomirila, me je vprašala, kolikšno je sonce. Odgovorila sem, da je sonce ogromna ognjena krogla. Sunkovito je vstala in s srdom v glasu poklicala brata v hišo: „Jernej, kolikšno je sonce? Ti mi povej!"

Jernej je prišel iz hiše, prijel slepo sestro za roko in na klop zarisal krog nekaj decimetrov premera. Pokimala je, držeč se ga za roko. Potem sta odšla v hišo.

Slišala sem besede, ki jih je v sobi rekla bratu: „Ne maram te punce! Laže! . . . Zakaj laže? "

MARJANA

PREHOD V KOSTIMU

Že dolgo ni bila ženska moda tako vsestranska in raznolika, kot so si jo izmislili za leto 1976. Posebej velja to za prehodna zimsko-pomladna oblačila, ki nam pridejo prav včasih tja do konca maja.

Kostimi vseh vrst so se s spodnjega konca lestvice modnih oblačil povzpeli nekaj mest više. Pomlad v kostimu bodo letos lahko doživele ženske in dekleta vseh starosti. Za mlajše so športne izvedbe iz jeansa z veliko žepi, za ostale od 25 pa do 70 let in še čez je na voljo vrsta drugih možnosti. Ljubiteljice nevpadljivih, toda elegantnih in praktičnih oblačil bodo segle po klasičnem kostimu, krojenem kot moški suknjič. Krilo je navadno ozko in sega pod koleno. Tak kostim še marsikje leži v omari, in če le ima malo širša, celo podložena ramena, ga kot najbolj sodoben kos garderobe lahko izvlečete iz naftalina.

Druga linija kostima ima prav tako ozko in daljše krilo, jopa pa je ohlapna, zgoraj krojena v obliki črke T, tako da ima široka ramena, kimono ali raglan rokave, ki so tudi spodaj precej široki in imajo zavihke. Taka jopa sega najmanj do srede bokov, lahko pa je tudi daljša in se spredaj zapenja ali pa tudi ne.

Najbolj moderni kostimi so obrobljeni okrog ovratnika in sprednjega dela s temnejšim istovrstnim blagom ali volno. Namesto blaga sežete lahko po pletenini. Da so tudi kostimi z oznako „Moda 76" polni črt, se lahko prepričate v vsakem modnem časopisu. Super moderno za prehodno obdobje pa je: tunika v obliki črke T na drugobarvno ozko ozko krilo.

RIA BAČER

DOMAČA LEKARNA: BREZA

Kdo ne pozna drevesa z značilnim lubjem in visečimi vejami, ki lahno šeleste v najmanjšem vetrčku in po katerem je znana zlasti Bela krajina? Če marca nabiramo lubje in sok, aprila in maja pa cvetove te rastline, imamo lahko doma koristna zdravila za več vrst bolezni.

Breza vsebuje grenko snov, hlapno olje in razne saponine, prav zato je priznano sredstvo, ki pospešuje izločanje seča. Iz brezovih listov pripravljajo čaj (10 gr na skodelico vode), ki pomaga pri obolenju ledvic, katarju mehurja, pri revmi, protinu in vodenici. Je pa tudi dobro čistilo za kri in zdravi slabokrvnost.

Vodo, v kateri smo kuhali brezovo lubje, lahko uporabimo za kopanje nog, če se potijo, in za umivanje pri raznih kožnih izpuščajih ali čirih. Ponekod umivajo z brezovim čajem tudi krastave glave otrok in garje. V starih časih pa so ljudje brezov sok dodajali raznim zdravilom in se mazali v prepričanju, da jim bodo bolj rastli lasje.

R. B.

GOBE PO MADŽARSKO

Morda še ne veste, da dobite tudi v zimskem času odlično gobovo jed v gostilni Tilčke Šeligo v Trebnjem, ki še vedno nosi Špringerjevo ime. Gostilničarka pravi, da na njene gobe radi prihajajo zahtevni gostje in da se je že večkrat zgodilo, da so celo iz Pirana prišle kar večje skupine. Kako pripravljajo znamenito gobjo jed, je povedala Šeligova:

„Jurčke imam v zmrzovalni skrinji, tako da jih lahko gostom pripravim ob vsakem času. Jurčke očistim, poparim in zrežem na tanke kose. Posebej pražim čebulo, dodam česen, peteršilj, drobno narezano zeleno papriko in rdeči paradižnik. To nekaj časa dušim, potem dodam gobe in skupaj še nekaj minut dušim v pokriti posodi. Ko so gobe mehke, zlijem nanje stepeno jajce in malo popram, nazadnje pa jed osolim. Namesto jajca je dobra tudi kisla smetana. K tej nasitljivi jedi imajo gostje najraje domač svež kruh."

Tega recepta gostilničarka Šeligova ni našla v nobeni knjigi, temveč ga je iznašla sama pred nekaj leti, ko je še birtovala v Celju.

R. B.

KAJ JE NOVEGA

FILM

lutkarji

V letošnji program slovenske filmske proizvodnje je uvrščen tudi scenarij Vojka Duletiča za kratek film z naslovom „Lutkarji". Ta filmski dokument naj bi podal filmsko podobo slovenskih lutkarjev, navdušencev, ki so uspeli razviti in ohraniti pomembno gledališko dejavnost za najmlajše. Ta dejavnost s svojimi začetki sega v dneve NOB, ko je na osvobojenem ozemlju v Beli krajini delovalo slovensko partizansko lutkovno gledališče.

POČASTITEV CANKARJA

Viba film je pripravila v počastitev stoletnice rojstva slovenskega pesnika, dramatika in pisatelja Ivana Cankarja dva filmska programa, s katerima bodo pedagogi na srednjih šolah lahko zapolnili vrzel, ki vlada včasih pri sestavljanju filmsko-vzgojnih programov. Glavni poudarek je na novem slovenskem celovečernem filmu „Življenjepis idealista", ki bo gotov meseca marca. Poleg tega filma je na razpolago še film „Na klancu" ter dva kratka filma: „Ivan Cankar" režiserja Franceta Kosmača in „Gospod stotnik", kratki igrani film režiserja Vojka Duletiča.

MALI UPORNIK

Filmska ekipa zagrebške televizije je pred kratkim dokončala snemanje televizijskega filma „Mali upornik", ki ga bomo kmalu lahko videli na malih ekranih v petih nadaljevanjih. Kot osnova je filmski ekipi služila mladinska povest slovenskega pisatelja Franceta Bevka. Povest je za filmsko obdelavo priredil Viktor Ljaljak, režijo pa so poverili Vladimirju Geriču. Nadaljevanka govori o otroku, kateremu zaradi očeta, ki je v partizanih, fašisti požgo dom njega pa z ostalo družino odpeljejo v zapor. Fantič po mučenju pobegne iz zapora in se pridruži partizanom kot kurir.

PLOŠČE

V seriji velikih plošč s klasično glasbo, ki jo po licenci Deutsche Grammophon Gesellschaft izdaja Produkcija gramofonskih plošč RT Beograd, je izšla tudi velika stereo plošča, na kateri sta posnetka dveh velikih del skladatelja Jeana Sibeliusa: Koncert za violino in orkester v d-molu in Finlandia. Obe skladbi so posneli berlinski filharmoniki pod vodstvom slavnega dirigenta Herberta von Karajana, solist na violini pa je Christian Ferras. Vsa ta imena so zanesljivo jamstvo, da gre za ploščo, ki prinaša veliko glasbenega užitka.

KNJIGE

Življenjska tragika našega pesniškega genija Franceta Prešerna je pritegnila že marsikaterega literarnega zgodovinarja; že leta 1937 pa smo dobili tudi biografski roman, ki ga je napisala Ilka Vašte. Take obdelave življenjepisov velikih mož so v književnostih drugih narodov precej pogoste, saj na poljudnejši način predstavijo širšemu občinstvu življenje in delo velikih mož. Da je tudi pri nas precejšnje povpraševanje po takem branju, kaže veliko število prevodov tovrstnih del, pa tudi dejstvo, da Vaštetove „Roman o Prešernu" prihaja na knjižne police knjigarn kot peta izdaja. Vse dosedanje so bile namreč hitro razprodane. „Roman o Prešernu" ne govori samo o življenju velikega pesnika, ampak osvetljuje tudi dobo, v kateri je živel, ter dogajanje v literaturi, ki je tisti čas usodno spremenilo podobo slovenskega slovstva. Večjih umetniških hotenj v pisanju Ilke Vaštetove ne bomo zasledili, se pa pripoved tekoče in prijetno bere.

Zadnja knjiga, ki je izšla v zbirki „Levstikov hram" pri Mladinski knjigi, je roman „Južni veter" angleškega pisatelja Normana Douglasa. Leta 1952 umrli Douglas je na Slovenskem domala neznan, zato je srečanje z omenjenim njegovim delom tolikanj večje presenečenje, saj je bil roman napisan že leta 1917 in po izpovedni plati ne zaostaja čisto nič za kasnejšim pisanjem Aldousa Huxleya, katerega pa na Slovenskem poznamo do potankosti. „Južni veter" ne premore zgodbe v pravem pomenu, to je duhovito, pronicljivo, domala potopisno opisovanje obračanja ljudi in sveta na Nepentheju, v katerem prepoznamo italijanski otok Capri, na katerem je pisatelj, sicer diplomat, živel vrsto let. Roman je v slovenščino prestavila Maila Golob. Neki angleški kritik je delo označil takole: „‚Južni veter' je najbolj zanimiv in najbolj civiliziran roman, ki se je pojavil v angleščini po Sternovem Tristramu Shandyju (1760)".

cankar v miniaturki

Cankarjeva založba že vrsto let izdaja miniaturne izdaje predvsem pesniških del naših in tujih priznanih pesnikov. Tokrat je v že drugi izdaji izšel tudi Cankar. Pretežni del knjižice je odmerjen črticam iz „Podob iz sanj", ki veljajo za vrhunec Cankarjevega proznega snovanja. V prvem delu pa so natisnjene „Pesmi". Ljubitelji našega velikega literata imajo tako možnost kupiti resnično žepno izdajo, knjižico, ki jo imajo lahko vedno pri sebi.

PREDSTAVLJAMO VAM

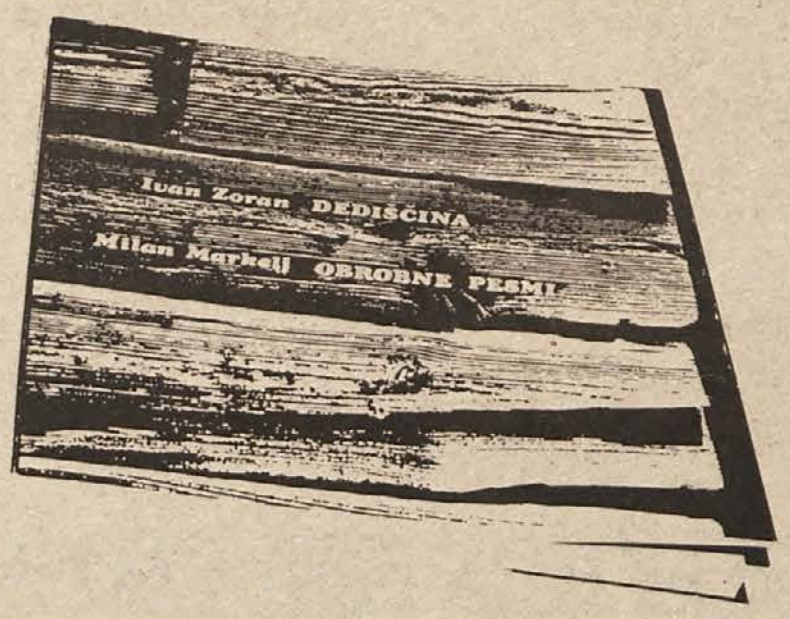

Te dni je izšla v Kostanjevici knjiga, s katero stopata pred javnost dolenjska literata Ivan Zoran in Milan Markelj. Zoran je dal svoji pesniški zbirki naslov „Dediščina", Markelj pa „Obrobne pesmi". Gre torej za dvoje samostojnih pesniških zbirk v eni knjigi, ki jo je izdal in založil Dolenjski kulturni festival, natisnjena pa je bila v Krškem. Knjiga je tudi prva iz nove knjižne zbirke „Beseda Dolenjske" in torej uvaja novo — založniško dejavnost Dolenjskega kulturnega festivala. Kot je razbrati iz imena, bodo v tej zbirki tudi v prihodnje izhajali dolenjski avtorji, po napovedi iz Kostanjevice vsako leto v času slovenskega kulturnega praznika vsaj dve knjigi.

Tadeusz Konwicki je plodovit poljski ustvarjalec. Prosiavil se je kot filmski režiser (Mati Ivana Angelska, Faraon), scenarist, a tudi kot dober pisatelj s tankim posluhom za notranje težave posameznika. Roman „Nič, prav nič", ki smo ga pred časom dobili tudi v slovenskem prevodu, govori o občutljivem posamezniku, ki ga muči vprašanje, ali človek sme ubijati. Kot mlad fant je v partizanih ubil človeka, ob tem dogodku se je odprlo temeljno vprašanje, katerega junak ne more v življenju razrešiti. Pripoved je zaradi svoje poglobljenosti in temeljnega moralnega vprašanja občečloveškega značaja.

V ČELJUSTIH

Med našimi literarnimi zgodovinarji je imela teza o „zamudništvu" dolgo precej privržencev. Slovenski narod je kot majhna nacionalna tvorba, odvisna od gibanja evropske in svetovne misli v taki meri, da jo je skušala posnemati in je vsled tega vedno capljala zadaj, veljal za narod „zamudnikov". Ta teza se v nekaterih gledališčih uveljavlja še danes, čeprav smo Slovenci dokazali, da znamo tudi sami krojiti svojo usodo. V mislih imam predvsem našo prevodno književnost, se pravi tiste knjige, ki naj bi našemu človeku odkrivale najpomembnejša dela avtorjev, ki so s svojo ustvarjalnostjo odločilno posegli v snovanje in oblikovanje evropske misli. Prav tu smo zelo skromni, saj nam manjka kopica prevodov del, brez katerih si danes že težko predstavljamo svetovno književnost v njenem pravem pomenu.

Ta skromnost je toliko bolj nerazumljiva ob dejstvu, da znamo zelo dobro slediti „vrhunskim" dosežkom najbolj prodajanih knjig. Del, katerih vrednost je vprašljiva, saj so tako očitno le blago za dobro prodajo in strežniki žalostnega povprečnega okusa, pri nas ni malo zaslediti.

Mednje bi lahko uvrstili tudi „Čeljusti", prevod razvpite knjige ameriškega pisatelja Petra Benchleya, ki je ob svoji filmski obdelavi našla toliko navdušenih bralcev. Pripoved o velikem belem morskem psu, ki golta kopalce v majhnem ameriškem letoviškem kraju, je napisana po vseh pravilih napetega počitniškega branja; kaj več od tega pa ji kljub nekaterim samo delno zarisanim širšim vprašanjem ni uspelo.

Vprašanje, zakaj je založba Obzorja tako odločno presekala vsako misel o našem „zamudništvu", je odveč. Jasno je, da pač posluje v okvirih, kakršni so ji dani, se pravi, da živi od prodanih knjig. Toda ali je prav, da so naše založbe v takih „čeljustih", je vprašanje, ki bi ga morali resneje premisliti.

MiM

pesnica iz ljudstva

Marija Volf, 54-letna kmetica iz Radencev ob Kolpi se je morda že peljala v avtobusu po ovinkasti gorjanski cesti proti blešečemu traku Kolpe, ki se zvija skozi mehko zarisane belokranjske griče, morda je že prestopila prag svoje kmetije, kjer so ob stalnem delu in skrbeh zrasli njeni trije sinovi in tri hčere, morda je celo sedla, se oddahnila od vožnje in zaužila trenutek miru; v meni pa je še vedno lebdela zmes dveh misli: Lautreamontova, da naj bi poezijo pisali vsi, in misel, da je poezija vendarle umetnost, stvaritev izjemnih ljudi. Marija Volf ni izjemen človek, preprosta kmečka ženica je, bolj vajena trdega kmečkega dela kot peresa, pa vendar — na našem uredništvu se je oglasila in nam pokazala nekaj svojih pesmi. Pogovarjala sva se, kakor se pač pogovarjamo ljudje med seboj, zvedel sem nekaj podatkov, a vendar vprašanja, ki se je tako nehote postavilo, prav ničesar ni rešilo. Marija Volf iz Radencev ob Kolpi piše pesmi in to je dovolj! V njej se je odprla tako imenovana pesniška žilica, ki morda res ni nič drugega kot najbolj razumljiva in naravna potreba ljudi po ustvarjalnosti.

„Pišem po kmečkem umu, nisem izobražena, da bi vedela vse mogoče stvari," je povedala.

„Vendar kadar ujamem čas, zapišem kakšno pesem. Največkrat je to takrat, kadar opravljam enostavnejša opravila, kadar ličkam, pospravljam po hiši in kuhinji. Takrat se v človeku vzbudi cela vrsta misli, počutij. Če je pri roki svinčnik in pero, pa zapišem, kar se v meni budi."

Marija ni začela pisati pesmi v mladih letih, kot se sicer dogaja, saj je mlad človek običajno najbolj prežet s čustvi in prepoln moči. Marija se je spopadla s prvim verzom nekega dne, ko je pisala pismo svojemu sinu, ki je odšel v Velenje v rudarsko šolo. Hrepenenje po otroku, misel, da je med tujimi ljudmi, vse to je tako preželo materino srce, da navadno pismo ni moglo ujeti utripa čustva. Nastala je Marijina prva pesem.

In ko je pero prvič steklo v verzih čez papir, ni bilo več strahu, da bi ne moglo še kdaj drugič. Vrstili so se rojstni dnevi sinov in hčera, zetov god, doživetje narave, vaškega okolja, kmečka opravila; in iz tega so se porajali verzi, tu krepkejši, tam slabotnejši, nekje prepričljivi, nekje manj. A vendar nenavadni stroj človekovega duha, ki hoče in želi ustvarjati novo resničnost, ni hotel zamreti. V velikem zvezku z rdečkastimi platnicami se je polnila stran za stranjo.

„Potem, ko sem napisala prvo pesem svojemu sinu v Velenje, sem od časa do časa, kolikor je dopuščal čas, zapisala kakšno novo. A še vedno mi je najbolj pri srcu moja prva." Tako je dejala Marija Volf in pokazala izrezek iz Kmečkega glasa, kjer v rubriki „Pisana njiva" objavljajo tudi preproste pesmi naših ljudi. Na te prve natise svojih pesmi je zelo ponosna in lahko rečemo, da ji je objava dala krila. Še več pesmi je napisala in še več novih zamisli se ji je porodilo.

„Napisala sem tudi pesem našemu maršalu Titu, pa tudi pesem za dan žena. Veste, jaz se na politiko ne razumem, a vseeno vem, kaj je prav," je pomodrovala.

Marija ni pesnica v pomenu, ki ga vse preradi pripisujemo temu zvenečemu pojmu; to tudi noče biti, saj je sama dejala, da piše zgolj iz svojega srca. O tem govore tudi njeni preprosti verzi. Vendar lahko nekega dne, v nekem trenutku taka beseda „iz srca" postane tako čista, kot je preprosta.

Morda pa je to le kanček tistega, kar včasih vsi pogrešamo v vsakdanjiku življenja — preprosto besedo iz srca.

M. MARKELJ

FANTAZIJSKA ZGODBA

SKRIVNOSTNA POTNICA

Križpotja so bila nekdaj obdana s skrivnostnimi govoricami; nešteto bogatih potnikov je izgubilo življenje na takih križpotjih, zato so se v ljudski domišljiji spletle neštete legende o tistih, katerih duhovi prihajajo strašit . . . Tudi tisti, ki so se želeli povezati s hudičem, so o polnoči prihajali na samotna križpotja in v bledem luninem siju zarisali ris. Mrliči z razbitimi glavami so se iz obcestnih jarkov dvigali k samotnim potnikom sredi noči in jih prosili, naj molijo za pokoj njihovih duš, dostikrat pa so tudi povedali ime morilca.

Na teh križpotjih so se torej dogajale čudne stvari. Nobenih pravih dokazov nimamo o resničnosti takih pojavov, prav tako nismo mogli preveriti vseh tistih dogodkov, ki jih imamo zapisane tudi v naši znameniti knjigi „Zlati K", ker nismo mogli ugotoviti, ali so bili ljudje, ki so se jim te čudne stvari na križpotjih primerile, pijani, duševno zmedeni ali pa so se izmislili, da bi dobili ugled v očeh drugih vaščanov.

Ker nas je množica pričevanj in tako malo dokazov zanje že močno begala, smo se odzvali tudi vabilu znanega angleškega lorda iz že skoraj izumrle rodovine Dixie – kot je znano, se neki petični Američani pulijo, da bi podedovali lordski naslov – in odpotovali v Anglijo na njegov več kot osem stoletij stari grad. Lord nam je zagotavljal, da v gradu straši eden njegovih prednikov. Ker pa so mu to zavistneži spodbijali, je poklical nas, da bi kot najbolj verodostojna ekipa raziskovalcev ugotovili, kaj je na stvari. Žal smo morali starega lorda razočarati, saj smo kaj hitro ugotovili, da po gradu ne hodi duh umrlega prednika, ampak da poka staro grajsko ostrešje iz libanonske cedrovine.

v krakovskem gozdu straši

Že smo hoteli napasti razpravo o prikaznih in njegovem neobstoju, takrat pa je ves zasopel pritekel k nam Jožef K., naš zvesti sodelavec in raziskovalec na svojo pest, in nam povedal neverjetno zgodbo: „V Krakovskem gozdu straši! Iz Zagreba sem se zvečer peljal domov. Po napornem dnevu sem bil močno utrujen in sem vozil bolj počasi. Kar prav mi je prišlo, ko je ob cesti štopalo dekle v dežnem plašču. Prepričan sem namreč bil, da bom laže premagal zaspanost v pogovoru z lepo sopotnico. Kar prijetna sogovornica je bila, jaz pa sem na žalost postajal vse bolj zaspan. Zdi se mi, da sem za hip zadremal; ko sem odprl oči, sem z grozo spoznal, da sem sam v avtomobilu. Prisežem, da nisem bil pijan, da avtomobila nisem ustavil in da so bila vrata zaklenjena. Ustavil sem, stekel nazaj pogledat – potnice ni bilo nikjer. Naj še opišem skrivnostno potnico: bleda, črne oči in črni lasje so še posebej poudarjali njeno bledico. Oblečena je bila v oguljen, črn dežni plašč."

Besede Jožefa K. smo hoteli preveriti. Čudno je, da se je prav na tem odseku ceste zgodilo že veliko nesreč. Preživele v teh nesrečah smo šli vprašat, kako je do nesreče prišlo. In glej: v večini primerov je prišlo do nesreče prav zato, ker je čez cesto nenadoma stekla senca: ženska bledega obraza, s črnimi lasmi in v oguljenem dežnem plašču.

Piko na i pa so postavile trditve nekaterih drugih, ki so se ponoči vozili po cesti skozi Krakovski gozd in ki so tudi pobrali skrivnostno potnico bledega obraza. Vsi so zatrjevali, da je izginila iz avtomobila na nepojasnjen način – vedno pa med vožnjo. Zanimivo je tudi to, da je vsak podvomil, če ni vendar za trenutek zadremal, preden je nastopil skrivnostni dogodek.

Ena od odločilnih lastnosti naše raziskovalne skupine je prav gotovo, da vse primere raziščemo na kraju samem. Tako smo tudi v primeru skrivnostne potnice skrbno pripravili akcijo, ki se je začela 23. februarja in je trajala do 1. marca: vsako noč smo se med enajsto uro zvečer in eno zjutraj vozili po cesti mimo Krakovskega gozda. Avto smo prav zato posebej opremili: s televizijsko kamero, s fotoaparatom na infra žarke, s spektralnim osciloskopom in izredno občutljivim merilcem spremembe toplote in teže na sprednjem desnem sedežu.

računalnik ne pozna duhov

Vsak večer smo pobrali kakšno od deklet, ki so ustavljale avtomobile. Ustavljale so nas le prijateljice noči, ki tudi na naši avtomobilski cesti niso redke. Vsi naši aparati so delali brezhibno in računalnik je na osnovi dobljenih podatkov vedno izdelal zaključek: živo človeško bitje ženskega spola.

Tretji večer smo se komaj izognili nesreči. Nepričakovano je tik pred avtom švignila čez cesto ženska senca; mogli smo videti le, da je oblečena v črn dežni plašč.

Prvega marca, ko smo že skoraj malo obupovali, pa se je vendar dogodilo: ob 23.55 je naš avto na samem ustavila ženska, ki je vneto mahala. Ustavili smo in zaprosila nas je, če jo malo popeljemo. Na vprašanje, kam gre, je odgovorila: „Z vami!" Mislili smo, da je to ena izmed nočnih ptic, vendar smo naprave vseeno vključili.

Komaj se je dobro usedla, že se je začela s skrivnostno zvedavostjo ozirati po avtomobilu in otipavala, če so vrata dobro zaprta. Rekla je: „Vrata se odpirajo v smrt, vrata morajo biti dobro zaklenjena, sicer te vrže ven, kot je tudi mene . . ." Tisti hip, ko se je zagovorila, smo pogledali vanjo – in, pomislite! – pred našimi očmi je zbledela v nič. Vrata so ostala zaklenjena . . .

Ustavili smo se, vključili računalnik in dobili zaključek: v avtu nobenih sprememb. Opazna rahla ionizacija molekul kisika. Možna minimalna sprememba temperature na prvem desnem sedežu, vendar zaradi majhnosti zanemarljiva.

Kaj pa fotografije in film? Ali ste že videli, da bi komu uspel posnetek duha?

„kjer bog roko ven moli"

A. BARTELJ
J. SPLICHAL

oštir športnik

„Od nekdaj je v Trebnjem in okolici vsak vedel, da v Oparovi gostilni dajejo večje porcije – in tako je ostalo do danes. Saj ne kaže, da bi zdaj opuščali stare navade, ki bi šle na račun gostov," pravi Franc Opara, ki je oštarijo prevzel od staršev pred šestimi leti.

Oparova gostilna v Trebnjem, ena izmed enajstih, kolikor jih je bilo včasih – danes jih je v Trebnjem še osem, če štejemo tudi motel – je gotovo že zelo stara: hiša je po ocenah stara vsaj tristo let, kar lepo dokazujejo tudi oboki. „Ko smo preurejali eno izmed sob, smo velbe deloma zakrili," pravi Franc.

Francova mama in oče sta kupila gostilno 1938. leta od Šmida. Že prej se je izmenjalo večje število lastnikov, saj je na primer Šmid dajal gostilno v najem. Zanimivo je, da je lastnik, ki je prodal oštarijo Oparovim, prodal tudi preužitkarja v hiši – in ta preužitkar je povedal, da je že od nekdaj gostilna v tej hiši.

Francova mama je iz gostilne doma, iz gostilne Botriček v Nemški vasi, medtem ko je bil oče krojač. Tako so imeli Oparovi v Trebnjem gostilno in krojačijo. Najprej sta imela gostilno na Štajerskem, potlej sta se preselila v Grosuplje in se na koncu ustavila v Trebnjem – tako rekoč na pragu Nemške vasi. „Ljudje gredo vedno radi nazaj, od koder so prišli," pripoveduje Franc, ko se spominja, kje vse je njegove starše vodila pot, preden sta se udomačila v Trebnjem.

Majhen kraj, pa toliko oštarij – kdo bi si mislil. V Trebnjem je skoraj vsaka hiša imela gostilno, še nekaj pa je bilo takih, kjer so točili na črno. Temu primerno so bile gostilne tudi založene. Opara pripoveduje: „Saj samo od gostilne se nekdaj v Trebnjem ni dalo živeti. Vsaka je imela le nekaj gostov. Sicer pa tudi v sodih ni bilo pretirano veliko pijače. Kadar so se fantje hoteli pošaliti, so rekli: ‚Danes gremo pa v to gostilno. Zbrati se moramo vsi, da bomo oštirju posušili sode!' Tako je bilo – večja družba je res lahko spila vse, kar je imel oštir pri hiši . . ."

Nekdaj je bilo pri Oparovih in tudi v drugih gostilnah v navadi, da so gostje naročali največ vino in žganje. „Še po vojni je bilo, se spomnim, ko pozimi sploh nismo imeli piva, ker ga ni nihče naročal. Samo malinovec, vino in žganje smo imeli. Zdaj pa so vse drugačni časi: vse več prodamo piva in žganih pijač. Za vino je večje zanimanje le toliko časa, dokler točim pridelek iz domačega vinograda. Samo tisto, kar pridelam na pol hektarja, stočim že v jeseni. Za belokranjska vina, za katera je sicer največ zanimanja in ki jih kupujemo v metliški zadrugi, pa ni toliko kupcev kot za domač cviček. Huje pa se mi zdi, ker mladi vse raje segajo po alkoholu. In najhuje je to, da mladi ne pijejo vina, ampak že navsezgodaj naročajo žgane pijače."

Franc Opara je zdaj oštir šest let, vendar pa je tem letom treba prišteti še vrsto let, ki jih je v domači gostilni preživel za šankom od svojega 14. leta naprej. Res je sicer najprej mislil v šole in je v Ljubljani hodil v gimnazijo. Ker pa je ob dveh še živih sestrah edini sin v družini, je bilo kajpak naravno, da se je vrnil domov in da mu je bila namenjena usoda oštirja.

„Ko takole premišljam, v kaj sem se spustil, velikokrat kolnem ta poklic. Prostega časa ni, človek je vedno izpostavljen muham gostov. Odprto moram imeti od jutra do pozne noči, in če dva človeka sedita za mizo, moramo vsi čakati, da odideta, in šele potlej lahko pospravimo. Zjutraj pa je treba zgodaj vstati, saj se ljudje pri nas ustavljajo, že ko hodijo v službo."

Sicer pa pri Oparovih nikoli ni prazno. Veliko jih je, ki pridejo sredi dopoldneva na tople malice. V kuhinji je vedno na razpolago deset do dvanajst vrst tople hrane. Ljudje vedo, kakšne so porcije, že od nekdaj pa so znani vampi. „Danes je težko z njimi; svežega mesa ni in po vampe moram velikokrat v Ljubljano. Še tam imam težave in sem si že moral pomagati z zmrznjenimi ameriškimi . . . Sicer so pa res čudni časi: pri pečenki moramo servirati solato, pa bi bilo zdaj bolje, če bi namesto solate prinesel na mizo še en zrezek. Solata je namreč zdaj po 50 din, tako rekoč dražja kot meso . . ."

Oparova gostilna je znana tudi po tem, da je prva na Dolenjskem postavila avtomatsko kegljišče, in sicer na nekdanjem skednju. Sprva je bilo veliko obiskovalcev, potlej pa je za kegljanje zanimanje upadalo in tudi v klubu je vse manj članov, ki redno hodijo na kegljišče.

Tale zapis o Oparovi gostilni pa bi ne bil popoln, če ne bi zapisala še tega, da je Franc Opara vrsto let eden od najboljših trebanjskih odbojkarjev in da tudi še danes rad stopi na igrišče in zaigra za trebanjsko ekipo. Marsikatero uro je žrtvoval za ta šport in mu tega ni žal, čeprav bi sicer lahko v tistem času kaj zaslužil in čeprav je na račun odbojke včasih trpela oštarija. Vzgojen je bil pač še v tistih časih, ko je bil v športu resničen amaterizem in ko so ekipe delale in živele le tedaj, če so imele v svojih vrstah zanesenjake. Eden takih je bil in je še tudi Franc Opara. Trebanjcem je bolj znan po svojih odbojkarskih uspehih, manj pa je znano, da je bil nadarjen tudi za košarko, ki jo je v Ljubljani igral z največjim veseljem.

Čisto ob koncu pa bodi zapisano še to, da Opara ni zadovoljen z zdajšnjim stanjem gostilne. Pred kratkim je preuredil eno sobo, zdaj ima v načrtu ureditev kuhinje in potlej bo na hitro predelal še sobo, v kateri je šank. „Hudo je, ker gostilničarji ne dobimo posojil, da bi lahko na hitro prenovili lokale. Tako se le počasi zbira denar in počasi tudi obnavljam," pravi Opara.